శ్రీనివాస పరబ్రహ్మణేనమః.

శ్రీమత్ప్రణతార్తిహరవరద పరబ్రహ్మణేనమః.

శ్రీమతేనిగమాన్త మహాదేశికాయనమః.

పఞ్చకాలప్రకాశః

అయమాహ్నికగ్రన్థః

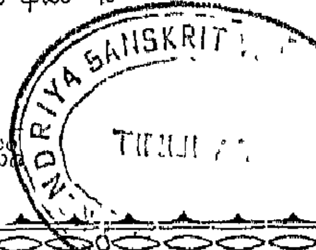
పాఞ్చకాలిక నిత్యకర్మానుష్ఠాన బద్ధశ్రద్ధస
మస్తాస్తికజన సుఖావగమాయ పూర్వాచార్యా
నుగృహీతాహ్నికగ్రన్థేభ్యస్సముద్ధృత్యసఙ్కలితః
శ్రీకాఞ్చీపురీవాసినా శ్రీమద్వేదాన్తరా
మానుజసంయమిసార్వభౌమలబ్ధ సమస్తార్థజాతేన

డెఙ్కణీకోట్టైతిరుమలై శ్రీనివాసాచార్యేణ

అనేకపణ్డిత సాహాయ్యేన పరిశోధ్య

చెన్నపురీ విరాజమానాయాం
ఆనన్దముద్రాక్షర శాలాయాం
ద్వితీయవారం ముద్రాపితో విజయతేతరాం
విరోధికృద్వత్సరే వైశాఖమాసే

౧౯౧౧.

ద్వితీయముద్రణభూమికా

భోభో ఆర్యమిశ్రాః పఞ్చకాలపరాయణాః పఞ్చకాలప్రకాశో నా
మ ఆహ్నికగ్రన్థోఽయం బహూనామాస్తికానామ్మహాత్మనాం ప్రేరణ
యా అనేకసంఖ్యావత్సాహాయ్యసమ్పత్త్యా చ దాసేనసమ్పాదితః, క్రో
ధివత్సరే (1904) సమ్ముద్ర్య ప్రాకాశ్యత. తదాత్వే ముద్రితాస్సర్వేప్యా
దర్శా నాతిచిరాదేవ అక్రీయన్తేతి నిబన్ధోయమాస్తికానా మ్మహాపురు
షాణాం బహూనామాదరపాత్రతామభజదధికాధికామితి, యత్సత్య
మాత్మన్యేవ బహుమానస్సుమహానాబధ్యతే, సదాచార్యానుగ్రహో
భాగవతోత్తమాభిమానశ్చ నూనం సర్వమపి శ్రేయోఽవికలం సమ్పా
దయతీతి సర్వాభ్యుపగతోఽయమంశోఽనేన వ్యక్తీక్రియతే.

అథ చాస్యాదర్శాన్ బహవోఽద్యాపి చిక్రీషన్తో లేఖముఖేన నిజమ
భిలషితం సంసూచయన్తీతి ద్వితీయవారమస్య ముద్రణే ప్రవృత్తిరుపాజా
యత. ప్రథమముద్రణే యేషాం సాహాయ్యం నాలభ్యత తేషాం బహూ
నాం పణ్డితప్రకాణ్డానాం సాహాయ్యమస్మిన్ ముద్రణేఽలభ్యత. అపేక్షిత
స్థలేషు ముఖ్యతమా విషయాశ్చ నూత్నతయా సమయోజ్యన్త శాస్త్ర
సమ్మతాః.

ప్రథమముద్రణేఽనుబన్ధతయా ముద్రితాని స్తోత్రాణి తు గ్రన్థవిస
రభయాన్నాద్య ముద్ర్యన్త. సన్త్యేవ తేషామ్ముద్రితాని ప్రత్యేకపుస్త
కానీతి సతతస్సమ్భావ్యతే క్వాపి న్యూనతా. సన్ధ్యావన్దనమన్త్రవివృతిః ప
రం నాతిసఙ్క్షేపవిస్తరా అవశ్యాపేక్షితార్థమాత్రబోధికాఽత్రాముద్ర్య
త. అగ్నిసన్ధానప్రత్యాబ్దికశ్రాద్ధయోః ప్రయోగాపర మత్యావశ్యకత్వా
దస్మిన్ పర్యాయేఽత్ర నూత్నతయా సమయోజ్యేతాం.

నిబన్ధోఽయం యథాపూర్వపర్యాయం తతోఽధికమేవవా ఆస్తి
కానాం ప్రీతిపాత్రం భవిష్యతీతి సుదృఢం విశ్వసిమి. ముద్రణపర్యాయేఽ
త్ర శోధనాదిషు సాహాయ్యమవ్యాజేనాదరేణాచరితవతాం సఙ్ఖ్యావతాం
సుమహాన్తం పరిశ్రమం మూర్తేతరేణ న ప్రతికర్తుం శక్నోమీతి చ నివే
దయామి.

డెబ్బ్రణీకోట్టై తిరుమలై శ్రీనివాసదాసః.

౧౨ పుటే - ౧౮ పఙ్క్తౌ - సమర్పయేదిత్యనన్తరంయోజ్యం.

ప్రాతఃకృతబ్రహ్మయజ్ఞశ్చేత్తన్నకుర్యాత్. తచ్చవైశ్వదేవంలౌకికాగ్నౌ పాకే తత్రకుర్యాత్ - వైదికేపాకే తత్రకృత్వా శేషంద్వావే నభుంజీయాతాం - కదాచిదిజ్యాయాఃక్షీణవృత్తితయా కలహాదివశేనవా తృతీయకాలే కరణాశక్త్యాయత్ర క్వచిదవసరే భోజనాత్పూర్వంకుర్యాత్.

ఏకస్మిన్దినేశ్రవణ జన్మర్క్ష సంక్రాన్త్యు పరాగద్వాదశీపర్వద్వయ గురుజన్మర్క్షాదినిమిత్తవశేనానేకభగవదారాధనేప్రాప్తే అభిగమనోపాదానసంకోచేన నిమిత్త క్రమేణకుర్యాత్.

౯౮ - పుటే ప్రణమేదిత్యనన్తరం యోజ్యం

అథభగవద్వక్షసిదక్షిణ భాగమారభ్యక్రమేణ తత్తన్మంత్రేణ శ్రీ భూమినీళానాంన్యాసః. దక్షిణతదితరహస్తేషు పద్మచక్రగదాశంఖానాం ప్రణవాది నమోన్తన్యాసః, ఏవం కిరీట శ్రీవత్స కౌస్తుభ వనమాలానాం శిరోవక్షోదక్షిణభాగమధ్యోభయపార్శ్వేషున్యాసః. శ్రీపుష్టిసరస్వతీనిద్రా కాన్తి పృథ్వీగరుడానాం తత్తత్స్థానేషున్యాసః - తేషాం చతురుపచారైరర్చనం. చక్రముద్రా మూలముద్రా చ.

విషయానుక్రమణికా

శుద్ధాశుద్ధపత్రికా.

పుటే.	పఙ్క్తౌ.	అశుద్ధమ్.	శుద్ధమ్.
౩	౧౨	తాన-స్వే	తానస్వే
౫	౮	నేదనా	నేధనా
,,	,,	విస్ఫుర	విష్ఫుర
,,	౧౪	త్తారణ	త్రిరణ
౬	౧౯	గతేసతి	గతేహాని
౭	౮	సక్వీయై	స్వకీయై
,,	౧౨	ఫూరయ	పూరయ
,,	౧౭	పుజ్గవ	పుఙ్గవ
౮	౩	అనిరుద్దాయ	అనిరుద్ధాయ
౧౦	౭	జ్ఞీయై	జ్ఞియై
౧౦	౧౫	జగృహీత్వా	జగృహీత్వా
,,	౧౭	జ్ఞీయ	జ్ఞియ
౧౨	౨౨	†అంగుష్ఠ	*అంగుష్ఠ
,,	,,	*హస్తతల	†హస్తతల
౧౩	౩	దిగ్బాగా	దిగ్భాగా
,,	౧౫	కుర్యాత్	కృత్వా
,,	౧౬	కృత్వా	కుర్యాత్
౧౫	౧౬	పవిత్రి	పవిత్రీ
౧౬	౪	నిమజ్జ్యో	నిమజ్జ్యో
,,	౧౧	మన్త్రేణ	మన్త్రేణసచ్ఛోటం

పుటే.	పఙ్క్తౌ.	అశుద్ధమ్.	శుద్ధమ్.
౧౮	౨౧	మూర్ధ్ని	మూర్ధ్నిచ
౧౯	౭	తతుణా	తత్రణా
,,	౮	మర్త్రీ	మంత్రీ
౨౦	౨౦	ధరా	ధర్మా
౨౧	౩	కృతాని	కృతాని
,,	౧౮	ఋగ్భిః	ఋగ్భ్యాం
౨౨	౧౦	మరు	మరు
౨౩	౭	గ్నిగంర	గ్నిగంర
,,	,,	నిధత్త	నిధత్త
,,	౧౬	ఋతా	ఋతా
౨౪	౬	సమ్భృతో	సమ్భృతో
౨౮	౫	అవధూత	అవధూత
,,	౧౨	ఉచ్ఛిష్ట	ఉచ్ఛిష్ట
౩౦	౧౨	తర్గన్యామృదంజలం చైకీకృత్య భగవత్పాద యుగళం న్మృత్వా	భగవత్పాదయుగళం స్మృత్వా తర్జన్యామృదంజలంచైకీకృత్య
౩౧	౯	పార్శ్వ	పార్శ్వే
౩౨	౧౧	అఞ్జలిం	అఞ్జలించ
,,	౧౩	కృష్ణేన	కృష్ణేన
౮	౨౧	నాదిజపకరణే	నకరణే
,,	౨౨	జపాదీ	జపా
౪౦	౧౯ } ౨౦ }	కూర్పర ... రూపంవ్యాపక	వ్యాపక

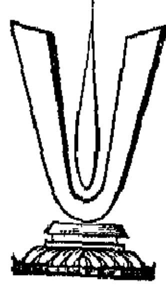
పుట.	పఙ్త్తి.	అశుద్ధమ్	శుద్ధమ్.
,,	౨౧	కరతలయోః	తలయోః
,,	,,	కరపృష్ఠయోః	పృష్ఠయోః
౪౪	౩	బావే	భావే
,,	౮	జపం	జపశేషం
౫౦	౯ ౧౦	సాస్త్రచ్ఛోటేనసాఙ్గుష్ఠ	సాఙ్గుష్ఠ
౫౭	౪	తదానీ	సంధ్యాయా
౫౭	౨౬	హస్తాయై	హస్తాయైనమః
౫౯	౨౪	విసృజేత్	సన్తర్పయే
౬౦	౮	విసృజేత్	సన్తర్పయే
౬౦	౧౫	సంశోద్య	సంశోధ్య
,,	౧౮	స్నానవస్త్రం	స్నానవస్త్రంసంశోధ్య
౬౧	౩	షుశ్రాద్ధానన్తరం	షుతుశ్రాద్ధాన్తే
౬౨	౮	తత్స	తత్స
,,	౯	ప్రచో	ప్రచో
,,	౧౨	యోనః	యోనః
,,	౧౪	వితు	వితు
,,	,,	ధియో	ధియో
,,	౧౫	ప్రచో	ప్రచో
,,	౧౭	మహీ	మహీ
,,	౧౮	వితు	వితు
,,	౧౯	మహీధి	మహీధి

శుద్ధాశుద్ధపత్రికా.

పుటే.	పఙ్క్తౌ.	అశుద్ధమ్.	శుద్ధమ్.
౬౩	౨	వాయవ	వాయవ
,,	౨	పాయవ	పాయవ
,,	౧౦	బ్రహ్మణే	బ్రహ్మణే
,,	,,	నమః	నమః
,,	౧౧	బృహతే	బృహతే
౬౬	౪	గృహం	స్వగృహం
,,	౮	ఉపావరోహం	ఉపావరోహ
౬౭	౩	సనేన	సనహోమేన
,,	౯	సనాఖ్య	సనహోమాఖ్య
,,	౧౫	ప్రాగుదగ్వాఉత్సృజ్య	ఉత్సృజ్య
,,	౨౧	గర్భే	గర్భే
౬౯	౧౩	సనా	సనహోమా
,,	౧౬	సనేన	సనహోమేన
,,	౧౭	సనం	సనహోమం
౭౩	౯	స్వా	తత్రస్వా
,,	౧౨	ఇతి	ఇతిమన్త్రేణ
౭౫	౧౪	అభిగమనాది	అభిగమన
,,	౨౪	ఉపాదాన	ఉపాదానజ్ఞభుడయ
౮౩	౮	కాత్య	కాత్యర్థ
౮౯	౧౬	ర్భగై	ర్భగై
౯౦	౧౪	సర్వా పధీ	సర్వాషధీః
౯౩	౨౯	సీదత్వ	సీదత

పుట.	పఙ్క్తి.	అశుద్ధమ్.	శుద్ధమ్.
౨	౮	*ఆక్రమిక్కిర	‡ఆక్రమిక్కిర
౨	౨౧	మనుః	మన్యుః
,,	,,	పతయ్యః	పతయః
౪	౧౩	మకి	మాకి
౬	౨౪	మహిః	మహి
౭	౨౩	శ్ద్ం	శబ్దం
౧౪	౧౬	సవ్వ	సర్వే
౧౬	౨౭	*అవనం=రక్షణం	*వరుణో వారుణో
	౨౮	†వరుణో వారుణో	†అవనం=రక్షణం

శ్రియై నమః.

శ్రీ శ్రీనివాస పరబ్రహ్మణే నమః.
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః.
శ్రీమతే నిగమాన్త మహాదేశికాయ నమః.

పఞ్చకాలప్రకాశః.

బ్రాహ్మముహూర్తకర్తవ్యమ్.

బ్రాహ్మే ముహూర్తేసమ్ప్రాప్తే నిద్రామ్పరిత్యజ్య, సప్తకృత్వో హరిర్హరిరితిశబ్దం సఙ్కీర్తయన్, తమేవ చిన్తయంశ్చోత్థాయ ।

"గ్రాహగ్రస్తే గజేన్ద్రే రుదతి సరభసన్తార్క్ష్య మారుహ్యధావ న్వ్యాఘూర్ణన్మాల్యభూషావసనపరికరో మేఘగమ్భీరఘోషః । ఆబిభ్రాణో రథాఙ్గం శరమసిముభయం శఙ్ఖచాపౌ సఖేటౌ హస్తైః కౌమోదకీమప్యవతు హరిరసావంహసాం సంహతేర్నః ॥ నక్రాక్రాన్తే కరీన్ద్రే ముకుళితనయనే మూలమూలేతిఖిన్నే నాహన్నాహన్నచాహన్న చ భవతి పునస్తాదృశో మాదృశేషు । ఇత్యేవన్త్యక్తహస్తే సపది సురగణే భావశూన్యే సమస్తే మూలం యత్ప్రాదురాసీత్సదిశతు భగవాన్మఙ్గళం సన్తతిన్నః ॥

ప్రాతస్స్మరామి భవభీతిమహార్తిశాన్త్యై నారాయణఙ్గరుడవాహనమబ్జనాభమ్ । గ్రాహాభిభూతమదవారణముక్తిహేతుఞ్చక్రాయుధన్తరుణవారిజపత్రనేత్రమ్ ॥౧॥ ప్రాతర్నమామి మనసా వచసా చ మూర్ధ్నా పాదారవిన్దయుగళమ్పరమస్య పుంసః । నారాయణస్య నరకార్ణవతారణస్య పారాయణప్రవణవిప్రపరాయణస్య ॥౨॥ ప్రాతర్భజామి భజతామభయఙ్కరన్తమ్ప్రాక్సర్వజన్మకృతపాపభయాపనుత్త్యై । యో

గ్రాహవక్త్రపతితాఙ్ఘ్రిగజేన్ద్రఘోరశోకప్రణాశనకరోధృతశఙ్ఖచక్రః ॥ ౩॥ శ్లోకత్రయమిదం పుణ్యం ప్రాతరుత్థాయ యః పఠేత్ । లోకత్రయగురుస్తస్మై దద్యాదాత్మపదం హరిః'' ॥ ఇతి హరిశబ్దగర్భతయా ప్రసిద్ధం సమస్తపాపహరం భగవన్తమనుసన్ధాయ.

" విధివిహితసపర్యాం వీతదోషానుషఙ్గాముపచితధనధాన్యామాత్తవైస్తాన్యనహర్షామ్ । స్వయముపచిను నిత్యం రఙ్గధామన్ సురతుల్యాం శమితవిమతపక్షాం శాశ్వతీం రఙ్గలక్ష్మీమ్ ॥ ప్రశమితకలిదోషాం ప్రాజ్యభోగానుబన్ధాం సముదితగుణజాతాం సమ్యగాచారయుక్తామ్ । శ్రితజనబహుమాన్యాం శ్రేయసీం వేఙ్కటాద్రౌ శ్రియముపచిను నిత్యం శ్రీనివాస త్వమేవ ॥ వరద విరచయ త్వం వారితాశేషదోషాం పునరుపచితపుణ్యాం భూషితాం పుణ్యకోట్యామ్ । సితముదితమనోభిస్తావకైర్నిత్యసేవ్యాం హతరిపుజనయోగాం హస్తిధామ్నస్సమృద్ధిమ్ ॥ నవనవబహుభోగాన్నాథ నారాయణ త్వం విరచయ దురితౌఘైస్త్వామనాఘ్రాతగన్ధామ్ । సహజసులభదాస్యైస్సద్భిరభ్యర్థనీయాం యతిపరిబృఢహృద్యాం యాదవాద్రేస్సమృద్ధిమ్ ॥ శ్రీరఙ్గద్విరదనృపాద్రిపూర్వకేషు స్థానేషు స్థిరవిభవా భవత్సపర్యా । ఆకల్పం వరద విధూతవైరిపక్షా భూయస్యా భవదనుకమ్పయైవ భూయాత్ ''॥ ఇతి మఙ్గళాశాసనపఞ్చకమనుసన్ధాయ.

" ఉద్యద్భానుసహస్రభాస్వర పరవ్యోమాస్పదం నిర్మలజ్ఞానానన్దఘనస్వరూపమమలజ్ఞానాదిభిష్షడ్గుణైః । జుష్టం సూరిజనాధిపం ధృతరథాఙ్గాబ్జాదిభూషోజ్జ్వలం శ్రీభూసేవ్యమనన్తభోగినిలయం శ్రీవాసుదేవం భజే ॥ ఆమోదే భువనే ప్రమోద ఉత సమ్మోదే చ సఙ్కర్షణం ప్రద్యుమ్నఞ్చ తథాఽనిరుద్ధమపి తాన్ సంహారసృష్టిస్థితీః । కుర్వాణాన్మతిముఖ్యషడ్గుణవరైర్యుక్తాం స్త్రియుగ్మాత్మకైర్వ్యూహాధిష్ఠితవాసుదేవమపి తం క్షీరాబ్ధినాథం భజే ॥ వేదాన్వేషణమన్దరాద్రిభరణక్ష్మోద్ధారణప్రశ్రితప్రహ్లాదావనభూమిభిక్షణజగద్విక్రాన్తయో యత్క్రియాః । దుష్టక్షత్రనిబర్హణం దశముఖాద్యున్మూలనం కర్షణం కాళిన్ద్యా అతిపాపకంసనిధనం యత్క్రీడితం తం నమః ॥ యో దేవాదిచతుర్విధేషు జనిషు బ్రహ్మాణ్డకోశా

స్తరే సమస్తేషు చరాచరేషు చ విశన్నాస్తే సదా స్తర్పహిః । విష్ణుస్తన్నిఖిలేష్వణుష్వణుతరమ్యాయస్సుభూయస్తరం స్వాఙ్గుష్ఠప్రమితశ్చ యోగిహృదయేష్వాసీనమీశం భజే ॥ శ్రీరఙ్గస్థలవేఙ్కటాద్రికరిగిర్యాదౌ శతేఽష్టోత్తరే స్థానే గ్రామనికేతనేషు చ సదా సాన్నిధ్యమాసేదుషే । అర్చారూపిణమర్చకాభిమతితస్స్వీకుర్వతే విగ్రహం పూజాఞ్చాఖిలవాఞ్ఛితాన్వితరతే శ్రీశాయ తస్మై నమః ॥ ప్రాతర్విష్ణోః పరత్వాదిపఞ్చకస్తుతిముత్తమామ్ । పఠన్ప్రాప్నోతి భగవద్భక్తిం వరదనిర్మితామ్" ॥ ఇమాం పరత్వాదిపఞ్చకస్తుతిఞ్చానుసన్ధాయ.

నిద్రాన్తఆచమనం, దక్షిణశ్రవణస్పర్శరూపమాచమనం వా తదానీం శక్యం విధాయ-తస్మిన్నేవ శయనే, "అఖిలహేయప్రత్యనీకకల్యాణైకతాన-స్వేతరసమస్తవస్తువిలక్షణానన్తజ్ఞానానన్దైకస్వరూప- స్వాభిమతానురూపైకరూపాచిన్త్యదివ్యాద్భుతనిత్యనిరవద్యనిరతిశయౌజ్జ్వల్యసౌన్దర్యసౌగన్ధ్యసౌకుమార్యలావణ్యయౌవనాద్యనన్తగుణనిధిదివ్యరూప-వత్సల-స్వామిన్-సుశీల-సులభ సర్వజ్ఞ-సర్వశక్తే - పరమకారుణిక-కృతజ్ఞ-స్థిర-పరిపూర్ణ-పరమోదార-ఏవమ్భూతమార్దవార్జవాద్యనన్తకల్యాణగుణపరిపూర్ణ-స్వోచితవివిధవిచిత్రానన్తాశ్చర్య నిత్యనిరవద్యనిరతిశయసుగన్ధ నిరతిశయసుఖస్పర్శనిరతిశయౌజ్జ్వల్యకిరీటమకుటచూడావతంసమకరకుణ్డలగ్రైవేయకహారకేయూరకటక శ్రీవత్సకౌస్తుభముక్తాదామోదరబన్ధన పీతామ్బరకాఞ్చీగుణనూపురాద్యపరిమితదివ్యభూషణ-స్వానురూపాచిన్త్యశక్తిశఙ్ఖచక్రగదాసిశార్ఙ్గాద్యసఙ్ఖ్యేయనిత్యనిరవద్యనిరతిశయ కల్యాణదివ్యాయుధ- స్వాభిమతనిత్యనిరవద్యానురూపస్వరూపరూపగుణవిభవైశ్వర్యశీలాద్యనవధికాతిశయాసఙ్ఖ్యేయకల్యాణగుణగణశ్రీవల్లభ-ఏవమ్భూతభూమినీళానాయక - స్వచ్ఛన్దానువృత్తిస్వరూపస్థితిప్రవృత్తిభేదాశేషశేషతైకరతిరూపనిత్యనిరవద్యనిరతిశయజ్ఞానక్రియైశ్వర్యాద్యనన్తకల్యాణగుణగణశేషశేషాశనగరుడప్రముఖనానావిధానన్తపరిజనపరిచారికాపరిచరితచరణయుగళ - పరమయోగివాఙ్మనసాపరిచ్ఛేద్యస్వరూపస్వభావ - స్వాభిమతవివిధ

విచిత్రానన్తభోగ్యభోగోపకరణభోగస్థానసమృద్ధానన్తాశ్చర్యానన్తమహావిభవానన్తపరిమాణనిత్యనిరవద్యనిరతిశయశ్రీవైకుణ్ఠనాథ-స్వసఙ్కల్పానువిధాయిస్వరూపస్థితిప్రవృత్తిస్వశేషతైకస్వభావప్రకృతిపురుషకాలాత్మకవివిధవిచిత్రానన్తభోగ్యభోక్తృవర్గభోగోపకరణభోగస్థానరూప నిఖిలజగదుదయవిభవలయలీల - అనాలోచితవిశేషాశేషలోకశరణ్య - ప్రణతార్తిహర - ఆశ్రితవాత్సల్యైకజలధే-అనవరతవిదితనిఖిలభూతజాతయాథాత్మ్య-సత్యకామ-సత్యసఙ్కల్ప-సకలేతరవిలక్షణ-అర్థికల్పక-ఆపత్సఖ శ్రీమన్నారాయణ - అణుపరిమాణదేహేన్ద్రియాదివిలక్షణజ్ఞానానన్దస్వరూపోఽహం త్వదేకశేషస్త్వదేకనియామ్యస్త్వదేకాధారస్త్వదేక శరణస్త్వదేకప్రాప్యశ్చాస్మి" ఇతి పూర్వరాత్రానుసంహిత ప్రకారేణానుసన్ధాయ.

"భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూపస్థితిప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేన మయా స్వకీయైశ్చోపకరణైః స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదం యోగాఖ్యం కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారితవాన్" ఇతి సాత్త్వికత్యాగం కృత్వా-"అనేన యోగాఖ్యేన భగవత్కర్మణా భగవాన్ప్రీయతాం వాసుదేవః" ఇతి యోగం సమాపయేత్ ॥

శ్రీ వఙ్గీశకృతప్రాతర్నిర్వేదకారికాః.

"ఉత్థాయశయనేతస్మిన్నాసీనోనియతేన్ద్రియః । తత్రస్వనిర్విణ్ణహృదయోవ్యర్థంవీక్ష్యగతంవయః ॥ తాపత్రయేణచాక్రాన్తస్త్రీవేశాధ్యాత్మికాదినా । దావజేనాగ్నినాలీఢో భ్రామ్యన్నివవనేమృగః ॥ సంసారవాగురాన్తస్థోఽగానపక్షీవపాణ్డజః । అపశ్యన్నిర్గమోపాయమాగామిష్వపిజన్మసు ॥ అకార్యైరతిబీభత్సైః క్రియమాణైఃకృతైరపి । లజ్జితశ్చవిషణ్ణశ్చస్వస్యగర్హ్యమాణైస్స్వకర్మభిః ॥ అవినీతమశిష్టార్హమసద్గుణగణాకరమ్ । అవధార్యస్వమాత్మాన మచిరాద్యశుభాశ్రయమ్ ॥ దహ్యమానేన్ధనాన్తస్థోవిస్ఫురద్విస్ఫుటన్నివకీటకః । అలబ్ధనిర్గమస్తిష్ఠన్మధ్యేమరణజన్మనోః ॥ విహ్వలశ్చవిషణ్ణశ్చవిమృశన్స్వామిమాన్దశామ్ । చిన్తయేత్ప్రథమఞ్చైవ మాచరన్ప్రియమాత్మనః ॥ సంసారచక్రమారోప్యబలిభిఃకర్మరజ్జుభిః । కాలేనాకృష్యమాణస్య జఙ్గమస్థానరాత్మనః ॥ అహోమేమహతీయాతా నిష్ఫలాజన్మసన్తతిః । అనారాధితగోవిన్ద చరణామ్భోరుహద్వయా ॥ అనాస్వాదితసత్కర్మజ్ఞానభక్తిసుధారసా । అదృష్టానన్తసంసారసాగరోత్తారణప్లవా ॥ శ్రుతిస్మృత్యుదితాశేషసదాచారపరాఙ్ముఖీ । అనుపాసితసద్వృద్ధాస్వీకృతాఽసత్సమాగమా । అసమ్పాదితశుశ్రూషాగుర్వాచార్యపితృష్వపి । త్యక్తవర్ణసమాచారాభ్రష్టావైదికవర్త్మనః ॥ నిజకర్మజదేవాదిదేహాధ్యస్తాత్మభానా । తద్భావనానుగోద్భూతసుఖదుఃఖవ్యవస్థితిః ॥ అనుద్భూతస్వయాథాత్మ్యజ్ఞానజోత్తమనిర్వృతిః । పశువత్ప్రాకృతైరేవగుణైరధికనిర్వృతా ॥ నకర్మనిష్ఠానాత్మజ్ఞానాభిభక్తియుతాపరా । నోద్యుక్తాభక్తిహీనత్వాత్తత్క్రియాస్వర్చనాదిషు ॥ కర్మభిఃపుణ్యపాపాఖ్యైరవిద్యాపరనామభిః । ధూమ్రైరివార్చిరాగ్నేయంజ్ఞానమావృత్యదేహినః ॥ భూషయిత్వాస్వకస్నేహాంశబ్దాద్యైస్స్వాశ్రయైర్గుణైః । దర్శయిత్వాప్యసాన్తస్వమాత్మనేతిష్ఠమానయా ॥

నిరస్తాతిశయాహ్లాద సుఖభావైకలక్షణమ్। సఙ్ఖ్యాదృష్టగుణై రేవ స్వరూప స్ఫురమాత్మనః॥ గుణమయ్యా ప్రకృత్యాఖ్య భగవన్మాయయాఽనయా। స్వసంలీనానన్తజీవకృతకర్మానురూపయా॥ గుణత్రయాశ్రయానన్త విచిత్రపరిణామయా। అతిదుస్తరయా దేవప్రపత్తిం హిత్వాత్మభిః॥ ప్రలోభ్యమానాసతతన్తస్మైవాత్యన్తనిర్వృతా। అజానతీవస్వహితమ్మోకస్వప్నానుకారిణి॥ నిష్ప్రానియేనిరాలమ్బేనిశ్ఛాయేనిరపాశ్రయే। ద్రాఘీయస్యశుభేమార్గేయమస్యసదనమ్ప్రతి॥ గచ్ఛతో మేఽసహాయస్య వర్ధయన్తీమహాద్భయమ్। అతీతాపిసద్యైవేషాతిష్ఠతీవపురోమమ॥ గతాయాస్త్వీదృశం రూపం వర్తమానేఽపి జన్మని। తస్యైవసుమహాన్కాలో గతః క్షణఇవాల్పకః॥ అలబ్ధసుఖసంస్పర్శమకృతాఘౌఘనిష్కృతి। వినైవహరిపాదార్చామహో పశ్యతపనమే॥ కిఙ్కరిష్యామిపదయోర్నిపతిష్యామికస్యను। దుస్తరామ్మదశామేతాఙ్కథయిష్యామికస్యవా॥"

ఇత్యతీతః కాలో వ్యర్థ ఇతినిర్విణ్ణో భూత్వా,

"ఇతినిర్విద్యతదనుధృతిమాలమ్బ్యసాత్వికీం। విధూయచేమన్నిర్వేదంసర్వకార్యావసాదకమ్॥ ఉద్ధరిష్యత్స్వమాత్మానమ్మజ్జన్తమ్భవసాగరే। పునర్నిశ్చినుయాం దేవం స్థిరధీః స్వార్థసిద్ధయే॥ గతమేవగతఞ్జన్మకానుతత్ర ప్రతిక్రియా। ప్రవష్టాత్యేవహిజలేసేతుఃకార్యోవిజానతా॥ ఇదానీఙ్కర్తుమేతావచ్ఛక్యఙ్కాలేగతేఽపి। మయాఽఽత్మహితకామేనబిభ్యతాభవసాగరాత్॥ ఇతఊర్ధ్వమహన్త్వావద్యావజ్జీవంశ్రియఃపతేః। పదయోరర్చనఙ్కర్తుం యతమానస్సమాహితః॥ అభిగచ్ఛన్హరిమ్ప్రాతః పశ్చాద్ద్రవ్యాణిచార్జయన్। అర్చయంశ్చతతోదేవన్తతోమన్త్రాన్జపన్నపి॥ ధ్యాయన్నపిపరన్దేవఞ్కాలేష్వేతేషుపఞ్చసు। వర్తమానస్సదాహ్యేవ మ్పాఞ్చకాలికవర్త్మనా॥ స్వార్జితైర్గన్ధపుష్పాద్యైశ్శుభైశ్శక్త్యనురూపతః। ఆరాధయన్హరిమ్భక్త్యా గమయిష్యామివాసరాన్॥"

ఇతి సాత్వికధృతిమవలమ్బేత.

అభిగమనప్రకరణమ్.

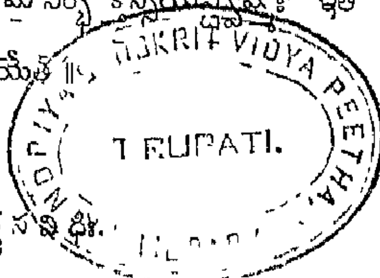
"కృతఞ్చ కరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవపాదారవిన్దార్చనేన అభిగమనేన భగవత్కర్మణా భగవన్తం వాసుదేవమర్చయిష్యామి" ఇతి సఙ్కల్ప్య-"భగవతో బలేన భగవతో వీర్యేణ భగవతస్తేజసా భగవతః కర్మణా భగవతః కర్మ కరిష్యామి భగవతో వాసుదేవస్య" ఇతి బలమన్త్రమనుసన్ధాయ-"భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూపస్థితిప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేన మయా స్వీయైశ్చోపకరణైస్స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదమభిగమనాఖ్యఙ్కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారయతి"ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా-"ఏతత్క్రియావిరోధీని ప్రాచీనాన్యశుభాని మే। కర్మాణ్యనన్తాన్యచ్ఛిన్ద్ధ్యనాదీన్యశుచీని చ॥ స్వయైవకృపయా దేవ్యా వినాశ్యాస్మన్మనోరథాన్। పూరయత్వితి సమ్ప్రార్థ్య మన్త్రమేతముదీరయేత్"॥ఇతి కరిష్యమాణకైఙ్కర్యప్రతిబన్ధకనివృత్తిం సమ్ప్రార్థ్య-"త్వయ్యారాధనకామోఽయం ప్రతఙ్కరితుమిచ్ఛతి। సఙ్కల్పసిద్ధ్యై భగవన్పూరయాస్య మనోరథాన్"॥ ఇతి మన్త్రేణ కైఙ్కర్యపరిపూర్తిం సమ్ప్రార్థ్య-"అస్మద్దేశిక మస్మదీయ పరమాచార్యాన శేషాన్గురూన్ శ్రీమల్లక్ష్మణయోగీన్ద్రపుఙ్గవమహాపూర్ణౌ మునిం యామునమ్। రామమ్పద్మవిలోచనమ్మునిపరన్నాథం శఠద్వేషిణం సేనేశం శ్రియమిన్దిరాసహచరన్నారాయణం సంశ్రయే॥" ఇతి స్వాచార్యప్రభృతి భగవత్పర్యన్తగురుపరమ్పరాప్రపదనపూర్వకమ్భగవన్తమ్ప్రపద్య-"సవ్యమ్పాదమ్ప్రసార్య శ్రితదురితహరన్దక్షిణఙ్కుఞ్చయిత్వా జానున్యాధాయ సవ్యేతరమితరభుజన్నాగభోగే నిధాయ। పశ్చాద్బాహుద్వయేన ప్రతిభటశమనే ధారయన్ శఙ్ఖచక్రే దేవీభూషాదిజుష్టో జనయతు జగతాం శర్మ వైకుణ్ఠనాథః॥" ఇతి ధ్యాత్వా॥

"ఓం వాసుదేవాయ నమః-ఓం సఙ్కర్షణాయ నమః-ఓం ప్రద్యుమ్నాయ నమః-ఓం అనిరుద్ధాయ నమః".ఇతి వ్యూహనామచతుష్టయం సఙ్కీర్త్య॥

"ఓం కేశవాయ నమః-ఓం నారాయణాయ నమః-ఓం మాధవాయ నమః-ఓం గోవిన్దాయ నమః-ఓం విష్ణవే నమః-ఓం మధుసూదనాయ నమః-ఓం త్రివిక్రమాయ నమః-ఓం వామనాయ నమః-ఓం శ్రీధరాయ నమః-ఓం హృషీకేశాయ నమః-ఓం పద్మనాభాయ నమః-ఓం దామోదరాయ నమః"-ఇతి ద్వాదశవ్యూహనామాని సఙ్కీర్త్య-"ఓం మత్స్యాయ నమః-ఓం కూర్మాయ నమః-ఓం వరాహాయ నమః-ఓం నారసింహాయనమః ఓం వామనాయ నమః-ఓం పరశురామాయ నమః-ఓం శ్రీరామాయ నమః-ఓం బలరామాయ నమః-ఓం కృష్ణాయ నమః-ఓం కల్కినే నమః" ఇతి దశావతారనామాని చ సఙ్కీర్త్య॥

"ఓం శ్రీం శ్రియైనమః-ఓం భూం భూమ్యై నమః-ఓం నీం నీళాయైనమః"-ఇతి దేవ్యాదినామాన్యపి సఙ్కీర్త్య- "సత్సఙ్గాద్భవనిస్పృహో గురుముఖాచ్ఛ్రీశమ్ప్రపద్యాత్మవాన్ప్రారబ్ధమ్పరిభుజ్యకర్మశకలమ్ప్రక్షీణకర్మాన్తరః। న్యాసాదేవ నిరఙ్కుశేశ్వరదయానిర్లూనమాయాన్వయో హార్దానుగ్రహలబ్ధమధ్యధమనిద్వారాద్బహిర్నిర్గతః॥ ముక్తోఽర్చిర్దినపూర్వపక్షషడుదఙ్మాసాబ్దవాతాంశుమద్గ్లౌ విద్యుద్వరుణేన్ద్రధాతృ మహితస్సీమాన్తసిన్ధ్వాప్లుతః। శ్రీవైకుణ్ఠముపేత్య నిత్యమజడన్తస్మిన్పరబ్రహ్మణస్సాయుజ్యంసమవాప్యనన్దతిసమ తేనైవ ధన్యః పుమాన్॥ ప్రాతర్నిత్యానుసన్ధేయ స్సారమార్థమ్ముముక్షుభిః। శ్లోకద్వయేన సంక్షిప్తం సువ్యక్తం వరదోఽబ్రవీత్॥" ఇతి శ్లోకద్వయం సఙ్కీర్త్య-పూర్వాచార్యప్రణీత స్తోత్రరత్న దయాశతక ముకున్దమాలా వేఙ్కటేశసుప్రభాతాభీతిస్తవ దశావతార స్తోత్రాదీని స్తోత్రాణ్యపి శృణ్వతామపి హర్ష జనకేనోచ్చైస్స్వరేణ సఙ్కీర్త్య తత్కాలోచితద్వయాది మన్త్రానుచ్చరన్, అవకాశేసతి పశ్చిమయామకర్తవ్యం వేదాభ్యాసఞ్చ కుర్యాత్.

తతస్సన్ధ్యాయామాసన్నాయాం "సన్ధ్యాత్మత్వేన సర్వేషాం సన్ధ్యా" ఇతి పరికీర్తితం భగవన్తముపాసితుఙ్గమిషుః శ్రీహరిర్హరిర్హరిరితి కీర్తయన్ శయనాదుత్థాయ-"ఓన్నమః క్షితిధరాయ" ఇతి మన్త్రేణ క్షితిధరమ్మహావరాహమనుధ్యాయన్ వామపాదమ్భూమావిన్యస్య-"నమో౽స్తు ప్రియదత్తాయై తుభ్యన్దేవి వసున్ధరే । త్వమ్మాతా సర్వలోకానామ్పాదస్పర్శం క్షమస్వ మే" ॥ ఇతి భువమ్ప్రపద్య-పదక్రమాన్కుర్వన్, "విష్ణోః క్రమో౽స్యభిమాతిహా గాయత్రేణ ఛన్దసా పృథివీమనువిక్రమే నిర్భక్తస్స యన్ద్విష్మో విష్ణోః క్రమో౽స్యభిశస్తిహా త్రైష్టుభేన ఛన్దసా౽న్తరిక్షమనువిక్రమే నిర్భక్తస్స యన్ద్విష్మో విష్ణోః క్రమో౽స్యరాతీయతో హన్తా జాగతేన ఛన్దసా దివమనువిక్రమే నిర్భక్తస్స యన్ద్విష్మో విష్ణోః క్రమో౽సి శత్రూయతో హన్తా౽౽నుష్టుభేన ఛన్దసా దిశో౽నువిక్రమే నిర్భక్తస్స యన్ద్విష్మః" ఇతి పాదేన్ద్రియాధిదైవతం, త్రివిక్రమం, ధ్యాయేత్ ॥

మలమూత్రోత్సర్జనవిధిః.

తతస్స్నానీయతిలాక్షతదర్భవస్త్రాదిదృష్టాదృష్టార్థం స్నానోపకరణం సర్వం సమ్భృత్య-తమస్తిరోహితదుష్టజన్తుపలాయనార్థం వైణవదణ్డం సఙ్గృహ్య-నిర్గమమార్గం సఞ్చాల్య-కేశవమనుధ్యాయన్, సఙ్కీర్తయన్, గృహాన్నిర్గత్య-విశుద్ధదేశే నిక్షిప్త స్నానోపకరణః, స్వాశ్రమాదిభ్యో నైరృత్యాన్దిశి ద్విత్రేషుపాతప్రమితామ్భువమతిక్రమ్య - క్రిమికీటాద్యదూషితాః, ఆఖు

కృష్ట, హల్యోత్ఖాత, కూలస్థ, శర్కరామేధ్యసంయుక్త, పరశౌచశిష్ట, ఊషర,వల్మీక, జలమధ్యస్థ, స్వగృహస్థిత, సికతా, పాంసు, కర్దమవ్యతిరిక్తామృదస్సఙ్గృహ్య-శౌచస్థలే, యత్ర క్వచిద్వా నిధాయ - సన్త్యక్తపాదుకస్సన్,సుదూరఙ్గత్వా, త్రిఃకరధ్వనిఙ్కృత్వా-ఉత్తరీయేణ శిరః ప్రావృత్య-నివీతమ్బ్రహ్మసూత్రన్దక్షిణకర్ణే ఆవేష్ట్య - ఘ్రాణమాస్యఞ్చోత్తరీయేణ ప్రచ్ఛాద్య-అయజ్ఞీయైశ్శుష్కైస్తృణైః పర్ణైర్వా భూమిమాచ్ఛాద్య-దివా సన్ధ్యయోశ్చోదఙ్ముఖః, రాత్రౌ దక్షిణాముఖః, మౌనాది నియమయుక్తః, దేవాలయ, నదీ, గో, బ్రాహ్మణ, అగ్ని, సూర్య, చన్ద్ర, నక్షత్ర, వాయ్వశ్వత్థాద్యనభిముఖః, ఆరామ,ఉద్యాన, తులసీవన, సస్య, శ్మశాన,ఊషర, వల్మీక, గిరి, దుర్గ, గర్త, క్షేత్ర, ఖలాధ్వామేధ్యసికతాచ్ఛాయా; గుల్మ, చత్వర, వారి, కృష్ట, గోష్ఠ, వృక్షమూల, దర్భమూల,తటాకాబ్ధి, నదీతట,గోమయ,యజ్ఞశాలా,శాద్వల గృహాఙ్గణ,పాషాణరన్ధ్ర, కీటాదిజన్తు దేశవ్యతిరిక్తే,గో, స్త్రీ, ద్విజ, దేవాలయానామసన్నిధౌ, వామహస్తేన మేహనఙ్గృహీత్వా, విణ్మూత్రే పరిత్యజేత్-చిరకాలన్తత్రనతిష్ఠేత్-స్వమలన్నపశ్యేత్-న ష్ఠీవేత్-నోచ్ఛ్వసేత్-ఆర్ద్రవాససా మలమూత్రే న విసృజేత్-అయజ్ఞీయకాష్ఠాదినా పురీషలేపం వామహస్తేననిఘర్షయేత్-

---

శౌచవిధిః

దక్షిణేన హస్తేన పూర్వస్థాపితామ్మృదఙ్గృహీత్వా - శౌచస్థలఙ్గత్వా-గుదలిఙ్గపాదహస్తశౌచార్థం, పూర్వస్థాపితాం, తదాస్థాపితాం వా మృదఞ్చతుర్ధా విభజ్య-స్థాపయిత్వా-ఉదఙ్ముఖః, పరిచారకేణోద్ధృతజలప్రక్షేపపూర్వకం శౌచఙ్కుర్యాత్-ఉద్ధృతతోయాభావే, తటాకాదౌ శౌచఙ్కుర్యాత్-నదీషు భగవత్తీర్థేషు చ నకదాచిచ్ఛౌచఙ్కుర్యాత్-తటాకాదౌ బాహ్యామృత్తికాం,నాహరేత్-అకూర్పరాదామణిబన్ధాద్వా జలా

న్మృదమాహృత్య-శోధితే తీరే నిక్షిప్య-జలస్యారత్నిమాత్రాత్పరతః స్థలే స్థిత్వా-దివాసన్ధ్యయోశ్చోదఙ్ముఖః, రాత్రౌ దక్షిణాముఖః,సవ్యఙ్కరమన్తర్జాను ఇతరఙ్కరమ్బహిర్జానుకృత్వా-మృదన్దక్షిణకరేణగృహీత్వా-వామకరేక్షిప్త్వా-గుదమ్మేహనఞ్చ విశోధయేత్-మూత్రపురీషయోర్యుగపత్ప్రవృత్తౌ పురీషస్యప్రథమమ్.క్రమేణ ప్రవృత్తౌ,యథాక్రమం శౌచఙ్కుర్యాత్ - అత్ర విణ్మూత్రయోస్సాహిత్యేషణ్మృత్తికాభిర్మూత్రశౌచఙ్కుర్యాత్-పఞ్చదశభిర్ద్వాదశభిర్వా గుదశౌచఙ్కుర్యాత్-గుదలిఙ్గాన్యతర శౌచానన్తరం, పఞ్చభిష్షడ్భిర్వామృత్తికాభిర్వామహస్తం,ప్రక్షాళ్య-అనన్తరమన్యశౌచఙ్కుర్యాత్-మూత్రశౌచే, ఆర్ద్రామలకమాత్రామృత్తికాః, గుదశౌచే ప్రథమమృత్తికాప్రసృతిమాత్రా,ద్వితీయా తృతీయా చ,తదర్ధపరిమాణా-ఇతరాస్తు ఆర్ద్రామలకద్విగుణాః,తత్సమావా.సర్వత్ర గుదలిఙ్గశౌచేషు ప్రతిమృత్తికం, అన్తరాన్తరా వామహస్తం, మృజ్జలాభ్యామ్ప్రక్షాళయేత్ - యావన్మృల్లేపోనాపైతి తావద్దక్షిణేన పాణినా అపోదేయాః-కట్యాదామలసమ్బన్ధశఙ్కాయాం సప్తమృత్తికా దేయాః.ఉత్థాయ-వామఙ్కరన్దశభిః, పాదౌ ప్రత్యేకం సప్తభిః, సంహతకరౌ దశభిః సప్తభిర్వా శోధయేత్-మూత్రమాత్ర ప్రవృత్తౌ పఞ్చభిస్త్రిభిర్వా మృత్తికాభిర్లిఙ్గశౌచఙ్కుర్యాత్-వామహస్తే పఞ్చ, హస్తయోస్త్రిస్త్రోమృదోదేయాః-తతోనఖశోధనఙ్కృత్వా-శౌచదేశమ్ప్రక్షాళయేత్-అజ్ఞానతశ్శుక్లోత్సర్గేతు మూత్రశౌచాద్ద్విగుణమ్, -ఇదమహశ్శౌచమ్ - అహశ్శౌచాపేక్షయారాత్రావర్ధమ్;పథిపాదః స్త్రీణామర్ధమ్-బ్రహ్మచారిణోద్విగుణమ్-వానప్రస్థయత్యోశ్చతుర్గుణమ్-యథాశక్త్యాతురస్య-ఏవం, ధర్మశాస్త్రోద్యుక్తస్వవర్ణాశ్రమావస్థాద్యనుగుణదృష్టాదృష్టార్థమృత్సఙ్ఖ్యావర్ణపరిమాణాది నియమవత్ గన్ధలేపక్షయకరమర్మపీడారహితం శౌచఙ్కుర్యాత్ - అన్యతోగత్వా-కరౌ పాదౌ ప్రక్షాళ్య-ఆసీనోవామభాగే మూత్రోత్సర్గేచతురష్షడ్వా, పురీ

షేష్టౌ ద్వాదశ వా గణ్డూషాన్ కృత్వా-ఉపవీతీ-మూత్రోత్సర్గే ద్విరాచామేత్-ఉభయోత్సర్గే త్రిరాచామేత్.

ఆచమనవిధిః.

శుచౌ దేశే కుక్కుటాసనసంస్థితః, బాహుద్వయం, జాన్వన్తరే కృత్వా-ప్రఙ్ముఖ ఉదఙ్ముఖోవా వాగ్యతః-దక్షిణహస్తతలం, గోకర్ణాకారఙ్కృత్వా-వామహస్తేన జలం స్పృశన్, దేవతీర్థేన *మాషమగ్నఙ్జలమాదాయ–"ఓం అచ్యుతాయ నమః" "ఓం అనన్తాయనమః" "ఓం గోవిన్దాయనమః" ఇతి నిశ్శబ్దం హృదయఙ్గమం ప్రతిమన్త్రం †బ్రహ్మతీర్థేన పిబేత్ - అఙ్గుష్ఠమూలేన అపస్స్పృష్ట్వా - ఓష్ఠద్వయం ద్విః పరిమృజ్య-తదఙ్గుష్ఠమూలం, పునః ప్రక్షాళ్య-అఙ్గుష్ఠాగ్రేణ "ఓం కేశవాయనమః" ఇతి దక్షిణకపోలమ్, "ఓం నారాయణాయనమః" ఇతి వామకపోలమ్-సాఙ్గుష్ఠానామికయా, "ఓం మాధవాయనమః" ఇతి దక్షిణనేత్రమ్, "ఓం గోవిన్దాయనమః" ఇతి వామనేత్రమ్-సాఙ్గుష్ఠతర్జన్యా, "ఓం విష్ణవేనమః" ఇతి దక్షిణనాసికామ్, "ఓం మధుసూదనాయనమః" ఇతి వామనాసికామ్-సాఙ్గుష్ఠకనిష్ఠికయా, "ఓం త్రివిక్రమాయనమః" ఇతి దక్షిణశ్రోత్రమ్, "ఓం వామనాయనమః" ఇతి వామశ్రోత్రమ్-సాఙ్గుష్ఠమధ్యమయా, "ఓం శ్రీధరాయనమః" ఇతి దక్షిణభుజమూలమ్, "ఓం హృషీకేశాయనమః" ఇతి వామభుజమూలమ్-కేవలాఙ్గుష్ఠేన "ఓం పద్మనాభాయనమః" ఇతి నాభిమ్-తలేన హృదయఞ్చ సంహతాభిస్సర్వాఙ్గుళీభిః, "ఓం దామోదరాయనమః" ఇతి మూర్ధానఞ్చ ప్రత్యఙ్గముదకస్పర్శపూర్వకం స్పృశేత్.

† అఙ్గుష్ఠంవినా సర్వాసామఙ్గుళీనామగ్రేణ. * హస్తతలమధ్యరేఖాతస్యామూలేన

పాదౌ ప్రక్షాళ్య-ద్విరాచమ్య-వస్త్రప్రావృతశిరాః, ప్రాఙ్ముఖో వా పూర్వోత్తరదిగ్భాగాభిముఖో వా, కుక్కుటాసనసంస్థితః-అన్తర్జానుకరః-శాల్మలి, అశ్వత్థ, కోవిదార, శమీ, క్రముక, పాలాశ, మోచా, కార్పాస, కుశ, నారికేళ, విభీతక, దర్భాన్ వర్జయిత్వా-అర్క, న్యగ్రోధ, ఖదిర, కరఞ్జమూల, కకుభమూల, అపామార్గ నిమ్బ, జమ్బ్వామ్ర, క్షీరయుక్త కణ్టకయుక్త కాష్ఠానామన్యతమ దన్తకాష్ఠాని, షోడశాఙ్గులదీర్ఘాణి ద్వాదశాఙ్గులాని వా సక్రగ్రన్థిసహితాని,కనిష్ఠికాగ్రవత్స్థూలాని "ఆయుర్బలం యశో వర్చః ప్రజాః పశువసూని చ । బ్రహ్మప్రజ్ఞాం చ మేధాం చ త్వం నో దేహి వనస్పతే" ఇతి మన్త్రేణాభిమన్త్ర్య-గృహీత్వా,ప్రక్షాళ్య,"దన్తధావనమన్త్రస్య మార్కణ్డేయఋషిః, అనుష్టుప్ఛన్దః, వనస్పతిర్దేవతా" ఇతి శిరోజిహ్వాహృదయేషు న్యస్య-"దన్తధావనే వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా తేనైవ మన్త్రేణ దన్తధావనం కుర్యాత్ -కాష్ఠాలాభే తత్పర్ణాని తృణం వా గృహ్ణీయాత్ -వామభాగాగ్రదేశమారభ్య ప్రాదక్షిణ్యేన దన్తధావనం,జిహ్వానిర్లేఖనం చ కుర్యాత్ - దన్తకాష్ఠం ప్రక్షాళ్య-నైరృత్యాం శుద్ధదేశే నిరస్య-షోడశగణ్డూషాన్ కృత్వా-ప్రతిపత్పర్వషష్ఠీచతుర్దశ్యేకాదశ్యష్టమీషు త్రిజన్మసు చ కాష్ఠేన దన్తధావనం న కుర్యాత్ - ఏకాదశ్యమావాస్యయోస్తు, జమ్బ్వాప్లక్షామ్రపర్ణాన్యేవ గృహ్ణీయాత్ -నాన్యత్ -శ్రాద్ధదినే తైరపి న కుర్యాత్ -తృణపర్ణాదీనామప్యభావే, ద్వాదశగణ్డూషాన్ కుర్యాత్ -గోష్ఠే, దేవాలయే నద్యాం, శ్మశానే,శుచిస్థలే, సలిలే, యజ్ఞశాలాయాం, దన్తధావనం న కుర్యాత్ -గణ్డూషకాలే తర్జన్యా దన్తశోధనం న కుర్యాత్ -తత్తోయఞ్చ న పిబేత్ -ద్విరాచామేత్.

భగవచ్ఛాస్త్రోక్త స్నానవిధిః.

తతోభగవద్భాగవతాధిష్ఠిత తీర్థఙ్గత్వా-తీరం సంశోధ్య-మృద్వారిభిస్సుప్రక్షాళితపాణిపాదః, సమాచమ్య-ప్రాఙ్ముఖ ఉదఙ్ముఖో వా ఆసీనః, పవిత్రపాణిః త్రిః ప్రాణానాయమ్య.

ప్రాణాయామవిధిః—కనిష్ఠానామికాభ్యాం వామనాసికాం రుద్ధ్వా-దక్షిణనాసయా న్తస్థం వాయుం తూష్ణీం బహిర్విసృజ్య-అఙ్గుష్ఠేన దక్షిణనాసికాం సమ్యగ్రుద్ధ్వా-వామనాసయా వాయుమాపూర్య-అఙ్గుళీభిస్తాభిరేవ నాసికాద్వయం రుద్ధ్వా-ఓష్ఠాభ్యామాస్యమ్బద్ధ్వా-దృష్టిం సమ్యఙ్నిమీల్య మౌనమాచరన్, హృత్పఙ్కజే శ్రియఃపతిన్ధ్యాయన్, "ఓం భూః, ఓంభువః, ఓగ్ంసువః, ఓమ్మహః, ఓంజనః, ఓంతపః, ఓగ్ంసత్యమ్, ఓంతత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్యధీమహి, ధియోయోనః ప్రచోదయాత్, ఓమాపోజ్యోతీరసోఽమృతంబ్రహ్మభూర్భువస్సువరోమ్" ఇతిప్రణవసహితసప్తవ్యాహృతిసహితాం సప్రణవాంగాయత్రీంసశిరస్కాం త్రిర్మనసాజపిత్వా-దక్షిణనాసయా వాయుం శనైశ్శనైర్విసృజేత్.

అఞ్జలిమ్బద్ధ్వా "అస్మద్గురుభ్యోనమః" ఇతి గురుపరమ్పరాస్మరణపూర్వకం "శ్రీమాన్వేఙ్కటనాథార్యః కవితార్కికకేసరీ । వేదాన్తాచార్యవర్యోమే సన్నిధత్తాం సదా హృది ॥ గురుభ్యస్తద్గురుభ్యశ్చ నమో వాకమ ధీమహే । వృణీమహేచ తత్రాద్యౌదమ్పతీ జగతాম్పతీ ॥ శ్రీమన్నభీష్టవరద త్వామస్మి శరణఙ్గతః । స్వశేషభూతేన మయా స్వీయైస్సర్వపరిచ్ఛదైః । విధాతుమ్ప్రీతమాత్మానన్దేవః ప్రక్రమతే స్వయమ్ । శుక్లామ్బరధరం విష్ణుం శశివర్ణఞ్చతుర్భుజమ్ । ప్రసన్నవదనన్ధ్యాయేత్సర్వవిఘ్నోపశాన్తయే ॥ యస్యద్విరదవక్త్రాద్యాఃపారిషద్యాః పరశ్శతమ్ । విఘ్నన్నిఘ్నన్తి

సతతంవిష్వక్సేనస్తమాశ్రయే॥ హరిరోమ్ తత్ "ఇత్యుక్త్వా ప్రదక్షిణజానూప
రిదక్షిణోత్తరౌపాణీకృత్వా॥ "శ్రీగోవిన్దగోవిన్దగోవిన్ద" ఇత్యారభ్యతత్తద్వర్ష,
అయన,ఋతు,మాస,తిథి,వారాదికముక్త్వా "అస్యాం,శుభతిథౌ,శ్రీభగవదా
జ్ఞయా,భగవత్ప్రీత్యర్థం,కర్మణ్యతాసిద్ధ్యర్థం, అస్మిన్ తీర్థే,అస్యాం నద్యాం
వా,ప్రాతస్స్నానమహఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య- "కృతిఞ్చకరిష్యామి భ
గవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్య భగవద్వాసు
దేవపాదారవిన్దార్చనేన ప్రాతస్స్నానాఖ్యేన భగవత్కర్మణా భగవన్తంవా
సుదేవమర్చయిష్యామి" ఇతి సఙ్కల్ప్య- "భగవతో బలేనభగవతోవీర్యేణ
భగవతస్తేజసాభగవతః కర్మణాభగవతః కర్మకరిష్యామి భగవతో వాసుదేవ
స్య" ఇతి బలమన్త్రమనుసన్ధాయ, "భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూపస్థితిప్ర
వృత్తి స్వశేషతైకరసేన మయాస్వకీయైశ్చోపకరణైః స్వారాధనైకప్రయో
జనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీస్వశేషభూతమిదం ప్రాతస్స్నానాఖ్యఙ్క
ర్మ స్వస్మైస్వప్రీతయే స్వయమేవ కారయతి" ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా-
"సమస్తజగదాధార శఙ్ఖచక్రగదాధర। దేహి దేవ మమానుజ్ఞాం యుష్మత్తీర్థ
నిషేవణే" "రఘువీరపదన్యాసపవిత్రీకృతపాంసవే।దశకణ్ఠశిరశ్ఛేదహేతవే
సేతవేనమః॥ విగాహే యామునం తీర్థం సాధుబృన్దావనేస్థితమ్।నిరస్తజిహ్మగ
స్పర్శే యత్రకృష్ణఃకృతాదరః॥ విగాహే తీర్థబహుళాం శీతళాం గురుసన్తతిమ్।
శ్రీనివాసదయామ్భోధిపరీవాహపరమ్పరామ్॥ కృపేకృతజగద్ధితే కృపణజ
న్తుచిన్తామణే రమాసహచరం క్షితౌ రఘుధురీణయన్త్యా త్వయా।వ్యభజ్య
తసరిత్పతిస్సకృగ వేడుణా త్త్క్షణాత్ప్రకృష్ట బహుపాతకప్రశమహేతునా
సేతునా॥ తేనార్ కమలత్తిరుమగళ్ తన్నికయ్ద్రుదైయుం, వానాడుకన్దవర్
వైయత్తిరుప్పిడంవణ్డరుమ, కన్నారిమయమును కఙ్గైయుం కావిరియుం
కడలుం, నానానగరము నాకముణ్డాడియనన్నిలమే"॥ ఇతి యథాసమ్ప్ర
దాయముక్త్వాధ్యాత్వా- "వీర్యాయాస్త్రాయఫట్" ఇత్యస్త్రమన్త్రేణాభి

మృష్ట కాష్ఠాదినా మూలమన్త్రేణ శుద్ధదేశాన్మృద మాదాయ - న్యూనాధికభాగేన ద్విధా విభజ్య-న్యూనమ్భాగం,తీరే నిధాయ-అభ్యుక్ష్య-అధికేన భాగేన దేహం సర్వతః ప్రక్షాళ్య-త్రిర్నిమజ్జ్యోత్తీర్య-ఆసీన ఆచమ్య-భగవన్తన్ధ్యాయన్,మూలమన్త్రేణ పఞ్చవింశతికృత్వ ఆవర్తితేన ప్రాణాయామత్రయఙ్కృత్వా - అన్యం మృద్భాగమాదాయ - దక్షిణపాణినా వామపాణితలస్య ఆదౌ మధ్యే అన్తే చ త్రిధా కృత్వా - పృథక్పృథక్సమ్ప్రోక్ష్య - మూలమన్త్రేణాభిమన్త్ర్య- ఆదిమభాగేన మూలమన్త్రేణాఽఽవాహయిష్యమాణ గఙ్గాయాః పీఠమన్తర్వారిణి కల్పయిత్వా-మధ్యమభాగేన విదిశః, దిశశ్చ,ఊర్ధ్వాం, అధరాఞ్చ బద్ధ్వా- సాఙ్గుష్ఠ తర్జన్యాఽస్త్రమన్త్రేణ స్నానవిఘ్నకరాన్నిరస్య-అన్తిమభాగేన పాణిభ్యాం, మూలమన్త్రేణ స్వగాత్రమనులిప్య - జలమ్ప్రవిశ్య - సఙ్కల్పితపీఠే "ఆవాహయామి త్వాం దేవిస్నానార్థమిహసున్దరి । ఏహి గఙ్గే నమస్తుభ్యం సర్వతీర్థ సమన్వితే" ఇత్యుదకాఞ్జలినా గఙ్గామావాహ్య- ఉదకాఞ్జలిమాదాయ. "విష్ణువామపదాఙ్గుష్ఠనఖస్రోతోవినిస్సృతే। తద్భక్తి విఘ్నహా సా త్వం గఙ్గే మామ్మోచయైనసః" ఇత్యర్ఘ్యన్దత్వా - ఉదకాఞ్జలిమాదాయ - మూలమన్త్రేణ సప్తకృత్వోఽభిమన్త్ర్య - స్వమూర్ధ్ని సిఞ్చేత్-ఏవన్త్రిః-పఞ్చకృత్వః, సప్తకృత్వో వా ఆసిచ్య-దక్షిణేన పాణినా జలమాదాయ - త్రిః పఞ్చకృత్వో వా మూలమన్త్రేణాభిమన్త్ర్య - పీత్వా - ఆచమ్య - మూలమన్త్రేణ స్వాత్మానమ్ప్రోక్ష్య-పరిషిచ్య- తీర్థే నిమగ్నో భగవత్పాదారవిన్దవిన్యస్తశిరస్కః, యావచ్ఛక్తి మూలమన్త్రఞ్జపిత్వా - ఆదిత్యమణ్డలాన్తస్థం, హరిన్ధ్యాత్వా - అభివీక్ష్య - ఉత్తీర్య - దక్షిణపాదఞ్జలే వామపాదం స్థలే చ నిధాయ - ఆసీనోద్విరాచమ్య - తీరస్థస్సన్, "శ్రీమాన్వేఙ్కటనాథార్యః కవితార్కికకేసరీ । వేదాన్తాచార్యవర్యో మే సన్నిధత్తాం సదా హృది ॥ సఞ్చిన్తయేద్భగవతశ్చరణారవిన్దం వజ్రాఙ్కుశధ్వజ

సరోరుహలాఞ్ఛనాఢ్యమ్ । ఉత్తుఙ్గర క్తవిలసన్నఖచక్రవాళజ్యోత్స్నాభి రాహతమహద్ధృదయాన్ధకారమ్ ॥ యచ్ఛౌచనిస్సృతసరిత్ప్రవరోదకేన తీర్థేన మూర్ధ్ని విధృతేన శివశ్శివోఽభూత్ । ధ్యాతుర్మనశ్శమలశైలని సృష్టవజ్రం ధ్యాయేచ్చిరమ్భగవతశ్చరణారవిన్దమ్ ॥ ధ్యేయం సదా పరిభవఘ్నమభీష్టదోహం తీర్థాస్పదం శివవిరిఞ్చినుతం శరణ్యమ్ । భృత్యార్తిహం ప్రణతపాల భవాబ్ధిపోతం వన్దే మహాపురుష తే చరణారవిన్దమ్ ॥ త్యక్త్వా సుదుస్త్యజసురేప్సితరాజ్యలక్ష్మీం ధర్మిష్ఠఆర్యవచసా యదగాదరణ్యమ్ । మాయామృగన్దయితయేప్సితమన్వధావద్వన్దే మహాపురుష తే చరణారవిన్దమ్ ॥ స్వపురుషమభివీక్ష్య పాశహస్తం వదతి యమః కిల తస్య కర్ణమూలే । పరిహర మధుసూదన ప్రపన్నాన్ ప్రభురహమన్యనృణాన్న వైష్ణవానామ్ ॥ యే కణ్ఠలగ్నతులసీ నళినాక్షమాలా యే బాహుమూలపరిచిహ్నిత శఙ్ఖచక్రాః । యే వా లలాటఫలకే లసదూర్ధ్వపుణ్డ్రాస్తే వైష్ణవా భువనమాశు పవిత్రయన్తి ॥ కమలనయన వాసుదేవ విష్ణో ధరణిధరాచ్యుత శఙ్ఖచక్రపాణే । భవ శరణమితీరయన్తి యే వై త్యజ భట దూరతరేణ తానపాపాన్ ॥ రమాదయిత రఙ్గభూరమణ కృష్ణ విష్ణో హరే త్రివిక్రమ జనార్దన త్రియుగనాథ నారాయణ । ఇతీవ శుభదాని యః పఠతి నామధేయాని తేన తస్య యమవశ్యతా నరకపాతభీతిః కుతః ॥ అస్యేశానా త్వమపి జగతస్సంశ్రయన్తీ ముకున్దం లక్ష్మీః పద్మా జలధితనయా విష్ణుపత్నీన్దిరేతి । యన్నామాని శ్రుతిపరిపణాన్యేవమావర్తయన్తో నావర్తన్తే దురితపవనప్రేరితే జన్మచక్రే ॥ యజ్ఞేశాచ్యుత గోవిన్ద మాధవానన్త కేశవ । కృష్ణ విష్ణో హృషీకేశ వాసుదేవ నమోస్తుతే ॥ నమః పరమకల్యాణ నమస్తే విశ్వమఙ్గళ । వాసుదేవాయ శాన్తాయ యదూనాంపతయే నమః॥'' ఇతియథాసమ్ప్రదాయ మను సన్ధ

ధానః వస్త్రఖణ్డద్వయేన ప్రత్యేకం శిరోఽఙ్గాని సమ్మృజ్య. "ఓం భూర్భువస్సువః, శుచీర్వో హవ్యామరుతశ్శుచీనాం, శుచిగ్ంహినో మ్యధ్వరగ్ం శుచిభ్యః, ఋతేన సత్యమృతసాప ఆయన్, శుచిజన్మానశ్శుచయః పావకాః" ఇతి మన్త్రాభ్యాం శుష్కం వాసః ప్రోక్ష్య. "దేవస్యత్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణోహస్తాభ్యామాదదే" ఇత్యాదాయ. "ఉదుత్యఞ్జాతవేదసన్దేవం వహన్తికేతవః. దృశేవిశ్వాయసూర్యమ్" ఇత్యాదిత్యాయ దర్శయిత్వా. "అవధూతగ్ం రక్షోఽవధూతా అరాతయః" ఇత్యవధూయ. "ఆవహన్తీ వితన్వానా, కుర్వాణా చీరమాత్మనః, వాసాగ్ంసి మమగావశ్చ, అన్నపానేచ సర్వదా, తతో మే శ్రియమావహ" ఇత్యుచ్చార్య. ఉత్తరీయేణ శిరస్సంవేష్ట్య. ఉపవీతం, నివీతం, కర్ణే నిధాయ. కౌపీనన్ధృత్వా. జఙ్ఘే మృజ్జలాభ్యాం సంశోధ్య. హస్తౌ ప్రక్షాళ్య. వస్త్రముత్తరీయఞ్చ ధృత్వా. ఉపవీతీ ఊరూ ప్రక్షాళ్య. పాదౌ ప్రక్షాళ్య. ద్విరాచమ్య. ప్రాణానాయమ్య. "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం మన్త్రస్నానం కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య. "ఓం ఆపోహిష్ఠామయోభువః" ఇతి పాదయోః, "ఓం తాన ఊర్జేదధాతన" ఇతి మూర్ధ్ని, "ఓం మహేరణాయచక్షసే" ఇతి హృదయే, "ఓం యోవశ్శివతమోరసః" ఇతి మూర్ధ్ని, "ఓం తస్య భాజయతేహనః" ఇతి హృదయే, "ఓం ఉశతీరివమాతరః" ఇతి పాదయోః, "ఓం తస్మా అరఙ్గమామవః" ఇతి హృదయే, "ఓం యస్య క్షయాయజిన్వథ" ఇతి పాదయోః, "ఓం ఆపో జనయథాచనః" ఇతి మూర్ధ్ని, ప్రోక్షయేత్.

"ఖస్థితమ్పుణ్డరీకాక్షమ్మన్త్రమూర్తిం హరిం స్మరేత్ । అనన్తాదిత్యసఙ్కాశం వాసుదేవఞ్చతుర్భుజమ్ ॥ శఙ్ఖచక్ర గదాపద్మధారిణం వనమాలినమ్ । కేయూరహారిణం దేవం సువర్ణమకుటోజ్జ్వలమ్ ॥ ధ్వజవజ్రాఙ్కుశాలక్ష్య పాదపద్మం సునిర్మలమ్ । తత్పాదాఙ్గుష్ఠజాఙ్గఙ్గాన్నిపతన్తీం స్వమూర్ధని । చిన్తయేద్బ్రహ్మరన్ధ్రేణ ప్రవిశన్తీం స్వకాన్తనుమ్ । తయా సంక్షాళయేత్సర్వమ్బాహ్యమాభ్యన్తరమ్మలమ్ ॥ తత్క్షణాద్విరజా మర్త్యో జాయతే స్ఫటికోపమః" ఇతి ధ్యాయేత్ - ఇదమేవ మానసికస్నానమ్. స్నానవస్త్రమనిష్పీడ్య స్వపార్శ్వే నిక్షిపేత్ న పురతః

ధర్మశాస్త్రోక్తస్నానవిధిః.

అథ ధర్మశాస్త్రోక్తస్నానవిధిః ప్రసఙ్గాల్లిఖ్యతే - మృద్వారిభిస్సుప్రక్షాళిత పాణిపాదః, సమాచమ్య - ప్రాఙ్ముఖ ఉదఙ్ముఖో వా ఆసీనః, పవిత్రపాణిః ప్రాణానాయమ్య - అఞ్జలిమ్బద్ధ్వా -" అస్మద్గురుభ్యో నమః " ఇతి గురుపరమ్పరాస్మరణ పూర్వకం, "శ్రీమాన్వేఙ్కట నాథార్యః కవితార్కికకేసరీ । వేదాన్తాచార్యవర్యో మే సన్నిధత్తాం సదా హృది ॥ గురుభ్యస్తద్గురుభ్యశ్చ నమోవాకమధీమహే । వృణీమహే చ తత్రాద్యౌ దమ్పతీ జగతామ్పతీ ॥ శ్రీమన్నభీష్టవరద త్వామస్మి శరణఙ్గతః । స్వశేషభూతేన మయా స్వీయైస్సర్వపరిచ్ఛదైః । విధాతుమ్ప్రీతమాత్మానన్దేవః ప్రక్రమతే స్వయమ్ । శుక్లామ్బరధరం విష్ణుం శశివర్ణఞ్చతుర్భుజమ్। ప్రసన్నవదనన్ధ్యాయేత్సర్వవిఘ్నోపశాన్తయే। యస్యద్విరదవక్త్రాద్యాః పారిషద్యాః పరశ్శతమ్। విఘ్నన్నిఘ్నన్తి సతతం విష్వక్సేనన్తమాశ్రయే॥ హరిరోన్తత్ " దక్షిణజానూపరి దక్షిణోత్తరౌ పాణీ కృత్వా, " శ్రీగోవిన్ద గోవిన్ద గోవిన్ద" ఇత్యారభ్య తత్తద్వర్ష, అయన,ఋతు,మాస,తిథి, వారాదిక ముక్త్వా,"అస్యాం శుభతిథౌ శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్య

ర్థం, కర్మణ్యతా సిద్ధ్యర్థం, అస్మిన్ తీర్థే, అస్యాం నద్యాం వా, ప్రాత
స్స్నాన మహఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య - "కృతఞ్చకరిష్యామి భగవ
న్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదే
వ పాదారవిన్దార్చనేన ప్రాతస్స్నానాఖ్యేన భగవత్కర్మణాభగవన్తం
వాసుదేవమర్చయిష్యామి" ఇతి సఙ్కల్ప్య-"భగవతో బలేనభగవతో
వీర్యేణ భగవతస్తేజసా భగవతః కర్మణాభగవతః కర్మ కరిష్యామి భగ
వతో వాసుదేవస్య" ఇతి బలమన్త్రమనుసన్ధాయ, "భగవానేవ స్వని
యామ్య స్వరూపస్థితిప్రవృత్తి స్వశేష తైకరసేన మయాస్వకీయైశ్చోప
కరణై స్స్వారాధనైక ప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీస్వశేష
భూతమిదమ్ప్రాతస్స్నానాఖ్యఙ్కర్మ స్వస్మైస్వప్రీతయే స్వయమేవకార
యతి" ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా - "సమస్తజగదాధారశఙ్ఖచక్రగదా
ధర। దేహి దేవ మమానుజ్ఞాం యుష్మత్తీర్థనిషేవణే ॥ రఘువీరపదన్యా
సపవిత్రీకృతపాంసవే।దశకణ్ఠశిరశ్ఛేదహేతవే సేతవే నమః" ఇతి భగ
వన్తమనుజ్ఞాప్య - జలమ్ప్రవిశ్య - హరిర్హరిరితి త్రిర్నిమజ్య - "ఉదు
త్తమం వరుణపాశ మస్మదవాధమం విమధ్యమగ్ంశ్రథాయ। అథావ
యమాదిత్య వ్రతేతవా నాగసో అదితయేస్యామ - అస్తభ్నాద్ద్యా మృ
షభో అన్తరిక్షమ మిమీత వరిమాణ మ్పృథివ్యా ఆసీద ద్విశ్వాభువనా
నిసమ్రా డ్విశ్వేత్తాని వరుణస్య వ్రతాని - యత్కిఞ్చేదం వరుణ దైవ్యే
జనేఽభిద్రోహమ్మనుష్యాశ్చరామసి, అచిత్తీ యత్తవ ధర్మాయుయోపిమ
మానస్తస్మాదేన సో దేవరీరిషః, కితవాసో యద్రిరిపుర్న దీవియద్వా ఘాస
త్యము తయన్నవిద్మ, సర్వాతావిష్య శిథిరేవదే వాథా తేస్యామ వరుణ

ప్రియాసః - అవ తే హేడో వరుణ నమోభిరవయజ్ఞేభిరీమహే హవిర్భిః, క్షయన్నస్మభ్య మసుర ప్రచేతో రాజన్నేనాగ్ంసి శిశ్రథః కృతాని - తత్త్వా యామి బ్రహ్మణా వన్దమానస్తదాశాస్తే యజమానో హవిర్భిః, అహేడమానో వరుణేహ బోధ్యురుశగ్ంస మాన ఆయుః ప్రమోషీః'' ఇతి వరుణసూక్తం జపిత్వా - "హిరణ్యశృఙ్గం వరుణం ప్రపద్యే తీర్థం మే దేహి యాచతః. యన్మయా భుక్తమసాధూనాం పాపేభ్యశ్చ ప్రతిగ్రహః, యన్మే మనసా వాచా కర్మణా వా దుష్కృతం కృతమ్. తన్న ఇన్ద్రో వరుణో బృహస్పతి స్సవితా చ పునన్తు పునః పునః'' ఇతి ద్వాభ్యామవగాహ్య - "సుమిత్రా న ఆప ఓషధయస్సన్తు'' ఇతి ఆత్మానమభిషిచ్య - "దుర్మిత్రాస్తస్మై భూయాసుర్యోఽస్మాన్ ద్వేష్టి యం చ వయం ద్విష్మః'' ఇతి జలం హస్తాభ్యాం తీరే త్రిర్నిక్షిప్య - "నమోఽగ్నయేఽప్సుమతే నమ ఇన్ద్రాయ నమో వరుణాయ నమో వారుణ్యై నమోఽద్భ్యః'' ఇతి తీర్థాధిదైవతం ప్రియః పతిం ప్రణమ్య - "యదపాం క్రూరం యదమేధ్యం యదశాన్తం తదపగచ్ఛతాత్'' ఇతి జలస్థాఽమేధ్యాంశం దక్షిణతో నిరస్య - "అత్యాశనాదతీపానాద్యచ్చ ఉగ్రాత్ప్రతిగ్రహాత్ । తన్మే వరుణో రాజా పాణినా హ్యవమర్శతు - సోఽహమపాపో విరజో నిర్ముక్తో ముక్తకిల్బిషః । నాకస్య పృష్ఠమారుహ్య గచ్ఛేద్బ్రహ్మ సలోకతామ్'' ఇతి ఋగ్భిస్తోయం త్రిరాలోడ్య - హస్తాయామప్రమాణం చతురశ్రం తీర్థే పీఠం "ఓం'' ఇతి విలిఖ్య - తత్ర, "ఆవాహయామి త్వాం దేవి స్నానార్థమిహ సున్దరి । ఏహి గఙ్గే నమస్తుభ్యం సర్వతీర్థ సమన్వితే'' ఇతి గఙ్గాముదకాఞ్జలినాఽఽ

వాహ్య - "విష్ణుపాదాబ్జ సమ్భూతే గఙ్గే త్రిపథగామిని । ధర్మద్రవేతి విఖ్యాతే పాపమ్మే హర జాహ్నవి" ఇతి గఙ్గాం సమ్ప్రార్థ్య - "విష్ణువా మపదాఙ్గుష్ఠ నఖస్రోతో వినిస్సృతే। తద్భక్తి విష్ణురూపాత్త్వఙ్గ ఙ్గేమామ్మోచస్మైనసః" ఇత్యుదకాఞ్జలినార్ఘ్యన్దత్వా - "నన్దినీ నళినీ సీతా మాలతీ చ మలాపహా। విష్ణుపాదాబ్జసమ్భూతా గఙ్గా త్రిపథగామినీ। భాగీరథీ భోగవతీ జాహ్నవీత్రి దశేశ్వరీ" ఇతి ద్వాదశ గఙ్గానామాని సఙ్కీర్త్య - "గఙ్గేచ యమునేచైవ గోదావరి సరస్వతి।నర్మదే సిన్ధు కావేరి జలేస్మిన్ సన్నిధిఙ్కురు" ఇతి సాన్నిధ్యమ్ప్రార్థ్య "ఇమమ్మేగఙ్గేయమునే సరస్వతి శుతుద్రిస్తోమగ్ం సచతా పరుష్ణియా, అసిక్నియా మరుద్వృధే వితస్తయా ర్జీకీ యేశృణు హ్యాసుషోమయా" ఇతి పుణ్యతీర్థాని సంస్మృత్య - "పుష్కరాద్యాని తీర్థాని గఙ్గాద్యాస్సరితస్తథా। ఆగచ్ఛన్తు మహాభాగాస్స్నానకాలేసదామమ" ఇత్యుక్త్వా - "ఆపో అస్మాన్మాతరశ్శున్ధన్తు ఘృతేన నోఘృతపువః పునన్తు విశ్వమస్మత్ప్రవహన్తురి ప్రముదాభ్యశ్శుచిరా పూతఏమి" ఇతి నిమజ్య - "ఆపోహిష్ఠా మయోభువస్తాన ఊర్జేదధాతన, మహేరణాయ చక్షసే, యోవశ్శివతమోరసస్తస్య భాజయతేహనః, ఉశతీరి వమాతరః, తస్మాఅరఙ్గ మామవో యస్యక్షయాయ జిన్వథ, ఆపోజన యథాచనః" ఇతి తిసృభిః - "హిరణ్య వర్ణాశ్శుచయః పావకాయాసు జాతః కశ్యపోయాస్వివన్ద్రః, అగ్నింయాగర్భన్దధిరే విరూపాస్తాన ఆపశ్శగ్ంస్యో నాభవన్తు, యాసా

గ్ం రాజావరుణో యాతిమధ్యే సత్యానృతే అవపశ్యఞ్జనానామ్, మధుశ్చు తశ్శుచయో యాః పావకాస్తాన ఆపశ్శగ్ంస్యోనా భవన్తు, యాసాన్దేవా దివి కృణ్వన్తి భక్షుంయా అన్తరిక్షే బహుధా భవన్తి, యాః పృథివీమ్పయసోన్దన్తి శుక్రాస్తాన ఆపశ్శగ్ంస్యోనా భవన్తు, శివేన మా చక్షుషా పశ్యతా పశ్శివయాతనువోపస్పృశత త్వచమ్మే,సర్వాగ్ం అగ్నీగ్ం రప్సుషదోహువే వోమయి నర్చో బలమోజో నిధత్త" ఇతి చతస్పృభిః - " పవమానస్సువర్జనః, పవిత్రేణ విచర్షణిః, యః పోతా సపునాతుమా, పునన్తు మా దేవజనాః,పునన్తు మనవోధియా,పునన్తు విశ్వఆయవః,జాతవేదః పవిత్రవత్,పవిత్రేణపునాహిమా,శుక్రేణదేవదీద్యత్,అగ్నేక్రత్వాక్రతూగ్ంరను,యత్తేపవిత్రమర్చిషి।అగ్నే వితతమన్తరా,బ్రహ్మతేనపునీమహే, ఉభాభ్యాన్దేవసవితః,పవిత్రేణసవేనచ, ఇదమ్బ్రహ్మపునీమహే, వైశ్వదేవీపునతీదేవ్యాగాత్, యస్యైబహ్వీస్తనువో వీతపృష్ఠాః, తయామద న్తస్సధమాద్యేషు, వయగ్ంస్యామపతయోరయీణామ్, వైశ్వానరోరశ్మిభిర్మాపునాతు, వాతఃప్రాణేనేషిరోమయోభూః, ద్యావాపృథివీపయసాపయోభిః, ఋతావరీయజ్ఞియే మాపునీతామ్, బృహద్భిస్సవితస్తృభిః, వర్షిష్ఠైర్దేవమన్మభిః, అగ్నేదక్షైః పునాహిమా, యేనదేవా అపునత, యేనాపోదివ్యఙ్కశః, తేనదివ్యేన బ్రహ్మణా, ఇదమ్బ్రహ్మపునీమహే, యః పావమానీరధ్యేతి, ఋషిభిస్సమ్భృతగ్ంరసమ్, సర్వగ్ంసపూతమశ్నాతి, స్వదితమ్మాతరిశ్వనా, పావమానీర్యో అధ్యేతి, ఋషిభి

స్సమ్భృతగ్ంరసమ్, తస్మై సరస్వతీ దుహే, క్షీరగ్ం సర్పిర్మధూదకమ్, పావమానీస్స్వస్త్యయనీః, సుదుఘాహి పయస్వతీః, ఋషిభిస్సమ్భృతో రసః, బ్రాహ్మణేష్వమృతగ్ంహితమ్, పావమానీర్దిశన్తు నః, ఇమంలోకమథో అముమ్, కామాన్త్సమర్ధయన్తు నః, దేవీర్దేవైస్సమాభృతాః, పావమానీస్స్వస్త్యయనీః, సుదుఘాహి ఘృతశ్చుతః, ఋషిభిస్సమ్భృతో రసః, బ్రాహ్మణేష్వమృతగ్ంహితమ్, యేన దేవాః పవిత్రేణ, ఆత్మానమ్పునతే సదా। తేనసహస్రధారేణ, పావమాన్యః పునన్తుమా, ప్రాజాపత్యమ్పవిత్రమ్, శతోద్యామగ్ంహిరణ్మయమ్, తేనబ్రహ్మవిదో వయమ్, పూతమ్బ్రహ్మపునీమహే, ఇన్ద్రస్సునీతీ సహమా పునాతు, సోమస్స్వస్త్యా వరుణస్సమీచ్యా, యమోరాజా ప్రమృణాభిః పునాతుమా, జాతవేదా మోర్జయన్త్యా పునాతు" ఇత్యనువాకేన చ ప్రోక్ష్య - "అఘమర్షణసూక్తస్యాఘమర్షణఋషిః, అనుష్టుప్ఛన్దః, భావవృత్తో దేవతా, అఘమర్షణజపే వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా తీర్థేనిమగ్నః "ఋతఞ్చ సత్యఞ్చాభీద్ధాత్తపసోఽధ్యజాయత, తతో రాత్రిరజాయత తతస్సముద్రో అర్ణవః। సముద్రాదర్ణవాదధిసంవత్సరో అజాయత, అహోరాత్రాణి విదధ ద్విశ్వస్య మిషతో వశీ, సూర్యాచన్ద్రమసౌ ధాతా యథాపూర్వమకల్పయత్, దివఞ్చ పృథివీఞ్చాన్తరిక్షమథో సువః" ఇతి షడ్వాక్యద్వా దశాష్టా త్రిర్వా యథా శక్త్యావర్త్య - భగవన్నారాయణం ధ్యాత్వా - తత్పాదాబ్జాన్నిపతన్తీం స్వమూర్ధ్ని గఙ్గాం ధ్యాత్వా - తయా బాహ్యమాన్తరఞ్చ మలం సంశోధ్య

“ యత్పృథివ్యాగ్ం రజస్స్వమాన్తరిక్షే విరోదసీ, ఇమాగ్ంస్తదాపోవ
రుణః పునాత్వఘమర్షణః । ఏషభూతస్య భవ్యేభువన స్యగోప్తా, ఏష
పుణ్య కృతాఙ్లోకానే షమృత్యోర్ హిరణ్మయమ్, ద్యావా పృథివ్యో
ర్హిరణ్మయగ్ం సగ్ంశ్రితగ్ంసువః, సనస్సు వస్సగ్ంశిశాధి ” ఇత్యఞ్జలినా
జలఙ్గృహీత్వా శిరస్యభిషిచ్య - “ ఆర్ద్రిజ్వలతి జ్యోతిరహమస్మి, ।జ్యోతి
ర్జ్వలతి బ్రహ్మాహమస్మి, యోఽహమస్మి బ్రహ్మాహమస్మి, అహమేవాహ
మ్మాఞ్జుహోమిస్వాహా” ఇతి చుళకేన జలమ్పీత్వా - “అకార్యకార్య
వకీర్ణీస్తే నోబ్రూణహాగురుతల్పగః, వరుణోఽపామఘమర్షణ స్తస్మా
త్పాపాత్ప్రముచ్యతే । రజోభూమిస్త్వమాగ్ం రోదయస్వ ప్రవదన్తి
ధీరాః, పునస్తృషయః పునస్తువసవః పునాతువరుణః పునాత్వఘమర్ష
ణః” ఇతి ద్వాభ్యామ్ప్రోక్ష్య-ఆచమ్య-ప్రాణానాయమ్య-“శ్రీభగవదాజ్ఞ
యా భగవత్ప్రీత్యర్థంస్నానాఙ్గత్వేనర్షి పితృతర్పణఙ్కరిష్యే”ఇతిసఙ్కల్ప్య-
దేవానృషీన్ పితౄన్ భగవదాత్మకాన్ధ్యాత్వా “ ఓం బ్రహ్మాదయో
యేదేవాస్తాన్దేవాం స్తర్పయామి-ఓంసర్వాన్దేవాం స్తర్పయామి - ఓం
సర్వదేవగణాం స్తర్పయామి - ఓం సర్వదేవపత్నీ స్తర్పయామి-ఓం సర్వ
దేవగణపత్నీ స్తర్పయామి ” ఇతి దేవతీర్థేన విసృజేత్ - అఙ్గుష్ఠసక్తనివీతీ,
ఉదఙ్ముఖః - “ఓం కృష్ణద్వైపాయనాదయో యేఋషయస్తానృషీం
స్తర్పయామి - ఓం సర్వానృషీం స్తర్పయామి - ఓం సర్వఋషిగణాం
స్తర్పయామి-ఓం సర్వఋషిపత్నీ స్తర్పయామి-ఓం సర్వఋషిగణపత్నీ స్త
ర్పయామి - ” ఇతి ఋషితీర్థేన * విసృజేత్ - ప్రాచీనావీతీ - దక్షిణాము

* కనిష్ఠికయోర్మూలేన, అథః.

ఖః - "ఓం సోమః పితృమాన్య మోఙ్గిరస్వానగ్నిః కవ్యవాహనఇత్యాదయో యేపితరస్తాన్ పితౄంస్తర్పయామి - ఓం సర్వాన్ పితౄంస్తర్పయామి - ఓం సర్వపితృగణాంస్తర్పయామి - ఓం సర్వపితృపత్నీస్తర్పయామి . ఓం సర్వపితృగణ పత్నీస్తర్పయామి . " ఇతి పితృతీర్థేన *విసృజేత్ - "ఊర్జం వహన్తీరమృత ఘృతమ్పయః కీలాలమ్పరిస్రుతం, స్వధాస్థ తర్పయత మేపితౄన్ " ఇతి జలే అఞ్జలినా త్రిః ప్రదక్షిణీకృత్య దక్షిణపార్శ్వతీరం సంశోధ్య "తృప్యత, తృప్యత, తృప్యత," ఇతి త్రిర్జలాఞ్జలీన్నీరే ప్రక్షిప్య-తత్తీరమ్పునస్సంశోధయేత్ - ఉపవీతీ - స్థలఏకపాదం, జలఏకపాదఞ్చ నిక్షిప్య-ఆసీనః -ద్విరాచమ్య-నివీతీ-ఉపరితన వస్త్రఞ్చతుర్గుణీకృత్య "యేకేచాస్మత్కులేజాతా అపుత్రాగోత్రజా మృతాః। తేగృహ్ణన్తు మయాదత్తం వస్త్రనిష్పీడనోదకమ్"ఇతి మన్త్రేణాపసవ్యం స్థలే నిష్పీడ్య-వస్త్రంవామమణి బన్ధే నిధాయ—ఉపవీతీ- ద్విరాచమ్య-పురః దక్షిణపార్శ్వే వా కేశాన్విసృజ్య— "శ్రీమాన్వేఙ్కటనాథార్యః కవితార్కికకేసరీ। వేదాన్తాచార్యవర్యోమే సన్నిధత్తాం సదా హృది॥ ఆభగవత్తః ప్రథితామనఘామాచార్య సన్తతిం వన్దే। మనసి మమ యత్ప్రసాదా ద్వసతి రహస్యత్రయస్య సారోయమ్ ॥ కర్మబ్రహ్మాత్మకే శాస్త్రే కౌతస్కుత నివర్తకాన్।వన్దే హస్తిగిరీశస్య వీథీశోధకకిఙ్కరాన్॥ అథ్యాసీనతురఙ్గవక్త్రవిలసజ్జిహ్వాగ్రసింహాసనాదాచార్యా దిహ దేవతాం సమధికామన్యాన్న మన్యామహే। యస్యాసౌ భజతే కదాచిదజహద్భూమా స్వయమ్భూమికామ్మగ్నానాం భువనామ్భువార్ణవసముత్తారాయనారాయణః॥ సఞ్చిన్తయేద్భగవతశ్చరణారవిన్దం వజ్రాఙ్కుశధ్వజసరోరుహలాఞ్ఛనాఢ్యమ్। ఉత్తుఙ్గరక్త విలసన్నఖచక్రవాళజ్యోత్స్నాభిరాహతమహద్ధృదయాన్ధకారమ్॥

* వామహస్తసంయుక్త దక్షిణహస్తాఙ్గుష్ఠతర్జన్యోర్మధ్యభాగేన.

యచ్ఛౌచనిస్సృత సరిత్ప్రవరోదకేన తీర్థేన మూర్ధ్నా విధృతేన శివశ్శివోఽభూత్ । ధ్యాతుర్మనశ్శమలశైలనిసృష్టవజ్రం ధ్యాయేచ్చిరమ్భగవతశ్చరణారవిన్దమ్॥ ధ్యేయం సదా పరిభవఘ్నమభీష్టదోహం తీర్థాస్పదం శివవిరిఞ్చినుతంశరణ్యమ్।భృత్యార్తిహమ్ప్రణతపాలభవాబ్ధిపోతం వన్దే మహాపురుష తే చరణారవిన్దమ్॥ త్యక్త్వా సుదుస్త్యజసురేప్సితరాజ్యలక్ష్మీన్ధర్మిష్ఠఆర్యవచసా యదగాదరణ్యమ్ । మాయామృగన్దయితయేప్సితమన్వధావద్వన్దే మహాపురుష తే చరణారవిన్దమ్ ॥ స్వపురుషమభివీక్ష్య పాశహస్తం వదతి యమః కిల తస్య కర్ణమూలే।పరిహర మధుసూదన ప్రపన్నాన్ప్రభురహమన్యనృణాన్న వైష్ణవానామ్ ॥ యే కణ్ఠలగ్నతులసీనళినాక్షమాలా యే బాహుమూలపరిచిహ్నితశఙ్ఖచక్రాః।యే వా లలాటఫలకే లసదూర్ధ్వపుణ్డ్రాస్తే వైష్ణవా భువనమాశు పవిత్రయన్తి॥ కమలనయన వాసుదేవ విష్ణో ధరణిధరాచ్యుత శఙ్ఖచక్రపాణే । భవ శరణమితీరయన్తి యే వై త్యజ భట దూరతరేణ తానపాపాన్॥రమాదయిత రఙ్గభూరమణ కృష్ణ విష్ణో హరే త్రివిక్రమ జనార్దన త్రియుగనాథ నారాయణ।ఇతీవ శుభదాని యః పఠతి నామధేయాని తే నతస్య యమవశ్యతా నరకపాతభీతిః కుతః॥ అస్యేశానా త్వమసి జగతస్సంశ్రయన్తి ముకున్దం లక్ష్మీః పద్మాజలధితనయా విష్ణుపత్నీన్దిరేతి। యన్నామాని శ్రుతిపఠనాన్యేవమావర్తయన్తో నావర్తన్తే దురితపవనప్రేరితే జన్మచక్రే॥యజ్ఞేశాచ్యుత గోవిన్ద మాధవానన్త కేశవ।కృష్ణ విష్ణో హృషీకేశ వాసుదేవ నమోఽస్తు తే॥నమః పరమకల్యాణ నమస్తే విశ్వమఙ్గళ। వాసుదేవాయ శాన్తాయ యదూనాం పతయే నమః'' ఇత్యనుసన్దధానః ఆసీనఏవ దక్షిణాముఖః వస్త్రఖణ్డద్వయేన ప్రత్యేకం శిరోఽఙ్గఞ్చ సమ్మృజ్య——'' ఓం భూర్భువస్సువః, శుచీవోహవ్యామరుతశ్శుచీనాం, శుచిగ్ంహినోమ్యధ్వరగ్ం శుచిభ్యః, ఋతేనసత్యమృతసాపఆయన్,శుచిజన్మానశ్శుచయఃపావకాః''ఇతి మన్త్రేణ శుష్కం

వాసః ప్రోక్ష్య— "దేవస్యత్వాసవితుఃప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యామ్పూష్ణో హస్తాభ్యామాదదే" ఇత్యాదాయ - "ఉదుత్యఞ్జాతవేదసన్దేవంవహన్తికేతవః దృశేవిశ్వాయసూర్యమ్"ఇత్యాదిత్యాయ దర్శయిత్వా- "అవధూతగ్ం రక్షోఽవధూతా అరాతయః" ఇత్యవధూయ-"ఆవహన్తీ వితన్వానా,కుర్వాణాచీరమాత్మనః, వాసాగ్ంసి మమగావశ్చ, అన్నపానేచసర్వదా,తతోమే శ్రియమావహ"ఇత్యుచ్చార్య-ఉత్తరీయేణ శిరస్సంవేష్ట్య-ఉపవీతం నివీతఙ్కర్ణే నిధాయ-కౌపీనన్ధృత్వా-జఙ్ఘే మృజ్జలాభ్యాం సంశోధ్య - హస్తౌప్రక్షాళ్య- పఞ్చకచ్ఛ*యుక్త వస్త్రన్ధృత్వా†-ఉత్తరీయఞ్చ ధృత్వా--ఉపవీతీ-ఊరూ ప్రక్షాళ్య-పాదౌ ప్రక్షాళ్య-ద్విరాచమ్య-అన్తరీయం స్నాన వస్త్రమ్ప్రోక్ష్య - చతుర్గుణీకృత్య- నివీతీ-అమన్త్రకం"ఉచ్ఛిష్టభాగినోదాసాః యేమృతాస్తేత్వమన్త్రకమ్।తృప్యన్తుతారుతామ్ప్రాప్తామమ సమ్బన్ధినోమృతాః" ఇతిమన్త్రేణవా నిష్పీడ్య-మణిబన్ధే నిధాయ-ఉపవీతీ ద్విరాచామేత్-తతః ఆచమ్య - ప్రాణానాయమ్య- "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం మన్త్రస్నానఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య

"ఓం ఆపోహిష్ఠా మయోభువః"ఇతి పాదయోః, "ఓం తానఊర్జే దధాతన" ఇతి మూర్ధ్ని, "ఓం మహేరణాయచక్షసే" ఇతి హృదయే, "ఓం యోవశ్శివతమోరసః" ఇతి మూర్ధ్ని, ఓం తస్యభాజయతేహనః",

---

* "పురతస్స్యచ్చతుష్కచ్ఛః పృష్ఠతశ్చైకకచ్ఛవాన్ । దైవేపైత్రే తథా బ్రాహ్మే పఞ్చకచ్ఛోభవేన్నరః."

† అన్తరీయ వస్త్రధారణ సమయే స్నానశాటి మధః పతనంవినా, ఊర్ధ్వముద్ధృత్య నిక్షిపేత్.

ఇతి హృదయే, "ఓం ఉశతీరివమాతరః" ఇతి పాదయోః, "ఓం తస్మా అరఙ్గమామవః" ఇతి హృదయే, "ఓం యస్య క్షయాయ జిన్వథ" ఇతి పాదయోః, "ఓం ఆపోజనయథాచనః" ఇతి మూర్ధ్ని, ప్రోక్షయేత్.

"ఖస్థితమ్పుణ్డరీకాక్షమ్మన్త్రమూర్తిం హరిం స్మరేత్। అనన్తాదిత్యసఙ్కాశం వాసుదేవఞ్చతుర్భుజమ్। శఙ్ఖచక్రగదాపద్మధారిణం వనమాలినమ్। కేయూరహారిణం దేవం సువర్ణమకుటోజ్జ్వలమ్। ధ్వజవజ్రాఙ్కుశాలక్ష్య పాదపద్మం సునిర్మలమ్। తత్పాదాఙ్గుష్ఠజాఙ్గఙ్గాన్నిపతన్తీం స్వమూర్ధని। చిన్తయేద్బ్రహ్మరన్ధ్రేణ ప్రవిశన్తీం స్వకాం తనుమ్। తయా సంక్షాళయేత్సర్వమ్బాహ్యమాభ్యన్తరమ్మలమ్। తత్క్షణాద్విరజామర్త్యో జాయతే స్ఫటికోపమః॥" ఇతి ధ్యాయేత్ - ఇదమేవ మానసికస్నానమ్.

అప్రతిషిద్ధదినేష్వశక్తశ్చేదుష్ణోదకేన స్నాయాత్ - ఉపహతశ్చేన్నోష్ణోదకేనస్నాయాత్ - వారుణస్నానాశక్తౌ అశిరస్కం స్నాయాత్ - తత్రాప్యశక్తౌ పాదాదినాభిపర్యన్తమ్మృజ్జలైస్సమ్యక్ప్రక్షాళ్యఆర్ద్రవాససా సర్వాఙ్గమార్జనరూపఙ్కాపిలస్నానఙ్కుర్యాత్ - తత్రాప్యశక్తౌ తత్తచ్ఛాస్త్రచోదితేషు [1]పార్థివ, [2]వాయవ్య, [3]మాన్త్ర, [4]మానస, [5]పఞ్చాఙ్గ [6]బ్రాహ్మ(స్పృష్ట్వా)స్నానాన్తరేషు అన్యతమస్నానఙ్కుర్యాత్.

1 - కేశవాదినామఙ్గళై ధ్యానిత్తుక్కొణ్డు ద్వాదశోర్ధ్వపుణ్డ్రం ధరిక్కిఱతు—

2 - పశుక్కళుడైయ ధూళిగళై సూర్యాస్తమయకాలత్తిల్ ధరిత్తుక్కొళ్ళువతు.

3/4 - 18-19 వదు పుటఙ్గళిల్ వివరిక్కప్పట్టిరుక్కిఱతు.

5 - ఇరణ్డుకాల్గళైయుం ఇరణ్డుకైగళైయుం ముఖత్తైయుం, జలత్తాల్ శుద్ధిశెయ్దుకొళ్ళువతు.

6 - ఆతురనై ఒరుభాగవతన్ స్పర్శంపణ్ణి పత్తుఆవృత్తి స్నానం పణ్ణుకిఱతు.

ఊర్ధ్వపుణ్డ్రవిధిః

నారికేళపాత్రే తీర్థమాదాయ-ఉద్ధరిణ్యా జలమాదాయ-అస్త్రమన్త్రేణ (వీర్యాయాస్త్రాయ ఫట్) వామపాణితలం సంశోధ్య - ప్రణవేన మృదన్నిధాయ-జలమాదాయ-"గన్ధద్వారాం దురాధర్షాం నిత్యపుష్టాం కరీషిణీమ్, ఈశ్వరీꣳ సర్వభూతానాం తామిహోపహ్వయే శ్రియమ్" ఇతి శ్వేతమృత్స్నే చనఙ్కృత్వా-అస్త్రమన్త్రేణ దశసు దిక్షు రక్షాఙ్కృత్వా-ప్రణవేన సమ్మిశ్రీకృత్య-మూలమన్త్రేణాభిమన్త్ర్య-యథాసమ్ప్రదాయం నృసింహబీజం విలిఖ్య-"భగవాన్పవిత్రం వాసుదేవః పవిత్రం శతధారం సహస్రధారమపరిమితధారమచ్ఛిద్రమచ్యుతమనన్తమక్షయమవ్యయమ్పరమమ్పవిత్రమ్భగవాన్ వాసుదేవః పునాతు" ఇతి పవిత్రమన్త్రేణ జలన్నిస్రావ్య-తర్జన్యా మృదఞ్జలఙ్కీకృత్య భగవత్పాదయుగళం స్మృత్వా-దక్షిణపాణినా మృదముపగూహ్య "విష్ణోర్నుకం వీర్యాణి ప్రవోచం యః పార్థివాని విమమే రజాꣳసి యో అస్కభాయదుత్తరꣳ సధస్థం విచక్రమాణస్త్రేధోరుగాయః" ఇతి మన్త్రేణ పఞ్చోపనిషన్మన్త్రైః (ఓం షాం నమః పరాయ పరమేష్ఠ్యాత్మనే నమః-ఓం యాం నమః పరాయ పురుషాత్మనే నమః-ఓం రాం నమః పరాయ విశ్వాత్మనే నమః-ఓం వాం నమః పరాయ నివృత్త్యాత్మనే నమః-ఓం లాం నమః పరాయ సర్వాత్మనే నమః) మూలమన్త్రేణ చాభిమన్త్ర్య - ద్వాదశాక్షరేణ ఇష్టం * సమ్ప్రార్థ్య-

"విష్ణోరరాటమసి విష్ణోః పృష్ఠమసి విష్ణోశ్శ్నప్త్రే స్థో విష్ణోస్స్యూరసి విష్ణోర్ధ్రువమసి వైష్ణవమసి విష్ణవే త్వా" ఇతి సప్తభిర్వైష్ణవైర్మ

---

* "తత్పాదభక్తిజ్ఞానాభ్యాం ఫలమన్యత్కదాచన। న యాచేత్పురుషో విష్ణుం" ఇతి వచనాత్ భగవత్పాదభక్తిజ్ఞానరూపేష్టం సమ్ప్రార్థ్యేత్యర్థః—.

న్త్రైరభిమన్త్ర్య - తర్జన్యాగ్రేణ వేనమూర్ధ్ని కిఞ్చిన్న్యస్య - అనామికయా లలాటే చతురఙ్గులం నాసికామూలమారభ్య లలాటాన్తం వా ఊర్ధ్వం - ద్వ్యఙ్గులం త్ర్యఙ్గుళం వా విస్తృతం - కుక్షౌ నాభ్యాది ద్వాదశాఙ్గులమూర్ధ్వం త్ర్యఙ్గుళం విస్తృతం - హృదయే ప్రాదేశమాత్రమష్టాఙ్గుళం వా ఊర్ధ్వం చతురఙ్గుళం విస్తృతం - కణ్ఠే చతురఙ్గుళమూర్ధ్వం త్ర్యఙ్గుళం విస్తృతం - దక్షిణకుక్షిపార్శ్వే ద్వాదశాఙ్గుళమూర్ధ్వం త్ర్యఙ్గుళం విస్తృతం - దక్షిణబాహుమూలే ద్వాదశాఙ్గుళమూర్ధ్వం త్ర్యఙ్గుళం విస్తృతం - దక్షిణకర్ణపార్శ్వే చతురఙ్గుళమూర్ధ్వం త్ర్యఙ్గుళం విస్తృతం - వామకుక్షిపార్శ్వే ద్వాదశాఙ్గుళమూర్ధ్వం త్ర్యఙ్గుళం విస్తృతం - వామబాహుమూలే ద్వాదశాఙ్గుళమూర్ధ్వం త్ర్యఙ్గుళం విస్తృతం - వామకర్ణపార్శ్వే చతురఙ్గుళమూర్ధ్వం త్ర్యఙ్గుళం విస్తృతం - జఘనోపరి పృష్ఠభాగే త్ర్యఙ్గుళమాయతం విస్తృతఞ్చ - కకుదే త్ర్యఙ్గుళమాయతం త్ర్యఙ్గుళం విస్తృతఞ్చ, భగవత్పాదాకృతీన్ పుణ్డ్రాన్, "చతుశ్చక్రన్నమస్యామి కేశవఙ్కనకప్రభమ్ । నారాయణఙ్ఘనశ్యామఞ్చతుశ్శఙ్ఖన్నమామ్యహమ్ । మాధవమ్మణిభఙ్గాభఞ్చిన్తయామి చతుర్గదమ్ । చన్ద్రభాసఞ్చతుశ్శార్ఙ్గఙ్గోవిన్దమహమాశ్రయే ॥ విష్ణుఞ్చతుర్హలం వన్దే పద్మకిఞ్జల్కసన్నిభమ్ । చతుర్ముసలమబ్జాభం సంశ్రయే మధుసూదనమ్ । అగ్నివర్ణఞ్చతుఃఖడ్గమ్ధ్యాయామి త్రివిక్రమమ్ । వామనమ్బాలసూర్యాభఞ్చతుర్వజ్రం విభావయే । శ్రీధరమ్పుణ్డరీకాభఞ్చతుఃపట్టసమాశ్రయే ॥ చతుర్ముద్గరమభ్యేమి హృషీకేశన్తటిత్ప్రభమ్ । పఞ్చాయుధమ్పద్మనాభమ్ప్రణమామ్యర్కరోచిషమ్ । దామోదరఞ్చతుఃపాశమిన్ద్రకోపనిభమ్భజే । వాసుదేవముపాసేహమ్పూర్ణేన్ద్వయుతసన్నిభమ్॥" ఇత్యాదిధ్యానపురస్సరం "ఓం కేశవాయ నమః" ఇత్యాదిమన్త్రైః లలాటాదిస్థానేషు క్రమేణ ధృత్వా, శేషన్ద్వాదశాక్షరేణ మూర్ధ్ని ధారయేత్ - విష్ణుగాత్రపరామృష్టహరిద్రాచూర్ణం, "శ్రియై నమః" ఇతి లలాటే - "అమృతో

ద్భవాయైనమః " ఇతికుక్షౌ - "కమలాయైనమః " ఇతిహృదయే - "చన్ద్రశోభిన్యైనమః " ఇతికణ్ఠే - "విష్ణుపత్న్యైనమః " ఇతిదక్షిణకుక్షిపార్శ్వే - " వైష్ణవ్యైనమః" ఇతిదక్షిణబాహుమూలే - "వరారోహాయై నమః" ఇతిదక్షిణకణ్ఠపార్శ్వే - "హరివల్లభాయైనమః " ఇతివామకుక్షిపార్శ్వే - "శార్ఙ్గిణ్యైనమః " ఇతివామబాహుమూలే - " దేవదేవికాయైనమః " ఇతివామకణ్ఠపార్శ్వే - " మహాలక్ష్మ్యైనమః " ఇతిపృష్ఠే - " లోకసున్దర్యైనమః " ఇతికకుదే - " సర్వాభీష్టఫలప్రదాయైనమః " ఇతిశిరసి - దీపాకారన్ధారయేత్ - "ఓం కేశవాయనమః" ఇత్యాదిక్రమేణపుణ్డ్రాన్యఙ్గులీభిస్స్పృష్ట్వా - పునః " కేశవాయనమః " ఇత్యాదిక్రమేణ అఞ్జలిఙ్కుర్యాత్ - ఊర్ధ్వపుణ్డ్రధారణానన్తరం హస్తౌ ప్రక్షాళయేత్. అశక్తౌ ఆపది వా మృత్తికాసేచన మన్త్రజపాదికం పూర్వవత్కృత్వా " ఉద్ధృతాఽసి వరాహేణ కృష్ణేన శతబాహునా, భూమిర్ధేనుర్ధరణీ లోకధారిణీ, మృత్తికే హన మే పాపం యన్మయా దుష్కృతఙ్కృతమ్। త్వయా హతేన పాపేన జీవామి శరదశ్శతమ్। మృత్తికే దేహి మే పుష్టిం త్వయి సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్" ॥ ఇతి మన్త్రేణ ప్రణవేన వా " దామోదరఙ్కేశవఞ్చ న కదాచిత్పరిత్యజేత్ " ఇత్యుక్తరీత్యా లలాటే కకుదే చ ఊర్ధ్వపుణ్డ్రౌ ధారయేత్ — కేశవ దామోదర మన్త్రాభ్యాం కేశవ దామోదరౌ ధ్యాయేత్.

అస్మద్గురుభ్యోనమః. అస్మత్పరమగురుభ్యోనమః—అస్మత్సర్వగురుభ్యోనమః - శ్రీమతే వేదాన్తగురవేనమః - శ్రీమతే రామానుజాయనమః-శ్రీ పరాఙ్కుశదాసాయనమః-శ్రీమద్యామునమునయే నమః-శ్రీరామమిశ్రాయ నమః-శ్రీపుణ్డరీకాక్షాయనమః-శ్రీమన్నాథమునయేనమః-శ్రీమ

తే శఠకోపాయనమః.శ్రీమతే విష్వక్సేనాయనమః.శ్రియైనమః.శ్రీధరాయ నమః" "అస్మద్దేశిక మస్మదీయపరమాచార్యాన శేషాన్గురూన్ శ్రీమల్లక్ష్మణయోగి పుఙ్గవ మహాపూర్ణౌ మునిం యామునమ్ । రామమ్పద్మవిలోచనమ్మునివరన్నాథం శఠద్వేషిణం సేనేశం శ్రియమిన్దిరాసహచరన్నారాయణం సంశ్రయే" ॥ ఇతి.

"ఎన్నుయిర్ తన్దళిత్తవరై చ్చరణమ్పుక్కు యానడైవే యవర్ కురుక్కణివరై వణఙ్గి, ప్పిన్నరుళాల్పెరుమ్పూదూర్ వన్దవళ్ల్ పెరియనమ్బి యాళవన్దార్ మణక్కాల్నమ్బి, నన్నెరియై యవర్క్కురైత్త వుయ్యక్కొణ్డార్ నాదముని శడకోపన్ శేనైనాదన్, ఇన్నముద త్తిరుమగళెన్ఱివరై మున్నిట్టెమ్పెరుమా న్తిరువడికళడైకిన్ఱేనే" ఇతిచ గురుపరమ్పరాం సఙ్గృహ్య స్వాచార్య ప్రభృతి భగవత్పర్యన్తం విస్తరేణత త్తద్విషయపద్యైశ్చానుసన్ధాయ - తులసీకాష్ఠమాలాం, పద్మాక్షమాలాం, శ్రీ పవిత్రమాలాశ్చ కణ్ఠే నాభిదఘ్నాః ధృత్వా.శిరసి చ పవిత్రమాలాన్ధృత్వా - ద్వాభ్యాన్దర్భాభ్యాం, ద్వ్యఙ్గులవలయం, ఏకాఙ్గులగ్రన్థిమత్, చతురఙ్గులాగ్రం, సకృత్ప్రదక్షిణీకృతం పవిత్రం ద్విగుణీకృతం బ్రహ్మగ్రన్థింవా,అనామికామూల పర్వమధ్యమపర్వణోర్మధ్యే హస్తద్వయే వా దక్షిణ హస్తే వా ధారయేత్ -

బ్రహ్మయజ్ఞ జపయోః బ్రహ్మగ్రన్థిం, తదిత రేషుకర్మసు యథారుచి పవిత్రం బ్రహ్మగ్రన్థింవా, భోజనే వర్తులం, పవిత్రన్ధారయేత్ .

స్నానాజ్గదేవర్షి పితృతర్పణవిధిః

వాదౌ ప్రక్షాళ్య-ఆచమ్య - ప్రాణానాయమ్య- "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం, స్నానాజ్గదేవర్షి పితృ తర్పణఙ్కరిష్యే"ఇతి సఙ్కల్ప్య - దేవాన్ ఋషీన్ పితౄన్ భగవదాత్మకాన్ధ్యాత్వా "ఓం బ్రహ్మాదయో యే దేవాస్తాన్ దేవాం స్తర్పయామి.ఓం సర్వాన్ దేవాం స్తర్పయామి ।

ఓం సర్వదేవగణాం స్తర్పయామి ఓం సర్వదేవపత్నీ స్తర్పయామి. ఓం సర్వదేవగణపత్నీ స్తర్పయామి" ఇతి దేవతీర్థేన విసృజేత్ . అఙ్గుష్ఠ సక్తనివీతీ ఉదఙ్ముఖః, "ఓం కృష్ణద్వైపాయనాదయో యేఋషయస్తాన్ ఋషీం స్తర్పయామి. ఓం సర్వాన్ ఋషీం స్తర్పయామి . ఓం సర్వఋషిగణాం స్తర్పయామి . ఓం సర్వఋషిపత్నీ స్తర్పయామి - ఓం సర్వఋషిగణపత్నీ స్తర్పయామి " ఇతి ఋషితీర్థేన విసృజేత్ - ప్రాచీనావీతీ, దక్షిణాముఖః, "ఓం సోమః పితృమాన్యమోఙ్గిరస్వానగ్నిః కవ్యవాహన ఇత్యాదయో యే పితరస్తాన్ పితౄం స్తర్పయామి. ఓం సర్వాన్ పితౄం స్తర్పయామి. ఓం సర్వపితృగణాం స్తర్పయామి. ఓం సర్వపితృపత్నీ స్తర్పయామి. ఓం సర్వపితృగణపత్నీ స్తర్పయామి." ఇతి పితృతీర్థేన విసృజేత్ . "ఊర్జం వహన్తీరమృతఙ్ఘృతమ్పయః కీలాలమ్పరిస్రుతం, స్వధాస్థ తర్పయత మే పితౄన్" ఇతి జపేత్, అఞ్జలినా త్రిః ప్రదక్షిణీకృత్య దక్షిణపార్శ్వే తీరం సంశోధ్య. "తృప్యత, తృప్యత తృప్యత" ఇతి త్రిర్జలాఞ్జలీ స్తీరే ప్రక్షిప్య, తత్తీరమ్పునస్సంశోధయేత్ . ఉపవీతీ . ఆచామేత్ .

అవగాహనస్నానం వినా గౌణస్నానేషు నైమిత్తికస్నానేషు* చ దేవర్షిపితృతర్పణన్న కుర్యాత్ .

" భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూపస్థితి ప్రవృత్తిస్వశేషతైకరసేన మయా స్వకీయైశ్చోపకరణైస్స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదమ్ప్రాతస్స్నానాఖ్యఙ్కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారితవాన్" ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా . "అనేన

* అస్పృశ్యస్పర్శనే వాన్తే త్వశ్రుపాతే క్షురే భగే । స్నానం నైమిత్తికం జ్ఞేయం దేవర్షి పితృవర్జితం ॥

ప్రాతస్స్నానాఖ్యేన భగవత్కర్మణా భగవాన్ప్రీయతాం వాసుదేవః ” ఇతి ప్రాతస్స్నానం సమాపయేత్.

—o.—

ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవిధిః *

ద్విరాచమ్య-ప్రాణానాయమ్య. “శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం, ప్రాతస్సన్ధ్యాముపాసిష్యే” ఇతి సఙ్కల్ప్య- “కృతఞ్చ కరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతి చాతురాత్మ్యభగవద్వాసుదేవపాదారవిన్దార్చనేన ప్రాతస్సన్ధ్యోపాసనాఖ్యేన భగవత్కర్మణా భగవన్తంవాసుదేవమర్చయిష్యామి” ఇతిచ సఙ్కల్ప్య- “భగవతో బలేన భగవతో వీర్యేణ భగవత స్తేజసా భగవతః కర్మణా భగవతః కర్మ కరిష్యామి భగవతో వాసుదేవస్య” ఇతి బలమన్త్రమనుసన్ధాయ- “భగవానేవ స్వనియామ్యస్వరూప స్థితిప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేన మయా స్వకీయైశ్చోపకరణైః స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదమ్ప్రాతస్సన్ధ్యోపాసనాఖ్యఙ్కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారయతి”-ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా-భగవన్తం శ్రీ భూమి నీళాసమేతన్ధ్యాత్వా-పూర్వం పుణ్డ్రధారణే ఉదకే దక్షిణానామికయా యథాసమ్ప్రదాయం నృసింహబీజం విలిఖ్య, తత్తీర్థేన, ఊర్ధ్వపుణ్డ్రన్ధృత్వా- “ఆపోహిష్ఠేతి మన్త్రస్య సిన్ధుద్వీపఋషిః, దేవీగాయత్రీచ్ఛన్దః, ఆపో దేవతా” ఇతి శిరోజిహ్వా హృదయేషు అఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గుళీభిస్సంస్పృష్ట్వా- “ప్రోక్షణే వినియోగః” ఇత్యుక్త్వా-వామహస్తేన తోయం సంస్పృశ్య-బ్రహ్మతీర్థేన తీర్థమాదాయ-దేవతీర్థేనోర్ధ్వముఖేన ప్రణవేన ఏకవారం, సమస్తవ్యాహృతిభిః ఏకవారం, గాయత్ర్యా చ ఏకవారం, ప్రోక్ష్య- “ఓం ఆపో

* సన్ధ్యావన్దనభాష్యం, అనుబన్ధే ద్రష్టవ్యం

హిష్ఠా మయోభువః-ఓం తాన ఊర్జేదధాతన-ఓం మహేరణాయచక్షసే. ఓం యోవశ్శివతమోరసః-ఓం తస్యభాజయతేహనః. ఓం ఉశతీరివమాతరః-ఓం తస్మా అరఙ్గమామవః" ఇతి ప్రత్యేకం శిరసి*ప్రోక్ష్య - " ఓం యస్యక్షయాయ జిన్వథ" ఇతి పాదద్వయే సమ్ప్రోక్ష్య-"ఓం ఆపోజనయథాచనః" ఇతి పునశ్శిరసి ప్రోక్ష్య - "ఓం భూర్భువస్సువః" ఇతి ఆత్మానమ్పరిషిచ్య- "సూర్యశ్చేత్యను వాకస్య అగ్నిరృషిః, దేవీగాయత్రీచ్ఛన్దః, సూర్యో దేవతా" ఇతి పూర్వవత్ న్యస్య "అపామ్ప్రాశనేవినియోగః" ఇత్యుక్త్వా హస్తే ఆచమనవజ్జలఙ్గృహీత్వా,"సూర్యశ్చమామన్యుశ్చ మన్యు పతయశ్చ మన్యుకృతేభ్యః, పాపేభ్యోరక్షన్తామ్, యద్రాత్రియాపాపమకార్షమ్, మనసావాచా హస్తాభ్యామ్, పద్భ్యాముదరేణశిశ్నా, రాత్రిస్తదవలుమ్పతు, యత్కిఞ్చదురితమ్మయి, ఇదమహమ్మామ మృతయోనౌ,సూర్యేజ్యోతిషి జుహోమిస్వాహా"ఇత్యనువాకేన, అపః ప్రాశ్య-ఆచమ్య- "దధిక్రావ్ణ్ణ ఇతి మన్త్రస్య వామదేవఋషిః అనుష్టుప్ఛన్దః, దధిక్రావా దేవతా," ఇతి న్యస్య-"అపామ్ప్రోక్షణే వినియోగః"ఇత్యుక్త్వా-"ఓందధిక్రావ్ణ్ణో అకారిషమ్,ఓం జిష్ణోరశ్వస్యవాజినః,ఓంసురభినోముఖాకరత్,ఓంప్రణఆయూగ్ంషితారిషత్,ఓంఆపోహిష్ఠామయోభువః,ఓంతాన ఊర్జేదధాతన,ఓంమహేరణాయచక్షసే,ఓంయోవశ్శివతమో రసః, ఓం తస్యభాజయతేహనః, ఓం ఉశతీరివమాతరః, ఓం తస్మా అరఙ్గ మామవః,"

---

* మార్జనజలబిన్దుః యథా క్షితితలే న చ్యుతో భవేత్ తథా శిరస్యేవ మార్జనం యత్నేన కుర్యాత్.

ఇతి పూర్వవచ్ఛిరసి ప్రోక్ష్య - " ఓంయస్యక్షయాయ జిన్వథ" ఇతిప ద ద్వయే-"ఓంఆపోజనయథాచనః" ఇతి పునశ్శిరసి ప్రోక్ష్య- "ఓం భూర్భువ స్సువః" ఇతిఆత్మానమ్పరిషిచ్య-ప్రాణానాయమ్య-శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగ వత్ప్రీత్యర్థం ప్రాతస్సన్ధ్యాయామర్ఘ్య ప్రదానఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య-ఉత్థాయ-"ఓం అర్ఘ్య ప్రదానమ న్త్రస్య విశ్వామిత్రఋషిః, దేవీగాయ త్రీచ్ఛన్దః, సవితా దేవతా," ఇతి న్యస్య - "అర్ఘ్యప్రదానే వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా- సప్రణవ సవ్యాహృతిక గాయత్ర్యా ఆదిత్యా న్తర్వర్తి భగవ న్తన్ధ్యాయన్, పార్ష్ణిద్వయముద్ధరన్, అభ్రూమధ్యం సముద్ధృత్య, తర్జన్య ఙ్గుష్ఠసంయోగరూప రాక్షసముద్రారహితాఞ్జలినా తోయేన, అర్ఘ్యత్ర యమ్ప్రత్యే కమ్మన్త్రముచ్చార్యజలమధ్యే ప్రక్షిపేత్- అర్ఘ్యత్పూర్వం సూర్యోదయే సతి, ప్రాణానాయమ్య, "ప్రాతిస్సన్ధ్యా కాలాతిక్రమ ప్రా యశ్చిత్తార్థం, తుర్యార్ఘ్య ప్రదానఙ్కరిష్యే " ఇతి సఙ్కల్ప్య-స వ్యా హృతి సమ్పుటితగాయత్ర్యా త త్తత్సూత్రోక్త మన్త్రేణ వా తుర్యా ర్ఘ్యన్దత్త్వా-తీరఙ్గత్వా " ఓం భూర్భువస్సువః " ఇతి ఆత్మానమ్పరిషిచ్య-ప్రదక్షిణమ్పరిక్రమ్య-"అసావాదిత్యోబ్రహ్మ" ఇతిధ్యాత్వా - ఆచమ్య -

" ఓం కేశవ న్తర్పయామి" ఇతి మార్గశీర్షమాసేశం, "ఓం నారా యణ న్తర్పయామి" ఇతి పుష్యమాసేశం, " ఓం మాధవ న్తర్పయామి" ఇతి మాఘమాసేశం, " ఓం గోవిన్ద న్తర్పయామి" ఇతి ఫాల్గునమాసేశం. " ఓం విష్ణు న్తర్పయామి" ఇతి చైత్రమాసేశం, " ఓం మధుసూదన న్తర్ప యామి " ఇతి వైశాఖమాసేశం, " ఓం త్రివిక్రమ న్తర్పయామి " ఇతి జ్యేష్ఠమాసేశం, "ఓం వామన న్తర్పయామి" ఇతి ఆషాఢమాసేశం, "ఓం శ్రీధర న్తర్పయామి" ఇతి శ్రావణమాసేశం, "ఓం హృషీకేశ న్తర్పయా మి" ఇతి భాద్రపదమాసేశం, " ఓం పద్మనాభ న్తర్పయామి " ఇతి అశ్వ

యుజమాసేశం, "ఓం దామోదర స్తర్పయామి" ఇతి కార్తిక మాసేశం, ఇతిప్రత్యేకన్ధ్యాత్వా సన్తర్ప్య - ఆచామేత్ -

జలేసన్ధ్యాఙ్కుర్యాచ్చేత్, జానుదఘ్నజలే తిష్ఠన్ కుర్యాత్ - స్థలేకుర్యాచ్చేత్, కుక్కుటాసనేనాసీనః,కుర్యాత్ -యద్వా-స్థలఏకపాదం, జలఏకపాదం, న్యస్య కుర్యాత్ -తథాచేత్,అన్తర్బహిశ్చ శుద్ధోభవతి-ఆర్ద్రవాససా సన్ధ్యాం న కుర్యాత్-కుర్యాచ్చేత్, జానుదఘ్నజలే తిష్ఠన్, ప్రదక్షిణ నమస్కారౌ వినా, ఉపస్థానఙ్కుర్యాత్ -

* విష్ణ్వాయతనం, తత్సమీపం అన్యద్వా గత్వా, తత్స్థలం ప్రణవవ్యాహృతిభిః ప్రోక్ష్య-తత్ర ప్రాగగ్రదర్భేషు స్థిత్వా, "ఆసనమన్త్రస్య పృథివ్యా మేరుపృష్ఠఋషిః, సుతలఞ్ఛన్దః, శ్రీ కూర్మోదేవతా," ఇతి న్యస్య, "ఆసనేవినియోగః" ఇత్యుక్త్వా-"పృథ్వీత్వయా ధృతాలోకాదేవిత్వం విష్ణునాధృతా । త్వఞ్చధారయమాన్దేవి పవిత్రఙ్కురుచాసనమ్" ఇతి పృథ్వీమ్ప్రార్థ్య-"ప్రణవస్యఋషిర్బ్రహ్మా దేవీ గాయత్రీచ్ఛన్దః, పరమాత్మా దేవతా" "భూరాది సప్తవ్యాహృతీ నామత్రి భృగుకుత్స వసిష్ఠ గౌతమ కాశ్యపాఙ్గిరస ఋషయః, గాయత్ర్యుష్ణి గనుష్టుబ్బృహతీ పఙ్క్తిత్రిష్టుబ్జగత్యశ్ఛన్దాంసి," "అగ్నివాయ్వర్క వాగీశవరుణేన్ద్ర విశ్వేదేవా దేవతాః" "సావిత్ర్యా ఋషిః విశ్వామిత్రః, దేవీగాయత్రీచ్ఛన్దః, సవితాదేవతా" "గాయత్రీ శిరసోబ్రహ్మాఋషిః అనుష్టుప్ఛన్దః, పరమాత్మాదేవతా" ఇతి న్యస్య-"సర్వేషాం ప్రాణాయామే వినియోగః"-ఇత్యుక్త్వా-

---

విష్ణ్వాలయే తత్సమీపేవా సన్ధ్యావన్దనాది జపకరణే అర్ఘ్యప్రదాన గాయత్ర్యాది మన్త్రజపాదీన్ సర్వకాలేషు దేవాభిముఖ ఏవకుర్యాత్-అన్యత్ర, గాయత్రీతరమన్త్రజపాన్ సర్వకాలేషు ప్రాఙ్ముఖ ఉదఙ్ముఖో వా ఆసీన ఏవ కుర్యాత్-"అశ్వత్థ మగ్నిమర్కఞ్చ సోమం గురు మథోజలమ్ । పృష్ఠీకృత్యజపన్విప్రో యాతిస్థావరతాన్నరః"-

"ఓం భూః" ఇతి పాదయోః, "ఓం భువః" ఇతి జఙ్ఘయోః. "ఓగ్ం సువః" ఇతి జాన్వోః, "ఓమ్మహః" ఇతి ఉదరే, "ఓం జనః" ఇతి కణ్ఠే, "ఓం తపః" ఇతి ముఖే, "ఓగ్ంసత్యం" ఇతి మస్తకే, న్యస్యేత్-శ్వేతశ్యామ పీతపిశఙ్గ నీల రోహిత కనకవర్ణాః, అభయాఙ్కుస్రగపాత్ర వరహస్తాః,సపవిత్ర చతుర్హస్తాః, స్రక్చన్దనాద్యలఙ్కృతాః, సర్వాభరణభూషితాః, సోపవీతాః, సజటాశ్చ ధ్యాత్వా-"ఓంతత్సవితుః జ్ఞానాయ హృదయాయనమః" ఇతి సాఙ్గుష్ఠ తర్జన్యా హృదయే, "ఓం వరేణియం ఐశ్వర్యాయశిరసేస్వాహా" ఇతి అనఙ్గుష్ఠాభి రఙ్గులీభిర్మస్తకే, "ఓం భర్గోదేవస్య శక్త్యైశిఖాయై వౌషట్" ఇతి అఙ్గుష్ఠనాళేన అధోముఖేన ముష్టినా శిఖామధ్యే, "ఓం ధీమహిబలాయకవచాయహుమ్" ఇతి కణ్ఠాది కట్యన్తాన్తనుమ్పాణిభ్యాం పర్యవత్స్పృష్ట్వా,"ఓం ధియోయోనః తేజసేనేత్రాభ్యాం వౌషట్"ఇతి తర్జని మధ్యమాగ్రాభ్యాం యుగపన్నేత్రద్వయే, న్యస్య "ఓం ప్రచోదయాత్ వీర్యాయాస్త్రాయఫట్" ఇతి సాస్త్రచ్ఛోటేన సాఙ్గుష్ఠ తర్జన్యగ్రేణ పూర్వాద్యా శ్చతుర్దిశః పశ్చాదగ్న్యాదివిదిశశ్చ బధ్నీయాత్-ఏవమఙ్గన్యాసఙ్కృత్వా -॥ధ్యానం॥ "ముక్తావిద్రుమహేమనీలధవళచ్ఛాయైర్ముఖై స్త్రీక్షణై ర్యుక్తా మిన్దుకలానిబద్ధమకుటా న్తత్వార్థవర్ణాత్మికామ్। గాయత్రీం వరదాభయాఙ్కుశకశాశ్శుభ్రఙ్కపాలఙ్గుణం శఙ్ఖఞ్చక్రమథారవిన్దయుగళం హస్తైర్వహన్తీమ్భజే" ఇతి ధ్యాత్వా-"ఓమాపోజ్యోతీరసోఽమృతమ్బ్రహ్మ భూర్భువస్సువరోమ్" ఇతి శిరోమన్త్రేణ కరాభ్యాం శిరః ప్రభృతిపాదాన్తం పర్యవేష్టనవత్స్వపార్శ్వయోః స్పర్శరూపం వ్యాపకన్యాసఙ్కుర్యాత్-"అర్కమణ్డలమధ్యస్థం సూర్యకోటి సమప్రభమ్। బ్రహ్మాదిసేవ్యపాదాబ్జన్నౌమి బ్రహ్మరమాసఖమ్" ఇత్యుక్త్వా- త్రిఃప్రాణా నా

యన్యూ-"అష్టోత్తర సహస్ర మష్టోత్తరశతం, *దశ వారం, ఓపయాంద్వా, ప్రాతస్సన్ధ్యాగాయత్రీ మన్త్రజపఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య-"ఆయాత్వి త్యనువాకస్య వామదేవఋషిః, అనుష్టుప్ఛన్దః, గాయత్రీ దేవతా" ఇతి న్యస్య."గాయత్ర్యావాహనే వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా, "ఆయాతువరదాదే వ్యక్షరమ్బ్రహ్మసమ్మితమ్, గాయత్రీఞ్ఛన్దసామ్మాతేదమ్బ్రహ్మజుషస్వనః-ఓజోసి సహోసి బలమసి భ్రాజోసి దేవానాన్ధామనామాసి విశ్వమసి విశ్వాయు స్సర్వమసి సర్వాయురభి భూరోఙ్గాయత్రీ మావాహయామి" ఇత్యనువాకేనావాహ్య-"ప్రాతర్ధ్యాయామి గాయత్రీం రవిమణ్డలమధ్యగామ్। ఋగ్వేదముచ్చారయన్తీం రక్తవర్ణాఙ్కుమారికామ్ । అక్షమాలా కరామ్బ్రహ్మదైవత్యాం హంసవాహనామ్" ఇతిధ్యాత్వా-ఆసనాదిషోడశోపచారాన్మనసా ప్రణవేన సమర్ప్య-"ప్రణవస్య ఋషిర్బ్రహ్మా దేవీ గాయత్రీచ్ఛన్దః, పరమాత్మా దేవతా" "భూరాదివ్యాహృతిత్రయస్య, అత్రిభృగుకుత్సా ఋషయః, గాయత్ర్యుష్ణిగనుష్టుభశ్ఛన్దాంసి, అగ్నివాయ్వర్కా దేవతాః" "సావిత్ర్యాఋషిర్విశ్వామిత్రః, దేవీ గాయత్రీచ్ఛన్దః, సవితా దేవతా" ఇతి న్యస్య-"ప్రాతస్సన్ధ్యాజపే వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా-

అస్త్రమన్త్రేణ కరతల కరపృష్ఠయోశ్శుద్ధిఙ్కృత్వా-"తత్సవితుర్వరేణియం భర్గోదేవస్యధీమహి ధియో యోనః ప్రచోదయాత్" ఇతి గాయత్ర్యా కూర్పరమారభ్య అఙ్గుళ్యగ్రపర్యన్తం, పర్యాయేణ కరస్పర్శరూపం వ్యాపకన్యాసఙ్కృత్వా-ప్రణవేన ప్రకోష్ఠాన్తం, కరద్వయేపి కరతలయోఃకరపృష్ఠయోః పర్యాయేణ పరామృశ్య-కరతలయోః ప్రణవం న్యస్య-

---

* ఆశౌచకాలే విపది దశవారం జపేన్నరః । అన్యదాష్టోత్తరశతంవాష్టోత్తరసహస్రకమ్

"ఓం భూః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాన్నమః" ఇతి అఙ్గుష్ఠయోర్మూలమారభ్య, అగ్రపర్యన్తం, తర్జనీభ్యాం, న్యస్య - "ఓం భువః, తర్జనీభ్యాన్నమః" ఇతి, తర్జన్యోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం తథా న్యస్య - "ఓగ్ం సువః, మధ్యమాభ్యాన్నమః" ఇతి మధ్యమయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం తథా న్యస్య - "ఓం తథ్సవితుర్వరేణ్యం, అనామికాభ్యాన్నమః" ఇతి, అనామికయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం తథా న్యస్య-"ఓం భర్గోదేవస్య ధీమహి, కనిష్ఠికాభ్యాన్నమః" ఇతి, కనిష్ఠికయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం తథా న్యస్య "ఓంధియోయోనః ప్రచోదయాత్, కరతల కరపృష్ఠాభ్యాన్నమః" ఇతి, కరతలకరపృష్ఠయోః, కరద్వయేపి పరామృశ్య - ఏవం, కరన్యాసఙ్కృత్వా-

"ఓంభూః జ్ఞానాయహృదయాయ నమః" ఇతి, అఙ్గుష్ఠయుక్తతర్జన్యా హృదయే న్యస్య—"ఓంభువః, ఐశ్వర్యాయ శిరసే స్వాహా" ఇతి' అనఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గుళీభిర్మస్తకే న్యస్య-"ఓగ్ంసువః, శక్త్యై శిఖాయై వౌషట్" ఇతి, అఙ్గుష్ఠనాళేన అధోముఖేన ముష్టినా శిఖామధ్యే న్యస్య—"ఓంతథ్సవితుర్వరేణ్యం, బలాయ కవచాయ హుమ్" ఇతికణ్ఠాదికట్యన్తాం, తనుం పాణిభ్యాం, వర్మవత్స్పృష్ట్వా-"ఓంభర్గోదేవస్యధీమహి, తేజసే నేత్రాభ్యాం వౌషట్" ఇతితర్జనీ మధ్యమాగ్రాభ్యాం యుగపన్నేత్రద్వయే న్యస్య-"ఓంధియోయోనః ప్రచోదయాత్,వీర్యాయాస్త్రాయ ఫట్" ఇతి సాస్త్రచ్ఛోటేన సాఙ్గుష్ఠతర్జన్యగ్రేణ పూర్వాద్యాశ్చతుర్దిశః పూర్వం, పశ్చాదగ్న్యాదివిదిశశ్చ బధ్నీయాత్ -ఏవమఙ్గన్యాసఙ్కృత్వా-॥ధ్యానం॥ "యోదేవస్సవితాస్మాకన్ధియోధర్మాదిగోచరాః । ప్రేరయే త్తస్య యద్భర్గ

స్తద్వరేణ్యముపాస్మహే" ఇతి గాయత్ర్యర్థం సఞ్చిన్త్య—"ఆదిత్యమణ్డలేధ్యాయేత్పరమాత్మానమవ్యయమ్। విష్ణుఞ్చతుర్భుజం రక్తపఙ్కజాసనమధ్యగమ్। కిరీటహారకేయూర కటకాది విభూషితమ్। శ్రీవత్సవనమాలాశ్రీతులసీకౌస్తుభోజ్జ్వలమ్। హరిమ్పీతామ్బరధరం శఙ్ఖచక్రగదాధరమ్। ప్రసన్నవదనంరత్నకుణ్డలైరఞ్జితాననమ్। సర్వరత్న సమాయుక్త సర్వాభరణభూషితమ్"॥ ఏవమ్భగవన్తమాదిత్య మణ్డలే ధ్యాత్వా—కిఞ్చిదాకుఞ్చితాగ్రాఙ్గుళితలం పరస్పరసంయుతం, సంహతాఙ్గుళికరద్వయంనాసాసముద్ధృత్య, కనిష్ఠికామూలమారభ్యప్రాదక్షిణ్యక్రమేణ* గణనయా యథాసఙ్కల్పం,† పఞ్చావసానముపాంశుజపం‡ కుర్యాత్.—

త్రిః ప్రాణానాయమ్య - "ప్రాతస్సన్ధ్యోపస్థానఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య - "ఉత్తమ ఇత్యనువాకస్య వామదేవఋషిః, అనుష్టుప్ఛన్దః, గాయత్రీ దేవతా" ఇతి న్యస్య - "గాయత్ర్యుద్వాసనే వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా, "ఉత్తమే శిఖరే దేవిభూమ్యామ్పర్వతమూర్ధని, బ్రాహ్మణేభ్యో హ్యనుజ్ఞానఙ్గచ్ఛ దేవియథాసుఖమ్" ఇతి గాయత్రీ ముద్వాస్య - "మిత్రస్యేతిఋచస్య విశ్వామిత్రఋషిః, ఆద్యస్య ధీరుట్ఛన్దః, పరయోర్గాయత్రీత్రిష్టుభౌఛన్దసీ, మిత్రో దేవతా" ఇతి న్యస్య - ప్రాతస్సన్ధ్యోపస్థానే వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా - "మిత్రస్యచర్షణీధృతశ్శ్రవో దేవస్యసానసిం,

---

*ఏవం ప్రతిపర్వసఙ్ఖ్యాం వామతర్జనీమూలపర్వారభ్య, ఏకైకపర్వణి ప్రాదక్షిణ్యక్రమేణ వామాఙ్గుష్ఠాగ్రం న్యస్య గణయేత్.

† ప్రణవాన్తే వ్యాహృతిత్రయాన్తే, పాదానామన్తే చేతిపఞ్చావసానమ్.

‡ జపకాలే "వరేణియం" ఇతి జపేత్, ఇతరకాలే "వరేణ్యం" ఇతి పఠేత్.

సత్యఞ్చిత్రశ్రవస్తమం, మిత్రో జనాన్ యాతయతి ప్రజానన్ మిత్రో దాధార పృథివీముత ద్యాం, మిత్రః కృష్టీరనిమిషాఽభి చష్టే సత్యాయ హవ్యఞ్ఘృతవద్విధేమ, ప్రస మిత్ర మర్తో అస్తు ప్రయస్వాన్ యస్త ఆదిత్య శిక్షతి వ్రతేన, న హన్యతే న జీయతే త్వోతో నైనమగ్ంహో అశ్నోత్యన్తితో న దూరాత్" ఇతి మన్త్రైరర్ఘ్యోదితం, సహస్రరశ్మిం భగవన్తమాదిత్యమణ్డలాన్తస్థం సన్ధ్యాత్మత్వేన సర్వేషాం సన్ధ్యేతి పరికీర్తితముపస్థాయ.—

"ఓం సన్ధ్యాయై నమః - ఓం సావిత్ర్యై నమః - ఓం గాయత్ర్యై నమః - ఓం సరస్వత్యై నమః - ఓం సర్వాభ్యో దేవతాభ్యో నమో నమః" ఇతి పఞ్చదేవతాః సంప్రదక్షిణమ్ప్రణమ్య - "ఓం కామోఽకార్షీన్మన్యురకార్షీత్" ఇతి చోక్త్వా, త్రయీతనుమ్ప్రణమ్య - అభివాద్య - "ఓం ప్రాచ్యై దిశే నమః - ఓం దక్షిణాయై దిశే నమః - ఓం ప్రతీచ్యై దిశే నమః - ఓం ఉదీచ్యై దిశే నమః" ఇతి ప్రాచ్యాదిదిఙ్నమస్కారఞ్కృత్వా - "ఓం ఊర్ధ్వాయ నమః - ఓం అధరాయ నమః - ఓం అన్తరిక్షాయ నమః - ఓం భూమ్యై నమః - ఓం విష్ణవే నమః - ధ్యేయస్సదా సవితృమణ్డలమధ్యవర్తీ నారాయణస్సరసిజాసనసన్నివిష్టః । కేయూరవాన్ మకరకుణ్డలవాన్ కిరీటీ హారీ హిరణ్మయవపుర్ధృతశఙ్ఖచక్రః॥ శఙ్ఖచక్రగదాపాణే ద్వారకానిలయాచ్యుత। గోవిన్ద పుణ్డరీకాక్ష రక్ష మాం శరణాగతమ్" "నమో బ్రహ్మణ్యదేవాయ గోబ్రాహ్మణహితాయ చ । జగద్ధితాయ కృష్ణాయ గోవిన్దాయ నమో నమః" ఇతి శ్లోకైః "స యశ్చాయం పురుషే, యశ్చాసావాదిత్యే, స ఏకః" ఇత్యధీతం, హృదయాన్తస్థితం, పరమాత్మానమ్ప్రణమ్య-అభివాదయేత్ -

జపకాలే నిష్ఠీవన, జృమ్భణ, క్రోధ, నిద్రా, ఆలస్య, క్షుధా, మద, పతితశ్వాన్త్యజాలోకాన్ దశ జపవైరిణస్త్యజేత్ - సమ్భవేయుర్యది,

ఆచమ్య పునర్జపేత్ - పతితాదిసమ్భాషణే, స్నాత్వా పునర్జపేత్ జపకాలే నాభేరధః స్వకాయం స్పృశేచ్చేత్ కరమ్ప్రక్షాళయేత్ - జలాభావే దక్షిణకర్ణం స్పృశేత్ - జపమధ్యే వాఙ్నియమాతిక్రమే, "ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే త్రేధానిదధే పదమ్, సమూఢమస్య పాంసురే" ఇతి ఋచఞ్జపేత్ విష్ణుం వా స్మరేత్ - శ్రీకృష్ణం వా ధ్యాత్వా కీర్తయేత్ - జపమధ్యే యది భాగవతః సమాగచ్ఛేత్ తమ్ప్రణమ్యాభివాద్య, యోగక్షేమాదికమ్పృష్ట్వా, తదనుజ్ఞాతః, జపం సమాచరేత్.

ఉదయాత్పూర్వం సఙ్కల్పితసఙ్ఖ్యాసమాప్తౌ ఉదయానన్తరఙ్కరిష్యమాణోపస్థానస్య చ కాలానాగమేన, అవసరలాభే, అష్టాక్షరజపఙ్కుర్యాత్ — అవసరాలాభే, ఉదయానన్తరం, ఉపస్థాయ, తతోఽష్టాక్షర జపఙ్కుర్యాత్.

మూలమన్త్రజపవిధిః

వాక్యగురుపరమ్పరాం, శ్లోకగురుపరమ్పరాం, పఞ్చసంస్కారప్రదాత్రాచార్యపరమ్పరాఞ్చానుసన్ధాయ-మూలమన్త్రేణ పఞ్చవింశతి *కృత్వః, అభ్యస్తేన త్రిః ప్రాణానాయమ్య-"శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం ప్రాతస్సన్ధ్యాయాం, అష్టోత్తరశతకృత్వః అష్టాక్షరమహామన్త్రజపఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య - "అస్య శ్రీమదష్టాక్షరమహామన్త్రస్య అన్తర్యామీ నారాయణఋషిః బదరికాశ్రమవాసీ నారాయణ

---

* వామతర్జనీమూల పర్వారభ్య ఏకైకపర్వణి ప్రాదక్షిణ్యక్రమేణ వామాఙ్గుష్ఠాగ్రం న్యస్య గణయేత్.

ఋషిర్బ్రహ్మా, దేవీ గాయత్రీచ్ఛన్దః, పరమాత్మా శ్రీమన్నారాయణో దేవ తా'' ఇతి న్యస్య - అఞ్జలిమ్బధ్వా - ''అం బీజమ్ – ఆయశ్శక్తిః - మం కీలకమ్. - హ్రీం కవచమ్ - ఐం అస్త్రమ్. బుద్ధిస్తత్వమ్ - శుక్లాదిర్వర్ణః. ఉదాత్తాదిస్స్వరః - శ్రీవైకుణ్ఠః క్షేత్రమ్ - జీవపరమాత్మనోస్స్వస్వామి భావస్సమ్బన్ధః - శ్రీమన్నారాయణప్రీత్యర్థే జపే వినియోగః-'' ఇతిధ్యాత్వా - మూలమన్త్రేణ కూర్పరమారభ్య అఙ్గుళ్యగ్రపర్యన్తం స్వహస్తౌ పరస్పరం, త్రిఃపరామృశ్య, తతశ్శుద్ధయోర్హస్తయోఃమన్త్రస్య వ్యాపక న్యాసఙ్కుర్యాత్.

దక్షిణహస్తాఙ్గుష్ఠాగ్రేణ, ''ఓం ఓం'' ఇతి దక్షిణ తర్జనీమధ్యమపర్వణిన్యస్య - ఆద్యన్తపర్వణోః ''ఓం'' ఇతి ప్రత్యేకం ప్రణవం న్యస్యేత్ -''ఓంనం'' ఇతి మధ్యమా మధ్యమపర్వణి న్యస్య – ఆద్యన్తపర్వణోః ''ఓం'' ఇతి ప్రత్యేకం ప్రణవం న్యస్యేత్ —'' ఓంమోం '' ఇతి అనామికామధ్యమపర్వణి న్యస్య-ఆద్యన్తపర్వణోః''ఓం''ఇతి ప్రత్యేకం ప్రణవం న్యస్యేత్ — '' ఓం నాం '' ఇతి కనిష్ఠికామధ్యమపర్వణి న్యస్య-ఆద్యన్త పర్వణోః ''ఓం '' ఇతి ప్రత్యేకం ప్రణవం న్యస్యేత్.

వామహస్తాఙ్గుష్ఠాగ్రేణ, ''ఓం రాం'' ఇతి వామతర్జనీమధ్యమ పర్వణి న్యస్య-ఆద్యన్తపర్వణోః ''ఓం'' ఇతి ప్రత్యేకం న్యస్యేత్ —''ఓం యం'' ఇతి మధ్యమామధ్యమపర్వణి న్యస్య-ఆద్యన్తపర్వణోః ''ఓం''ఇతి ప్రత్యేకం న్యస్యేత్ —''ఓం ణాం'' ఇతి అనామికామధ్యమపర్వణి న్యస్య- ఆద్యన్తపర్వణోః ''ఓం'' ఇతి ప్రత్యేకం న్యస్యేత్ — ''ఓం యం'' ఇతి

ఋషిర్బ్రహ్మా, దేవీ గాయత్రీచ్ఛన్దః, పరమాత్మా శ్రీమన్నారాయణో దేవతా" ఇతి న్యస్య-అఞ్జలిమ్బద్ధ్వా - "అం బీజమ్ - ఆయశ్శక్తిః - మం కీలకమ్ - హ్రీం కవచమ్ - ఐం అస్త్రమ్. బుద్ధిస్తత్త్వమ్ - శుక్లాదిర్వర్ణః - ఉదాత్తాదిస్స్వరః - శ్రీవైకుణ్ఠః క్షేత్రమ్ - జీవపరమాత్మనోస్స్వస్వామిభావస్సమ్బన్ధః - శ్రీమన్నారాయణప్రీత్యర్థే జపే వినియోగః-" ఇతిధ్యాత్వా - మూలమన్త్రేణ కూర్పరమారభ్య అఙ్గుళ్యగ్రపర్యన్తం స్వహస్తౌ పరస్పరం, త్రిఃపరామృశ్య, తతశ్శుద్ధయోర్హస్తయోఃమన్త్రస్య వ్యాపకన్యాసఙ్కుర్యాత్.

దక్షిణహస్తాఙ్గుష్ఠాగ్రేణ, "ఓం ఓం" ఇతి దక్షిణతర్జనీమధ్యమపర్వణిన్యస్య - ఆద్యన్తపర్వణోః "ఓం" ఇతి ప్రత్యేకం ప్రణవం న్యస్యేత్ -"ఓంనం" ఇతి మధ్యమా మధ్యమపర్వణి న్యస్య - ఆద్యన్తపర్వణోః "ఓం" ఇతి ప్రత్యేకం ప్రణవం న్యస్యేత్ — "ఓంమోం" ఇతి అనామికామధ్యమపర్వణి న్యస్య-ఆద్యన్తపర్వణోః"ఓం"ఇతి ప్రత్యేకం ప్రణవం న్యస్యేత్ — "ఓం నాం" ఇతి కనిష్ఠికామధ్యమపర్వణి న్యస్య-ఆద్యన్త పర్వణోః "ఓం" ఇతి ప్రత్యేకంప్రణవం న్యస్యేత్.

వామహస్తాఙ్గుష్ఠాగ్రేణ, "ఓం రాం" ఇతి వామతర్జనీమధ్యమపర్వణి న్యస్య-ఆద్యన్తపర్వణోః "ఓం" ఇతి ప్రత్యేకం న్యస్యేత్ — "ఓం యం" ఇతి మధ్యమామధ్యమపర్వణి న్యస్య-ఆద్యన్తపర్వణోః "ఓం"ఇతి ప్రత్యేకం న్యస్యేత్ — "ఓం ణాం" ఇతి అనామికామధ్యమపర్వణి న్యస్య-ఆద్యన్తపర్వణోః "ఓం" ఇతి ప్రత్యేకం న్యస్యేత్ — "ఓం యం" ఇతి

కనిష్ఠికామధ్యమపర్వణి న్యస్య - ఆద్యన్తపర్వణోః "ఓం" ఇతి ప్రత్యేకం * న్యస్యేత్.

---

* ఏషస్థితిన్యాసోగృహస్థస్య—

అథ సంహారన్యాసః, యతీనాం వనస్థానాఞ్చ:—

వామహస్తాఙ్గుష్ఠాగ్రేణ,

"ఓం ఓం" ఇతి తర్జనీ మధ్యమపర్వణి
"ఓం నం" ,, మధ్యమా ,,
"ఓం మోం" ,, అనామికా ,,
"ఓం నాం" ,, కనిష్ఠికా ,,
} న్యస్య-అద్యన్తపర్వణోః "ఓం" ఇతి ప్రత్యేకం న్యస్యేత్.

దక్షిణహస్తాఙ్గుష్ఠాగ్రేణ,

"ఓం రాం" ఇతి కనిష్ఠికా మధ్యమపర్వణి
"ఓం యం" ,, అనామికా ,,
"ఓం ణాం" ,, మధ్యమా ,,
"ఓం యం" ,, తర్జనీ ,,
} న్యస్య-ఆద్యన్తపర్వణోః "ఓం" ఇతి ప్రత్యేకం న్యస్యేత్.

అథసృష్టిన్యాసః, బ్రహ్మచారిణాం:—

దక్షిణహస్తాఙ్గుష్ఠాగ్రేణ,

"ఓం ఓం" ఇతి తర్జనీ మధ్యమపర్వణి
"ఓం నం" ,, మధ్యమా ,,
"ఓం మోం" ,, అనామికా ,,
"ఓం నాం" ,, కనిష్ఠికా ,,
} న్యస్య-ఆద్యన్తపర్వణోః, "ఓం" ఇతి ప్రత్యేకం న్యస్యేత్.

వామహస్తాఙ్గుష్ఠాగ్రేణ,

"ఓం రాం" ఇతి కనిష్ఠికా మధ్యమపర్వణి
"ఓం యం" ,, అనామికా ,,
"ఓం ణాం" ,, మధ్యమా ,,
"ఓం యం" ,, తర్జనీ ,,
} న్యస్య-అద్యన్తపర్వణోః, "ఓం" ఇతి ప్రత్యేకం న్యస్యేత్.

"ఓం ఓం, జ్ఞానాయ హృదయాయ నమః" ఇతి దక్షిణతర్జన్యా దక్షిణాఙ్గుష్ఠే. న్యస్య - "ఓం నం, ఐశ్వర్యాయ శిరసే స్వాహా" ఇతి దక్షిణాఙ్గుష్ఠేన దక్షిణతర్జన్యాం న్యస్య - "ఓం మోం, శక్త్యై శిఖాయై వౌషట్" ఇతి దక్షిణాఙ్గుష్ఠేన దక్షిణమధ్యమాయాం న్యస్య-"ఓం నాం, బలాయ కవచాయ హుమ్" ఇతి దక్షిణాఙ్గుష్ఠేన దక్షిణానామికాయాం న్యస్య-"ఓం రాం, వీర్యాయాస్త్రాయఫట్" ఇతి దక్షిణాఙ్గుష్ఠేన దక్షిణకనిష్ఠికాయాం న్యస్య - "ఓం యం, తేజసే నేత్రాభ్యాన్నమః" ఇతి వామతర్జన్యా వామాఙ్గుష్ఠే న్యస్య – "ఓం ణాం, తేజసే ఉదరాయనమః" ఇతి వామాఙ్గుష్ఠేన వామతర్జన్యాం న్యస్య "ఓం యం, తేజసే పృష్ఠాభ్యాన్నమః" ఇతి వామాఙ్గుష్ఠేన వామ మధ్యమాయాం న్యస్య– "ఓం యం, తేజసే బాహుభ్యాన్నమః" ఇతి వామాఙ్గుష్ఠేన వామానామికాయాం న్యస్య–"ఓం యం, తేజసే ఊరుభ్యాన్నమః" ఇతి వామాఙ్గుష్ఠేన వామకనిష్ఠికాయాం న్యస్య–"ఓం యం, తేజసే జానుభ్యాన్నమః" ఇతి దక్షిణాఙ్గుష్ఠేన తదితరాఙ్గుళీనఖముఖేషు న్యస్య–"ఓం యం, తేజసే పాదాభ్యాన్నమః" ఇతి వామాఙ్గుష్ఠేన తదితరాఙ్గుళీనఖముఖేషు న్యస్య * - మూలమన్త్రేణ పాణిభ్యాం శిరఃప్రభృతి పాదాన్తం వస్త్రవేష్టనవత్సర్వ పార్శ్వయోః స్పర్శరూపం వ్యాపకన్యాసఞ్చకృత్వా—

---

* ఏవమ్స్థితిన్యాసో గృహస్థస్య.

అథసంహారన్యాసః, యతీనాంవనస్థానాఞ్చ:—

"ఓం ఓం, జ్ఞానాయ హృదయాయ నమః" ఇతి వామతర్జన్యా వామాఙ్గుష్ఠేన్యస్య
"ఓం నం, ఐశ్వర్యాయ శిరసే స్వాహా" ,, వామాఙ్గుష్ఠేన వామతర్జన్యాం "
"ఓం మోం, శక్త్యై శిఖాయై వౌషట్" ,, వామమధ్యమాయాం ... ..."
ఓం నాం, బలాయ కవచాయహుమ్" ,, వామానామికాయాం ... ..."
"ఓం రాం, వీర్యాయాస్త్రాయఫట్" ,, వామకనిష్ఠికాయాం ... .."
"ఓం యం, తేజసే నేత్రాభ్యాన్నమః" ,, దక్షిణాఙ్గుష్ఠేనదక్షిణకనిష్ఠికాయాం... ..."

"ఓం ఓం" ఇతి, దక్షిణాఙ్గుష్ఠసహితకనిష్ఠికయా నాభౌ విన్యస్య. "ఓం నం" ఇతి, అనఙ్గుష్ఠాభి రఙ్గుళీభిర్హస్త్యా విన్యస్య - "ఓం మోం" ఇతి, అనఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గుళీభిః జాన్వోః విన్యస్య - ఓం నాం" ఇతి సాఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గుళీభిః పాదయోః విన్యస్య - "ఓం రాం" ఇతి మధ్యమాఙ్గుల్యా శిరసి న్యస్య - "ఓం యం" ఇతి తర్జనీ మధ్యమాభ్యాం నేత్రయోః విన్యస్య - "ఓం ణాం" ఇతి సాఙ్గుష్ఠానామికయా ముఖమధ్యే ఘ్రాణస్య పురతః విన్యస్య - "ఓం యం" ఇతి సాఙ్గుష్ఠతర్జన్యగ్రేణ హృదయే * విన్యస్య -

---

"ఓం ణాం, తేజసే ఉదరాయ నమః" ఇతి దక్షిణాఙ్గుష్ఠేనదక్షిణానామికాయాం న్యస్య
"ఓం యం, తేజసే పృష్ఠాభ్యాన్నమః" ,, ,, దక్షిణమధ్యమాయాం "
"ఓం యం, తేజసే బాహుభ్యాన్నమః" ,, ,, దక్షిణతర్జన్యాం "
"ఓం యం, తేజసే ఊరుభ్యాన్నమః " ,, దక్షిణ తర్జన్యా దక్షిణాఙ్గుష్ఠే "
"ఓం యం, తేజసే జానుభ్యాన్నమః " ,, వామాఙ్గుష్ఠేన తదితరాఙ్గుళీనఖముఖేషు"
"ఓం యం, తేజసే పాదాభ్యాన్నమః" ,, దక్షిణాఙ్గుష్ఠేన ,, ,, ,,

అథసృష్టిన్యాసః బ్రహ్మచారిణాం:—

"ఓం ఓం, జ్ఞానాయ హృదయాయ నమః" ఇతి దక్షిణతర్జన్యా దక్షిణాఙ్గుష్ఠే న్యస్య.
"ఓం నం, ఐశ్వర్యాయ శిరసే స్వాహా " ,, దక్షిణాఙ్గుష్ఠేన దక్షిణతర్జన్యాం"
"ఓం మోం, శక్త్యై శిఖాయై వౌషట్ " ,, ,, దక్షిణమధ్యమాయాం"
"ఓం నాం, బలాయ కవచాయ హుమ్" ,, ,, దక్షిణానామికాయాం"
"ఓం రాం, వీర్యాయాస్త్రాయఫట్ " ,, ,, దక్షిణకనిష్ఠికాయాం"
"ఓం యం, తేజసే నేత్రాభ్యాన్నమః " ,, వామాఙ్గుష్ఠేన వామకనిష్ఠికాయాం"
"ఓం ణాం, తేజసే ఉదరాయనమః " ,, " వామానామికాయాం"
"ఓం యం, తేజసే పృష్ఠాభ్యాన్నమః " " " వామమధ్యమాయాం "
"ఓం యం, తేజసే బాహుభ్యాన్నమః" " " వామతర్జన్యాం"
"ఓం యం, తేజసే ఊరుభ్యాన్నమః " " వామతర్జన్యా వామాఙ్గుష్ఠే"
"ఓం యం, తేజసే జానుభ్యాన్నమః " " దక్షిణాఙ్గుష్ఠేనతదితరాఙ్గుళీనఖముఖేషు
"ఓం యం, తేజసే పాదాభ్యాన్నమః " " వామాఙ్గుష్ఠేన " "

---

* ఏషస్థితిన్యాసోగృహస్థస్య:—
అథసంహారన్యాసః, యతీనాంవనస్థానాఞ్చ:-

"ఓం ఓం, జ్ఞానాయ హృదయాయ నమః" ఇతి, అఙ్గుష్ఠయుక్త తర్జన్యా హృదయే న్యస్య - "ఓంనం, ఐశ్వర్యాయ శిరసే స్వాహా" ఇతి, అనఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గుళీభిర్మస్తకే న్యస్య" - ఓంమోం, శక్త్యై శిఖాయై వౌషట్" ఇతి అఙ్గుష్ఠనాళేన అధోముఖేన ముష్టినా శిఖామధ్యే న్యస్య - "ఓంనాం, బలాయకవచాయహుమ్" ఇతి కణ్ఠాదికట్యన్తం స్తనమధ్యే పాణిభ్యాం సమ్మృశ్య వత్స్వపృష్ట్వా - "ఓంరాం, వీర్యాయాస్త్రాయఫట్" ఇతి సాఙ్గుష్ఠతర్జన్యా, అంసయోః క్రమేణ శబ్దయేత్ - "ఓంయం, తేజసే నేత్రాభ్యాన్నమః" ఇతి తర్జనీమధ్యమాగ్రాభ్యాం యుగపన్నేత్రద్వయే న్యస్య - "ఓంణాం,

---

"ఓం ఓం" ఇతి సాఙ్గుష్ఠాభి రఙ్గుళీభిః పాదయోః న్యస్య
"ఓం నం" ,, అనఙ్గుష్ఠాభి రఙ్గుళీభిః జాన్వోః ,,
"ఓం మోం" ,, ,, గుహ్యే ,,
"ఓం నాం" ,, దక్షిణాఙ్గుష్ఠ కనిష్ఠి కాభ్యాం నాభౌ"
"ఓం రాం" ,, సాఙ్గుష్ఠ తర్జన్య గ్రేణ హృదయే"
"ఓం యం" ,, సాఙ్గుష్ఠానామికయా ముఖమధ్యే ఘ్రాణస్యపురతః, న్యస్య
"ఓం ణాం" ,, తర్జనీమధ్య మాభ్యాం నేత్రయోః ,,
"ఓం యం" ,, మధ్యమాఙ్గుళ్యాశిరసి ,,

అథ సృష్టిన్యాసః బ్రహ్మచారిణాం:—

"ఓం ఓం" ఇతి మధ్యమాఙ్గుళ్యా శిరసి న్యస్య
"ఓం నం" ,, తర్జనీమధ్య మాభ్యాం నేత్రయోః ,,
"ఓం మోం" ,, సాఙ్గుష్ఠానామికయా ముఖమధ్యే ఘ్రాణస్యపురతః న్యస్య
"ఓం నాం" ,, సాఙ్గుష్ఠ తర్జన్యగ్రేణ హృదయే ,,
"ఓం రాం" ,, దక్షిణాఙ్గుష్ఠ కనిష్ఠికాభ్యాంనాభౌ ,,
"ఓం యం" ,, అనఙ్గుష్ఠాభి రఙ్గుళీ భిర్గుహ్యే ,,
"ఓం ణాం" ,, ,, జాన్వోః ,,
"ఓం యం" ,, సాఙ్గుష్ఠాభి రఙ్గుళీభిః పాదయోః ,,

తేజసే ఉదరాయ నమః" ఇతి నాభ్యాం అఙ్గుళీభిర్న్యస్య-"ఓంయం, తేజసే పృష్ఠాభ్యాన్నమః" ఇతి పృష్ఠయోః అఙ్గుళీభిర్న్యస్య - "ఓంయం, తేజసే బాహుభ్యాన్నమః" ఇతి బాహ్వోః, అఙ్గుళీభిర్న్యస్య - "ఓంయం, తేజసే ఊరుభ్యాన్నమః" ఇతి ఊర్వోః అఙ్గుళీభిర్న్యస్య - "ఓం యం తేజసే జానుభ్యాన్నమః" ఇతిజాన్వోః, అఙ్గుళీభిర్న్యస్య - "ఓంయం, తేజసే పాదాభ్యాన్నమః" ఇతి పాదయోః, అఙ్గుళీభిర్న్యస్య - "ఓం, వీర్యాయాస్త్రాయ ఫట్" ఇతి సాస్త్రచ్ఛోటేన సాఙ్గుష్ఠతర్జన్యగ్రేణ పూర్వాద్యాశ్చతుర్దిశః పూర్వం,పశ్చాదగ్న్యాది విదిశశ్చ బధ్నీయాత్ - సాస్త్రచ్ఛోటేన సాఙ్గుష్ఠతర్జన్యగ్రేణ,భ్రామయన్ స్వ ఆత్మనః ప్రాకారఙ్కుర్యాత్ - "ఓం బలాయ కవచాయహుమ్" ఇతి దేహావకుణ్ఠనఙ్కుర్యాత్ —

తతః "ఇదం గురుభ్యః పూర్వేభ్యః క్రియతే శిరసా నమః। మన్త్రజ్ఞానప్రదాతృభ్య స్తద్గురుభ్యోపి సామ్ప్రతమ్। నమస్తే మన్త్రరాజాయ నమస్తేఽష్టాక్షరాత్మనే। నమస్తే చేతనాధార పరబ్రహ్మాభిధాయినే। స్థిత్వా స్త్వం హృదయే సర్వానాత్మనస్సన్నియచ్ఛతే। ఋషయేఽష్టాక్షరస్యాన్తర్యామిణే హరయే నమః। అష్టాక్షరమహామన్త్ర వర్ణసఙ్ఖ్యాభిధాయినీమ్। ఛన్దశ్చ దేవీఙ్గాయత్రీం శిరసా ప్రణమామ్యహమ్। మన్త్రస్య దైవతఞ్చాపి పరమాత్మాన మవ్యయమ్। నారాయణమ్పరమ్బ్రహ్మ నతోస్మి శిరసా హరిమ్। మన్త్రశక్తిస్థ్సితాయస్మి న్నాశ్రితేష్టార్థసాధినీ। పదన్నారాయణాయేతి శక్తిన్తామ్ప్రణతోస్మ్యహమ్। అకారాదుత్థితాద్బీజాద్వాసుదేవాభిధాయినః। తద్బీజ మస్యప్రభవమ్ప్రణవమ్ప్రణతోస్మ్యహమ్" ఇతి గుర్వాదీన్ ప్రణమ్య - మనసా గన్ధాద్యై రభిపూజ్య.॥ ధ్యానం॥ "సవ్యమ్పాదమ్ప్రసార్య శ్రితదురితహర న్దక్షిణఙ్కుఞ్చయిత్వా జానున్యాధాయ సవ్యేతరమితరభుజన్నాగభోగే నిధాయ। పశ్చాద్బాహుద్వయేన ప్రతిభటశమనే ధారయన్ శఙ్ఖచక్రే దేవీభూషాదిజుష్టోజనయతు జగతాం

శరణ్యైవైకుణ్ఠనాథః" ఇతిధ్యాత్వా - మన్త్రార్థ* మపిచిన్తయన్ మూలమన్త్రఞ్జపేత్ - తతః మూలమన్త్రేణ ప్రాణాయామఙ్కుర్యాత్.

ద్వయ జపవిధిః.

మూలమన్త్రేణ పఞ్చవింశతి కృత్వః, అభ్యస్తేన త్రిః ప్రాణానాయమ్య - "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం శరణాగతి మహామన్త్రజపఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య - "అస్య శ్రీశరణాగతి మహామన్త్రస్య లక్ష్మీనారాయణఋషిః, దేవీగాయత్రీచ్ఛన్దః, పరమాత్మా శ్రీలక్ష్మీనారాయణో దేవతా" ఇతి న్యస్య - "లక్ష్మీనారాయణప్రీత్యర్థే జపేవినియోగః" ఇత్యుక్త్వా - ద్వయమన్త్రేణ కూర్పరమారభ్య, అఙ్గుళ్యగ్రపర్యన్తం, స్వహస్తౌ పరస్పరం త్రిః పరామృశ్య, తతశ్శుద్ధయోర్హస్తయోర్మన్త్రస్య వ్యాపకన్యాసఙ్కృత్వా—

"శ్రీమన్నారాయణచరణౌ, అఙ్గుష్ఠాభ్యాన్నమః" ఇత్యఙ్గుష్ఠయోస్తర్జనీభ్యాం, "శరణం, తర్జనీభ్యాన్నమః" ఇతి తర్జన్యోరఙ్గుష్ఠాభ్యాం, "ప్రపద్యే, మధ్యమాభ్యాన్నమః" ఇతి మధ్యమయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, "శ్రీమతే, అనామికాభ్యాన్నమః" ఇతి, అనామికయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, "నారా

---

* తిరుమన్త్రత్తినుడైయఅర్థత్తై సవిస్తారమాక శ్రీమద్రహస్యత్రయసారత్తిలే మూలమన్త్రాధికారత్తిల్ కణ్డుకొళ్వదు. జపకాలత్తిల్ అనుసన్ధిక్కత్తక్క మూలమన్త్రత్తినుడైయ అర్థం ఇఙ్గే కీళ్త్తే సఙ్గ్రహమాయ్ శొల్లప్పట్టిరుక్కిఱతు:- సర్వరక్షకనానసర్వేశ్వరనుక్కు అనన్యార్హ నిరుపాధిక శేషభూతనుం, తనక్కుదానే నల్లాతవనుం, నిరపేక్షస్వతన్త్రనాకాతవనుం, జ్ఞానస్వరూపనుం, జ్ఞానగుణకనుం, అణుస్వరూపనుం, దేహాదివిలక్షణనుమాన నాన్ (జీవన్) సర్వాత్మాక్కళుక్కుం ఉపాయమాయుం, ఉపేయమాయుం, ఆధారమాయుం, అన్తర్బహిర్వ్యాప్తియుళ్ళవనాయుం సర్వజ్ఞత్వ, సర్వశక్తిత్వ, పరత్వ, సౌలభ్యాదిగుణముళ్ళవనుం, లక్ష్మీవిశిష్టనుమాన నారాయణనుక్కు సర్వదేశ, సర్వకాల, సర్వావస్థోచిత సర్వవిధకైఙ్కర్యఙ్గళై పణ్ణక్కడవేన్ —

యణాయ, కనిష్ఠికాభ్యాన్నమః" ఇతి కనిష్ఠికయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, న్యస్య- "నమః, కరతల కరపృష్ఠాభ్యాన్నమః" ఇతి కరతల కరపృష్ఠయోః పరామృశేత్ -ఇతి కరన్యాసః,-ద్వయమన్త్రేణ పాణిభ్యాం శిరఃప్రభృతి పాదాన్తం సర్వవేష్టనవత్సవ్యపార్శ్వయోః స్పర్శరూపం వ్యాపకన్యాసఙ్కృత్వా-

"శ్రీమన్నారాయణ చరణౌ, జ్ఞానాయ హృదయాయ నమః" ఇత్యఙ్గుష్ఠయుక్త తర్జన్యా హృదయే, "శరణం, ఐశ్వర్యాయ శిరసే స్వాహా" ఇత్యనఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గులీభిర్మస్తకే, "ప్రపద్యే, శక్త్యై శిఖాయై వౌషట్" ఇత్యఙ్గుష్ఠనాళేన అధోముఖేన ముష్టినా శిఖామధ్యే, న్యస్య, "శ్రీమతే, బలాయ కవచాయహుమ్" ఇతి కణ్ఠాది కట్యన్తన్తనుమ్పాణిభ్యాం సర్వతః స్పృష్ట్వా "నారాయణాయ, తేజసే నేత్రాభ్యాం వౌషట్" ఇతి తర్జనీమధ్యమాగ్రాభ్యాం యుగపన్నేత్రద్వయే న్యస్య, "నమః, వీర్యాయాస్త్రాయఫట్" ఇతి సాస్త్రచ్ఛోటేన సాఙ్గుష్ఠ తర్జన్యగ్రేణ పూర్వాద్యాశ్చతుర్దిశః పూర్వం,పశ్చాదగ్న్యాదివిదిశశ్చ బధ్నీయాత్ -ఇత్యఙ్గన్యాసః॥ధ్యానం ॥ "క్షీరామ్భోనిధిరత్నమణ్టపమహా సౌవర్ణసింహాసనే వామాఙ్కస్థితయా ప్రసన్నవదనం శ్రీకాన్తయాఽఽలిఙ్గితమ్ । దోర్దణ్డాఙ్కిత శఙ్ఖపఙ్కజగదాచక్రైరుదారశ్రియం త్వాన్నిత్యఙ్కలయామి జన్మవిముఖో లక్ష్మీశ నారాయణ" ఇతి ధ్యాత్వా - యథాశక్తి ద్వయమన్త్రఞ్జపేత్.

చరమశ్లోకజపవిధిః.

మూలమన్త్రేణ పఞ్చవింశతికృత్వః, అభ్యస్తేన త్రిః ప్రాణానాయమ్య."శ్రీ భగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం, చరమశ్లోక మహామన్త్రజపఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య "అస్యశ్రీచరమశ్లోకమహామన్త్రస్య పార్థసారథిఋషిః, అనుష్టుప్ఛన్దః, పరమాత్మా శ్రీకృష్ణో దేవతా" ఇతి న్యస్య - "శ్రీకృష్ణ ప్రీత్యర్థే జపే వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా - చరమశ్లోక

మన్త్రేణ కూర్పరమారభ్య అఙ్గుళ్యగ్రపర్యన్తం స్వహస్తౌ పరస్పరం త్రిః పరామృశ్య, తతశ్శుద్ధయోర్హస్తయోర్మన్త్రస్య వ్యాపకన్యాసఙ్కృత్వా-

"సర్వధర్మాన్పరిత్యజ్య, అఙ్గుష్ఠాభ్యాన్నమః" ఇత్యఙ్గుష్ఠయోస్తర్జనీభ్యాం, "మామేకం, తర్జనీభ్యాన్నమః" ఇతి తర్జన్యోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, "శరణంవ్రజ, మధ్యమాభ్యాన్నమః" ఇతి మధ్యమయోః అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, "అహంత్వా అనామికాభ్యాన్నమః" ఇత్యనామికయోః అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, "సర్వపాపేభ్యో మోక్షయిష్యామి, కనిష్ఠికాభ్యాన్నమః"-ఇతి కనిష్ఠికయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, న్యస్య-"మాశుచః, కరతలకరపృష్ఠాభ్యాన్నమః" ఇతి కరతలకరపృష్ఠయోః పరామృశేత్ - ఇతి కరన్యాసః-చరమశ్లోకమన్త్రేణ పాణిభ్యాం శిరః ప్రభృతి పాదాన్తం వర్మవేష్టనవత్స్వపార్శ్వయోః స్పర్శరూపం వ్యాపకన్యాసఙ్కృత్వా—

"సర్వధర్మాన్పరిత్యజ్య, జ్ఞానాయ హృదయాయ నమః" ఇత్యఙ్గుష్ఠయుక్తతర్జన్యా హృదయే, "మామేకం, ఐశ్వర్యాయ శిరసే స్వాహా"—ఇత్యనఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గుళీభిర్మస్తకే, "శరణంవ్రజ, శక్త్యై శిఖాయై వౌషట్" - ఇత్యఙ్గుష్ఠనాశేన అధోముఖేన ముష్టినా శిఖామధ్యే, న్యస్య-"అహంత్వా, బలాయ కవచాయ హుమ్," ఇతి కణ్ఠాది కట్యన్తాన్తనుమ్పాణిభ్యాం వర్మవత్స్పృష్ట్వా,

"సర్వపాపేభ్యోమోక్షయిష్యామి, తేజసే నేత్రాభ్యాం వౌషట్" ఇతి తర్జనీమధ్యమాగ్రాభ్యాం యుగపన్నేత్రద్వయే న్యస్య-"మాశుచః, వీర్యాయాస్త్రాయఫట్" ఇతి సాస్త్రచ్ఛోటేన సాఙ్గుష్ఠతర్జన్యగ్రేణ పూర్వాద్యాశ్చతుర్దిశః పూర్వంపశ్చాదగ్న్యాది విదిశశ్చ బధ్నీయాత్ -ఇత్యఙ్గన్యాసఙ్కృత్వా—

ధ్యానం॥ "కరకమలనిదర్శితాత్మముద్రః పరికలితోన్నతబర్హిబర్హచూడః। ఇతరకరగృహీతవేత్రతోత్రో మమ హృది సన్నిధి మాత

నోతు శౌరిః॥ యత్ప్రాప్తిం వినా నశ్యైవ ర్యస్య మాయయా దురత్యయా। ధనఞ్జయరథస్థస్తత్ ప్రపద్యే పరమప్రభుః'' ఇతి ధ్యాత్వా - యథా శక్తిచరమశ్లోకమన్త్రజపఙ్కుర్యాత్ —

ద్వాదశాక్షర జపవిధిః.

మూలమన్త్రేణ పంచవింశతి కృత్వోఽభ్యస్తేన త్రిః ప్రాణానాయమ్య -— "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం, ద్వాదశాక్షరమహామన్త్రజపఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య-"అస్య శ్రీ వాసుదేవ ద్వాదశాక్షర మహామన్త్రస్య భగవాన్ సఙ్కర్షణఋషిః, జగతీచ్ఛన్దః, వాసుదేవః పరమాత్మా దేవతా" - ఇతి న్యస్య - "వాసుదేవ ప్రీత్యర్థే జపే వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా - ద్వాదశాక్షరమన్త్రేణ కూర్పరమారభ్య అఙ్గుళ్యగ్రపర్యన్తం స్వహస్తౌ పరస్పరం త్రిః పరామృశ్య తతశ్శుద్ధయోర్హస్తయోర్మన్త్రన్యస్య వ్యాపకన్యాసఙ్కృత్వా—

"ఓం ఓం, అఙ్గుష్ఠాభ్యాన్నమః" ఇత్యఙ్గుష్ఠయోస్తర్జనీభ్యాం, "ఓం నమః,తర్జనీభ్యాన్నమః" ఇతితర్జన్యోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, "ఓం భగవతే మధ్యమాభ్యాన్నమః" ఇతి మధ్యమయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, "ఓంవాసుదేవాయ, అనామికాభ్యాన్నమః" ఇత్యనామికయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, "ఓం ఓం నమః, కనిష్ఠికాభ్యాన్నమః" ఇతి కనిష్ఠికయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, న్యస్య- "ఓం భగవతే వాసుదేవాయ, కరతలకరపృష్ఠాభ్యాన్నమః" ఇతి కరతలకరపృష్ఠయోః పరామృశేత్ - ఇతి కరన్యాసః - ద్వాదశాక్షర మన్త్రేణ పాణిభ్యాం శిరఃప్రభృతిపాదాన్తం సర్వ్వ వేష్టనఞ్చ పార్శ్వయోః స్పర్శరూపం వ్యాపకన్యాసఙ్కృత్వా,

"ఓం ఓం, జ్ఞానాయ హృదయాయ నమః" ఇత్యఙ్గుష్ఠయుక్త తర్జన్యా హృదయే, "ఓం నమః, ఐశ్వర్యాయ శిరసే స్వాహా" ఇత్యనఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గులీభిర్మస్తకే, "ఓం భగవతే, శక్త్యై శిఖాయై వౌషట్" ఇత్యఙ్గుష్ఠనాళేన అధోముఖేన ముష్టినా శిఖామధ్యే న్యస్య - "ఓం వాసుదేవాయ, బలాయ కవచాయ హుమ్" ఇతి కణ్ఠాది కట్యన్తాం, తనుం, పాణిభ్యాం వర్మవత్సంస్పృష్ట్వా - "ఓం ఓం నమః, తేజసే నేత్రాభ్యాం వౌషట్" ఇతి తర్జనీమధ్యమాగ్రాభ్యాం యుగపన్నేత్రద్వయే న్యస్య - "ఓం భగవతే వాసుదేవాయ వీర్యాయాస్త్రాయ ఫట్" ఇతి సాస్త్రచ్ఛోటేన సాఙ్గుష్ఠతర్జన్యగ్రేణ పూర్వాద్యాశ్చతుర్దిశః పూర్వం, పశ్చాదగ్న్యాదివిదిశశ్చ బధ్నీయాత్ - ఇత్యఙ్గన్యాసః, ॥ధ్యానం॥ "అశుభమపనయన్తమ్ప్రత్యుషస్సైస్సామఘోషైరచలమివ చరన్తం హైమమారుహ్య తార్క్ష్యమ్। సజల ఇవ పయోదశ్శ్యామళశ్శార్ఙ్గధన్వా శమయతు పరితాపం సర్వమేత్య స్వయన్నః॥ చాతుర్వ్యూహ్యమ్పరమ్ప్రాప్య షాడ్గుణ్యపరికల్పితం। పఞ్చరాత్రస్య కృత్స్నస్య ప్రసూతిమ్పర్యుపాస్మహే॥" ఇతి ధ్యాత్వా - యథాశక్తి ద్వాదశాక్షర మన్త్రజపఙ్కుర్యాత్ —

షడక్షర జపవిధిః.

మూలమన్త్రేణ పఞ్చవింశతికృత్వః, అభ్యస్తేన త్రీః ప్రాణానాయమ్య - "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం శ్రీవిష్ణుషడక్షరమహామన్త్రజపఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య - "అస్య శ్రీవిష్ణుషడక్షర మహామన్త్రస్య భగవాన్ బ్రహ్మఋషిః, దేవీ గాయత్రీచ్ఛన్దః, విష్ణుః పరమాత్మా దేవతా", ఇతి న్యస్య - "విష్ణుప్రీత్యర్థే జపే వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా-

షడక్షరమన్త్రేణ కూర్పరమారభ్య అఙ్గుళ్యగ్రపర్యన్తం స్వహస్తౌ పరస్ప రం త్రిః పరామృశ్య, తతశ్శుద్ధయోర్హస్తయోర్మన్త్రస్య వ్యాపకన్యా సఙ్కృత్వా—

"ఓం ఓం, అఙ్గుష్ఠాభ్యాన్నమః" ఇత్యఙ్గుష్ఠయోస్తర్జనీభ్యాం, "ఓం నమః, తర్జనీభ్యాన్నమః" ఇతి తర్జన్యోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, "ఓం విష్ణవే, మధ్యమాభ్యాన్నమః" ఇతి మధ్యమయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, "ఓం ఓం, అనామికాభ్యాన్నమః" ఇత్యనామికయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, "ఓంనమః, కనిష్ఠికాభ్యాన్నమః" ఇతి కనిష్ఠికయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, న్యస్య, "ఓంవిష్ణవే, కరతల కరపృష్ఠాభ్యాన్నమః" ఇతి కరతల కరపృష్ఠయోః పరామృశేత్. ఇతి కరన్యాసః షడక్షరమన్త్రేణ పాణిభ్యాం శిరఃప్రభృతి పాదాన్తం వర్మ వేష్టనవత్స్వపార్శ్వయోః స్పర్శరూపం వ్యాపకన్యాసఙ్కృత్వా—

"ఓం ఓం, జ్ఞానాయ హృదయాయ నమః" ఇత్యఙ్గుష్ఠయుక్త తర్జన్యా హృదయే, "ఓం నమః, ఐశ్వర్యాయశిరసేస్వాహా" ఇత్యనఙ్గుష్ఠాభి రఙ్గుళీభిర్మస్తకే, "ఓం విష్ణవే, శక్త్యై శిఖాయై వౌషట్" ఇత్యఙ్గుష్ఠనా ళేన అధోముఖేన ముష్టినా శిఖామధ్యే, న్యస్య - "ఓం ఓం, బలాయ కవ చాయహుమ్" ఇతి కణ్ఠాదికట్యన్తానుమ్పాణిభ్యాం వర్మవత్పరిష్టావ- "ఓం నమః, తేజసే నేత్రాభ్యాం వౌషట్" ఇతి తర్జనీమధ్యమాగ్రాభ్యాం యుగపన్నేత్రద్వయే న్యస్య - "ఓం విష్ణవే, వీర్యాయాస్త్రాయఫట్". ఇతి సాస్త్రచ్ఛోటేన సాఙ్గుష్ఠతర్జన్యగ్రేణ పూర్వాద్యాశ్చతుర్దిశః పూర్వాం, పశ్చాదగ్న్యాదివిదిశశ్చ బధ్నీయాత్ . ఇత్యఙ్గన్యాసః-

ధ్యానం॥ "సశఙ్ఖచక్రం సకిరీటకుణ్డలం సపీతవస్త్రం సరసీరుహేక్ష ణమ్ । విశాలవక్షస్స్థలశోభికౌస్తుభంనమామి విష్ణుం శిరసా చతుర్భు జమ్॥ మేఘశ్యామముదారపీతకౌశేయవాసం శ్రీవత్సాఙ్కం కౌస్తుభోద్భాసితా

ఙ్గమ్। పుణ్యోపేతసుపుణ్డరీకాయతాక్షం విష్ణుం వన్దే సర్వలోకైకనాథమ్॥" ఇతి ధ్యాత్వా - యథాశక్తి షడక్షరమన్త్రజపఙ్కుర్యాత్—

అష్టాక్షరవ్యతిరిక్తమన్త్రజపః తదానీమవసరాలాభే భోజనాత్పూర్వం యదాకదాచిత్కర్తుంయుక్తః.

ఆధారశక్త్యాది తర్పణక్రమః.

ద్విరాచమ్య - ప్రాణానాయమ్య - "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం, ఆధారశక్త్యాది తర్పణఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య—

ఓం ఆధారశక్త్యైనమః
ఓం ప్రకృత్యైనమః
ఓం అఖిలజగదాధారాయకూర్మరూపిణే నారాయణాయనమః
ఓం అనన్తాయ నాగరాజాయనమః
ఓం భూం భూమ్యైనమః
ఓం శ్రీవైకుణ్ఠాయదివ్యలోకాయనమః
ఓం శ్రీవైకుణ్ఠాయదివ్యజనపదాయనమః
ఓం శ్రీవైకుణ్ఠాయ దివ్యనగరాయనమః
ఓం శ్రీవైకుణ్ఠాయదివ్యవిమానాయనమః
ఓం ఆనన్దమయాయ దివ్యమణ్టపరత్నాయనమః
ఓం ఆస్తరణరూపాయానన్తాయనాగరాజాయనమః

ఆగ్నేయాదివిదిక్షు

ఓం ధర్మాయ పీఠపాదాయనమః
ఓం జ్ఞానాయ పీఠపాదాయనమః
ఓం వైరాగ్యాయ పీఠపాదాయనమః
ఓం ఐశ్వర్యాయ పీఠపాదాయనమః

ప్రాగాదిదిక్షు

ఓం అధర్మాయ పీఠగాత్రాయనమః
ఓం అజ్ఞానాయ పీఠగాత్రాయనమః
ఓం అవైరాగ్యాయ పీఠగాత్రాయనమః
ఓం అనైశ్వర్యాయ పీఠగాత్రాయనమః
ఓం ఏభిః పరిచ్ఛిన్నతనవే పీఠభృతే సదాత్మకేఽనన్తాయ నాగరాజాయనమః

తదుపరి

ఓం అష్టదళ పద్మాయనమః

అష్టసుపత్రేషుప్రాగాదిక్రమేణప్రాదక్షిణ్యేన

ఓం విమలాయైచామర హస్తాయైనమః
ఓం ఉత్కర్షిణ్యైచామర హస్తాయైనమః
ఓం జ్ఞానాయైచామర హస్తాయైనమః
ఓం క్రియాయైచామరహస్తాయైనమః
ఓం యోగాయైచామరహస్తాయై నమః
ఓం ప్రహ్వ్యైచామరహస్తాయైనమః
ఓం సత్యాయైచామరహస్తాయైనమః
ఓం ఈశానాయైచామరహస్తాయైనమః

కర్ణికాపూర్వభాగే

ఓం అనుగ్రహాయైచామరహస్తాయైనమః
ఓం జగత్ప్రకృతయేదివ్యయోగ
పీఠాయనమః
ఓం దివ్యయోగపర్యఙ్కాయనమః
ఓం సహస్రఫణామణిమణ్డితాయా
నన్తాయ నాగరాజాయనమః
ఓం పాదపీఠాత్మనే౽నన్తాయనాగ
రాజాయనమః
ఓం సర్వపరివారాణాముపస్థానేభ్యోనమః
ఓం అనన్తగరుడవిష్వక్సేనానాం సపీఠక
పద్మాసనేభ్యోనమః

యోగపీఠస్యపశ్చిమోత్తరదిగ్భాగే

ఓం అస్మద్గురుభ్యోనమః

కల్పితేనాగభోగే

ఓం శ్రీమతే నారాయణాయనమః

తస్యదక్షిణతః

ఓం శ్రీం శ్రియైనమః

వామతః

ఓం భూం భూమ్యైనమః

తత్రైవ

ఓం నీం నీళాయైనమః
ఓం సర్వాభ్యోభగవద్దివ్యమహిషీభ్యోనమః
ఓం కిరీటాయమకుటాధిపతయేనమః
ఓం కిరీటమాలాయై ఆపీడాత్మనేనమః
ఓం దక్షిణ కుణ్డలాయమకరాత్మనేనమః
ఓం వామకుణ్డలాయ మకరాత్మనేనమః
ఓం వైజయన్త్యై వనమాలాయైనమః
ఓం శ్రీమత్తులస్యైనమః
ఓం శ్రీవత్సాయ శ్రీనివాసాయనమః
ఓం హారాయసర్వాభరణాధిపతయేనమః
ఓం కౌస్తుభాయసర్వరత్నాధిపతయేనమః
ఓం కాఞ్చీగుణోజ్జ్వలాయదివ్యపీతామ్బ
రాయనమః
ఓం సర్వేభ్యోభగవద్దివ్య భూషణేభ్యోనమః

దక్షిణతః

ఓం సుదర్శనాయ హేతిరాజాయనమః
ఓం నన్దకాయ ఖడ్గాధిపతయేనమః
ఓం పద్మాయనమః

వామతః

ఓం పాఞ్చజన్యాయశఙ్ఖాధిపతయేనమః
ఓం కౌమోదక్యై గదాధిపత్న్యైనమః
ఓం శార్ఙ్గాయచాపాధిపతయేనమః
ఓం సర్వేభ్యోభగవద్దివ్యాయుధేభ్యోనమః
ఓం సర్వాభ్యోభగవత్పాదారవిన్దసంవాహి
నీభ్యోనమః

పృష్ఠతః

ఓం అనన్తాయ నాగరాజాయనమః
ఓం సర్వేభ్యోభగవత్పరిజనేభ్యోనమః

పురతః

ఓం భగవత్పాదుకాభ్యాన్నమః
ఓం సర్వేభ్యోభగవత్పరిచ్ఛదేభ్యోనమః

అగ్రతః

ఓం వం వైనతేయాయనమః

తస్య ప్రాగుత్తరపార్శ్వే

ఓం భగవతే విష్వక్సేనాయనమః

తస్య ప్రాగాదిచతుర్దిక్షు

ఓం గం గజాననాయనమః

ఓం జం జయత్సేనాయనమః

ఓం హం హరివక్త్రాయనమః

ఓం కం కాలప్రకృతి సంజ్ఞికాయనమః

ఓం సర్వేభ్యోభగవద్విష్వక్సేనపరిజనేభ్యో నమః

ప్రాగ్ద్వారాదిక్రమేణ

ఓం చణ్డాయద్వారపాలాయనమః

ఓం ప్రచణ్డాయద్వారపాలాయనమః

ఓం భద్రాయద్వారపాలాయనమః

ఓం సుభద్రాయద్వారపాలాయనమః

ఓం జయాయద్వారపాలాయనమః

ఓం విజయాయద్వారపాలాయనమః

ఓం ధాత్రేద్వారపాలాయనమః

ఓం విధాత్రేద్వారపాలాయనమః

ఓం సర్వేభ్యోభగవద్ద్వారపాలేభ్యోనమః

ప్రాగాదిక్రమేణ

ఓం కుముదాయ గణాధిపతయే
ఓం కుముదాక్షాయ గణాధిపతయే
ఓం పుణ్డరీకాయ గణాధిపతయే
ఓం వామనాయ గణాధిపతయే
ఓం శఙ్కుకర్ణాయ గణాధిపతయే
ఓం సర్వనేత్రాయ గణాధిపతయే
ఓం సుముఖాయ గణాధిపతయే
ఓం సుప్రతిష్ఠాయ గణాధిపతయే
} సవాహనపరివారప్రహరణాయ నమః

ఓం సర్వేభ్యో భగవత్పారిషదేభ్యోనమః

ఇతి సన్తర్ప్య.—

దేవర్షి కాణ్డర్షి పితృతర్పణవిధిః

"శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం, దేవర్షి కాణ్డర్షి పితృతర్పణం కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య-దేవాన్ ఋషీన్ పితౄన్ భగవదాత్మకాన్ ధ్యాత్వా-ప్రాఙ్ముఖః, "ఓం బ్రహ్మాదయో యే దేవాస్తాన్ దేవాం స్తర్పయామి - ఓం సర్వాన్ దేవాం స్తర్పయామి - ఓం సర్వదేవగణాం స్తర్పయామి - ఓం సర్వదేవపత్నీం స్తర్పయామి - ఓం సర్వదేవగణపత్నీం స్తర్పయామి" ఇతి దేవతీర్థేన విసృజేత్ -ఉదఙ్ముఖోఽఙ్గుష్ఠద్వయ సక్తనివీతీ, "ఓం కృష్ణద్వైపాయనాదయో యే ఋషయస్తాన్ ఋషీం స్తర్పయామి - ఓం సర్వాన్ ఋషీం స్తర్పయామి - ఓం సర్వఋషిగణాం

_స్తర్పయామి- ఓం సర్వఋషిపత్నీ స్తర్పయామి- ఓం సర్వఋషిగణపత్నీ _స్తర్పయామి - ఓం ప్రజాపతిఞ్కాణ్డఋషి _స్తర్పయామి-ఓం సోమఞ్కాణ్డ ఋషి _స్తర్పయామి- ఓం అగ్నిఞ్కాణ్డ ఋషి _స్తర్పయామి - ఓం విశ్వాన్ దేవాన్కాణ్డ ఋషీం _స్తర్పయామి- ఓం సాంహితీర్దేవతా ఉపనిషద _స్తర్ప యామి . ఓం యాజ్ఞికీర్దేవతా ఉపనిషద _స్తర్పయామి-ఓం వారుణీర్దేవతా ఉపనిషద _స్తర్పయామి - ఓం బ్రహ్మాణంస్వయంభువ _స్తర్పయామి - ఓం సదసస్పతి _స్తర్పయామి'' ఇతి ఋషితీర్థేన విసృజేత్ - దక్షిణాముఖః ప్రా చీనావీతీ, ,,ఓం సోమః పితృమాన్య మోఙ్గిరస్వానగ్నిః కవ్యవాహన ఇత్యా దయో యేపితరస్తాన్పితౄం _స్తర్పయామి - ఓం సర్వాన్ పితౄం _స్తర్ప యామి - ఓం సర్వపితృగణాం _స్తర్పయామి - ఓం సర్వ పితృపత్నీ _స్తర్ప యామి - ఓం సర్వపితృగణపత్నీ _స్తర్పయామి - '' ఇతిపితృతీర్థేన, స _స్త ర్ప్య - ''ఊర్జంవహ _స్తీరమృతఙ్ఘృతమ్పయః కీలాలమ్పరిస్రుతం,స్వధాస్థ తర్పయతమేపితౄన్,''ఇతిజలే,అఞ్జలినా త్రిః ప్రదక్షిణీకృత్య దక్షిణపార్శ్వ తీరం సంశోధ్య-''తృప్యత, తృప్యత, తృప్యత'' ఇతి త్రిర్జలాఞ్జలిమ్ప్రక్షిప్య- త _త్తీరమ్పునస్సంశోధయేత్ - ఉపవీతీ - ఆచామేత్ —

వస్త్రనిష్పీడనక్రమః

నివీతీ స్నానవస్త్రఞ్చతుర్గుణీకృత్య - '' యేకేచాస్మత్కులేజాతా అపుత్రాగోత్రజామృతాః । తేగృహ్ణన్తు మయాద _త్తం వస్త్రనిష్పీడనోద కమ్'' ఇతి మ _న్త్రేణ శుచౌదేశే, అపసవ్యం, నిష్పీడ్య - వామప్రకోష్ఠే విన్యస్య - ఉపవీతీ - ద్విరాచమ్య -

'' హేం ఆవాహిత తీర్థాని తదర్థమన్త్రాశ్చ మమాత్మని సమాగ చ్ఛత'' ఇత్యుక్త్వా అవాహిత తీర్థమన్త్రాన్ ఆహ్వానముద్రయా సమాహ రేత్ - జీవపితృకోవస్త్ర నిష్పీడనన్నకుర్యాత్

ద్వాదశ్యాం, పూర్ణిమాయాం, దర్శసంక్రాంత్యోః, శ్రాద్ధదినేచ, వస్త్రనిష్పీడనం, నకుర్యాత్. దర్శసంక్రాంత్యాది శ్రాద్ధదినేషు శ్రాద్ధానన్తరఙ్కుర్యాత్.

"భగవానేవస్వనియామ్య స్వరూపస్థితి ప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేన మయా స్వకీయైశ్చ్యోపకరణైస్స్వారాధనైక ప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీస్వశేషభూతమిదమ్ప్రాతస్సన్ధ్యోపాసనాఖ్యం కర్మస్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారితవాన్"-ఇతిసాత్త్వికత్యాగఙ్కుర్యాత్.

"కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవపాదారవిందార్చనేన ప్రాతస్సన్ధ్యోపాసనాఖ్యేన భగవత్కర్మణా భగవాన్ ప్రీయతాం వాసుదేవః"ఇతిప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనం భగవతి సమర్పయేత్.

బ్రహ్మయజ్ఞక్రమః

ఆచమ్య - ప్రాణానాయమ్య - "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం, బ్రహ్మయజ్ఞేనయక్ష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య- "కృతఞ్చ కరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్యభగవద్వాసుదేవపాదారవిన్దార్చనేన బ్రహ్మయజ్ఞేన భగవన్తం వాసుదేవ మర్చయిష్యామి" ఇతి సఙ్కల్ప్య- "భగవతో బలేన భగవతో వీర్యేణ భగవతస్తేజసా భగవతః కర్మణా భగవతః కర్మకరిష్యామి భగవతో వాసుదేవస్య" - ఇతి బలమన్త్రమనుసన్ధాయ- "భగవానేవ స్వనియామ్యస్వరూపస్థితిప్రవృత్తిస్వశేషతైకరసేనమయాస్వకీయైశ్చోపకరణైస్స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదమ్బ్రహ్మయజ్ఞాఖ్యఙ్కర్మస్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారయతి" ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా "విద్యుదసివిద్యమేపాప్మానమృతాత్సత్యముపైమి" ఇతి దక్షిణకర

తలేన అప ఆదాయ వామకరతలం సమ్మృజ్య - తూష్ణీం త్రిరపః ప్రాశ్య- ద్విఃపరిమృజ్య - సకృదుపస్పృశ్య-శిరస్సర్వాఙ్గులీభిః, చక్షుషీ అనామికయా, నాసికే తర్జన్యా, శ్రోత్రే కనిష్ఠికయా, హృదయన్తు తలేన చ ఉపస్పృశ్య - శుచౌ దేశే దర్భానాస్తీర్య, తత్రాసీన స్సపవిత్రపాణిద్వయః, త్రీః ప్రాణానాయమ్య - దక్షిణ పాదోత్తరముపస్థఙ్కృత్వా, దక్షిణ జానుని దక్షిణోత్తరౌ పాణీకృత్వా "ఓం" ఇత్యుక్త్వా - "ఓం భూః ఓం భువః . ఓగ్ంసువః" ఇతి వ్యాహృతిత్రయ ముక్త్వా- "ఓంతథ్సవితుర్వరేణియమ్-ఓం భర్గోదేవస్య ధీమహి . ఓం ధియోయోనః ప్రచోదయాత్" ఇతిపాదశః, "ఓంతథ్సవితుర్వరేణియం భర్గోదేవస్య ధీమహి, ఓంధియోయోనఃప్రచోదయాత్" ఇత్యర్ధశః, "ఓంతథ్సవితుర్వరేణియం భర్గోదేవస్య ధీమహి, ధియోయోనః ప్రచోదయాత్" ఇత్యనవానముచ్చరేత్ - ఇతి శ్రౌతప్రక్రియా . అథవా - "ఓం భూః తథ్సవితుర్వరేణియమ్, ఓం భువః భర్గోదేవస్య ధీమహి,ఓగ్ంసువఃధియోయోనః ప్రచోదయాత్" ఇతి పాదశః . "ఓం భూః, తథ్సవితుర్వరేణియమ్ భర్గోదేవస్యధీమహి, ఓం భువః ధియోయోనః ప్రచోదయాత్" ఇత్యర్ధశః. "ఓగ్ంసువః తథ్సవితుర్వరేణియమ్ భర్గోదేవస్య ధీమహి ధియోయోనః ప్రచోదయాత్" ఇత్యనవానం - "ఓం భూర్భువస్సువః, తథ్సవితుర్వరేణియమ్,భర్గోదేవస్య ధీమహి ధియోయోనః ప్రచోదయాత్" ఇతి చోచ్చరేత్. ఇతిస్మార్తప్రక్రియా. ఉభయప్రక్రియయోస్తదుపరివక్ష్యమాణం సర్వం సమమేవ.తతః, "హరిః ఓం, అగ్నిమీళే పురోహితం యజ్ఞస్యదేవ మృత్విజం, హోతారం రత్నధాతమమ్ హరిః ఓం" - "హరిః ఓం,ఇషే

త్వోర్జేత్వా వాయవస్థోపాయవస్థ దేవోవస్సవితా ప్రార్పయతు శ్రేష్ఠ
తమాయకర్మణే, హరిః ఓం" - "హరిః ఓం, అగ్న ఆయాహి వీతయే
గృణానో హవ్య దాతయే, నిహోతా సథ్సి బర్హిషి హరిః ఓం" - "హరి
ఓం, శన్నో దేవీరభిష్టయ ఆపో భవన్తు పీతయే, శంయోరభి స్రవన్తు నః హరిః
ఓం" ఇతి వేదాదీనుక్త్వా - అధీతక్రమేణ స్వశాఖాయాం ప్రశ్నమనువా
కంవా యథాశక్త్యధీత్య - పుంసూక్తంచావర్తయేత్ - స్వాధ్యాయా
ధ్యయనాభావే పుంసూక్తంవా గాయత్రీం దశకృత్వోవాఽధీత్య - తతః
"ఓంభూర్భువస్సువ స్సత్య స్తపశ్శ్రద్ధాయాం జుహోమి" ఇత్యుక్త్వా "ఓం
నమో బ్రహ్మణే నమో అస్త్వగ్నయే నమః పృథివ్యై నమ ఓషధీభ్యః,
నమో వాచే నమో వాచస్పతయే నమో విష్ణవే బృహతే కరోమి" ఇతి
త్రిరుక్త్వా, - "వృష్టిరసి వృశ్చ మే పాప్మాన మృతాత్సత్యము పాగామ్" ఇతి
దక్షిణకరతలేన అపఆదాయ వామకరతలం సమ్మృజ్య-ఆచమ్య - "భగవా
నేవ స్వనియామ్య స్వరూపస్థితిప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేనమయా స్వకీయై
శ్చోపకరణైస్స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీస్వశే
షభూతమిదం బ్రహ్మయజ్ఞాఖ్యం కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారిత
వాన్"-ఇతి సాత్త్వికత్యాగం కృత్వా-"కృతఞ్చ కరిష్యామి భగవన్నిత్యేన
భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవపాదారవి
న్దార్చనేన బ్రహ్మయజ్ఞేన భగవత్కర్మణా భగవాన్ప్రీయతాం వాసుదేవః"
ఇతి భగవతి సమర్పయేత్ —

ప్రాతర్బ్రహ్మయజ్ఞాకరణే మాధ్యాహ్నికానన్తరం, తర్పణాత్పూ
ర్వం, వైశ్వదేవాన్తే వా కుర్యాత్ —

గృహాగమనప్రకారః.

అథతీర్థాసన్న విష్ణ్వాయతనం వివిక్షుః “ప్రాసాదన్దేవదేవస్య మాచార్యస్యాప్యచ్చరాత్రికమ్ । అశ్వత్థఞ్చవటన్ధేనుం సత్సమూహాఙ్గురోర్గృహమ్॥ దూరాత్ప్రదక్షిణఙ్కుర్యాన్నికటాత్ప్రతిమాంహరేః । దణ్డవత్ప్రణిపాతైశ్చ నమస్కుర్యాచ్చతుర్దిశమ్” ఇత్యుక్తరీత్యా, దూరాత్ప్రదక్షిణీకృత్య దణ్డవచ్చతుర్దిక్షుయుగ్మాన్ ప్రణామాన్ కృత్వా, విష్వక్సేనం, ద్వారపాలాంశ్చ, ప్రణమ్య, అనుజ్ఞాప్య, భగవన్మన్దిరమ్ప్రవిశేత్ - తతో భగవన్తమష్టాఙ్గప్రణామేన యథార్హమ్ప్రణమ్య - భగవతః పురతః, శాస్త్రోక్త ద్వాత్రింశదపచారాది* గన్ధరహితో దక్షిణతః స్థిత్వా - గురు

* ద్వాత్రింశదపచారఙ్గళావన :— వాహనత్తిలే యేఱికొణ్డావతు, పాదుకైయైప్పోట్టుక్కొణ్డావతు కోయిలిలే ప్రవేశిక్కై — ఉత్సవకాలఙ్గళిలే పోయ్ భగవానై సేవియామై - ఎతిరే భగవానై కణ్డవుడనే ప్రణామమ్పణ్ణామై - ఒరుకైయాలే ప్రణామమ్పణ్ణుకిఱతు - భగవానుక్కెతిరే తనక్కు ప్రదక్షిణమ్పణ్ణిక్కొళ్ళువతు - ఆశౌచకాలత్తిలుమ్, అశుద్ధనాయిరుక్కుమ్పోతుమ్ భగవద్వన్దనమ్ - భగవానుక్కెతిరే కాలై నీట్టుకిఱతు - యోగపట్టై కట్టిక్కొళ్ళుకిఱతు - పడుత్తుక్కొళ్ళుకిఱతు - భోజనం శెయ్కిఱతు - పొయ్వార్త్తై చొల్లుకిఱతు - ఇరైన్దువార్త్తై చొల్లుకిఱతు - వృథాజల్పమ్ - అమఙ్గళవార్త్తైచొల్లుకై - శిరిక్కిఱతు - అழుకిఱతు - శణ్డైపోడుకిఱతు - నిగ్రహిక్కిఱతు - అనుగ్రహిక్కిఱతు - స్త్రీకళిడత్తిల్ కేళీసూచకవార్త్తైకళై చ్చొల్లుకిఱతు - అపానవాయువై విడుకిఱతు - కమ్బళియైయావతు, వస్త్రత్తైయావతు, పోర్త్తిక్కొణ్డు ప్రణామమ్పణ్ణుకిఱతు - పరనిన్దై - పరస్తుతి - శక్తనాయిరుక్కచ్చెయ్తే గౌణోపచారమ్పణ్ణుకై - అనివేదితభక్షణమ్ - అన్దన్దకాలఙ్గళిలే యుణ్డాకిఱ ఫలఙ్గళైయుమ్ తుకళ్ళై సమర్పిక్కామై - వేఱొరువిధమాక వినియోగిక్కప్పట్ట వ్యఞ్జనాదికళుడైయ మిచ్చత్తై భగవానుక్కు సమర్పిక్కై - భగవానుక్కు పృష్ఠభాగత్తై కాట్టిక్కొణ్డు ఉట్కారుతల్ - భగవత్సమీపత్తిల్ వైష్ణవనాకిలుమ్, అవైష్ణవనాకిలుమ్, రాజావాకిలుమ్, గురువాకిలుమ్, ఇవర్కళై, ఉపచరిక్కై - భగవత్సన్నిధియిల్ ఏకాన్తవిరమమ్ ఇవర్కళై సేవిక్కై - గీతివాద్యనర్తనపుణ్యకథై ముతలానతు

పరమ్పరయా భగవన్తం శరణముపగమ్య - పావనమనోహర తద్దర్శనానన్దబృంహిత సర్వాఙ్గః, తాదృశశరణాగతిఫలభూత తత్కాలోత్పన్న భగవత్ప్రీతి పరీవాహరూపాణి, స్వస్య స్వప్రియవశీకరణాని, స్తోత్రాణి పఠేత్ - తత్ర చ భగవత్ప్రసాదలబ్ధ తులసీదళ పాదోదకాదికం యత్కిఞ్చిదపి ప్రణిపాతపురస్సరం హర్షోత్ఫుల్లకపోలః శిరసా సమ్భావ్య యథార్హముపయుఞ్జీత - ఏవమ్భగవత్సేవయా, ఆత్మానం కృతార్థమ్మన్యమానః భగవదనుజ్ఞయా క్వచిన్నిభృతముపవిశ్య జపాదిభిరుపాసీత - తతః "చక్రవద్భ్రామయేన్నాథమ్పృష్ఠభాగన్న దర్శయేత్ । పశ్చాద్భాగేన నిర్గచ్ఛేద్దేవతాసన్నిధౌ సుధీః" ఇత్యుక్తనియమవిశిష్టః, పరిహృతాపచారః, ప్రణమ్య - వి

క్కళై పారమ్పర్యత్తాలే ఏఱుకిఱతు - దేవతాన్తరసమమాయ్ భగవానై ఎణ్ణుకిఱతు - దేవతాన్తరాలయత్తిల్ ప్రవేశిత్తు స్నానమ్పణ్ణామల్ కోయిలిల్ ప్రవేశిక్కై - విమానచ్ఛాయైయై మిదిత్తుక్కొణ్డు ప్రదక్షిణమ్పణ్ణుతల్ (విమానచ్ఛాయైయై మిదిత్తుక్కొణ్డే ప్రదక్షిణమ్పణ్ణ వేణ్డుమిడత్తిల్ అన్దచ్ఛాయైయై మున్భాగమాక్కి ముదల్ భాగత్తాలే పోకలామ్) ఆచార్యసమీపత్తిల్ మౌనమాయిరుక్కిఱతు - తన్నై స్తుతిత్తుక్కొళ్ళుకిఱతు - భగవానై సీఱుకిఱతు - మయిర్-నఖమ్-ఎలుమ్బు, ఇవైకళై భగవత్సన్నిధియిల్ పోడుకిఱతు - ఎచ్చిలై ఉమిళ్కిఱతు - భగవత్సన్నిధియిలుమ్, సన్నిధిసమీపత్తిలుమ్ మల-మూత్రోత్సర్జనమ్పణ్ణుకై - ఎణ్ణెయ్ తేయ్త్తుక్కొణ్డు కోయిలిలే ప్రవేశిక్కై - కోయిలిలే తామ్బూలమ్ ఉమిళ్కిఱతు - శయనత్తుక్కుప్పోయ్ వన్దు భగవానై యర్చిక్కై - శవానుగమనమ్పణ్ణివన్దు భగవానై యర్చిక్కై - శవవహనమ్పణ్ణి కోయిలిలే ప్రవేశిక్కై - నిమన్త్రణభోజనమ్పణ్ణివిట్టు భగవానైయర్చిక్కై - భగవత్సన్నిధియిలేఱ్ఱప్పట్ట దీపఙ్గళై వేఱు ఇడఙ్గళుక్కుక్కొణ్డుపోకిఱతు - భగవత్సన్నిధియిల్ భగవత్కథైకళైచ్చొల్లుమ్పోతు అనాదరిత్తుక్కేట్కామల్ పోకిఱతు - దేవతాన్తరఙ్గళుక్కాక ఉద్దేశిక్కప్పట్ట పుష్పఙ్గళాలే భగవానై యర్చిక్కై - భగవానుక్కు సమర్పిక్కత్తక్క పుష్పఙ్గళై మోరుతల్ - ఆలయసమీపత్తిల్ భగవత్సేవార్థమాక వన్ద చణ్డాలపతితాదిజనఙ్గళైస్పర్శిత్తాల్ స్నానమ్పణ్ణుకై - ఉత్సవత్తిల్ స్పర్శిక్కైయాలే స్నానమ్పణ్ణుకై - భగవద్విగ్రహత్తిల్ లోహబుద్ధి, ఆచార్యనిడత్తిల్ మనుష్యబుద్ధి - దేవతాన్తరసమమాయ్ భగవానైయెణ్ణుకిఱతు - విశేషిత్తు వేదాధ్యయనమ్పణ్ణుకై - అనవధానత్తిల్ కూడ రక్షిత్తోడుకై —

ష్వక్సేనాసనప్యనుజ్ఞాప్య నిర్గత్య - వారిపూరితం, సువర్ణరజతతామ్రాది పాత్రమాదాయ - పాషణ్డాదిదర్శనాలాపవర్జితః, గృహమాగత్య, సుప్రక్షాళితపాణిపాదః, స్వయమ్పూర్వాహ్ణే తేన మణిక*స్థేనవా వారిణా గృహం సమ్మార్జయేత్ —

ఔపాసనవిధిః

పాదౌ ప్రక్షాళ్య - ద్విరాచమ్య-పూర్వస్మిన్దినే,ఆత్మసమారోపణేకృతే, "ఉపావరోహజాతవేదః పునస్త్వం-దేవేభ్యోహవ్యంవహనఃప్రజానన్, ఆయుఃప్రజాగ్ంరయిమస్మాసుధేహి, అజస్రోదీదిహి నోదురోణే"ఇతి మన్త్రేణ, ఆత్మసమారూఢాగ్నింయజ్ఞియకాష్ఠే దర్భద్వయేవా ఉద్గిరణేన సమారోప్య,లౌకికాగ్నౌ ప్రక్షిపేత్ -పూర్వస్మిన్దినే సమిత్సమారోపణేకృతేతు "అజుహ్వేన స్సుప్రతీకః పురస్తాదగ్నే స్వాంయోని మాసీదసాధ్యా-అస్మిన్త్సధస్థేఅధ్యుత్తరస్మిన్విశ్వే దేవాయజమానశ్చసీదత" ఇతి మన్త్రేణ "ఉద్బుధ్యస్వాగ్నే ప్రతిజాగృహ్యేనమిష్టాపూర్తేసగ్ంసృజేథామయఞ్చ, పునఃకృణ్వగ్ంస్త్వాపితరంయువానమన్వాతాగ్ంసీత్త్వయితన్తుమేతమ్" ఇతి మన్త్రేణచావాహితాగ్నిం సమిధం లౌకికాగ్నౌ ప్రక్షిప్య - పవిత్రపాణిః ప్రాణానాయమ్య —

"శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం, ప్రాతరౌపాసనహోమం హోష్యామి" ఇతి సఙ్కల్ప్య - "కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన

* మణికః=బృహజ్జలభాణ్డం.

భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతి చాతురాత్మ్యస్య భగవద్వాసుదేవపాదార విన్దార్చనేన ప్రాతరౌపాసనేన భగవత్కర్మణా భగవన్తం వాసుదేవమర్చ యిష్యామి " ఇతి సఙ్కల్ప్య - " భగవతో బలేన భగవతో వీర్యేణ భగవతస్తేజసా భగవతః కర్మణా భగవతః కర్మ కరిష్యామి భగవతో వాసు దేవస్య " ఇతి బలమన్త్రమను సన్ధాయ - " భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూపస్థితిప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేనమయా స్వకీయైశ్చోపకరణైః స్వా రాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీస్వశేషభూతమిదమ్ప్రా తరౌపాసనాఖ్యఙ్కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారయతి " ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా - యత్రాగ్నిస్థాపనం తత్ర దక్షిణారమ్భం ఉద గపవర్గం ప్రాచీస్తిస్రో రేఖాః, పశ్చిమారమ్భం ప్రాగపవర్గం ఉదీచీస్తిస్రో రేఖాశ్చ, శకలేన దర్భేణవా అఙ్గుష్ఠానామికాభ్యాం సఙ్గృహీతేన లిఖిత్వా-తత్ర తం న్యస్య - అద్భిరవోక్ష్య, శకలం నైరృత్యాం నిరస్య- అపఉపస్పృశ్య - వ్యాహృతిభిః అగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య - యాజ్ఞియైరిన్ధనైః ప్రజ్వాల్య - అవోక్షణశేషం ప్రాగుదగ్వా ఉత్సృజ్య - అన్యజ్జలం పాత్రే పూరయిత్వా-యథా పరిస్తరణాద్బహిస్స్యాత్తథా ప్రాగుదగ్వా నిధా య-ప్రాగుదగగ్రాన్ షోడశషోడశదర్భాన్ అగ్నేః ప్రాగారభ్య ప్రదక్షిణం పరిస్తీర్య - దక్షిణానుత్తరాన్ ఉత్తరానధరాన్ కృత్వా -

అఞ్జలిమ్బధ్వా " చత్వారిశృఙ్గాత్రయోఅస్య పాదా ద్వేశీర్షే సప్తహస్తాసోఅస్య, త్రిధాబద్ధో వృషభోరోరవీతిమహోదేవో మర్త్యాగ్ం ఆవివేశ - . ఏషహిదేవః ప్రదిశోఽనుసర్వాఃపూర్వోహిజాతస్సఉగర్భే

భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతి చాతురాత్మ్యస్య భగవద్వాసుదేవపాదార విన్దార్చనేన ప్రాతరౌపాసనేన భగవత్కర్మణా భగవన్తం వాసుదేవమర్చ యిష్యామి" ఇతి సఙ్కల్ప్య - "భగవతో బలేన భగవతో వీర్యేణ భగవతస్తేజసా భగవతః కర్మణా భగవతః కర్మ కరిష్యామి భగవతో వాసు దేవస్య" ఇతి బలమన్త్రమనుసన్ధాయ - "భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూపస్థితిప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేనమయా స్వకీయైశ్చోపకరణైస్స్వా రాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీస్వశేషభూతమిదమ్ప్రా తరౌపాసనాఖ్యఙ్కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారయతి" ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా - యత్రాగ్నిస్థాపనం తత్ర దక్షిణారభ్యం ఉద గపవర్గం ప్రాచీస్తిస్రో రేఖాః, పశ్చిమారభ్యం ప్రాగపవర్గం ఉదీచీస్తిస్రో రేఖాశ్చ, శకలేన దర్భేణవా అఙ్గుష్ఠానామికాభ్యాం సఙ్గృహీతేన లిఖిత్వా-తత్ర తం న్యస్య - అద్భిరభ్యుక్ష్య, శకలం నైరృత్యాం నిరస్య- అపఉపస్పృశ్య - వ్యాహృతిభిః అగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య - యాజ్ఞియైరిన్ధనైః ప్రజ్వాల్య - అభ్యుక్షణశేషం ప్రాగుదగ్వా ఉత్సృజ్య - అన్యజ్జలం పాత్రే పూరయిత్వా-యథా పరిస్తరణాద్బహిస్స్యాత్తథా ప్రాగుదగ్వా నిధా య-ప్రాగుదగగ్రాన్ షోడశషోడశదర్భాన్ అగ్నేః ప్రాగారభ్య ప్రదక్షి ణం పరిస్తీర్య - దక్షిణానుత్తరాన్ ఉత్తరానధరాన్ కృత్వా -

అఞ్జలిమ్బధ్వా "చత్వారిశృఙ్గా త్రయో అస్య పాదా ద్వే శీర్షే సప్త హస్తాసో అస్య, త్రిధా బద్ధో వృషభో రోరవీతి మహో దేవో మర్త్యాగ్ం ఆవివేశ - . ఏష హి దేవః ప్రదిశోఽనుసర్వాః పూర్వో హి జాతస్స ఉగర్భే

అస్త్రః, సవిజాయమానస్స్వజనిష్యమాణః ప్రత్యఙ్ముఖాస్తిష్ఠతివిశ్వతోముఖః, ప్రాఙ్ముఖోదేవ అగ్నే అభి ముఖోభవ" ఇతి అగ్నిమ్ప్రార్థ్య - "ఓం అగ్నయేనమః - ఓం జాతవేదసేనమః - ఓం సహోజసేనమః - ఓం అజిరాప్రభవేనమః - ఓం వైశ్వానరాయనమః - ఓం నర్యాపసేనమః - ఓం పఙ్క్తిరాధసేనమః - ఓం విసర్పిణేనమః" - ఇతి ప్రాగాద్యష్టసుదిక్షు అక్షతైస్సమ్పూజ్య- "ఓం యజ్ఞపురుషాయనమః" ఇత్యక్షతైర్మధ్యే యజ్ఞపురుషం సమ్పూజ్య- "సర్వేభ్యశ్శ్రీవైష్ణవేభ్యో నమః"-ఇత్యక్షతైరభ్యర్చ్య- "ఓం అదితేనుమన్యస్వ - ఓం అనుమతేనుమన్యస్వ - ఓం సరస్వతేనుమన్యస్వ-ఓం దేవసవితః ప్రసువ" ఇత్యగ్నిమ్పరిషిచ్య - అగ్నావేకాంసమిధమాధాయ - తణ్డులముష్టిమాదాయ - సవ్యహస్తేనిక్షిప్య - దక్షిణహస్తేన ప్రోక్ష్య అర్ధాంశం గృహీత్వా - "ఓం సూర్యాయస్వాహా" - ఇత్యగ్నౌ హస్తేన దేవతీర్థేనమధ్యేహుత్వా - "సూర్యాయేదన్నమమ" కిఞ్చిదధికభాగం "ఓం అగ్నయేస్విష్టకృతేస్వాహా" - ఇత్యగ్నౌ ప్రాగుత్తరభాగే హుత్వా - "అగ్నయేస్విష్టకృత ఇదన్నమమ" - రాత్రౌతు "ఓం అగ్నయేస్వాహా" ఇత్యగ్నిమధ్యేహుత్వా-"అగ్నయ ఇదన్నమమ-ఓంఅగ్నయేస్విష్టకృతేస్వాహా" ఇత్యగ్నౌ ప్రాగుత్తరభాగే హుత్వా- "అగ్నయేస్విష్టకృతఇదన్నమమ-"ఏకాం సమిధమాధాయ, ఆహుతిసంసర్గసతి, "ఆహుతిసంసర్గ ప్రాయశ్చిత్తార్థం వనస్పతిహోమఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య - "యత్రవేత్థ వనస్పతే దేవానాంగుహ్యానామాని. తత్రహవ్యానిగామయ స్వాహా" ఇతి సమిధమాధాయ - "వనస్పతయ ఇదన్నమమ" "ఓం అదితేన్వమగ్గ్స్థాః - ఓం అనుమతేన్వమగ్గ్స్థాః -

ఓం సరస్వతేన్త్వమగ్నిస్థాః - ఓం దేవసవితః ప్రాసావీః " ఇత్యగ్నిమ్పరిషిచ్య - " ఓం శ్రీవిష్ణవేస్వాహా " ఇతి ఏకయాసమిధా దర్భద్వయేనవా పూర్ణాహుతింహుత్వా- " శ్రీవిష్ణవే పరమాత్మన ఇదన్నమమ"-తణ్డులే శ్రితేసతి - ఉత్థాయ " అగ్నేనయసుపథారాయేఅస్మాన్ విశ్వానిదేవ వయునాని విద్వాన్, యుయోధ్యస్మజ్జుహురాణమేనో భూయిష్ఠాన్తేనమ ఉక్తింవిధేమ - ఓం అగ్నయేనమః। మన్త్రహీనఙ్క్రియాహీనమ్భక్తిహీనం హుతాశన। యద్ధుతన్తుమయాదేవ పరిపూర్ణన్తదస్తుతే। ప్రాయశ్చిత్తాన్యశేషాణి తపఃకర్మాత్మకానివై। యాని తేషామశేషాణాఙ్కృష్ణానుస్మరణమ్పరమ్ " ఇతి ప్రణమ్య - అభివాద్య - ఆచమ్య- " భగవానేవస్వనియామ్యస్వరూపస్థితిప్రవృత్తిస్వశేషతైకరసేనమయాస్వకీయైశ్చోపకరణై స్స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుష స్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదంప్రాతరౌపాసనాఖ్యఙ్కర్మస్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారితవాన్" ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా- "కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవ పాదారవిన్దార్చనేన ప్రాతరౌపాసనేన భగవత్కర్మణా భగవాన్ప్రీయతాం వాసుదేవః" ఇతి ప్రాతరౌపాసనం భగవతిసమర్పయేత్ - "అయన్తేయోనిరృత్వియోయతోజాతోఅరోచథాః, తంజానన్నగ్న ఆరోహాథానోవర్ధయారయిమ్" ఇత్యగ్నింసమిధ్యారోపయేత్ - యద్వా, " యాతేఅగ్నే యజ్ఞియాతనూస్తయేహ్యారోహాత్మాఽత్మానం, అచ్ఛావసూని కృణ్వన్నస్మే నర్యాపురూణి, యజ్ఞోభూత్వాయజ్ఞమాసీదస్వాంయోనిం, జాతవేదోభువ ఆజాయమానస్సక్షయఏహి " ఇతి అగ్నిం ఆత్మనిఆరోపయేత్.

—:o.—

అభిగమనారాధనక్రమః.

స్రక్చన్దనవాసోభూషణ తామ్బూలాద్యలఙ్కృత సుప్రక్షాళితపాణిపాదోయాగగృహం ప్రవిశ్య - దూరాత్ప్రణమ్య - ద్వారపాలాన్ప్రణమ్యానుజ్ఞాప్య - సమీపం గత్వా "కౌసల్యాసుప్రజారామ పూర్వా సన్ధ్యా ప్రవర్తతే । ఉత్తిష్ఠ నరశార్దూల కర్తవ్యం దైవమాహ్నికమ్ ॥ వీరసౌమ్యవిబుధ్యస్వ కౌసల్యానన్దవర్ధన । జగద్ధిసర్వం స్వపితి త్వయిసుప్తే నరాధిప ॥ యామిన్యపైతి యదునాథ విముఞ్చ నిద్రామున్మేషమృచ్ఛతి తవోన్మిషితేనవిశ్వమ్ । జాతస్స్వయఞ్జలు జగద్ధితమేవకర్తుం నర్త్మ ప్రవర్తనధియా ధరణీతలేఽస్మిన్ ॥ సుఖాయ సుప్రాతమిదన్తవాస్తు జగత్పతే జాగృహి నన్దసూనో । అమ్భోజమస్తశ్రియ మఞ్జుతారాగోలమ్బమున్మీలతులోచనన్తే" ఇత్యాదిభిర్భగవన్తమ్ప్రబోధ్య పత్రపుష్పఫలాదిభిర్దేశకాలానుగుణ్యేనార్చయిత్వా - అష్టాఙ్గేన ప్రణమ్య - భక్తిభావనమితస్సన్ ద్వయముచ్చార్య తదర్థవివరణ రూపమిత గద్యమనుసన్ధాయ "సత్యజ్ఞానానన్తానన్దామలస్వరూప, వత్సల స్వామిన్ సుశీల సులభ సర్వజ్ఞ సర్వశక్తే పరమకారుణిక కృతజ్ఞ స్థిర పరిపూర్ణ పరమోదార శుద్ధసత్త్వమయదివ్యమఙ్గళవిగ్రహోపేత శ్రీమన్నారాయణ, అత్యన్తాకిఞ్చనోఽహమితస్త్వదానుకూల్యమేవ కరిష్యే, త్వత్ప్రాతికూల్యన్నకరిష్యే, మమచ, ఏతజ్జన్మోత్తరకాలీనసాయమభిగమనపర్యన్తకైఙ్కర్యోత్పాదనరూపరక్షాయాస్త్వాం వినా కల్పకోటిసహస్రేణాపి సాధనన్నాస్తి, త్వమేవోపాయాన్తరస్థానేస్థిత్వా నిరుక్తకైఙ్కర్యోత్పాదనరూపరక్షాం, ఏతత్కైఙ్కర్యారాధ్యతాభ్యుపగమద్వారేణ కరిష్యసి ఇతి సుదృఢం, అధ్యవస్యామి . త్వమేవైతద్రక్షాఙ్కురు, దేహేన్ద్రియాదివిలక్షణోఽహమ్మదీయత్వేనాభిమతఞ్చ వస్తు సర్వస్వామినే శ్రీమతే నారాయణాయ తుభ్యమేవ నమమ, నిరుక్తకైఙ్కర్యోత్పాదనరూపరక్షాభర ఉక్తగుణ విశిష్టాయ తుభ్యమేవ నమ

మ, ఏతద్దత్తఫలమపి త్వాదృశాయ తుభ్యమేవ నమమ" ఇతి ప్రపదనఙ్కుర్యాత్ - తతః, దర్పణాదిమఙ్గళద్రవ్యవీక్షణమ్ - తతః, "సౌరభేయాస్సర్వహితాః పవిత్రాః పుణ్యరాశయః । ప్రతిగృహ్ణన్తు మే గ్రాసఙ్గావస్త్రైలోక్యమాతరః" ఇతి మన్త్రేణ పరగవే గ్రాసముష్టిప్రదానఙ్కుర్యాత్ - తతః, గురూణాం వృద్ధానాఞ్చాభివాదనమ్ గురూపాసనమ్ - వేదాధ్యయన, తద్ధారణ, తదర్థవిచారణ వేదాఙ్గావేక్షణాదికమ్ప్రథమయామే కుర్యాత్. సాఙ్గప్రపదనరూపాభిగమనాశక్తౌ స్వగురోః పాదారవిన్దే స్వభరన్న్యస్యేత్ - తస్యాప్యసమ్భవే కరణత్రయైకరూప్యేణ జప, ధ్యాన, అర్చన, స్తోత్రకథన, సఙ్కీర్తన, ప్రణామాఞ్జలిబన్ధాదికం స్వశక్త్యా కుర్యాత్ - సూతకాశౌచాద్యప్రాయత్యకాలేఽపి మనసాభిగమనం, భాషాప్రబన్ధస్తోత్రాదికం, దూరతోఽవస్థాయ ప్రణామాఞ్జలిబన్ధాదికం, కార్యమేవ - "భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూపస్థితిప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేనమయాస్వకీయైశ్చోపకరణైస్స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేషభూత మిదమభిగమనాఖ్యఙ్కర్మస్వస్మైస్వప్రీతయే స్వయమేవ కారితవాన్" ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా - "కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతి చాతురాత్మ్యభగవద్వాసుదేవపాదారవిన్దార్చనేన అభిగమనేన భగవత్కర్మణాభగవాన్ప్రీయతాం వాసుదేవః" ఇత్యభిగమనం భగవతి సమర్పయేత్.

ఉపాదానప్రకరణమ్.

అథాహ్నో ద్వితీయ యామేప్రాప్తే "కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతి చాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవపాదారవిన్దార్చనేన ఉపాదానేన భగవత్కర్మణా భగవన్తం వాసుదేవము

మర్చయిష్యామి" ఇతి సఙ్కల్ప్య-"భగవతో బలేన భగవతో వీర్యేణ భగవత స్తేజసా భగవతః కర్మణా భగవతః కర్మ కరిష్యామి భగవతో వాసుదేవస్య" ఇతి బలము త్త్రి మనుసన్ధాయ-"భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూప స్థితి ప్రవృత్తిస్వశేషతైకరసేనమయా స్వకీయైశ్చోపకరణై స్స్వారాధనైక ప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదం ఉపాదానాఖ్యం కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారయతి" ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా—

"అహ్నో ద్వితీయభాగే చ కృష్ణారాధనతత్పరః। ద్రవ్యాణ్యారాధనార్థాని శాస్త్రీయాణి సమార్జయేత్ ॥ ప్రభూతాని విశుద్ధాని శుద్ధదేశోద్భవానిచ। అశాద్రాణ్యనిషిద్ధాని సఙ్గృహీతాని వైష్ణవైః ॥ సుగన్ధీని మనోజ్ఞాని పుష్పాణ్యభిముఖానిచ। వాసాంసి ధనధాన్యాని చన్దనాద్యనులేపనమ్ ॥ అన్యాని హవిరర్థాని తాని మూలఫలాని చ। సంశోధితాని బహుశో దేవభోగ్యాని యానిచ ॥ దధి క్షీరాజ్యముఖ్యాని ద్రవ్యాణి చ విశేషతః। ఉత్తమానుపదంశాంశ్చ ముద్గమాషాదికాన్యపి ॥ తామ్బూలాదీని చాన్యాని సర్వాణ్యాదాయసాదరమ్। యథార్హాణ్యాని సంస్కృత్య ప్రక్రమేతార్చన న్తతః ॥" "ప్రాతరుత్థాయ చిన్వీయాత్స్వారామాత్స్వయమేవహి। పూజార్థమన్త్రమన్త్రేణ పుష్పాదీన్యన్యతః పథి ॥ యాచయాదరణ్యమథవా నిర్బాధంహి తదార్జనే। అకణ్టకద్రుమోత్థాశ్చకణ్టకిద్రుమజా అపి ॥ హృద్యాస్సుగన్ధాః కర్మణ్యాగ్రాహ్యాస్సద్వేసితాదయః। ఉగ్రగన్ధాహ్యకర్మణ్యా స్త్వప్రసిద్ధా స్తథైవచ ॥ చతుష్పథ శివావాస శ్మశానావని మధ్యగాః। క్షతాఅశనివాతాద్యైః క్రిమికీటసమావృతాః ॥ వర్జనీయాః ప్రయత్నేన పత్రపుష్పఫలాదయః ॥ అమ్బుజాని సుగన్ధీని సితరక్తాని కానిచిత్ ॥ యోక్తవ్యాని పవిత్రాణి స్వయమారాధనేషువై। సాఙ్కురాణిచ పత్రాణి ప్రభూతాన్యేవమేవహి ॥ విహితాన్యర్చనేనిత్యం యథర్తుప్రభవానిచ। సగృ

హేకరవీరోత్థైః కుసుమైరర్చనం హితమ్॥ విశేషతస్సకామస్య సిద్ధిభూతి యుతస్యచ” ఇత్యాది శాస్త్రాణిపర్యాలోచ్య హేయోపాదేయవిభాగం వివిచ్య - “స్వప్రయత్నకృతంశ్రేష్ఠం మధ్యమం వన్యముచ్యతే। అధమన్తు క్రయక్రీతం యాచితన్త్వధమాధమమ్” ఇత్యుక్తరీత్యా, ఉత్తమాదివిభాగమపి వివిచ్య, ఆరాధనోపయుక్తద్రవ్యమార్జయేత్ —సమిత్పుష్పకుశాదీనా మన్త్రమన్త్రేణార్జనఙ్కుర్యాత్ —

సమిత్తులసీపుష్ప దర్భాహరణవిధిః.

స్వారామాత్స్వార్జితముత్తమమ్ - వన్యమ్మధ్యమమ్ - క్రయక్రీతమధమమ్- ప్రతిగ్రహలబ్ధే దాతురేవ ఫలం-కర్తుః కిఞ్చిద్భవేన్నవా—

“సమిధః పావనాః పూజ్యాశ్శ్వర్యయుక్తాః పరుత్సరాః। యుష్మాన్ హరామి హోమార్థమస్మాన్ రక్షన్తుసర్వదా” ఇతి సమిధఆహరేత్ -

తులసీగ్రహణేవర్జ్యదినాని;— “ఆరవారేచ శుక్రేచ మన్వాదిషు యుగాదిషు। నాహరేత్తులసీపత్రమ్మధ్యాహ్నాత్పరతోఽహని।సఙ్క్రాన్త్యావ్యతీపాతయోరన్తే ద్వాదశ్యాన్నిశిసన్ధ్యయోః। తులసీం యే విచిన్వన్తి తేకృన్తన్తిహరేశ్శిరః” ఇత్యాదీని - “తులస్యమృతజన్మాసి సదాత్వఙ్కేశవప్రియే। కేశవార్థం లునామి త్వాం వరదా భవశోభనే॥ మోక్షైకహేతోర్ధరణిప్రసూతే విష్ణోస్సమస్తస్యగురోః ప్రియేతే। ఆరాధనార్థమ్పురుషోత్తమస్య లునామి పత్రన్తులసిక్షమస్వ॥ ప్రసీద మమదేవేశి ప్రసీద హరివల్లభే। క్షీరోదమథనోద్భూతే తులసి త్వమ్ప్రసీదమే” ఇతి మన్త్రైః, అనిషిద్ధదినేషు సాఙ్కురాఞ్చతుష్పత్రాం షట్పత్రాం వా తులసీఙ్గృహ్ణీయాత్ —

అశుద్ధదేశోద్భవ, ఉగ్రగన్ధ, అగన్ధ, అప్రసిద్ధ, చత్వరశ్మశానాదిస్థాన గ, అశనివాతాహత, క్రిమికీట సమావృతాని, పత్రపుష్పఫలాదీని, కృష్ణపుష్పాణి కరవీరపుష్పాణ్యపి వర్జయేత్ - శుద్ధదేశోద్భవ, అరౌద్ర, వైష్ణవసఙ్గ్రహీత, హృద్య, సుగన్ధ, సిత, రక్తాని పుష్పాణి, కణ్టకాకణ్టకోద్భవాని పుష్పాణిచ గృహ్ణీయాత్ —

కుశాహరణవిధిః - "శుచౌదేశే శుచిర్భూత్వా స్థితః పూర్వోత్తరాముఖః । హుఙ్కారేణైవ మన్త్రేణ కుశాన్స్పృశ్య ద్విజోత్తమః" ఇత్యుక్తరీత్యా "ఓంహుం" ఇతి స్పృష్ట్వా - "విరిఞ్చేన సహోత్పన్న పరమేష్ఠినిసర్గజ।నుదసర్వాణి పాపాని దర్భస్వస్తికరోమమ(భవ)" ఇతిమన్త్రేణదర్భలవనఙ్కుర్యాత్ .—

ఏవం, ఆయుర్బలమితిమన్త్రేణ దన్తధావనకాష్ఠపత్రాణి సంగృహ్ణీయాత్ —

"కులటాషణ్డపతితవైరిభ్యః కాకిణీమపి । ఉద్యతామపి గృహ్ణీయాన్నాపద్యపికదాచన ॥ తస్కరాత్కితవాత్ షణ్డాత్ దమ్భలోభమదాన్వితాత్ । మాత్రావిత్తన్న గృహ్ణీయాదభక్తాదపచారతః " ఇత్యాది భగవచ్ఛాస్త్ర ధర్మశాస్త్రాదితః ప్రతిగ్రహనియమస్సమ్యగవలోకనీయః-ఆపద్వశేనాసత్ప్రతిగ్రహేసమ్భవితేపి "దానన్దదద్భిర్యదుక్తమచ్యుతః ప్రీయతామితి । ప్రతిగ్రహీతృభిశ్చైవ న తేమద్విషయోపగాః" ఇతి శౌనకోపాత్తయనువచనరీత్యా "అచ్యుతః ప్రీయతామ్" ఇతి మన్త్రముచ్చార్య, సదసత్ప్రతిగ్రహఙ్కుర్యాత్ - బలాదిమన్త్ర నిష్ఠానాం బలాదిమన్త్రైరపి ప్రతిగ్రహః కార్యః - తదహస్సాధ్యాద్వా పరమ్పరయావా సమారాధనోపకరణభూత శాస్త్రీయ సమస్తద్రవ్యోపాయేషు స్వాశక్త్యేషు ధ్యానాదివిరోధి కాయక్లేశకరబహ్వాయాస రహితేషు న్యాయతః ప్రవర్తేత —

ఆన్తరోపాదానక్రమః.

ఏవం, బాహ్యోపకరణవత్, అనన్తరభావిజ్యానర్థత్వాపాదకాష్టాదశ చణ్డాల షడ్వృషళ సంజ్ఞకానాత్మగుణ తిరస్కారకతయా ఇజ్యోపయోగిత్వాత్, పరమాత్మసమర్పణేషు "అహింసా ప్రథమమ్పుష్పమ్పుష్పమిన్ద్రియనిగ్రహః । సర్వభూతదయాపుష్పం క్షమాపుష్పం విశేషతః । జ్ఞానమ్పుష్పన్తపఃపుష్పన్ధ్యానమ్పుష్పన్తథైవచ । సత్యమష్టవిధమ్పుష్పం విష్ణోఃప్రీతికరమ్భవేత్" ఇత్యాదినా ప్రధానతమతయోపదేశాత్, జ్ఞానవృద్ధిహేతుభూతసదాచార్యసేవా సమ్భాషణాదిభిః, అమానిత్వాదిగుణానామాన్తరాణాం సమ్పాదనముపాదాన కోశానివిశతే. పూర్వసిద్ధబాహ్యోపకరణస్యాపి పుంసః, ఆన్తరోపకరణసంవర్ధక వేదాన్తకాలక్షేపస్యాప్యుపాదానరూపతయా తత్కాలే తేన కాలయాపనఙ్కుర్యాత్-ఏకస్మిన్దినేవిష్వయనాదినిమిత్తవశేనానేకేజ్యాప్రసక్తౌ "*అఙ్గగుణవిరోధే చతాదర్థ్యాత్" ఇతి న్యాయేన, ఉపాదాన, అభిగమనాది కాలసఙ్కోచః కార్యః -తస్మాత్సమారాధనోపయుక్తమ్బాహ్యమాన్తరఞ్చోపాదద్యాత్ - ఇత్యుపాదాననిష్కర్షః —

అథ "భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూప స్థితి ప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేనమయా స్వకీయైశ్చోపకరణైస్స్వారాధనైక ప్రయోజనాయ పరమపురుష స్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదం, ఉపాదానాఖ్యఙ్కర్మస్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారితవాన్" ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా-

---

* అనకాశమిల్లాతనగయఙ్గళిల్ కర్మఙ్గళైచ్చెయ్యక్కవేణ్డియతా యిరున్దాల్ ప్రధానమాన అఙ్గమైయెచ్చెరుక్కామల్ అప్రధానమాన అఙ్గఙ్గళైయే సఙ్కోచిప్పదుత్త వేణుమెన్గిఱ న్యాయత్తాలే విష్వదినిమిత్తమాయ్ అనేక ఇజ్యైనేరిడుంపక్షత్తిల్ అఙ్గఙ్గళాన అభిగమనోపాదానకాలఙ్గళైయే శురుక్కవేణుం:—

"కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవపాదారవిన్దార్చనేన ఉపాదానాఖ్యేన భగవత్కర్మణా భగవాన్ ప్రీయతాం వాసుదేవః" ఇతి ఉపాదానం భగవతి సమర్పయేత్ —

ఇజ్యాప్రకరణమ్.

"కృతిఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతి చాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవ పాదారవిన్దార్చనేన ఇజ్యయా భగవత్కర్మణా భగవన్తం వాసుదేవమర్చయిష్యామి" ఇతి సఙ్కల్ప్య – "భగవతో బలేన భగవతో వీర్యేణ భగవతస్తేజసా భగవతః కర్మణా భగవతః కర్మకరిష్యామి భగవతో వాసుదేవస్య" ఇతి బలమన్త్రమనుసన్ధాయ – "భగవానేవస్వనియామ్య స్వరూపస్థితి ప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేనమయా స్వకీయైశ్చోపకరణైః స్వారాధనైక ప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదం, ఇజ్యాఖ్యం, కర్మస్వస్మైస్వప్రీతయే స్వయమేవ కారయతి" ఇత్యనుసన్ధాయ—

మాధ్యాహ్నిక స్నానవిధిః.

ప్రాతస్స్నానోక్త ప్రకారేణ సఙ్కల్పపూర్వకం భగవచ్ఛాస్త్రోక్త స్నానఞ్చకృత్వా, వస్త్రధారణం, మన్త్రస్నానం, మానసికస్నానం, ఊర్ధ్వపుణ్డ్ర ధారణం, దేవర్షి పితృతర్పణఞ్చ పూర్వవత్కుర్యాత్

అథవా.

ధర్మశాస్త్రోక్తప్రకారేణ మృత్తికాగోమయాదికఙ్గృహీత్వా నద్యాదికఙ్గత్వా-సుప్రక్షాళితపాణిపాదః, తీరం సంశోధ్య, ద్విరాచమ్య-త్రిః ప్రాణానాయమ్య-అఞ్జలిమ్బధ్వా "అస్మద్గురుభ్యోనమః" ఇతి గురుపరమ్పరాస్మరణపూర్వకం "శ్రీమాన్వేఙ్కటనాథార్యః" ఇత్యారభ్య "అస్యాం శుభతిథౌ శ్రీభగవదాజ్ఞయాభగవత్ప్రీత్యర్థఙ్కర్మణ్యతాసిద్ధ్యర్థం, అస్మిన్ తీర్థే, అస్యాం నద్యాంవా, మాధ్యాహ్నిక స్నానఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య - "సమస్తజగదాధార శఙ్ఖచక్రగదాధర। దేహి దేవమమానుజ్ఞాం యుష్మత్తీర్థనిషేవణే" ఇతి సాఞ్జలిబన్ధమ్భగవన్తమనుజ్ఞాప్య - తీర్థాధిదైవతం శ్రీరఙ్గనాథాదికమనుజ్ఞాప్య-దూర్వాం, "అశ్వక్రాన్తేరథక్రాన్తేవిష్ణుక్రాన్తే వసున్ధరా। శిరసాధారితా దేవిరక్షస్వమాంపదేపదే। ఉద్ధృతాఽసివరాహేణకృష్ణేన శతబాహునా॥ భూమిర్ధేనుర్ధరణీ లోకధారిణీ, మృత్తికేహన మేపాపంయన్మయాదుష్కృతఙ్కృతమ్। త్వయాహతేన పాపేనజీవామిశరదశ్శతమ్। మృత్తికే దేహిమేపుష్టిన్త్వయిసర్వమ్ప్రతిష్ఠితమ్" ఇతి మృదఙ్గృహీత్వా - తీరం సంశోధ్య - సంస్థాప్య- నాభిదఘ్నజలేసరసి స్నాత్వా-మృదఙ్గృహీత్వా- "అశ్వక్రాన్తే" ఇత్యాదిమన్త్రవాక్యాన్యుచ్చార్య-ఆర్ద్రామలక మాత్రయా ఏకయామృదాశిర ఆలిప్య-నాభేరుపరిద్వాభ్యాం, అథస్తిసృభిః, షడ్భిః పాదద్వయఞ్చాలిప్య - "గన్ధద్వారాన్దురాధర్షాన్నిత్యపుష్టాఙ్కరీషిణీమ్। ఈశ్వరీగ్ం సర్వభూతానాన్త్వామిహోపహ్వయేశ్రియం"ఇతి సర్వాఙ్గే గోమయమాలిప్య స్నాత్వా-

"ఉదుత్తమం … .. ఆయుః ప్రమోషీః"* ఇతి షడృచం వారుణసూక్తం,
"ఆపో వా ఇదగ్ం … … భూర్భువస్సువరాప ఓం"* ఇతి యజుః, "ఆపోహి
ష్ఠా … . ఆపో జనయథా చనః"* ఇతి తిస్రః, "హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః …
బలమోజో నిధత్త"* ఇతి చతస్రః, "పవమానస్సువర్జనః … …
పునాతు"* ఇత్యనువాకఞ్చ జపిత్వా ప్రోక్ష్య – సూర్యమ్ప్రణవేన నిరీక్ష్య –
త్రిర్నిమజ్య హిరణ్యశృఙ్గమిత్యాద్యైః ప్రాతస్స్నానోక్తప్రకారేణ కృత్వా.
ప్రాతఃస్నానవత్, దేవర్షిపితృతర్పణం, వస్త్రధారణం, మన్త్రస్నానం,
మానసికస్నానం, ఊర్ధ్వపుణ్డ్రధారణఞ్చ కుర్యాత్. వస్త్రనిష్పీడన మా
త్రం మాధ్యాహ్నిక సన్ధ్యోపాసనానన్తరం కుర్యాత్.

మాధ్యాహ్నిక సన్ధ్యావన్దనవిధిః.

ద్విరాచమ్య – ప్రాణానాయమ్య – "శ్రీ భగవదాజ్ఞయా భగవ
త్ప్రీత్యర్థం, మాధ్యాహ్నికసన్ధ్యాముపాసిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య – "కృత
ఞ్చ కరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్య
భగవద్వాసుదేవపాదారవిన్దార్చనేన మాధ్యాహ్నికసన్ధ్యోపాసనేన భగ
వత్కర్మణా భగవన్తం వాసుదేవమర్చయిష్యామి" ఇతి సఙ్కల్ప్య –
"భగవతో బలేన భగవతో వీర్యేణ భగవతస్తేజసా భగవతః కర్మణా
భగవతః కర్మ కరిష్యామి భగవతో వాసుదేవస్య" – ఇతి బలమన్త్రమను
సన్ధాయ – "భగవానేవ స్వనియామ్యస్వరూపస్థితిప్రవృత్తి స్వశేషతై
కరసేనమయాస్వకీయైశ్చోపకరణైః స్వారాధనైక ప్రయోజనాయ
పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదమ్మాధ్యాహ్నిక సన్ధ్యోపాసనాఖ్య
ఙ్కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారయతి" ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృ

* ఏతే మన్త్రాః సమ్పూర్ణతయా ధర్మశాస్త్రోక్తప్రాతస్స్నాన ప్రకరణే ద్రష్టవ్యాః.

త్వా - "ఆపోహిష్ఠేతి మన్త్రస్య" ఇత్యారభ్య "ఆత్మానం పరిషిచ్య" ఇతి పర్యన్తం, ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్ - "ఆపః పునన్త్విత్యనువాకస్య ఆప ఋషిః, అనుష్టుప్ఛన్దః, బ్రహ్మణస్పతిర్దేవతా" ఇతి న్యస్య - "అపాం ప్రాశనే వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా - హస్తేఆచమనజలంగృహీత్వా, "ఆపః పునన్తు పృథివీం పృథివీ పూతా పునాతు మామ్, పునన్తు బ్రహ్మణస్పతిర్బ్రహ్మపూతా పునాతు మామ్. యదుచ్ఛిష్టమభోజ్యం యద్వా దుశ్చరితం మమ, సర్వం పునన్తు మామాపోఽసతాం చ ప్రతిగ్రహగ్ంస్వాహా" ఇత్యనువాకేన, అపశ్చుళకేన ప్రాశ్య-ఆచమ్య- "దధిక్రావ్ణ్ణ ఇతి మన్త్రస్య" ఇత్యారభ్య "రాక్షసముద్రా రహితాఞ్జలి నాత్తోయేన" ఇతిపర్యన్తం ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్ - ఏకమర్ఘ్యన్దత్వా - అర్ఘ్యాత్పూర్వం,మధ్యాహ్నేతి క్రమే, ప్రాణానాయమ్య - "మాధ్యాహ్నికసన్ధ్యాకాలాతిక్రమ ప్రాయశ్చిత్తార్థం, అర్ఘ్యప్రదానఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య - "సప్తవ్యాహృతి" ఇత్యారభ్య "ధ్యాత్వా - సన్తర్ప్య - ఆచమ్య" ఇతి పర్యన్తం, ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్.

శక్తశ్చేత్సూర్యాభిముఖస్తిష్ఠన్నేవ, అశక్తశ్చేత్, ఆసీనః - జపేత్ - "ఆసనమన్త్రస్య" ఇత్యారభ్య "దశవారం" ఇతిపర్యన్తం ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్ - "మాధ్యాహ్నికసన్ధ్యాగాయత్రీ మన్త్రజపఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్పేవిశేషః- "ఆయాత్విత్యను వాకస్య" ఇత్యారభ్య "ఇత్యనువాకేనావాహ్య" ఇతిపర్యన్తమ్ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్ - "మధ్యన్దినేతుసావిత్రీం రవిమణ్డలమధ్యగామ్। యజుర్వేదం వ్యాహరన్తీం శ్వేతాం శూలకరాం శివామ్। యువతీం రుద్రదైవత్యాం ధ్యాయామి వృషవాహనామ్" ఏవం

ధ్యాత్వా - "ఆసనాదిషోడశ" ఇత్యారభ్య "సవితా దేవతా" ఇతి పర్యన్తం, ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్ - "మాధ్యాహ్నికసన్ధ్యాజపే వినియోగః" ఇతిభేదః - "అస్త్రమన్త్రేణ" ఇత్యారభ్య "సంహతాఙ్గులికరద్వయం" ఇతి పర్యన్తం, ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్ - హృదయసముద్ధృత్య-ఇతిభేదః-"కనిష్ఠికామూల మారభ్య" ఇత్యారభ్య, "కుర్యాత్" ఇతిపర్యన్తం, పూర్వవత్ - త్రిః ప్రాణానాయమ్య - "మాధ్యాహ్నికసన్ధ్యోపస్థానఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్పః - "ఉత్తమ ఇత్యనువాకస్య" ఇత్యారభ్య "ఉద్వాస్య" ఇతిపర్యన్తం పూర్వవత్ - "ఆసత్యేనేతిషడృచస్య హిరణ్యస్తూపఋషిః, ఆద్యయోస్త్రిష్టుప్, చతసృణాఙ్గాయత్రీ జగత్యుష్ణిక్త్రిష్టుభశ్ఛన్దాంసి, సవితా దేవతా" ఇతిన్యస్య "మాధ్యాహ్నికసన్ధ్యోపస్థానే వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా - "ఆసత్యేన రజసా వర్తమానో నివేశయన్నమృతం మర్త్యఞ్చ, హిరణ్యయేన సవితా రథేనాదేవో యాతి భువనా విపశ్యన్, ఉద్వయన్తమసస్పరి పశ్యన్తో జ్యోతిరుత్తరం, దేవన్దేవత్రా సూర్యమగన్మ జ్యోతిరుత్తమం, ఉదుత్యఞ్జాతవేదసం దేవం వహన్తికేతవః, దృశే విశ్వాయ సూర్యం, చిత్రన్దేవానాముదగాదనీకఞ్చక్షుర్మిత్రస్య వరుణస్యాగ్నేః, ఆప్రా ద్యావా పృథివీ అన్తరిక్షగ్ం సూర్య ఆత్మా జగతస్తస్థుషశ్చ, తచ్చక్షుర్దేవహితమ్పురస్తాచ్ఛుక్రముచ్చరత్, పశ్యేమ శరదశ్శతఞ్జీవేమ శరదశ్శతన్నన్దామ శరదశ్శతమ్మోదామ శరదశ్శతమ్భవామ శరదశ్శతగ్ం శృణవామ శరదశ్శతమ్ప్రబ్రవామ శరదశ్శతమజీతాస్స్యామ శరదశ్శతం జ్యోక్చసూర్యన్దృశే, య ఉదగాన్మహ

తోఽర్ణవా ద్విభ్రాజమాన స్సరిరస్య మధ్యాత్స మావృషభో లోహితాక్ష స్సూర్యో విపశ్చిన్మ న సా పునాతు" ఇతి ఆదిత్యముపస్థాయ - శేషం ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్ కుర్యాత్. మధ్యన్దినే తిర్యక్కాన్తే దిఙ్నమస్కారం ప్రతీచ్యాది కుర్యాత్ .

ప్రాతఃకాలోక్తరీత్యా ప్రాణాయామసఙ్కల్ప ఋషిచ్ఛన్దో దేవతాఙ్గ న్యాసాదిపూర్వకం యథాశక్తి మూలమన్త్రం జపేత్.

తతోఽన స్త్రి నిష్పేనకుర్యాత్.

"భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూపస్థితి ప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేన మయా స్వకీయైశ్చోపకరణై స్స్వారాధనైక ప్రయోజనాయ పరమపురుష స్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదం మాధ్యాహ్నికసన్ధ్యోపాసనాఖ్యం కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారితవాన్" ఇతి సాత్త్వికత్యాగం కృత్వా- "కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతి చాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవ పాదారవిన్దార్చనేన మాధ్యాహ్నిక సన్ధ్యోపాసనేన భగవాన్ప్రీయతాం వాసుదేవః" ఇతి మాధ్యాహ్నిక సన్ధ్యోపాసనమ్భగవతి సమర్పయేత్

భగవదారాధనక్రమః.

ఆజానుపాదౌ, ఆకూర్పరం పాణీ ప్రక్షాళ్య-స్వాచాన్తః, తత్తత్క్షేత్రాధీశం శ్రీరఙ్గనాథాదికం, భగవన్తం, మనసాభ్యర్చ్య - పూజాగృహస్యబహిర్ద్వారతోఽవస్థాయ. "చణ్డాది ద్వారపాలేభ్యో నమః." ఇతి ప్రణమ్య-గన్ధాదిభిరభ్యర్చ్య-ఆత్మప్రవేశనం యాచిత్వా - తైర్దత్తానుజ్ఞో ద్వారపార్శ్వేఽవస్థాయ - అస్త్రమన్త్రేణా భిమన్త్రితం, పుష్పం, దుష్టజన్తుపలాయనా

ఙ్గం దేవగృహాన్తః ప్రాప్య - దేవగృహన్దక్షిణపాదవిన్యాసపూర్వకమ్ప్రవిశ్య - "కూర్మాదీన్ దివ్యలోక న్తదను మణిమయ మ్మణ్టప న్తత్ర శేష న్తస్మిన్ ధర్మాదిపీఠ న్తదుపరి కమల ఞ్చామరగ్రాహిణీశ్చ। విష్ణున్దేవీర్విభూషాయుధగణమురగమ్పాదుకే వైనతేయం సేనేశన్ద్వారపాలాన్ కుముదముఖగణాన్ విష్ణుభక్తాన్ ప్రపద్యే -॥ నమోనమో వాఙ్మనసాతిభూమయే నమోనమో వాఙ్మనసైకభూమయే। నమోనమోఽనన్తమహావిభూతయే నమోనమోఽనన్తదయైకసిన్ధవే॥ నధర్మనిష్ఠోఽస్మి నచాత్మవేదీ నభక్తిమాం స్త్వచ్చరణారవిన్దే। అకిఞ్చనోఽనన్యగతిశ్శరణ్య త్వత్పాదమూలం శరణమ్ప్రపద్యే॥ అపరాధసహస్రభాజనమ్పతితమ్భీమ భవార్ణవోదరే। అగతిం శరణాగతం హరే కృపయా కేవల మాత్మసాత్కురు॥ అమర్యాదః క్షుద్రశ్చలమతిరసూయాప్రసవభూః కృతఘ్నో దుర్మానీ స్మరపరవశో వఞ్చనపరః। నృశంసః పాపిష్ఠః కథమహమితో దుఃఖజలధేరపారాదుత్తీర్ణ స్తవపరిచరేయం చరణయోః" ఇత్యాదిభిశ్శ్లోకై ర్భగవన్తమష్టాఙ్గేన ప్రణమ్య - ప్రదక్షిణీకృత్య - సాక్షతానిపుష్పాణిప్రకీర్య - కర్పూరాగరుచన్దనై ర్ధూపయిత్వా - తాళత్రయపూర్వకం, ఘణ్టానాదేన భగవన్తం ప్రబోధ్య - ప్రణవేన అస్త్రమన్త్రేణ చ కవాటోద్ఘాటనఙ్కృత్వా విఘ్నసాభిగమనారాధనే ప్రాతరకృతే "కౌసల్యా సుప్రజారామ" ఇత్యాదిభిస్సమ్బోధ్య - నిశ్శబ్దే ప్రదేశే "ఓంభూంభూమ్యై నమః" ఇతి భువం సమ్మృజ్య మూలమన్త్రేణ దక్షిణకరేణ "శోషయామి". తేన మన్త్రేణ "దాహయామి" తేనైవమన్త్రేణ వామకరేణ "ప్లావయామి" ఇతి తస్యాయోగ్యతామాపాద్య-అస్త్రమన్త్రేణ రక్షాఙ్కృత్వా-సురభిముద్రామ్ప్రదర్శ్య-దార్భన్దారుమయంవా ఆత్మన ఆసనన్దేవస్య పురస్తాద్దక్షిణతస్సంస్తీర్య-నచోక్షితేనాస్త్ర మన్త్రేణాభిమన్త్ర్య-"ఆసనమన్త్రస్య పృథివ్యా మేరుపృష్ఠఋషిః-సుతలఞ్ఛన్దః - శ్రీ కూర్మో దేవతా" ఇతి న్యస్య . "ఆసనే

వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా - "పృథ్వి త్వయా ధృతా లోకా దేవి త్వం విష్ణునా ధృతా । త్వఞ్చ ధారయ మాం దేవి పవిత్రఙ్కురు చాసనమ్" ఇతి సామాన్యతః ప్రాప్తమన్త్రేణ పద్మాసనస్వస్తికాసనాదిష్వేకమనలమ్బ్య - ఆసీనః, "అస్మద్గురుభ్యో నమః" ఇత్యాది గురుపరమ్పరయా భగవన్తం శరణముపగమ్య - తమేవ ప్రాప్యత్వేన ప్రాపకత్వేనానిష్టనివర్తకత్వేన చ యథావస్థితస్వరూపరూపగుణవిభూతిలీలోపకరణవిస్తారమనుసన్ధాయ కరిష్యమాణభగవదారాధనపర్యన్తాతిమాత్రప్రీతిజనకానుభవజనకాత్యప్రియావిరత విశదతమప్రత్యక్షరూపానుధ్యానానుకూల మనోవృత్తిసిద్ధ్యర్థం, ద్వయోచ్చారణ పూర్వకం, "అఖిలహేయ" ఇత్యాది "అనన్యశరణస్త్వత్పాదారవిన్దయుగళం శరణమహం ప్రపద్యే" ఇత్యన్తం బృహద్గద్య మనుసన్ధాయ - సాఙ్గప్రపదన మనుష్ఠాయ - తదశక్తౌ న్యాసదశకం వాऽనుసన్ధాయ - తత్ప్రకారః - "అహమ్మద్రక్షణభరో మద్రక్షణ ఫలం తథా । న మమ శ్రీపతేరేవేత్యాత్మానం నిక్షిపేద్బుధః ॥ న్యస్యామ్యకిఞ్చన శ్శ్రీమన్ననుకూలోऽన్యవర్జితః । విశ్వాస ప్రార్థనా పూర్వమాత్మరక్షాభరన్త్వయి ॥ స్వామీ స్వశేషం స్వవశం స్వభరత్వేన నిర్భరమ్। స్వదత్తస్వధియా స్వార్థం స్వస్మిన్న్యస్యసి మాం స్వయమ్ ॥ శ్రీమన్నభీష్టవరద త్వామస్మి శరణఙ్గతః। ఏతద్దేహావసానే మాం త్వత్పాదం ప్రాపయ స్వయమ్॥ త్వచ్ఛేషత్వే స్థిరధియం త్వత్ప్రాప్త్యేకప్రయోజనమ్ । నిషిద్ధకామ్యరహితం కురు మాం నిత్యకిఙ్కరమ్॥ దేవీభూషణహేత్యాది జుష్టస్య భగవంస్తవ। నిత్యం నిరపరాధేషు కైఙ్కర్యేషు నియుఙ్క్ష్వ మామ్॥ మాం మదీయఞ్చ నిఖిలం చేతనాచేతనాత్మకమ్ । స్వకైఙ్కర్యోపకరణం వరద స్వీకురు స్వయమ్॥ త్వదేకరక్ష్యస్య మమ త్వమేవ కరుణాకర। న ప్రవర్తయ పాపాని ప్రవృత్తాని నివర్తయ॥ అకృత్యానాఞ్చ కరణం కృత్యానాం వర్జనఞ్చ మే । క్షమస్వ నిఖిలం దేవ ప్రణతార్తిహర ప్రభో ॥ శ్రీమన్నియతపఞ్చాఙ్గం

మద్రక్షణభరార్పణమ్। అచీకరస్స్వయం స్వస్మిన్నతోఽహమిహ నిర్భరః॥ సంసారావర్తవేగప్రశమనశుభదృగ్దేశికప్రేక్షితోఽహం సన్త్యక్తోఽన్యైరుపాయైరనుచితచరితేష్వద్య శాన్తాభిసన్ధిః। నిశ్శఙ్కస్తత్త్వదృష్ట్యా నిరవధికదయమ్ప్రార్థ్య సంరక్షకన్త్వాం న్యస్య త్వత్పాదపద్మే వరదనిజభరన్నిర్భరో నిర్భయోఽస్మి” ఇతి.

తజ్జనిత భగవత్ప్రసాదోపబృంహిత మనోవృత్తిస్తమేవ భగవన్తమాత్మనస్స్వామిత్వేనానుసన్ధాయ - అత్యర్థప్రియావిరతవిశదతమ ప్రత్యక్షరూపానుధ్యానేన ధ్యాయన్నాసీత. తతస్తదనుభవజనితాతిమాత్రప్రీతికారితపరిపూర్ణకైఙ్కర్యరూపపూజామారభేత.

అష్టావింశతికృత్వో మనసాఽఽవర్తితేన మూలమన్త్రేణ (ధర్మశాస్త్రోక్తేనవా) త్రిః ప్రాణానాయమ్య “కృతఞ్చ కరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవపాదారవిన్దార్చనేనేజ్యారాధనేనభగవత్కర్మణా భగవన్తం వాసుదేవమర్చయిష్యామి” ఇతిసఙ్కల్ప్య - “భగవతో బలేన భగవతో వీర్యేణ భగవతస్తేజసా భగవతఃకర్మణా భగవతః కర్మ కరిష్యామి భగవతో వాసుదేవస్య” ఇతిబలమన్త్రమను సన్ధాయ - “ భగవానేవ స్వనియామ్యస్వరూపస్థితిప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేనానేనాత్మనా స్వకీయైశ్చ దేహేన్ద్రియాన్తఃకరణైస్స్వకీయకల్యాణతమద్రవ్యమయానౌపచారిక సాంస్పర్శికాభ్యవహారికాదిసమస్తభోగానతిప్రభూతానతిప్రియతమానతిసమగ్రానత్యన్త భక్తికృతానఖిలపరిజనపరిచ్ఛదాన్వితాయ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ ప్రతిపాదయితుముపక్రమతే” ఇత్యను సన్ధాయ.

భూతశుద్ధి క్రమః.

"ఓం లాం నమః పరాయ సర్వాత్మనే నమః" ఇతి పాదయోర్న్యా సఙ్కుర్వ్వన్ పృథివీఙ్గన్ధతన్మాత్రే విలాపయామి - గన్ధతన్మాత్ర మప్సువిలాప యామి" ఇతి చిన్తయేత్.

"ఓం వాం నమః పరాయ నివృత్త్యాత్మనే నమః" ఇతి గుహ్యే న్యాసఙ్కుర్వ్వన్ - "అపో రసతన్మాత్రే విలాపయామి - రసతన్మాత్రం తేజసి వి లాపయామి" ఇతి చిన్తయేత్.

"ఓం రాం నమః పరాయ విశ్వాత్మనే నమః" ఇతి హృదయే న్యాసఙ్కుర్వ్వన్. తేజో రూపతన్మాత్రే విలాపయామి - రూపతన్మాత్రం వా యౌ విలాపయామి" ఇతి చిన్తయేత్.

"ఓం యాంనమఃపరాయ పురుషాత్మనేనమః"ఇతినాసాగ్రే న్యా స ఙ్కుర్వన్ - "వాయుం స్పర్శతన్మాత్రే విలాపయామి - స్పర్శతన్మాత్ర మాకాశే విలాపయామి" ఇతి చిన్తయేత్,

*"ఓం షాం నమః పరాయ పరమేష్ఠ్యాత్మనే నమః" ఇతి మూ ర్ధ్ని న్యాసఙ్కుర్వ్వన్ "ఆకాశం శబ్దతన్మాత్రే విలాపయామి - శబ్దతన్మా త్రం ఘ్రాణరసనచక్షుస్త్వక్ఛ్రోత్రాణి జ్ఞానేన్ద్రియాణి, ఉపస్థ పాయుపా దపాణి వాగాఖ్యకర్మేన్ద్రియాణి మనశ్చాహఙ్కారే విలాపయామి - అహఙ్కారమ్మహతి విలాపయామి - మహాన్తమ్ప్రకృతౌ విలాపయామి- ప్రకృతిన్తమసి విలాపయామి - తమః పరమాత్మన్యేకీభావయామి" ఇతి తత్త్వానాం సంహారంచిన్తయేత్.

తతశ్చ ప్రాణాయామేనైకేనమూలమన్త్రసక్తేనపాణినా నా

*ఏతేషఞ్చపఞ్చోపనిషన్మన్త్రాః. ఏతేషు అన్తేనమశ్శబ్దంకేచిన్నపఠన్తి.

భిదేశే న్యస్య - మన్త్రోద్భూత చణ్డవాయ్వాప్యాయిత నాభిదేశస్థ వాయునా శరీరమన్తర్బహిశ్చ సర్వన్తత్త్వక్రమేణ * "శోషయామి" ఇతివిశోష్య- పునరప్యష్టావింశతికృత్వో మనసా ఆవర్తితేన మూలమన్త్రేణ ప్రాణానాయమ్య - మూలమన్త్రన్దక్షిణేన పాణినా హృదయే న్యస్య, మన్త్రోద్భూత చక్రాగ్నిజ్వాలోపబృంహితజాఠరాగ్నినా తత్తత్సమష్టిప్రలీన సర్వతత్త్వ సర్వకిల్బిష పర్వాజ్ఞానతద్వాసనం స్వదేహన్తత్త్వక్రమేణ† "దాహయామి" ఇతి దగ్ధ్వా - దగ్ధ తత్తత్సమష్టిప్రలీనసర్వతత్త్వ సర్వకిల్బిష సర్వాజ్ఞాన తద్వాసనో భూత్వా భగవద్దక్షిణపాదాఙ్గుష్ఠాదధస్తాన్మూలమన్త్రేణ స్వాత్మానమ్ప్రవేశయేత్ - అపరేణప్రాణాయామేన భగవత్ప్రసాదేన భగవత్కైఙ్కర్యతా యోగ్యతామాపాద్య- తస్మాదాదాయ - తద్వామపాదాఙ్గుష్ఠాదధస్తాన్మూలమన్త్రేణ స్వాత్మానం విన్యస్య - భగవద్వామపాదాఙ్గుష్ఠనఖశీతాంశుమణ్డలగళద్దివ్యామృత ధారయాఽఽత్మానమభిషిచ్య, భగవత్ప్రసాదేన తదమృతమయం సర్వైకైఙ్కర్య మనోహరం సర్వకైఙ్కర్యయోగ్యం శరీరముత్పన్నన్ధ్యాత్వా - తస్మిఞ్ఛరీరే పఞ్చోపనిషన్మన్త్రాన్ సృష్టిక్రమేణ న్యస్యేత్ -తత్ప్రకారః-

"ఓం షౌం నమః పరాయ పరమేష్ఠ్యాత్మనే నమః" ఇతి మూర్ధ్ని న్యాసఙ్కుర్వన్ "పరమాత్మనః తమ ఉత్పాదయామి-తమసః ప్రకృతిముత్పాదయామి-ప్రకృతేర్మహాన్తముత్పాదయామి-మహతోఽహఙ్కారముత్పాదయామి - అహఙ్కారాద్ఘ్రాణ రసన చక్షు స్త్వక్ఛ్రోత్రాణి జ్ఞానేన్ద్రియాణి, ఉపస్థ పాయుపాదపాణి వాగ్రూపకర్మేన్ద్రియాణి మనశ్శబ్ద

---

* "పృథివీం శోషయామి - గన్ధతన్మాత్రం శోషయామి" ఇత్యారభ్య క్రమేణ "తమశ్శోషయామి" ఇతిపర్యన్తం శోషణన్ధ్యాత్వా—

† పూర్వవత్—

తన్మాత్రం శబ్దముత్పాదయామి - శబ్దతన్మాత్రాదాకాశముత్పాదయామి" ఇతి చిన్తయేత్ —

"ఓం యాం నమః పరాయ పురుషాత్మనే నమః" ఇతి నాసాగ్రే న్యాసఙ్కుర్వన్ "ఆకాశాత్ స్పర్శతన్మాత్ర ముత్పాదయామి - స్పర్శతన్మాత్రాద్వాయుముత్పాదయామి" ఇతి చిన్తయేత్ —

"ఓం రాం నమః పరాయ విశ్వాత్మనే నమః" ఇతి హృదయేన్యాసఙ్కుర్వన్ "వాయోరూపతన్మాత్ర ముత్పాదయామి - రూపతన్మాత్రాత్తేజ ఉత్పాదయామి" ఇతి చిన్తయేత్ —

"ఓం వాం నమః పరాయ నివృత్త్యాత్మనే నమః" ఇతి గుహ్యే న్యాసఙ్కుర్వన్ "తేజసో రసతన్మాత్ర ముత్పాదయామి - రసతన్మాత్రాదప ఉత్పాదయామి" ఇతి చిన్తయేత్ —

"ఓం లాం నమః పరాయ సర్వాత్మనే నమః" ఇతి పాదయోర్న్యాసఙ్కుర్వన్ "అద్భ్యో గన్ధతన్మాత్రముత్పాదయామి - గన్ధతన్మాత్రాత్పృథివీ ముత్పాదయామి" ఇతి చిన్తయేత్ -

ఏవముత్పాదితం పరిశుద్ధ దేహన్ధ్యాత్వా పునరపి ప్రాణాయామేనైకేన భగవద్ధ్యానపాదాబ్జయుగవినిస్సృతామృత ధారయా ఆత్మాన మభిషిచ్య-కృతలాఞ్ఛనో ధృతోర్ధ్వ పుణ్డ్రః.

"అస్య శ్రీమదష్టాక్షర మహామన్త్రస్య అన్తర్యామీ నారాయణఋషిః (బదరికాశ్రమవాసీ శ్రీమన్నారాయణఋషిర్వా) దేవీగాయత్రీచ్ఛన్దః, పరమాత్మా శ్రీమన్నారాయణో దేవతా" ఇతిన్యస్యేత్ - అఞ్జలిమ్బధ్వా - "అంబీజం - ఆయశక్తిః - మంకీలకం - హ్రీంకవచం - ఐంఅ

త్రం-బుద్ధిస్తత్త్వం-ఙ్ణాదిర్వర్ణః-ఉదాత్తాదిస్స్వరః-శ్రీవైకుణ్ఠఃక్షేత్రం-జీవపరమాత్మనోస్స్వస్వామిభావస్సమ్బన్ధః - శ్రీభగవదారాధనార్థే వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా - మూలమన్త్రేణ పూర్వవత్ హస్తశుద్ధిం కృత్వా వ్యాపకన్యాసం కరాఙ్గులీషు హృదయాద్యఙ్గేషు చాక్షరన్యాసంచకుర్యాత్, తదశక్తౌతుపదన్యాసంకుర్యాత్. తత్ప్రకారః —

"ఓంఓం అఙ్గుష్ఠాభ్యాం నమః"ఇతి అఙ్గుష్ఠయోస్తర్జనీభ్యాంన్యస్య-"ఓంనమః తర్జనీభ్యాం నమః" ఇతి తర్జన్యోరఙ్గుష్ఠాభ్యాం న్యస్య - "ఓం నారాయణాయ మధ్యమాభ్యాం నమః" ఇతి మధ్యమయోరఙ్గుష్ఠాభ్యాం న్యస్య - "ఓం ఓం అనామికాభ్యాం నమః" ఇతి అనామికయోరఙ్గుష్ఠాభ్యాం న్యస్య - "ఓం నారాయణాయ కరతల కరపృష్ఠాభ్యాంనమః" ఇతి కరతల కరపృష్ఠయోః పరామృశ్య - ఇతి కరన్యాసః—

"ఓం ఓం జ్ఞానాయహృదయాయ నమః" ఇతి అఙ్గుష్ఠయుక్తతర్జన్యా హృదయే న్యస్య - "ఓం నమః ఐశ్వర్యాయ శిరసే స్వాహా" ఇతి అనఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గులీభిర్మస్తకే న్యస్య - "ఓం నారాయణాయ శక్త్యై శిఖాయై వౌషట్" ఇతి అఙ్గుష్ఠనాళేన అధోముఖేన ముష్టినా శిఖామధ్యేన్యస్య - "ఓం ఓం బలాయ కవచాయహుమ్" ఇతి కణ్ఠాది కట్యన్తమమ్సాణి భ్యాంవర్మవత్స్పృష్ట్వా - "ఓం నమః తేజసే నేత్రాభ్యాం వౌషట్" ఇతి తర్జనీమధ్యమాగ్రాభ్యాం యుగపన్నేత్రద్వయే న్యస్య - "ఓం నారాయణాయ వీర్యాయాస్త్రాయ ఫట్" ఇతి సాస్త్రచ్ఛోటేన సాఙ్గుష్ఠతర్జన్యగ్రేణ పూర్వాద్యాశ్చతుర్దిశః పూర్వాం పశ్చాదగ్న్యాదివిదిశశ్చబధ్నీయాత్ - ఇత్యఙ్గన్యాసః—

తతో యాగమారభేత – "భగవానేవ స్వనియామ్యస్వరూపస్థితిప్రవృత్తిస్వశేషతైకరసేనానేనాత్మనా స్వకీయైశ్చ దేహేన్ద్రియాన్తఃకరణైః స్వకీయకల్యాణతమద్రవ్యమయా నౌపచారికసాంస్పర్శికాభ్యవహారికాది సమస్తభోగా నతిప్రభూతా నతిప్రియతమా నతిసమగ్రా నత్యన్తభక్తికృతా నఖిలపరిజనపరిచ్ఛదాన్వితాయ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారయతి" ఇతి పూర్వవద్ధ్యాత్వా–హృదయకమలమధోముఖమూర్ధ్వముఖమున్నమయ్య–బాహ్యతో వక్ష్యమాణాధారశక్త్యాదికల్పనక్రమేణ యోగపీఠన్తఙ్కల్పయిత్వా – పర్యఙ్కం నాగరాజఞ్చ కల్పయిత్వా – తస్య పీఠస్య దక్షిణపార్శ్వతస్స్వాత్మానమాసీనం విచిన్త్య–తత్పీఠస్యోపరి "సవ్యమ్పాదం" ఇతి శ్లోకరీత్యా వక్ష్యమాణక్రమేణ సపరివారమ్భగవన్తం విచిన్త్య–ధ్యాత్వా–"సౌవర్ణే స్థాలివర్యే మణిగణఖచితే గోఘృతాక్తాన్ సుపక్వాన్ భక్ష్యాన్భోజ్యాంశ్చ లేహ్యాన్పరమపి హవిశ్చోష్య మన్నం నిధాయ। నానాశాకైరుపేతం సదధిమధుఘృత క్షీరపానీయయుక్తన్తామ్బూలఞ్చాత్మయాగే ప్రతిదివసమహ మ్మానసఙ్కల్పయామి" ఇతి శ్లోకోక్తరీత్యా మానసైరతిమానుషైస్సాంస్పర్శికౌపచారికాభ్యవహారికైర్భోగైరభ్యర్చ్య – భగవన్తమ్ప్రణమ్య – ప్రసాద్య–

"భగవన్ పుణ్డరీకాక్ష హృద్యాగన్తు మయా కృతం। ఆత్మసాత్కురు దేవేశ బాహ్యేత్వాం సమ్యగర్చయే ॥ విభో సకలలోకేశ ప్రణతార్తిహరాచ్యుత। త్వామ్భక్త్యా పూజయామ్యద్య భోగైరర్ఘ్యాదిభిః క్రమాత్ ॥" ఇతి బాహ్యయాగమ్భవతే నివేద్య – తదనుజ్ఞాతః, చణ్డాదిద్వారపాలాన్ గన్ధాదిభిరభ్యర్చ్య – సమ్భారాన్ సమ్భృత్య – ఆత్మనో వామపార్శ్వే జలభాజనే తోయముత్పూర్య – గన్ధపుష్పయుతఙ్కృత్వా –మూలమన్త్రేణ సప్తకృత్వోభిమన్త్ర్య– మూలమన్త్రేణ విశోష్య, దగ్ధ్వా–దివ్యామృతమయన్తోయముత్పాద్య – అస్త్రమన్త్రేణ రక్షాఙ్కృత్వా–సుర

భిముద్రాం ప్రదర్శ్య-అన్యాని పూజాద్రవ్యాణ్యాత్మనో దక్షిణపార్శ్వే నిధాయ -మూలమన్త్రేణ శోషణదాహనప్లావనైర్ద్రవ్యాణి శుద్ధీకృత్య తానామాపాద్య-పురతస్స్వస్తికే పీఠే దేవప్రాచీక్రమేణ ఆగ్నేయాదికోణేషు, క్రమేణ అర్ఘ్య, పాద్య, ఆచమనీయ, స్నానీయ, పాత్రాణి,మధ్యే శుద్ధోదకపాత్ర* ఞ్చ నిధాయ-మూలమన్త్రేణా స్త్రమన్త్రేణవా ప్రక్షాళ్య - శోషణ దాహన ప్లావనాని కృత్వా - సంస్కృతతోయేన తాని పూరయిత్వా—

అర్ఘ్యపాత్రే—సిద్ధార్థం - అక్షతాః - కుశాగ్రం - తిలం - యవం - గన్ధం - ఫలం - పుష్పం -

పాద్యపాత్రే—దూర్వాం - విష్ణుపర్ణీం - శ్యామాకం - పద్మం- అక్షతాః - తిలం -

ఆచమనీయపాత్రే—ఏలాం - లవఙ్గం - తక్కోలం - జాతీం- కర్పూరం - చన్దనం - లామజ్జం-పుష్పాణి -

స్నానీయపాత్రే— గన్ధం-సర్వౌషధీ † - రత్నం - ఫలం-బీజం కుశం - తిలం-అక్షతాః-దధి - క్షీరం - ఘృతం - రజనీం-చనిక్షిపేత్.

ద్రవ్యాలాభే తులసీంవానిక్షిపేత్ - అర్ఘ్యాదిపాత్రాణి పాణినా మూలమన్త్రేణాభి మన్త్ర్య- ఓం నమోభగవతే అర్ఘ్యమ్పరికల్పయామి'' ఇత్యర్ఘ్యమ్పరికల్పయేత్ -''ఓం నమోభగవతే పాద్యమ్పరికల్పయామి'' ఇతిపాద్యమ్పరికల్పయేత్ -''ఓం నమోభగవతే ఆచమనీయ మ్పరికల్పయామి'' ఇతి ఆచమనీయమ్పరి కల్పయేత్- ''ఓం నమోభగవతే స్నానీయమ్పరికల్పయామి'' ఇతిస్నానీయమ్పరికల్పయేత్ - ''ఓం నమోభగవతే శుద్ధోదకమ్పరికల్పయామి'' ఇతి శుద్ధోదకమ్పరికల్పయేత్ - తతోఽర్ఘ్య పాత్రజలముద్ధరిణ్యాఽఽదాయ - మూలమన్త్రేణాభిమన్త్ర్య

* ఏతేషాం పాత్రాణాం ప్రతిదినం వినిమయో యథా నస్యాత్తథా పరికల్పయేత్.

† కోష్ఠంమాంసి హరిద్రేద్వే మురా శైలేయ చమ్పకాః । వచా కచోర ముస్తాశ్చ సర్వౌషధ్యః ప్రకీర్తితాః.

యాగభూమిం సర్వాణి యాగద్రవ్యాణ్యాత్మానఞ్చ ప్రత్యేకమ్ప్రోక్ష్య - ఆసనమ్పరికల్పయేత్ - తత్ప్రకారః-

ఆధారశక్త్యాది పీఠకల్పనమ్.

ఓం ఆధారశక్త్యై నమః ఓం ప్రకృత్యై నమః ఓం అఖిలజగదాధారాయ కూర్మరూపిణే నారాయణాయ నమః ఓం అనన్తాయ నాగరాజాయ నమః ఓం భూంభూమ్యై నమః	ఇతి యథాస్థానముపర్యుపరి ధ్యాత్వా-ప్రణమ్య,
ఓం శ్రీవైకుణ్ఠాయ దివ్యలోకాయ నమః	ఇతి శ్రీవైకుణ్ఠ దివ్యలోకం ధ్యాత్వా -ప్రణమ్య,
ఓం శ్రీవైకుణ్ఠాయ దివ్యజనపదాయ నమః	ఇతి దివ్యజనపదం ధ్యాత్వా ప్రణమ్య,
ఓం శ్రీవైకుణ్ఠాయ దివ్యనగరాయ నమః	ఇతి దివ్యనగరం ధ్యాత్వా-ప్రణమ్య,
ఓం శ్రీవైకుణ్ఠాయ దివ్యవిమానాయ నమః	ఇతి దివ్యవిమానం ధ్యాత్వా ప్రణమ్య,
ఓం ఆనన్దమయాయ దివ్యమణ్టపరత్నాయ నమః	ఇతి మణ్టపరత్నం ధ్యాత్వా ప్రణమ్య,
ఓం ఆస్తరణరూపాయానన్తాయనాగరాజాయనమః	ఇతి ఆస్తరణం ధ్యాత్వా ప్రణమ్య,
ఓం ధర్మాయ పీఠపాదాయ నమః ఇత్యాగ్నేయ్యాం ఓం జ్ఞానాయ పీఠపాదాయ నమః ఇతి నైరృత్యాం ఓం వైరాగ్యాయ పీఠపాదాయ నమః ఇతి వాయవ్యాం ఓం ఐశ్వర్యాయ పీఠ పాదాయ నమః ఇత్యైశాన్యాం	పీఠపాదాన్ విన్యస్య, ధ్యాత్వా, ప్రణమ్య,
ఓం అధర్మాయ పీఠగాత్రాయ నమః ఇతి ప్రాచ్యాం ఓం అజ్ఞానాయ పీఠగాత్రాయ నమః ఇతి దక్షిణస్యాం ఓం అవైరాగ్యాయ పీఠగాత్రాయ నమః ఇతి ప్రతీచ్యాం ఓం అనైశ్వర్యాయ పీఠగాత్రాయ నమః ఇత్యుత్తరస్యాం	పీఠగాత్రాణి న్యస్య- ధ్యాత్వా - ప్రణమ్య,

ఓం ఏభిః పరిచ్ఛిన్నతనవే పీఠభృతే సదాత్మనేఽన న్తాయ నాగరాజాయ నమః

ఇతి సదాత్మకం సర్వకాలోన్ముఖం విభుమనన్తం విన్యస్య ధ్యాత్వా ప్రణమ్య,

తదుపరి,

ఓం అష్టదళపద్మాయ నమః

ఇతి అష్టదళపద్మం విన్యస్య

తస్య అష్టసు దళేషు,

ఓం విమలాయై చామరహస్తాయై నమః - పూర్వదళే ఇతి

ఓం ఉత్కర్షిణ్యై చామరహస్తాయై నమః - ఆగ్నేయదళే ,,

ఓం జ్ఞానాయై చామరహస్తాయై నమః - దక్షిణదళే ,,

ఓం క్రియాయై చామరహస్తాయై నమః - నైరృతదళే ,,

ఓం యోగాయై చామరహస్తాయై నమః - పశ్చిమదళే ,,

ఓం ప్రహ్వ్యై చామరహస్తాయై నమః - వాయవ్యదళే ,,

ఓం సత్యాయై చామరహస్తాయై నమః - ఉత్తరదళే ,,

ఓం ఈశానాయై చామరహస్తాయై నమః - ఐశానదళే ,,

విమలాద్యా హరేర్ముఖం వీక్షమాణాః, కరేణైకేన చామరాణి నిధివ ధతీస్స్వ లఙ్కృతాః, ఇతరైకహస్తేన శిరోనిహితేన నమస్యన్తీ రష్టౌ ధ్యాత్వా - ప్రణమ్య-గన్ధాదిభిరభ్యర్చ్య,

కర్ణికా పూర్వభాగే

ఓం అనుగ్రహాయై చామర హస్తాయై నమః

ఇతి పూర్వోక్త రూపామనుగ్రహాఖ్యాం చామరహస్తాం విన్యస్య - ధ్యాత్వా- ప్రణమ్య.

ఓం జగత్ప్రకృతయే దివ్యయోగ పీఠాయ నమః

ఇతి జగత్ప్రకృతిభూతమాధార శక్త్యాద్యఖిలదేవతామయమద్భుతం యోగపీఠం విన్యస్య - ప్రణమ్య అభ్యర్చ్య,

ఓం దివ్యయోగ పర్యఙ్కాయ నమః

ఇతి దివ్యయోగ పర్యఙ్కం విన్యస్య,

ఓం సహస్రఫణామణిమణ్డితాయాఽనన్తాయ నాగరాజాయ నమః

ఇతి మత్స్యకుణ్డలీకృత విగ్రహం రజతాద్రినిభ మున్నిమత్పద్మ పత్రారుణేక్షణం శైత్యసౌగన్ధ్య సౌకుమార్య మార్దవాదిగుణాకరం వితానమివ ఫణామణి సహస్రం వితత్యాసీనమనన్తం నాగరాజం విన్యస్య-ధ్యాత్వా అభ్యర్చ్య,

ఓం పాద పీఠాత్మనేఽనన్తాయ నాగరాజాయ నమః ఇతి పురతః పాదపీఠం విన్యస్య,

పురతః పార్శ్వతః పశ్చాదపి సర్వతః,

ఓం సర్వపరివారాణాంప్పద్మాసనేభ్యో నమః ఇతి పద్మాసనాని విన్యస్య

యోగపీఠస్య పశ్చాత్ పురతః ప్రాగుత్తరేచ క్రమేణ,

ఓం అనన్త గరుడ విష్వక్సేనానాం సపీఠకపద్మాసనేభ్యో నమః

ఇతి సపీఠక పద్మాసనాని విన్యస్య - సర్వత్ర పుష్పాక్షతాన్వికీర్య- ధూపైర్ధూపయిత్వా -

యోగ పీఠస్య పశ్చిమోత్తర దిగ్భాగే సమీపతః,

ఓం అస్మద్గురుభ్యో నమః

ఇతి రహస్యత్రయ గాయత్రీ ప్రదాతౄన్, తదర్థోపదేష్టౄన్, ఇజ్యాప్రయోగ శిక్షకాన్, భరసమర్పణ కర్తౄంశ్చ, సర్వాన్ గురూన్, తదీయాన్ గురూంశ్చ, ధ్యాత్వా- ప్రణమ్య, గన్ధాద్యైరభ్యర్చ్య - అభివాద్య - ప్రసాద్య "గురవస్తదీయగురవో దిశన్తు మమసాధ్వనుగ్రహమ్| యుష్మదుపజనితశక్తిమతిరిహాంహారిమర్చ్యగామిగతభీః ప్రసీదతి" ఇతి ప్రణమ్య-అనుజ్ఞాప్య-భగవద్యాగమారభేత—

ఓం శ్రీమతే నారాయణాయ నమః

ఇతి కల్పితే నాగభోగే సమాసీనం, భగవన్తన్నారాయణంపుణ్డరీకదళామలాయతేక్షణం, కిరీట మకుట హారకేయూర కటకాది సర్వభూషణైర్భూషితం, ఆకుఞ్చిత దక్షిణ పాదం, ప్రసారిత వామపాదం, దక్షిణ జానున్యస్తప్రసారితదక్షిణభుజం, నాగభోగేవిన్యస్త వామభుజం, ఊర్ధ్వభుజద్వయేన శఙ్ఖచక్రధరం, సర్వేషాం సృష్టిస్థితి ప్రళయహేతుభూతం, అబ్జానాభం, "విరాజమాన*" "చకాసతం" "ఉదగ్ర" "ప్రబుద్ధ" "స్ఫురత్" "అపూర్వ" "అచిన్త్య" "పరమ సత్త్వ పఞ్చశక్తిమయ విగ్రహం, పఞ్చోపనిషన్మన్త్రైః ధ్యాత్వా—

"భగవన్ సమారాధనాభిముఖోభవ" ఇతి ప్రార్థ్య—మూలమన్త్రేణ దణ్డవత్ప్రణమ్యోత్థాయ— "బ్రహ్మాద్యాస్సకలాదేవా యన్నస్మర్తు మపీశ్వరాః । సఏషభగవాన్ సద్య మమప్రత్యక్షతాఙ్గతః ॥ స్వాగతమ్భగవన్నద్య మాన్తారయితు మాగత । ధన్యోస్మ్యనుగృహీతోస్మి కృతార్థోస్మి కృపానిధే" ఇతి స్వాగతన్నివేద్య— "సాన్నిధ్యఙ్కురు దేవేశ సర్వదా సర్వకామద । ద్రవ్య మన్త్ర క్రియా భక్తి శ్రద్ధాహీనిం సహప్రభో ॥" ఇతి సాన్నిధ్యయాచనఙ్కుర్యాత్—

* విరాజమానేత్యాదిస్తోత్రరత్నశ్లోకప్రతీక గ్రహణం తదర్థానుసన్ధానార్థం

అథదశావాహ్వాన సత్క్రియాప్రకారః.*

౧ - మన్త్రయోగః— తీర్థం ఉద్ధరిణ్యార్ఘ్యజలమాదాయ - తత్ర పుష్పద్వయన్నిక్షిప్య - ఉష్ణ ఙ్కృత్వా † ధారణవిధారణే కృత్వా మూలమన్త్ర చతురావృత్తి పూర్వక మావాహ్య భగవద్విగ్రహచిన్తనమ్.

౨ - సమాహ్వానమ్— "ఓం పరమధామానస్థిత, మదనుగ్రహార్థి యోగోద్యతానతార, ఏహ్యేహ్యభిమతసిద్ధిద, మన్త్రశరీర ఓం నమోనమః"— "ఓం షాం నమః పరాయ పరమేష్ఠ్యాత్మనే వాసుదేవాయ నమః" ఇతి స్వాభిమతదివ్యదేశాద్భగవదుద్యోగ ధ్యానమ్ - "ఓం యాం నమః పరాయ పురుషాత్మనే సఙ్కర్షణాయ నమః" ఇతి కరస్థ పాత్ర జలే భగవతః ప్రవేశ ధ్యానఞ్చ.

౩ - కరపుష్పోపదర్శనమ్— "ఓం రాం నమః పరాయ విశ్వాత్మనే ప్రద్యుమ్నాయనమః" ఇతి పాత్రమ్భగవన్ముఖే దర్శయిత్వా - పురతో నిధాయ - ఏకమ్పుష్పం సజలం సతేజో హస్తేనాదాయ - దేవస్య ముఖే దర్శనమ్.

౪ - బిమ్బోపవేశనమ్— "ఆవాహయామి లక్ష్మీశమ్పరమాత్మానమవ్యయమ్ । ఆతిష్ఠతా మిమామ్మూర్తిమ్మదనుగ్రహకామ్యయా । శ్రియాసార్ధఙ్గన్నాథో దేవో నారాయణః ప్రభుః ॥" ఇతి ధ్యాత్వా - "ఓం వాం నమఃపరాయ నివృత్త్యాత్మనే అనిరుద్ధాయనమః" ఇతి మన్త్రేణ*శిరః ప్రభృతి పాదాన్తమ్పుష్పజలాభ్యామ్భగవన్తమభిషిచ్య - బిమ్బే ప్రవేశధ్యానమ్ -

---

* దశావాహ్వాన సత్క్రియావిశేషః గృహార్చాయాన్నాస్తి

† వామహస్తతలే సజల యా ఉద్ధరిణ్యావాసః ధారణమ్-దక్షిణపాణినాచ్ఛాదనం విధారణమ్,

౫. యోగవిగ్రహచిన్తనమ్—అన్యత్పుష్పమాదాయ - "ఓం లాం నమః పరాయ సర్వాత్మనే నారాయణాయ నమః" ఇతి బ్రహ్మరన్ధ్రమ్పిధాయ - శేషమ్పుష్పం విగ్రహాద్దూరే నిరస్య - మూలమన్త్రేణ భగవద్విగ్రహధ్యానమ్ - భగవతః శిరః ప్రభృతి పాదాన్తమ్పఞ్చోపనిషన్మన్త్రాణాం సృష్టిక్రమేణ న్యాసః - తత్ప్రకారః.—

*"ఓం షాం నమః పరాయ పరమేష్ఠ్యాత్మనే నమః" ఇతి భగవన్మూర్ధ్ని,
"ఓం యాం నమః పరాయ పురుషాత్మనే నమః" ఇతి నాసాగ్రే,
"ఓం రాం నమః పరాయ విశ్వాత్మనే నమః" ఇతి హృదయే,
"ఓం వాం నమః పరాయ నివృత్త్యాత్మనే నమః" ఇతి గుహ్యే,
"ఓం లాం నమః పరాయసర్వాత్మనే నమః" ఇతి పాదయోః, న్యాసః

మూలమన్త్రస్య భగవచ్ఛిరః ప్రభృతి పాదాన్తమనువర్ణనరూపోవ్యాపకన్యాసః - మూలమన్త్రాక్షరాణాం సృష్టిన్యాసః - తత్ప్రకారః:—
"ఓం ఓం" ఇతి మధ్యమాఙ్గుల్యా భగవన్మూర్ధ్ని,
"ఓం నం" ఇతి తర్జన్యా మధ్యమాఙ్గుల్యా చ నేత్రయోః,
"ఓం మోం" ఇతి సాఙ్గుష్ఠానామికయా ముఖమధ్యే ఘ్రాణస్య పురతః,
"ఓంనాం" ఇతి సాఙ్గుష్ఠతర్జన్యగ్రేణ హృదయే,
"ఓం రాం" ఇతి దక్షిణాఙ్గుష్ఠేన కనిష్ఠికయా చ నాభౌ,
"ఓం యః" ఇత్యనఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గుళీభిర్గుహ్యే,
"ఓం ణాం" ఇత్యనఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గుళీభిర్జాన్వోః,
"ఓం యం" ఇతి సాఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గుళీభిః పాదయోః - న్యస్య -

తతః, నాభ్యాది హృదయ పర్యన్తం స్థితిన్యాసశ్చ—తత్ప్రకారః.-
"ఓం ఓం" ఇతి దక్షిణాఙ్గుష్ఠేన కనిష్ఠికయా చ నాభౌ,

* పూర్వోక్తక్రమేణ వాసుదేవాది పదఘటితానేవ పఞ్చోపనిషన్మన్త్రాన్ కేచిత్ న్యస్యన్తి.

"ఓం* నం" ఇత్యనఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గులీభిర్గుహ్యే
"ఓం మోం" ఇత్యనఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గులీభిర్జాన్వోః,
"ఓం నాం" ఇతి సాఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గులీభిః పాదయోః,
"ఓం రాం" ఇతి మధ్యమాఙ్గుల్యా శిరసి,
"ఓం యం" ఇతి తర్జన్యా మధ్యమాఙ్గుల్యాచ నేత్రయోః.
"ఓం ణాం" ఇతి సాఙ్గుష్ఠానామికయా ముఖమధ్యే ఘ్రాణస్య పురతః,
"ఓం యం" ఇతి సాఙ్గుష్ఠతర్జన్యగ్రేణ హృదయే, న్యస్యేత్

౬ - ప్రణామః—"మూలమన్త్రేణ" ప్రణామః.

౭ - సముత్థానమ్—మూలమన్త్రేణ ఉత్థానం.

౮ - స్వాగతమ్—"బ్రహ్మాద్యాస్సకలా దేవా యన్న స్మర్తుమపీశ్వరాః సఏష భగవానద్య మమ ప్రత్యక్షతాఙ్గతః । స్వాగతమ్భగవన్నద్య మాన్తారయితుమాగతః । ధన్యోఽస్మ్యనుగృహీతోఽస్మి కృతార్థోఽస్మి కృపానిధే" ఇతి మన్త్రేణ భగవత్స్వాగతప్రశ్నః.

౯ - పుష్పం-మూలమన్త్రేణ భగవత్పాదారవిన్దయోః పుష్పసమర్పణమ్.

౧౦ - సాన్నిధ్యయాచనమ్—ఉద్ధరిణ్యాఽర్ఘ్య జలమాదాయ - తత్ర పుష్పన్నిక్షిప్య - "ఓం ఓం జ్ఞానాయ హృదయాయ నమః భగవన్ సన్నిధత్స్వేహ విగ్రహే" ఇతి భగవన్మూర్ధ్ని పుష్పేణ జలమ్ప్రదాయ . శేషమ్ప్రతిగ్రహపాత్రే నిరస్య - పునరుద్ధరిణ్యాఽర్ఘ్యజలమాదాయ - అన్యత్పుష్పన్నిక్షిప్య - "ఓం నాం బలాయ కవచాయ హుమ్ భగవన్ సన్నిధత్స్వేహవిగ్రహే" ఇతి భగవన్మూర్ధ్ని పుష్పేణ జలమ్ప్రదాయ - శేషమ్ప్రతిగ్రహపాత్రే నిరస్య - పునరుద్ధరిణ్యాఽర్ఘ్యజలమాదాయ - తత్రపుష్పన్నిక్షిప్య-"ఓం యం తేజసే నేత్రాభ్యాం

---

* స్థితస్యదేవస్యస్థితిన్యాసః-ఉపవిష్టస్యసృష్టిన్యాసః - శయానస్యసంహారన్యాసః-ఆవాహనకాలే సృష్టిస్థితిన్యాసౌ - విసర్జనకాలే సంహారన్యాసః.

వౌషట్ భగవన్ యావదారాధనపరిసమాప్తిసన్నిధత్స్వేహ విగ్రహే" ఇతి భగవన్మూర్ధ్ని పుష్పేణ అర్ఘ్యజలమ్ప్రదాయ. శేషమ్ప్రతిగ్రహపాత్రే నిరస్య. "సాన్నిధ్యఙ్కురు దేవేశ సర్వదా సర్వకామద। ద్రవ్యమన్త్రక్రియాభక్తి శ్రద్ధాహానిం సహ ప్రభో" ఇతి పూర్వోక్తార్ఘ్యత్రయపురస్సరం సాన్నిధ్యస్యయాచనమ్.

ఇతి దశావాహ్వనసత్క్రియాప్రకారః.

అథపూర్వోక్తాధారశక్త్యాది పీఠపరికల్పనశేషః:—

భగవద్దక్షిణతః.

ఓం శ్రీం శ్రియై నమః	ఇతి గోరోచనవర్ణాం, భగవన్నారాయణేత్యాది గద్యోక్తగుణసమ్పన్నాం, శ్రియమావాహ్య - ప్రణమ్య

వామే.

ఓం భూం భూమ్యై నమః	ఇతి శ్యామాం, భూమిం, ఆవాహ్య-ప్రణమ్య

తత్రైవ.

ఓం నీం నీళాయై నమః	ఇతి హారితవర్ణాం, నీళాం, ఆవాహ్య-ప్రణమ్య
ఓం సర్వాభ్యో భగవద్దివ్యమహిషీభ్యో నమః.	ఇతి సర్వా భగవద్దివ్యమహిషీస్సమన్తతః ప్రణమేత్ —

శ్రీభూమ్యాది బిమ్బే విద్యమానే దశావాహ్వనసత్క్రియాఙ్కుర్యాత్ - తత్ప్రకారః:—

౧. మన్త్రయోగః—ఉద్ధరిణ్యార్ఘ్యజలమాదాయ - తత్ర పుష్పద్వయన్నిక్షిప్య ఉరస్థసంకృత్వా - ధారణవిధారణేకృత్వా - "ఓం శ్రీం శ్రియై నమః" ఇతి శ్రీమన్త్రచతురావృత్తిపూర్వకమావాహ్య శ్రీవిగ్రహేచిన్తనమ్.

౨. సమాహ్వానమ్—"ఓం పగమధామావస్థితే, మదనుగ్రహాభియోగోద్యతావతారే, ఏహ్యేహ్యభిమతసిద్ధిదే, మన్త్రశరీరే, ఓం నమో నమః - ఓం షాం నమః" ఇతి శ్రియ ఉద్యోగధ్యానమ్ - "ఓం యాం నమః" ఇతి కరస్థపాత్రజలే శ్రియః ప్రవేశధ్యానఞ్చ.

3. కరపుష్పదర్శనమ్—"ఓం రాం నమః" ఇతి పాత్రం శ్రీముఖే దర్శయిత్వా - పురతో నిధాయ - ఏకమ్పుష్పంసజలం సతేజో హస్తేనాదాయ - శ్రియో ముఖే దర్శనమ్.

౪. బిమ్బప్రవేశనమ్—"ఓం వాం నమః" ఇతి మన్త్రేణ శ్రీమన్త్రేణచ శిరఃప్రభృతి పాదాన్తమ్పుష్పజలాభ్యామభిషిచ్య - బిమ్బే ప్రవేశధ్యానమ్,

౫. యోగవిగ్రహచిన్తనమ్—అన్యత్పుష్పమాదాయ - "ఓం లాం నమః" ఇతి బ్రహ్మరన్ధ్రే నిధాయ - శేషమ్ప్రతిగ్రహపాత్రే నిరస్య - శ్రీమన్త్రేణ విగ్రహధ్యానమ్. తతః, శిరః ప్రభృతి పాదాన్తం, పఞ్చోపనిషదాం సృష్టిన్యాసఙ్కుర్యాత్ .

తత్ప్రకారః—

"ఓం షాం నమః" ఇతి మూర్ధ్ని,

"ఓం యాం నమః" ఇతి నాసాగ్రే,

"ఓం రాం నమః" ఇతి హృదయే,

"ఓం వాం నమః" ఇతి గుహ్యే,

"ఓం లాం నమః" ఇతి పాదయోః - న్యస్యేత్.

"ఓం శ్రీం శ్రియైనమః ఇతి శ్రీ మన్త్రేణ వ్యాపకన్యాసఙ్కృత్వా.

"ఓం శ్రాం జ్ఞానాయ హృదయాయ నమః" ఇత్యఙ్గుష్ఠయుక్తతర్జన్యా హృదయే,

"ఓం శ్రీం ఐశ్వర్యాయ శిరసే స్వాహా" ఇత్యనఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గులీభిర్మస్తకే,

"ఓం శ్రూం శక్త్యై శిఖాయై వౌషట్" ఇత్యఙ్గుష్ఠనాళేన ముష్టినా అధోముఖేన, శిఖామధ్యే,

"ఓం శ్రైం బలాయ కవచాయహుమ్" ఇతి కణ్ఠాదికట్యన్తాన్తనుమప్పాణిభ్యాం సర్వతస్స్పృష్ట్వా-

"ఓం శ్రౌం తేజసే నేత్రాభ్యాం వౌషట్" ఇతి తర్జన్యా మధ్యమాఙ్గుళ్యాచయుగపన్నేత్రద్వయే, న్యస్య -

"ఓం శ్రః వీర్యాయాస్త్రాయ ఫట్" ఇతి నాస్త్రచ్ఛోటేన సాఙ్గుష్ఠ తర్జన్యగ్రేణ పూర్వాద్యాశ్చతుర్దిశః పూర్వం పశ్చాదగ్న్యాద్యా విదిశశ్చ బధ్నీయాత్ .

ఇతి షడఙ్గన్యాసఙ్కుర్యాత్.

౬ - ప్రణామః—"శ్రీమన్త్రేణ" ప్రణామః.

౭ - సముత్థానమ్—"శ్రీమన్త్రేణ" ఉత్థానం.

౮ - స్వాగతమ్—"శ్రీమన్త్రేణ" స్వాగతప్రశ్నః.

౯ - పుష్పమ్—"శ్రీమన్త్రేణ" పుష్పప్రదానం.

౧౦ - సాన్నిధ్యయాచనమ్ .- ఉద్ధరిణ్యార్ఘ్యజలమాదాయ - తత్రపుష్పన్నిక్షిప్య-"ఓం ఓం జ్ఞానాయ హృదయాయ నమః భగవతి శ్రీస్సన్నిధత్స్వేహావిగ్రహే" ఇతి శ్రీమూర్ధ్ని పుష్పేణ జలమ్ప్రదాయ - శేషమ్ప్రతిగ్రహ పాత్రే నిరస్య - పునరుద్ధరిణ్యార్ఘ్య జలమాదాయ - అన్యత్పుష్పన్నిక్షిప్య - "ఓం నాం బలాయ కవచాయ హుమ్, భగవతి శ్రీ స్సన్నిధత్స్వేహావిగ్రహే"ఇతి శ్రీ మూర్ధ్నిపుష్పేణ జలమ్ప్రదాయ- శేషమ్ప్రతిగ్రహపాత్రే నిరస్య - పునరుద్ధరిణ్యార్ఘ్యజలమాదాయతత్ర

పుష్పన్నిక్షిప్య - "ఓం యం తేజసే నేత్రాభ్యాం వౌషట్ భగవతి శ్రీః, యావదారాధనపరిసమాప్తిసన్నిధత్స్వేహ విగ్రహే" ఇతి శ్రీ మూర్ధ్ని పుష్పేణ జలమ్ప్రదాయ - శేషమ్ప్రతిగ్రహపాత్రే నిరస్య - ఏవమర్ఘ్యత్రయపురస్సరం సాన్నిధ్యస్యయాచనమ్.

ఏవమ్భూమి నీళయోరపి మన్త్రయోగాది సాన్నిధ్యయాచనపర్యన్తం, తత్తన్మన్త్రేణ కుర్యాత్ .

సాలగ్రామశిలాయాన్తు, ఆవాహనంవినా, * సాన్నిధ్యయాచనమాత్రం కుర్యాత్ -

---

అథ పూర్వోక్తాధారశక్త్యాదిపీఠకల్పన శేషః:—

ఓం కిరీటాయ మకుటాధిపతయే నమః	ఇతి, భగవతః పశ్చిమపార్శ్వే, చతుర్బాహుం, చతుర్వక్త్రం, కృతాఞ్జలి పుటం, మూర్ధ్ని భగవత్కిరీటన్ధారయన్తం. కిరీటాఖ్యం, దివ్య పురుషమ్ప్రణమ్య.
ఓం కిరీటమాలాయై, ఆపీడాత్మనే నమః	ఇతి స్వమాళినా దేవాపీడమ్బిభ్రతం, ఆపీడాత్మానం, దివ్యపురుషం, భగవతః పురతో ధ్యాత్వా-ప్రణమ్య.
ఓం దక్షిణ కుణ్డలాయ మకరాత్మనే నమః ఓం వామ కుణ్డలాయ మకరాత్మనే నమః.	ఇతి భగవతో దక్షిణ వామపార్శ్వయోః, యథాక్రమం స్వమాళినా భగవచ్ఛ్రవణభూషణన్ధరతమ్మకరకుణ్డలాఖ్యం సూరిద్వయమ్ప్రణమ్య.
ఓం వైం వైజయన్త్యై వనమాలాయై నమః	ఇతి పఞ్చవర్ణాం, మృదుతనుం, పఞ్చభూతాధారభూతాం, భూతమాలాఖ్యాం, మూర్తిమతీం శ్రియమివ స్థితాం, భగవతః పురతః ప్రణమ్య.

* ఆభిముఖ్యప్రార్థనం.

ఓం శ్రీమత్తులస్యై నమః	ఇతి పురతో వైజయన్తీం స్మృత్వా "శ్యామాబ్జకమలపత్రాక్షీం గోవిన్దచరణప్రియాం। ప్రియాం శ్రియమివానన్యాం హరేర్నిత్యవిభూషణం" ప్రణమ్య.
ఓం శ్రీవత్సాయ శ్రీనివాసాయ నమః	ఇతి పురతః ప్రధానతత్త్వాధారభూతం, హేమప్రభం, శ్రీవత్సమ్ప్రణమ్య.
ఓం హారాయ సర్వాభరణాధిపతయే నమః	ఇతి హారాత్మానమ్పురతః ప్రణమ్య.
ఓం కౌస్తుభాయ సర్వరత్నాధిపతయే నమః	ఇతి పురతో జీవతత్త్వాధారభూతం, భాస్వరవపుషం, కౌస్తుభాత్మానం ప్రణమ్య.
ఓం కాఞ్చీగుణోజ్జ్వలాయ దివ్యపీతామ్బరాయ నమః	ఇతి పురతః పీతామ్బరమ్ప్రణమ్య.
ఓం సర్వేభ్యో భగవద్దివ్యభూషణేభ్యో నమః	ఇతి "తత్తద్వజ్రసముత్థాని తేజాంసీవ పరాత్మనః। సుసారాణి సుగన్ధీని సుకుమారాకృతీని చ। మనోనయనహారీణి దేవస్యాపి నిసర్గతః। స్వైరేవ ధార్యమాణాని రూపైర్బహువిధైశ్శుభైః। యథారూపం యథాస్థానం యథావర్ణం యథాక్రమమ్। ప్రణమ్య విన్యసేద్భక్త్యా స్వైర్మన్త్రైః పురతో హరేః" ఇత్యాదిక్రమేణ భగవతః పురత ఏవ నూపురాదీని సర్వాణి భూషణాని ధ్యాత్వా ప్రణమ్య.

ఓం సుదర్శనాయ హేతిరాజాయ నమః	ఇతి సుదర్శనాత్మానం, రక్తవర్ణం, రక్తనేత్రం, ద్విభుజం, కృతాఞ్జలిపుటం, భగవన్తమాలోకయన్తం, తద్దర్శనానన్దబృంహితముఖం, మూర్ధ్ని భగవచ్చక్రం ధారయన్తం, మనస్తత్త్వాధిదైవతం, పక్షీణః ప్రణమ్య.
ఓం నన్దకాయ ఖడ్గాధిపతయే నమః	ఇతి తత్రైవ, జ్ఞానతత్త్వాధిదైవతం, మూర్ధ్ని భగవత్ఖడ్గం ధారయన్తం, దివ్యపురుషమ్ప్రణమ్య.
ఓం పద్మాయ నమః	ఇతి తత్రైవ, శిరసి పద్మం ధారయన్తం, శైత్య సౌగన్ధ్య సౌన్దర్య మార్దవాదిగుణం, లీలాపద్మం, ధ్యాత్వా-ప్రణమ్య.
ఓం పాఞ్చజన్యాయ శఙ్ఖాధిపతయే నమః	ఇతి, వామతః, శఙ్ఖాత్మానం, సితవర్ణం, రక్తనేత్రం, ద్విభుజం, కృతాఞ్జలిపుటం, శఙ్ఖనాద బృంహితముఖం, మూర్ధ్ని భగవచ్ఛఙ్ఖం ధారయన్తం, ప్రణమ్య.
ఓం కౌమోదక్యై గదాధిపత్న్యై నమః	ఇతి తత్రైవ గదాం, దేవీం, మహత్తత్త్వాధిదైవతం, భగవద్గదాం శిరసా దధతీం ప్రణమ్య.
ఓం శార్ఙ్గాయ చాపాధిపతయే నమః	ఇతి తత్రైవ త్రిణతం, శిరసా భగవద్ధనుర్ధారయన్తం, తత్తదాకృతి శర తూణీరద్వయసమేతం, శార్ఙ్గాత్మానం, ప్రణమ్య.
ఓం సర్వేభ్యో భగవద్దివ్యాయుధేభ్యో నమః	ఇతి సర్వాణి భగవదాయుధాని, స్వశిరోధృతస్వస్వరూపాయుధాని, ప్రణమ్య.
ఓం సర్వాభ్యో భగవత్పాదారవిన్దసంవాహినీభ్యో నమః	ఇతి భగవత్పాదారవిన్దసంవాహినీస్సమస్తాః ప్రణమ్య.

ఓం అనన్తాయ నాగరాజాయ నమః	ఇతి పృష్ఠతః, అనన్తనాగరాజం, చతుర్బాహుం, హలముసలధరం, కృతాఞ్జలిపుటం, ఫణామణి సహస్రమణ్డితోత్తమాఙ్గం, వారుణీకాన్తిభ్యాం పత్నీభ్యాం సమేతం, భగవన్తమాలోకయన్తం, తద్దర్శనానన్దపుష్టిత సర్వాఙ్గం, ధ్యాత్వా ప్రణమ్య.
ఓం సర్వేభ్యో భగవత్పరిజనేభ్యో నమః	ఇతి అనుక్తానసఙ్ఖ్యేయాన్, భగవత్పరిజనాన్, సర్వతః ప్రణమ్య.
ఓం భగవత్పాదుకాభ్యాం నమః	ఇతి పురతః, పాదుకే ప్రణమ్య.
ఓం సర్వేభ్యో భగవత్పరిచ్ఛదేభ్యో నమః	ఇతి సర్వాన్, పరిచ్ఛదాన్ సర్వతః ప్రణమ్య.
ఓం వైం వైనతేయాయ నమః	ఇతి, అగ్రతః, వైనతేయం, సమాసీనం, ద్విభుజం, కృతాఞ్జలిపుటం, భగవన్తమాలోకయన్తం, రుద్రాసుకీర్తిభ్యాం పత్నీభ్యాం సమేతం, ధ్యాత్వా, ప్రణమ్య.
ఓం భగవతే విష్వక్సేనాయ నమః	ఇతి భగవతః ప్రాగుత్తరే దక్షిణాముఖం, చతుర్భుజం, కృతాఞ్జలిపుటం, శఙ్ఖచక్రధరం, నీలమేఘనిభం, సూత్రవత్యా పత్న్యా సమేతం, ధ్యాత్వా - ప్రణమ్య.
ఓం గం గజాననాయ నమః ఓం జం జయత్సేనాయ నమః ఓం హం హరివక్త్రాయ నమః ఓం కం కాలప్రకృతి సంజ్ఞకాయ నమః ఓం సర్వేభ్యో భగవద్విష్వక్సేన పరిజనేభ్యో నమః	ఇతి విష్వక్సేన పరిజనాన్, తస్య సమన్తతః ప్రణమ్య.

ఓం చణ్డాయ ద్వారపాలాయ నమః
ఓం ప్రచణ్డాయ ద్వారపాలాయ నమః

ఇతి పూర్వద్వార పార్శ్వయోః శఙ్ఖచక్రగదాఽఽఽఙ్గాము(?)ద్రాధరచతుర్హస్తౌ, చణ్డప్రచణ్డౌ ప్రణమ్య.

ఓం భద్రాయ ద్వారపాలాయ నమః
ఓం సుభద్రాయ ద్వారపాలాయ నమః

ఇతి దక్షిణద్వారపార్శ్వయోః పూర్వోక్తలక్షణౌ భద్రసుభద్రౌ ప్రణమ్య.

ఓం జయాయ ద్వారపాలాయ నమః
ఓం విజయాయ ద్వారపాలాయ నమః

ఇతి పశ్చిమద్వారపార్శ్వయోః పూర్వోక్త లక్షణౌ జయవిజయౌ ప్రణమ్య.

ఓం ధాత్రే ద్వారపాలాయ నమః
ఓం విధాత్రే ద్వారపాలాయ నమః

ఇతి ఉత్తరద్వారపార్శ్వయోః పూర్వోక్త లక్షణౌ ధాతృవిధాతారౌ, ప్రణమ్య.

ఓం సర్వేభ్యో భగవద్ద్వారపాలేభ్యో నమః

ఇతి సర్వాన్ ద్వారపాలాన్ సర్వతః ప్రణమ్య.

ఓం కుముదాయ గణాధిపతయే సవాహన
పరివార ప్రహరణాయ నమః,
ఇతి పూర్వస్యాం,
ఓం కుముదాక్షాయ గణాధిపతయే సవాహన
పరివార ప్రహరణాయ నమః, ఇతి ఆగ్నేయ్యాం,
ఓం పుణ్డరీకాయ గణాధిపతయే సవాహనపరివార
ప్రహరణాయ నమః, ఇతి దక్షిణస్యాం,
ఓం వామనాయ గణాధిపతయే సవాహనపరివార
ప్రహరణాయ నమః, ఇతి నైరృత్యాం,
ఓం శఙ్కుకర్ణాయ గణాధిపతయే సవాహనపరివార
ప్రహరణాయ నమః, ఇతి పశ్చిమాయాం,
ఓం సర్వనేత్రాయ గణాధిపతయే సవాహన పరివార
ప్రహరణాయ నమః, ఇతి వాయవ్యాం,
ఓం సుముఖాయ గణాధిపతయే సవాహన పరివార
ప్రహరణాయ నమః, ఇతి ఉత్తరస్యాం,
ఓం సుప్రతిష్ఠితాయ గణాధి పతయే సవాహన
పరివార ప్రహరణాయనమః, ఇతిఐశాన్యాం, చ

కుముదాది గణాధిపతీన్, చతుర్బాహూన్, శఙ్ఖచక్రగదాధరాన్, సవాహన పరివార ప్రహరణాన్, ధ్యాత్వా ప్రణమ్య

ఓం సర్వేభ్యో భగవత్పారిషదేభ్యో నమః — ఇతి పూర్వోక్తలక్షణాన్ సర్వాన్, పారిషదాన్, నమస్తతః ప్రణమ్య, గన్ధాద్యైరభ్యర్చయేత్.

పూజాయామావాహనస్థానాని:*— క్షీరార్ణవాదిత్యమణ్డల హృదయాని ; మథురాయోధ్యాది దివ్యావతారస్థానాని ; అన్యాని పౌరాణికాని ; శ్రీరఙ్గాదీని యథారుచి.

ఏవమ్భగవన్తం నారాయణం, దేవీభూషణాయుధ పరిజన పరిచ్ఛదద్వారపాల పారిషదైస్సేవ్యమానం, స్వాధీనత్రివిధచేతనాచేతన స్వరూపస్థితి ప్రవృత్తిభేదం, క్లేశకర్మాద్యశేషదోషాసంస్పృష్టం, స్వాభావికానవధికాతిశయ జ్ఞానబలైశ్వర్య వీర్య శక్తి తేజఃప్రభృత్యసఙ్ఖ్యేయ కల్యాణగుణగణౌఘ మహార్ణవం, ధ్యాత్వా - ప్రణమ్య - మూలమన్త్రేణ స్వాత్మానమ్భగవతే నివేద్య - ప్రణమ్య - అనుజ్ఞాప్య - పూజామారభేత.

“ఇజ్యాకాలస్తృతీయోయమహ్నోంశస్సముపాగతః । సమ్భృతాశ్చైవ సమ్భారాః కల్పితాన్యాసనాని చ । స్నానాద్యర్థాని దేవేశ తవేచ్ఛా వర్తతే యది । అవలోకనదానేన తత్సర్వం సఫలఙ్కురు । తదర్థం సహదేవీభ్యాం సానుగైస్సచివైస్సహ । మదనుగ్రహాయ కృపయాహ్యాత్రాగన్తుం త్వమర్హసి” ఇతి విజ్ఞాప్య - మన్త్రాసనమానీయ - గన్ధాదిభిరభ్యర్చ్య - మూలమన్త్రేణ పాదుకే ప్రదాయ - తత్రోపవిష్టే భగవతి, ఉద్ధరిణ్యా పూర్వస్థాపితాదర్ఘ్యపాత్రాదర్ఘ్య జలమాదాయ, పాణిభ్యాఝ్ఘ్రేణ సముద్ధృత్య తిష్ఠన్నవనతాననస్సన్ “భగవన్ మత్పూజాప్రతిగృహ్ణీష్వ” ఇతి ప్రార్థయన్, భగవన్ముఖే దర్శయిత్వా-ఘణ్టానాదపూర్వకం, భగవద్దక్షిణ హస్తే కిఞ్చిత్ప్రదాయ - శేషమర్ఘ్య ప్రతిగ్రహ

* ఆలయేషు తు మూలబిమ్బే సాళగ్రామశిలావత్సాన్నిధ్య యాచనమాత్రమ్ - ఉత్సవాదిబిమ్బానాం మూలబిమ్బాత్ - శ్ర్యాదీనాం దేవీనాం శ్రీవత్సాచ్చావాహనమ్.

పాత్రే ప్రక్షిపేత్ - హస్తశాటికామ్పరిగృహ్య - స్వహస్తౌ ప్రక్షాళ్య - పాదయోః పుష్పాణి దత్వా - తతస్స్వహస్తద్వయమ్పరిమార్జ్య - " అకృత్రిమప్రేమరసనిర్భరైస్స్వకరామ్బుజైః । శుద్ధైస్స్వభావసుభగైస్సుఖస్పర్శైస్సుగన్ధిభిః । సంవాహ్యమానమనిశం శేషశేషాశనాదిభిః । అసత్యస్యాతినీచస్య భక్తిహీనస్య దుర్మతేః। మమాపి కరయోరద్య స్వయైవ కృపయా హరే । నిధేహి చరణద్వన్ద్వం న్యస్తమస్మి శరణాగతః " ఇతి సమ్ప్రార్థ్య - పాద్యపాత్రాజ్జలమాదాయ మూలమన్త్రోచ్చారణ పూర్వకం "భగవన్నిదమ్పాద్యమ్ప్రతిగృహ్ణీష్వ " ఇతి ప్రార్థయన్నవనతాననః భగవత్పాదయోః కిఞ్చిత్ప్రదాయ - మనసా పాదౌ ప్రక్షాళ్య - శేషమ్పాద్యప్రతిగ్రహపాత్రే ప్రక్షిపేత్. ఏవం ద్విః. పాదౌ వస్త్రేణ సమ్మృజ్య - గన్ధపుష్పాణి దత్వా - ఆచమనీయపాత్రాదాచమనీయమాదాయ - మూలమన్త్రోచ్చారణ పూర్వకం, "ఆచమనీయమ్ప్రతిగృహ్ణీష్వ" ఇతి ప్రార్థయన్ [illegible]పూర్వకం, భగవద్దక్షిణహస్తే కిఞ్చిద్దత్వా - [illegible] గన్ధస్నాత్వా - శేషమాచమనప్రతిగ్రహపాత్రే ప్రక్షిపేత్. పునః త్రిః. తతో గన్ధ పుష్ప ధూప దీపాచమనీయ ముఖవాస* తామ్బూలాని దత్వా - ప్రణమ్య - "ఆత్మాత్మీయం సర్వం, భగవన్, నిత్యకిఙ్కరత్వాయ స్వీకురు " ఇతి భగవతే నివేదయేత్. అర్ఘ్యాదిస్నానాన్త వ్యతిరిక్తానాముపచారాణాం ముఖ్యద్రవ్యాలాభే సర్వార్థతోయేనైవ దానం. మూలమన్త్రేణైవ సర్వోపచారాన్ ప్రదర్శనాదిపూర్వకం సమర్పయేత్. †

---

* కర్పూరకుఙ్కుమగుగ్గులు మాతులుఙ్గాది వాసనా ద్రవ్యసముదాయః.

† ఏకైకోపచారసమర్పణకాలే తత్తత్ప్రదానార్థనామోచ్చారణపూర్వకం, తత్తత్ప్రదానార్థం, " ఇదమ[illegible] " ఇతి ప్రార్థయేత్ - " ఇదమ్ప్రతిగృహ్ణీష్వ భగవన్ " ఇతి వదేత్ - " దేవదేవ [illegible] " ఇతి [illegible] - " అనేన భగవాన్ప్రీయతాం వాసుదేవః " ఇతి ప్రీణయేత్.

తతః, స్నానాసనమానీయ - గన్ధాదిభిరభ్యర్చ్య - ప్రణమ్య-"స్నానకాలస్త్వయమ్ప్రాప్తస్త్వదేచ్ఛా వర్తతే యది। అభ్యఞ్జయిత్వా దేవేశ సుస్నానఙ్కర్తుమర్హసి। స్ఫుటీకృతమ్మయా దేవ ఇదంస్నానపరే త్వయి। సపాదపీఠమ్పరమమిదం స్నానాసనమ్మహత్। ఆసాదయాశు స్నానార్థమ్మదనుగ్రహకామ్యయా" ఇతి విజ్ఞాప్య - మూలమన్త్రేణ పాదుకే ప్రదాయ - తత్రోపవిష్టే భగవతి, మాల్యవస్త్రభూషణాన్యపనీయ, విష్వక్సేనాయదత్వా - స్నానశాటికామ్ప్రదాయ - పాద్య, ఆచమన, పాదపీఠప్రదాన, దన్తకాష్ఠ, జిహ్వానిర్లేఖన, గణ్డూ*ష, ముఖప్రక్షాళన, హస్తప్రక్షాళన, ఆచమన, ఆదర్శప్రదర్శన, హస్తప్రక్షాళన, ముఖవాస, తామ్బూల, తైలాభ్యఞ్జన, ఉద్వర్తన, ఆమలకతోయ, ప్రక్షాళనతోయ, కఙ్కతి, ప్లోత దేహశోధనశాటికాప్రదాన, హరిద్రాలేపన, ప్రక్షాళన, వస్త్రోత్తరీయయజ్ఞోపవీత, పాద్య, ఆచమన, పవిత్రప్రదాన, గన్ధ, పుష్ప, ధూప, దీప, ఆచమనాని దత్వా - నృత్తగీతవాద్యాది సర్వమఙ్గళైస్సహ, , పురుషసూక్తేన మూలమన్త్రేణచ భగవన్తం - స్నానీయతోయేనాభిషిచ్య - నీరాజన, ఆచమన, దేహశోధనప్లోతవస్త్రోత్తరీయ, పాద్య, ఆచమన, కూర్చప్రసారణాని సమర్పయేత్.

తతః, అలఙ్కారాసనమానీయ - గన్ధాదిభిరభ్యర్చ్య - ప్రణమ్య - "సమ్పన్నందేవ నద్వస్త్రభూషాస్రక్చన్దనాదికమ్। అలఙ్కారాసనమ్భద్రమధితిష్ఠ తృతీయకమ్" ఇతి విజ్ఞాప్య - మూలమన్త్రేణ పాదుకే ప్రదాయ - తత్రోపవిష్టే, పఞ్చపాత్రస్థతోయాన్యశేషాణి పరిహృత్య - స్నానీయవర్జమర్ఘ్యాదీని పూర్వవత్కల్పయిత్వా - అర్ఘ్యపాద్యాచమనీయాని దత్వా - గన్ధ, పాదసమ్మర్దనవస్త్రోత్తరీయ భూషణోపవీతాచమనీయానిదత్వా, పుష్పప్రదానాలఙ్కారాఞ్జనోర్ధ్వపుణ్డ్రాదర్శ ప్రదర్శనాచమనాని

* గండూషా స్త్రియోందశ.

సమర్ప్య - ఘణ్టానాదపూర్వకం, ధూపదీపం తత ఆచమనఞ్చ దద్యాత్ - ధ్వజచ్ఛత్ర చామరవాహన శఙ్ఖచిహ్న కాహళీభేర్యాది సకలవాద్యనృత్తగీతాదిభిరభ్యర్చయేత్. ఏవం శ్రీ భూమి నీళానామపి *నిత్యః అనన్త గరుడ విష్వక్సేన హేతిరాజాదీనాం, పరాఙ్కుశాద్యాచార్యాణాం స్నానాసనాద్యలఙ్కారాన్ సర్వాన్ ఉపచారాన్ ప్రత్యేకమ్ప్రత్యేకం సమర్పయేత్. అథవా గన్ధ, పుష్ప, ధూపదీపాచమనీయాన్యేవ దద్యాత్ - అథమన్త్రైః భగవతః పుష్పాణి సమర్పయేత్ - తత్ప్రకారః.

"హరిః ఓం, అగ్నిమీళే పురోహితం యజ్ఞస్య దేవమృత్విజమ్, హోతారం రత్నధాతమమ్, హరిః ఓం" - "హరిః ఓం, ఇషే త్వోర్జే త్వా వాయవస్థోపాయవస్థ దేవో వస్సవితా ప్రార్పయతు శ్రేష్ఠతమాయ కర్మణే, హరిః ఓం" - "హరిః ఓం, అగ్న ఆయాహి వీతయే గృణానో హవ్యదాతయే, నిహోతా సత్సి బర్హిషి, హరిః ఓం" - "హరి ఓం, శన్నో దేవీరభిష్టయ ఆపో భవన్తు పీతయే, శంయోరభిస్రవన్తు నః హరిః ఓం"—"ఓమిత్యగ్రే వ్యాహరేత్, నమ ఇతి పశ్చాత్, నారాయణాయేత్యుపరిష్టాత్, ఓమిత్యేకాక్షరం, నమ ఇతి ద్వే అక్షరే, నారాయణాయేతి పఞ్చాక్షరాణి, ఏతద్వై నారాయణస్యాష్టాక్షరం పదం, యో హ వై నారాయణస్యాష్టాక్షరం పదమధ్యేతి, అనపబ్రవస్సర్వమాయురేతి, విన్దతే ప్రాజాపత్యం రాయస్పోషం గౌపత్యమ్, తతోఽమృతత్వమశ్నుతే తతోఽమృతత్వమశ్నుత ఇతి, య ఏవం వేద, ఇత్యుపనిషత్ హరిః ఓం" "అథ కర్మాణ్యాచారాద్యాని గృహ్య

* నిత్యేష్వతి ప్రత్యేకముక్తత్వాత్.

స్తే, ఉపనయన పూర్వపదూహః పుణ్యాహేషు కార్యాణి, యజ్ఞోపవీతి నా, ప్రదక్షిణమ్" "ఇచ్ఛామో హి మహాబాహుం రఘువీరమ్మహాబలమ్। గజేన మహతా యాన్తం రామఞ్ఛత్త్రావృతాననమ్" - "తన్దృష్ట్వా శత్రుహన్తారమ్మహర్షీణాం సుఖావహమ్। బభూవహృష్టా వైదేహీ భర్తారమ్పరిషస్వజే" - "ధర్మక్షేత్రే కురుక్షేత్రే సమవేతా యుయుత్సవః। మామకాః పాణ్డవాశ్చైవ కిమకుర్వతసంజయ॥" "ఏష నారాయణశ్శ్రీమాన్ క్షీరార్ణవనికేతనః। నాగపర్యఙ్కముత్సృజ్య హ్యాగతో మధురాం పురీం".

"పరాశరమ్మునివరం కృతపౌర్వాహ్ణికక్రియం। మైత్రేయః పరిపప్రచ్ఛ ప్రణిపత్యాభివాద్యచ". నమామి సర్వలోకానాం జననీమబ్ధిసమ్భవామ్। శ్రియమున్నిద్రపద్మాక్షీం విష్ణువక్షఃస్థలేస్థితామ్॥ "తాసామావిరభూచ్ఛౌరిః స్మయమానముఖామ్బుజః। పీతామ్బరధరస్స్రగ్వీ సాక్షాన్మన్మథమన్మథః". "వైకుణ్ఠేతు పరేలోకే శ్రియా సార్ధం జగత్పతిః। ఆస్తే విష్ణురచిన్త్యాత్మా భక్తైర్భాగవతైస్సహ". "శెన్ఱాల్ కుడైయామిరున్దాల్ శిఙ్గాశనమాం, నిన్ఱాల్ మరవడియాం నీళ్ కడలుళ్, ఎన్ఱుం పుణైయామ్మణి విళక్కాం పూమ్పట్టాం పుల్గుమణైయాం, తిరుమాఱ్కరవు" - "కదా పునశ్శఙ్ఖరథాఙ్గకల్పకధ్వజారవిన్దాఙ్కుశ వజ్రలాఞ్ఛనమ్। త్రివిక్రమ త్వచ్చరణామ్బుజద్వయమ్మదీయమూర్ధాన మలఙ్కరిష్యతి" - "అఖిలభువన జన్మస్థేమ భఙ్గాదిలీలే వినత వివిధభూత వ్రాతరక్షైకదీక్షే। శ్రుతిశిరసివిదీప్తే బ్రహ్మణి శ్రీనివాసే భవతుమమ పరస్మిన్ శేముషీ భక్తిరూపా". "స్వస్తి హస్తిగిరిమస్తశేఖర స్సన్తనోతు మయి సన్తతం హరిః। నిస్సమాభ్యధికమభ్యధత్త యం దేవమౌపనిషదీ సరస్వతీ॥" "మునివర ఇవ శౌరేర్నిత్యహృద్యోఽపి జీవః కలుషమతిరవిద్యా కిఙ్కరత్వాధిరాజ్యమ్। విధిపరిణతిభేదాద్వీక్షితస్తేన కాలే గుణపరిషదుపజ్ఞమ్ప్రాప్య సోపాయతి స్వమ్" - "కల్యాణానామవికలనిధిః కాపికారుణ్యసీమా నిత్యామోదా నిగమవచసాం మౌళి మన్దారం

మాలా। సమృద్ధిర్వా మధువిజయినస్సన్నిధత్తాం సదా నస్సైషా దేవీ సకలభువనప్రార్థనాకామధేనుః". "ఉపవీతిసమూర్ధ్వపుణ్డ్రవన్తస్త్రిజగత్పుణ్యఫలన్త్రిషణ్డహస్తమ్। శరణాగతసార్థవాహమీడే శిఖయా శేఖరిణం పతిం యతీనామ్"-"భాద్రపదమాసగతవిష్ణువిమలర్క్షే వేఙ్కటమహీధ్రపతితీర్థదినభూతే। ప్రాదురభవజ్జగతి దైత్యరిపుఘణ్టాహన్త కవితార్కికమృగేన్ద్ర గురుమూర్త్యా" ఇత్యాదిభిః, మూలమన్త్రేణ ప్రత్యక్షరఞ్చ పుష్పమ్ప్రదాయ - ద్వాదశాక్షరేణ, విష్ణుగాయత్ర్యా, పఞ్చోపనిషన్మన్త్రైః, పురుషసూక్తఋగ్భిః, అన్యైశ్చ భగవన్మన్త్రైః పుష్పం ప్రదాయ - దేవ్యాదిపారిషదాన్తం, తత్తన్మన్త్రేణ పుష్పమ్ప్రదాయ - ప్రణమ్య - ప్రతిదిశమ్ప్రదక్షిణప్రణామపూర్వకమ్భగవతే పుష్పాఞ్జలిన్దత్త్వా-పురతః ప్రణమ్య - శ్రుతి*సుభైస్స్తోత్రైస్స్తుత్వా - స్వాత్మానన్నిత్యకిఙ్కరత్వేన నివేద్య - తత్రైవ ధ్యాత్వా - యథాశక్తిమూలమన్త్రఞ్జపిత్వా - సర్వభోగప్రపూరణీం శాలితణ్డులనిర్మితామ్మాత్రాన్దత్త్వా - "భోగాపవర్గఫలదాం భుఙ్క్ష్వ భోగాం జగద్గురో। సతామప్యసతాం మేమాస్తు తే పరిపూర్ణతా" ఇతి ప్రార్థ్య - ముఖవాసతామ్బూలాదీని ప్రదాయ-అర్ఘ్యం దత్త్వా-భోజ్యాసనమానీయ-అభ్యర్చ్య ప్రణమ్య - "ప్రాప్యస్తు ప్రాపణే కాలే పతత్యాసీత ఏష తే। మృష్టమేధ్యస్థిరాన్నాని భక్ష్యభోజ్యాన్యనేకశః। సమ్పన్నాని జగన్నాథ భోజ్యాసనముపాశ్రయ" ఇతి విజ్ఞాప్య - పాదుకే ప్రదాయ - తత్రోపవిష్టే భగవతి పాద్యాచమనార్హణీయాని† దత్త్వా - గుడం, మాక్షికం, సర్పిః, దధి, క్షీర‡

* దివ్య ప్రబంధాదిభిః.

† అర్హణం = "శీతలోదకసంయుక్తమేలాకర్పూరసంయుతమ్। మన్దోష్ణం వాన నాయుక్తమర్హణామ్బు సమీరితమ్॥"

‡ అయమేవ మధుపర్కః.

క్షిప్త్వేతి పాత్రేనిక్షిప్య - శోషణాదిభిర్విశోధ్య - అర్ఘ్యజలేనప్రోక్ష్య - అవనతశిరాహస్తోత్ఫుల్లనయనో హృష్టమానసోభూత్వా, ప్రదాయ - ఆచమనీయన్దద్యాత్.

యద్ద్రవ్యమ్భగవతే దీయతే తత్సర్వం శోషణాదిభిర్విశోధ్య అర్ఘ్య జలేన సమ్ప్రోక్ష్యాస్త్రమన్త్రేణ రక్షాఙ్కృత్వా, దద్యాత్. తతశ్చగాం సువర్ణం రత్నానిచ దద్యాత్. తతః, సుసంస్కృతాన్న మాజ్యాఢ్యన్దధిక్షీరమధూనిచ, ఫలమూలవ్యఞ్జనాని, మోదకాంశ్చ, అన్యాని లోకే ప్రియతమాని, శాస్త్రావిరుద్ధాని, ఆత్మనశ్చేష్టానిసమ్భృత్య - శోషణాదిభిర్విశోధ్య - అర్ఘ్యజలేన ప్రోక్ష్య - అస్త్రమన్త్రేణ రక్షాఙ్కృత్వా - సురభిముద్రాం ప్రదర్శ్య - దేవస్యపురతో నిధాయ - కృతాఞ్జలిస్సభయస్త్విదం, "అసత్యమశుచిన్నీచ మపరాధైకభాజనమ్। అల్పశక్తిమచైతన్య మనర్హాన్త్వత్క్రియాస్వపి। మామనాదృత్యదుర్బుద్ధిం స్వయైవకృపయావిభో। అతిప్రభూతమత్యన్తభక్తిస్నేహోపపాదితమ్ । శుద్ధంసర్వగుణోపేతం సర్వదోషవివర్జితమ్ । స్వానురూపంవిశేషేణ స్వదేవ్యాస్సదృశైర్గుణైః । త్వమేవేదం హవిః కృత్వా స్వీకురుష్వసురేశ్వర । పాయసాన్నఙ్గుడాన్నఞ్చ ముద్గాన్నం శుద్ధమోదనమ్। దధిక్షీరాజ్యసమ్మిశ్ర న్నానాపూపఫలాన్వితమ్। యతీన్ద్రియామునేయాద్యైః పరాఙ్కుశముఖైరపి। నివేద్యమాన న్నైవేద్యం స్వీకురుష్వసురేశ్వర।" ఇతి సమ్ప్రార్థ్య "అతిప్రభూత మతిప్రియతమ మతిసమగ్ర మత్యన్తభక్తికృత మిదంస్వీకురు" ఇతి ప్రణామపూర్వక మత్యన్తసాధ్వసవినయావనతః పరిషేచనోపస్తరణార్థన్దేవస్య దక్షిణహస్తే, అర్హణామ్బు దత్వా - ఘణ్టానాదపురస్సరం గ్రాసముద్రయా* హవిరాదికమ్మూలమన్త్రేణనివేదయేత్. మధ్యేమధ్యేపా

---

*మధ్యమానామికా మధ్యమపర్వణోః రఙ్గుష్ఠయోగో గ్రాసముద్రా.

నీయఞ్చ సమర్పయేత్ - తతశ్చానుపానతర్పణే* ప్రదాయ - సర్వార్థతోయేన హస్తప్రక్షాళన, గణ్డూష, ముఖప్రక్షాళనాని సమర్ప్య - తతః, పాద్యమాచమనీయఞ్చ సమర్ప్య - ప్లోతవస్త్రేణ ముఖశోధనం, హస్తశోధనం, పాదశోధనఞ్చ కృత్వా - గన్ధపుష్ప ముఖవాస తామ్బూలాని దత్త్వా - ప్రణమేత్.

దేవ్యాదీనామపి హవిర్నివేదనపక్షే భగవన్నివేదితాదన్యద్ధవిర్నివేదయేత్ - పునర్మన్త్రాసనఞ్చ - కూర్చేన మార్జయిత్వా - గన్ధాదిభిరభ్యర్చ్య - ప్రణమ్య - అనుజ్ఞాప్య - "మన్త్రాసనమిదన్తుభ్యం మయా దత్తమనుత్తమమ్ । కూర్చేన శోధితం విష్ణో పునరాసాదయ ప్రభో" ఇతి విజ్ఞాప్య - మూలమన్త్రేణ పాదుకే ప్రదాయ - తత్రోపవిష్టే భగవతి పాద్యాచమనే దత్త్వా - మాల్యభూషణాదీన్యపనీయ - సనేశాయ దత్త్వా - పాద్యాచమన గన్ధపుష్ప ధూపదీపాచమనాపూపఫలాచమనముఖవాసతామ్బూలాదిభిరభ్యర్చ్య - ప్రదక్షిణీకృత్య ప్రణమ్య -

పర్యఙ్కాసనమభ్యర్చ్య ప్రణమ్య - "భగవన్ పుణ్డరీకాక్ష కరుణామృతవారిధే । ఆసాదయ మయా దత్తం పర్యఙ్కాసనముత్తమమ్" ఇతి ప్రార్థ్య - మూలమన్త్రేణ పాదుకే ప్రదాయ - తత్రోపవిష్టే. భగవతి, పాద్యాచమనే దత్త్వా - మాల్య భూషణ వస్త్రాణి విసృజ్య - విష్వక్సేనాయ దత్త్వా - సుఖశయనోచితం సుఖస్పర్శం వాసస్తదుచితాని భూషణాని, ఉపవీతఞ్చ ప్రదాయ - ఆచమనం దత్త్వా - గన్ధపుష్ప ధూపదీప ముఖవాస తామ్బూలాదిభిరభ్యర్చ్యయేత్.

"చరణం పవిత్రం వితతం పురాణమ్, యేన పూత స్తరతిదు

* అనుపానం = జమ్బీరరసమిశ్రితక్షీరాదీని - తర్పణం = "అపక్వైరతిపక్వైశ్చ సుపక్వైర్గుళపక్వకైః । పానీయైరిక్షుకర్పూరైర్నారికేళఫలామ్బుభిః । ఏతైరేభిస్సమాయుక్తం తర్పణం సముదాహృతమ్"

ష్కృతాని, తేనపవిత్రేణ శుద్ధేనపూతాః, అతిపాప్మాన మరాతిన్తరేమ, లోకస్యద్వార మర్చిమత్పవిత్రమ్, జ్యోతిష్మద్భ్రాజమానమ్మహస్వత్, అమృతస్యధారాబహుధాదోహమానమ్, చరణన్నోలోకే సుధితాన్దధాతు''

''తద్విష్ణోః పరమమ్పదంసదాపశ్యన్తిసూరయః, దివీవచక్షురాతతమ్, తద్విప్రాసో విపన్యవోజాగృవాం సస్సమిన్ధతే, విష్ణోర్యత్పరమమ్పదమ్'' - ''పర్యాప్త్యై అనన్తరాయాయసర్వస్తోమోతిరాత్ర ఉత్తమమహర్భవతి సర్వస్యాప్త్యై సర్వస్య జిత్యైసర్వమేవతే నాప్నోతి సర్వఞ్జయతి'' ఇతి నృత్తగీత వాద్యాదిభిస్సహనీరాజనం సమర్ప్య -

''శిత్తంశిరుకాలేవన్దున్నైచ్చేవిత్తు,
ఉన్పొత్తామరై యడిపోత్తుంపొరుళ్ కేళాయ్,
పెత్తంమేయ్త్తుణ్ణుం కులత్తిల్పిఱందు,
నీయుత్తేవలెజ్గళై క్కొళ్ళామల్పోగాదు,
ఇత్తైప్పఱై కొళ్వానన్రు కాణ్ గోవిన్దా,
ఎత్తెక్కుమెళ్రేళ్ పిఱవిక్కుం,
ఉన్దన్నోడుఱ్ఱోమే యామున క్కే-నామాట్ చెయ్వోం,
మత్తైనఙ్కామజ్గళ్ మాత్తేలోరెంబావాయ్''

''వఙ్గక్కడల్ కడైన్ద మాదవనై క్కేశవనై,
తిఙ్గళ్తిరుముగత్తుచ్చేయిఙ్గై యార్ శెన్ఱిఱైంజి,
అఙ్గప్పఱైకొణ్డవాత్తై అణిపుదువై,
పైఙ్గమలత్తణ్డెరియల్ పట్టర్పిరాన్ కోదై శొన్న,
శఙ్గత్తమిళ్మాలై ముప్పదుం తప్పామే,

ఇజ్జీప్పరిశురై ప్పారీ రిరండు మాల్వారై త్తోళ్,
శెజ్జిణ్ తిరుముగత్తు చ్చెల్వ త్తిరుమాలాల్,
ఎజ్జుంతిరువరుళ్ పెత్తిణ్బురువ రెంబావాయ్"

"పల్లాణ్డు పల్లాణ్డు పల్లాయిరత్తాణ్డు, పలకోడినూఱాయిరం మల్లాణ్డతిణ్డోళ్ మణివణ్ణా వున్ శెవ్వడి శెవ్వితిరుక్కాప్పు.

అడియోమోడుం నిన్నోడుం పిరివిన్రియాయిరం పల్లాణ్డు, వడివాయ్ నిన్వలమార్బినిల్ వాళ్గిన్ర మఙ్గైయుంపల్లాణ్డు, వడివార్ శోదివల త్తుఱైయుం శుడరాళియుంపల్లాణ్డు, పడైపోర్పుక్కుముళ్గుమప్పాఞ్జశన్నియముం పల్లాణ్డే".

"సర్వదేశదశాకాలే ష్వవ్యాహతపరాక్రమా । రామానుజార్యదివ్యాజ్ఞా వర్ధతామభివర్ధతామ్ । రామానుజార్య దివ్యాజ్ఞాప్రతివాసరముజ్వలా । దిగన్తవ్యాపినీ భూయాత్సాహి లోకహితైషిణీ । శ్రీమన్ శ్రీరఙ్గశ్రియమనుపద్రవామనుదినం సంవర్ధయ । శ్రీమన్ శ్రీరఙ్గశ్రియమనుపద్రవామనుదినం సంవర్ధయ । నమోరామానుజార్యాయ వేదాన్తార్థప్రదాయినే।ఆత్రేయపద్మనాభార్య సుతాయగుణశాలినే।రామానుజదయాపాత్రంజ్ఞానవైరాగ్యభూషణమ్ । శ్రీమద్వేఙ్కటనాథార్యం వన్దేవేదాన్తదేశికమ్" ॥

"వాళ్గియిరామానుశప్పిళ్ళాన్ మాతికవాల్ వాళ్గుం, అణినికమాన్తగురు, వాళ్గియవన్ మాఱన్ మఱైయుమిరామానుశన్ పామియయుం తేరుంబడియురైక్కుం శీర్ .

వంజప్పలశమయం మాయ్క్కవన్దోన్ వాళ్గియే,
మన్నుపుగళ్ పూదూరాన్ మనముకప్పోన్ వాళ్గియే
కంజత్తిరుమంగై యుకక్కవన్దోన్ వాళ్గియే,
కలియనురై కుడికొండ కరుత్తుడైయోన్ వాళ్గియే,
శెంజోల్ త్తమిళ్మఱైగళ్ తెళిందురైప్పోన్ వాళ్గియే,

తిరుమలై మాల్ తిరుమణియాయ్ శిఱక్కవందోన్ వాళియే,
తంజప్పరకదియై త్తందరుళ్వోన్ వాళియే,
శెందమిళ్ తూప్పుల్ తిరువేంగడవన్ వాళియే"

"నానిలముం తాన్ వాళ నాన్మఱైగళ్ తాంవాళ,
మానకరిల్ మాఱన్ మఱైవాళ,
ఞానియర్గళ్ శెన్నియణిశేర్,

తూప్పుల్ వేదాన్త దేశికనే ఇన్నుమొరు నూత్తాణ్డిరుమ్॥"—వాళియణి తూప్పుల్ వరుసికమాన్తాశిరియన్, వాళియవన్పాదారవిన్దమలర్, వాళియనన్కోదిలాత్తాళ్ మలరైక్కొణ్డాడిక్కొణ్డిరుక్కుం,తీదిలానల్లోర్ తిరళ్"

శ్రీమాన్వేఙ్కటనాథార్యః కవితార్కికకేసరీ । వేదాన్తాచార్య వర్యోమే సన్నిధత్తాం సదాహృది॥

శ్రీమల్లక్ష్మణయోగీన్ద్రసిద్ధాన్తవిజయధ్వజమ్ । విశ్వామిత్రకులో ద్భూతం వరదార్యమహమ్భజే ॥ సర్వత న్త్రస్వతన్త్రాయ సిహ్మాయకవివాది నామ్ । వేదాన్తాచార్య వర్యాయ వేఙ్కటేశాయమఙ్గళమ్ ॥ నభస్యమాసి శ్రోణాయాంమవతీర్ణాయసూరయే । విశ్వామిత్రాన్వయాయాస్తు వేఙ్కటేశాయమఙ్గళమ్ ॥ పితాయస్యాన న్తసూరిః పుణ్డరీకాక్షయజ్వనః । పౌత్రోయ స్తనయస్తోతారమ్బాయా స్తస్య మఙ్గళమ్ ॥ వేఙ్కటేశావతారోయ స్తద్ఘణ్టాంశోథవా భవేత్ । యతీన్ద్రాంశోథవేత్యేవం వితర్క్యా యాస్తు మఙ్గళమ్ ॥ శ్రీభాష్యకారః పన్థాన మాత్మనా దర్శితమ్పునః । ఉద్ధర్తుమాగతోనూన మిత్యుక్తాయాస్తు మఙ్గళమ్ ॥ యోబాల్యే వరదార్యస్య ప్రాచార్యస్య పరాన్దయామ్ । అవాప్యవృద్ధిఙ్గమిత స్తస్మైయోగ్యాయమఙ్గళమ్ ॥ రామానుజార్యాదాత్రేయాన్మాతు లాత్సకలాఃకలాః । అవాపవింశత్యబ్దేయ స్తస్మై ప్రాజ్ఞాయమఙ్గళమ్ ॥ శ్రుతప్రకాశికాభూమా యేనాదౌపరిరక్షితా । ప్రవర్తితాచ పాత్రేషు తస్మై శ్రేష్ఠాయమఙ్గళమ్॥

సాంస్కృతీభిర్ద్రామిడీభిర్బహ్వీభిః కృతిభిర్జనాన్ । యస్సముజ్జీవయామాస తస్మై సేవ్యాయ మఙ్గళమ్ ॥ యః ఖ్యాతిలాభపూజాసు విముఖో వైష్ణవే జనే । క్రయణీయదశాం ప్రాప్తస్తస్మై భవ్యాయ మఙ్గళమ్ ॥ యస్మాదేవ మయా సర్వం శాస్త్రమగ్రాహి నాన్యతః । తస్మై వేఙ్కటనాథాయ మమ నాథాయ మఙ్గళమ్ ॥ పిత్రే బ్రహ్మోపదేష్ట్రే మే గురవే దైవతాయ చ । ప్రాప్యాయ ప్రాపకాయాస్తు వేఙ్కటేశాయ మఙ్గళమ్॥ యః కృతం వరదార్యేణ వేదాన్తాచార్య మఙ్గళమ్। ఆశాస్తేఽనుదినం సోఽపి భవేన్మఙ్గళభాజనమ్ ॥ భాద్రపదమాస గత విష్ణు విమల ఋక్షే వేఙ్కటమహీధ్రపతి తీర్థదిన భూతే । ప్రాదురభవజ్జగతి దైత్యరిపు ఘణ్టా హన్త కవితార్కికమృగేన్ద్ర గురుమూర్త్యా॥ సశఙ్ఖచక్రలాఞ్ఛనస్సదూర్ధ్వపుణ్డ్రమణ్డితస్సకణ్ఠలగ్నసత్తుళస్యనర్ఘ పద్మమాలికః । సితాన్తరీయ సూత్తరీయ యజ్ఞసూత్ర శోభితో మమావిరస్తు మానసే గురుస్స వేఙ్కటేశ్వరః ॥ అనన్తసూరిసూనవేఽభినన్ద్యమానవైభవాద్దిగన్తవాది హంసజైత్రకాళమేఘ దేశికాత్ । ఉపాత్త సర్వశాసనాయ హన్త సర్వవింశతే పునః పునర్నమస్క్రియాస్తు వేఙ్కటేశ సూరయే ॥ కలయే సతతఙ్కరుణాజలధిఙ్కరుణావిషయఙ్కమలాధిపతేః । కలివైరిశఠారివచోరసికఙ్కవితార్కికకేసరి సూరిగురుమ్ ॥ కవితార్కిక కళభవ్రజ కబళీకృతిసింహఙ్కమలాపతి కరుణారస పరివర్ధితబోధమ్ । యతినాయక పదపఙ్కజ యుగళీపరతన్త్రమ్భజ మానస బుధవేఙ్కటపతి దేశికమనిశమ్ ॥ గురౌ వాదిహంసామ్బుదాచార్య. శిష్యే జనా భక్తిహీనా యతీన్ద్రప్రియాస్స్యుః। యతీన్ద్రప్రియా విష్ణుకారుణ్యదూరాః కుతో ముక్తివార్తాపి తాదృగ్విధానామ్॥ వేదే సఞ్జాతఖేదే మునిజనవచనే ప్రాప్తనిత్యావమానే సఙ్కీర్ణే సర్వవర్ణే సతి తదనుగుణే నిష్ప్రమాణే పురాణే। మాయావాదే సమోదే కలికలుషవశాచ్ఛూన్యవాదే వివాదే ధర్మత్రాణాయ యోఽభూత్సజయతు భగవాన్ విష్ణుఘణ్టావతారః॥ ఆశామతఙ్గజగ

ఞానవిషహ్యావేగా న్నాదేయతిక్షితిభృతః ప్రసభ న్నిరున్ధన్ । కార్యఃకథాహావ కుతూహలిభిః పరేషా జ్కృణ్ణే సపష కవితార్కికసింహనాదః॥ కవితార్కికసింహాయ కల్యాణగుణశాలినే। శ్రీమతే వేఙ్కటేశాయ వేదాన్తగురవే నమః" ఇత్యాదిభిః, శ్రుతిసుఖైః స్తోత్రైః స్తుత్వా-

"భగవానేవస్వ నియామ్యస్వరూపస్థితిప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేనానేనాత్మనా స్వకీయైశ్చ దేహేన్ద్రియాన్తఃకరణైః స్వకీయ కల్యాణతమ ద్రవ్యమయానౌపచారిక సాంస్పర్శికాభ్యవహారికాది సమస్తభోగానతిప్రభూతానతిప్రియతమా నతిసమగ్రానత్యన్త భక్తికృతానఖిలపరిజనపరిచ్ఛదాన్వితాన్ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ ప్రతిపాదితవాన్" ఇత్యనుసన్ధాయ.

"భగవన్ విష్వక్సేనారాధనాయ మామనుజానీహి" ఇతి భగవన్తమనుజ్ఞాప్య - భగవన్నివేదితాద్ధవిశ్శేషాద్విష్వక్సేనాయకించి దుద్ధృత్యనిక్షిప్య-అన్యత్సర్వం ద్వేధావిభజ్య- ఆత్మార్థమేకమవస్థాప్య-ఏకం కారిభ్యో దత్వా - ఏకం స్వాచార్యవైష్ణవేభ్యో నివేదయేత్ - భగవద్యాగావశిష్టై ర్ద్రవ్యైర్విష్వక్సేనమభ్యర్చ్య - పూర్వోద్ధృతం హవిశ్చ దత్వా - తదర్చనమ్పరిసమాప్య - తదన్నం తత్పరిచారకేభ్యో నివేద్య జలే ప్రక్షిపేత్ - యద్వా తదనుచరో భూత్వా స్వయమ్భుఞ్జీత -

"మనోబుద్ధ్యభిమానేన సహన్యస్య ధరాతలే । కూర్మవచ్చతురః పాదాన్ శిరస్తత్రైవ పఞ్చమమ్। ప్రదక్షిణసమేతేన హ్యేవమ్భూతేన సర్వదా। అష్టాఙ్గేన ప్రణామేన హ్యుపవిశ్యాగ్రతో విభోః" ఇత్యుక్తాష్టాఙ్గేన ప్రణమ్య - ఇజ్యామధ్యే సమ్భావిత బుద్ధిపూర్వాపచారాద్యైః కల్యాది పరిహారార్థం శరణముపగచ్ఛేత్* -

* "సత్యజ్ఞానానన్తానన్దామలస్వరూప, శ్రియఃపతే వత్సల, స్వామిన్, సుశీల సులభ సర్వజ్ఞ సర్వశక్తే పరమకారుణిక కృతజ్ఞ స్థిర పరిపూర్ణ పరమోదార శుద్ధసత్త్వమయ దివ్యమఙ్గళ విగ్రహాశేష శ్రీనారాయణ అత్యన్తాకిఞ్చనోఽహమితస్త్వదానకూల్య

తతోర్ఘ్యజలమ్ప్రదాయ - "అనుయాగాది కర్మాణ్యథచికీర్షుస్సాన్నిహి తంవిభుమ్। దత్తానుజ్ఞః ప్రేణాపిగమనాయాత్మనో బహిః। నిర్గన్తుకామోని క్షిప్య దేవద్వారాధికారిషు। సభయస్సానుతాపశ్చ చణ్డాదీన్ద్వారపాల కాన్। కుముదాదీన్గణేశాంశ్చ చక్రాదీన్యాయుధాన్యపి। గరుడఞ్చ విశే షేణ శేషం శేషాశనం తథా। ప్రణమ్య ధారయేద్దేవం సన్నిహితం సాధ్వ సమ్॥ నిక్షిప్తభవనమివ న్యస్యస్మిన మహానిధిమ్। నిధిత్సన్నివ చక్షుస్స్వ మర్పయన్నివ కల్పకమ్"

"ఉఱకలు ఉఱకలు ఉఱకలొణ్ణ్ శుడరాళ్ళియేశంగే, అఱవెఱి నా న్దకవాళేయళకియ శార్ఙ్గమేతణ్డే, ఇఱవుపడామలిరుందవెణ్ మమలోక పాలీర్ కాళ్, పఱవైయరైయా ఉఱకల్ పళ్ళియఱై కుఱికొళ్మిన్ ॥"

"సర్వేభవన్తస్సగణాస్సన్నద్ధాస్సర్వదిక్ష్వపి। సావధానాశ్చ తిష్ఠన్తు నిక్షిపామి భవత్స్వహమ్। మమనాథమ్మమగురుమ్మితర మ్మాత రఞ్చమే। హరింత్రియమ్మ్యనఘ్నాపితాన్పాలయతసర్వతః। యథానిక్షిప్త రూపమ్మేసన్దర్శయతసర్వదా। భవతశ్శరణంలబ్ధ్వా వ్రజామిగతసాధ్వసః" ఇతి విజ్ఞాప్యపురతః ప్రార్థయేత హరిఙ్గిరా, "నను దేవత్వమేవైక స్సస్థావరచ రఞ్జగత్। బ్రహ్మాదిస్థావరాన్తఞ్చ పరిపాసి బిభర్షి చ। సంహరిష్యసిచా ప్యన్తే రూపైస్తైస్తైర్యథేప్సితైః। కేనత్వమ్పాల్యసేదేవ కేనవాత్వం విహా న్యసే। అతస్త్వమేవత్వాన్దేవ్యా చణ్డాదీన్పాలకానపి। మాఞ్చ మామ

మేవకరిష్యే త్యాత్మరక్షాఙ్కరిష్యే-మమచ, ఇజ్యామధ్యే సమ్భావిత బుద్ధిపూర్వకా పచారాత్మకైః కల్యాదిపరిహార రూపరక్షాయా స్త్వాం వినాకల్పకోటిసహస్రేణాపి సాధన స్సాన్తి - త్వమేవోపాయ స్సరక్షాన్తేనేతిత్వా, ఏతద్రక్షణం కరిష్యసీతిసుదృఢమధ్యవస్యా మి - త్వమేవైక ద్రక్షకః - రు - దేహేన్ద్రియాది విలక్షణో నాస్మదీయత్వే నాభిమతఞ్చ వస్తుసర్వస్వామినే శ్రీమతే నారాయణాయతుభ్యమేవ నమమ-ఏతద్రక్షాభర ఉక్తగుణ విశిష్టాయతుభ్యమేవనమమ - ఏతద్రక్షాఫలమపితుభ్యమేవనమమ" ఇతి శరణాగతి ప్రకారః.

౽మప్యేతత్సర్వజ్ఞ్యహమశేషతః । పాలయిత్వా స్వసఙ్కల్పమాత్రేణ మధుసూదన । త్వామ్మయా త్వయి నిక్షిప్తం విశ్వస్తేనార్థికల్పకమ్ । ఆగతాయ యథాకాలం సర్వమ్మేదాతుమర్హసి'' ఇతి విజ్ఞాప్య - కవాటం బధ్నీయాత్ తతోజితన్తా స్తోత్రానుసంధానఙ్కుర్యాత్

ధనుర్మాసేతు బ్రాహ్మ్యముహూర్తే భగవదారాధనఙ్కుర్యాత్. తదనన్తరమేవ స్థణ్డిలస్నానఙ్కుర్యాత్.

వైశ్వదేవక్రమః

స్వార్థభాగేన వైశ్వదేవం పఞ్చమహాయజ్ఞాంశ్చ యథాసూత్రం యథాసమ్ప్రదాయం కుర్యాత్ -తత్ప్రకారః:-పాదౌప్రక్షాళ్య - ద్విరాచమ్య - ప్రాణానాయమ్య—''శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం, ప్రాతర్వైశ్వదేవఙ్కరిష్యే'' ఇతిసఙ్కల్ప్య—''కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతి చాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవ పాదారవిన్దార్చనేన ప్రాతర్వైశ్వదేవేన భగవత్కర్మణా భగవన్తం వాసుదేవ మర్చయిష్యామి'' ఇతిసఙ్కల్ప్య—''భగవతో బలేన భగవతో వీర్యేణ భగవతస్తేజ సాభగవతః కర్మణాభగవతః కర్మకరిష్యామి భగవతో వాసుదేవస్య'' ఇతి బలమన్త్ర మనుసన్ధాయ - ''భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూపస్థితి ప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేన మయాస్వకీయైశ్చోపకరణైస్స్వారాధనైక ప్రయోజనాయ పరమపురుష స్సర్వశేషీస్వశేష భూతమిదమ్ప్రాతర్వైశ్వదేవాఖ్యఙ్కర్మస్వస్మై స్వప్రీతయేస్వయ మేవకారయతి'' ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా - ఔపాసనాగ్నిం పచనాగ్నింవాప్రతిష్ఠాపయేత్ - తత్ప్రకారః:-స్థణ్డిలఙ్కల్పయిత్వా - ప్రాచీఃపూర్వ ముదక్సంస్థ
దక్షిణారమ్భ మాలిఖేత్ - అథోదీచీః పురస్సంస్థ మ్పశ్చిమారమ్భమాలి

క్షేత్ - అవాక్కరో౽భ్యుక్ష్య-తృణం నైరృత్యాంనిరస్య-అపఉపస్పృశ్య-"భూర్భువస్సువరోమ్" ఇతి, అగ్నిమ్ప్రతిష్ఠాప్య - ఉత్సృజ్య తే౽న్వాహితేన తోయ శేషమ్ప్రోక్షోయమగ్నిరధాత్తుకగ్నా యథాబహిస్సా స్యచ్చ పరిస్తరాణామ్-పరిస్తీర్య - ఆత్మనః పురతోదర్భాన్ సంస్తీర్య-తదుపరి ప్రోక్షణీ పాత్రన్నిధాయ.జలమ్పూరయేత్ -భార్యాదిః పాకస్సిద్ధనో వైశ్వ దేవార్థం స్థాపిత మన్నమాదాయ "భూతిమ్" ఇత్యుక్త్వా యజమానా యదద్యాత్ - "తత్సుభూతం విరాడన్నన్తన్మాక్షాయి" ఇత్యుచ్చరన్ యజమానో గృహీత్వా - అగ్నావధిశ్రిత్య - వామభాగే నిక్షిప్య-ప్రోక్ష్య దక్షిణోత్తర తయా*ద్వేధావిభజ్య - ఉత్తరభాగ మ్పూర్వ పశ్చిమ తయా త్రేధా విభజ్య-దక్షిణభాగ మ్పూర్వపశ్చిమతయా న్యూనాధిక త్వేన ద్వేధా విభజ్య - "ఓం అదితేను మన్యస్వ - ఓం అనుమతేను మన్యస్వ- ఓం సరస్వతేను మన్యస్వ - ఓం దేవసవితః ప్రసువ" ఇత్యగ్నిమ్పరిషిచ్య - అగ్నావేకాం సమిధమాధాయ - దక్షిణభాగే పూర్వభాగాదామలక ప్ర మాణమన్నం సంహతాఙ్గులినా ఽఽదాయ - హవిఃపాత్రం వామహస్తేన స్పృశన్, ఉత్తానేన పాణినా, అఙ్గుష్ఠాగ్రేణ హవిర్నిపీడ్య,

"ఓం అగ్నయేస్వాహా" ఇతిహుత్వా "అగ్నయ ఇదంనమమ" ఇత్యుక్త్వా-

"ఓం విశ్వేభ్యోదేవేభ్యస్స్వాహా" ఇతిహుత్వా "విశ్వేభ్యోదేవేభ్య ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా,

"ఓం ధ్రువాయభూమాయస్వాహా" ఇతిహుత్వా "ధ్రువాయభూమాయేదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా,

* వైశ్వదేవాన్నవిభాగ క్రమస్త్వనుపద సంయోజిత చక్రాకారవ్యజనాకార ప్రతిరూపత్రయోః ప్రకటీకృతోవర్తతే

"ఓం ధ్రువక్షితయేస్వాహా" ఇతిహుత్వా "ధ్రువక్షితయ ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా,

"ఓం అచ్యుతక్షితయేస్వాహా" ఇతిహుత్వా "అచ్యుతక్షితయఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా,

"ఓం అగ్నయేస్విష్టకృతేస్వాహా" ఇతిపూర్వావహుత్యసంయుతం, అగ్నౌ, ఐశాన్యాం, హుత్వా "అగ్నయేస్విష్టకృత ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా,

పునరేకాంసమిధమాధాయ. "ఓం అదితేన్వమగ్గంస్థాః. అనుమతేన్వమగ్గంస్థాః. సరస్వతేన్వమగ్గంస్థాః. దేవసవితః ప్రాసావీః" ఇతిపరిషిఞ్చేత్"

"చక్రాకారేతు-అగ్నయేస్వాహా. అగ్నయ ఇదన్నమమ". "సోమాయస్వాహా. సోమాయేదన్నమమ". "విశ్వేభ్యోదేవేభ్యస్స్వాహా" ఇత్యేవంక్రమేణహోమః.

బలిహరణక్రమః.

దక్షిణభాగద్వయాన్నమేకీకృత్య. అగ్నేః పశ్చాద్భూమి మద్భిస్సమ్మృజ్య. వ్యాహృతిభిః ప్రోక్ష్య.

"ఓం ధర్మాయస్వాహా" ఇతి దత్వా. "ధర్మాయేదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా.

తదుత్తరతః,

"ఓం అథర్మాయస్వాహా" ఇతి దత్వా - "అథర్మాయేదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా - ఉభయమ్పరిషిచ్య -

ధర్మబలేః పశ్చిమాదారభ్య, అద్భిస్సమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య

"ఓం అద్భ్యస్స్వాహా" ఇతి దత్వా - "అద్భ్య ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా పరిషిచ్య -

తత్పూర్వతః, అద్భిస్సమ్మృజ్య, ప్రోక్ష్య -

"ఓం ఓషధి వనస్పతిభ్య స్స్వాహా" ఇతి దత్వా - "ఓషధివనస్పతిభ్య ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా-

తత్పూర్వతః, అద్భిస్సమ్మృజ్య, ప్రోక్ష్య -

"ఓం రక్షోదేవ జనేభ్యస్స్వాహా" ఇతి దత్వా - "రక్షోదేవజనేభ్య ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా ఉభయమ్పరిషిచ్య,

అధర్మబలేరుత్తరతః, పశ్చిమాదారభ్య తత్స్థలమద్భిస్సమ్మృజ్య-ప్రోక్ష్య-

"ఓం గృహ్యేభ్యస్స్వాహా" ఇతి దత్వా - "గృహ్యేభ్య ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా-

తత్పురతః, అద్భిస్సమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య-

"ఓం అవసానేభ్యస్స్వాహా" ఇతిదత్వా - "అవసానేభ్య ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా -

తత్పురతః, అద్భిస్సమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య -

"ఓం అవసాన పతిభ్యస్స్వాహా" ఇతి దత్వా - "అవసాన పతిభ్య ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా-

తత్పురతః, అద్భిస్సమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య -

"ఓం సర్వభూతేభ్యస్స్వాహా" ఇతి దత్వా - "సర్వభూతేభ్య ఇదన్న

మమ " ఇత్యుక్త్వా - చతుర్ణామేకమ్పరిషేచనఞ్చకృత్వా -

అథర్క్షబలేః పశ్చిమాదారభ్య, అబ్బలేరుత్తరతః, అద్భిస్సమ్మృజ్య ప్రోక్ష్య-

" ఓం కామాయస్వాహా" ఇతి దత్వా " కామాయేదన్నమమ " ఇత్యుక్త్వా-పరిషిచ్య -

తత్పురతః, అద్భిస్సమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య

" ఓం అన్తరిక్షాయస్వాహా " ఇతి దత్వా-"అన్తరిక్షాయేదన్నమమ " ఇత్యుక్త్వా-పరిషిచ్య -

తత్పురతః, అద్భిస్సమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య-

" ఓం యదేజతి జగతియచ్చ చేష్టతినామ్నోభాగోయన్నామ్నేస్వాహా" ఇతి దత్వా - " నామ్న ఇదన్నమమ " ఇత్యుక్త్వా-పరిషించేత్

ఏవన్దత్వాద్వాదశబలయః పూర్వాద్వా పశ్చిమాద్వోత్తరాద్వా దక్షిణాద్వా యథాబుద్ధ్యా భవేయుః తథాకల్పనీయాః -

ద్వాదశ బలిభ్యోదక్షిణతః, పశ్చిమాదారభ్య, ప్రాగవధి, దీర్ఘం, అద్భిస్సమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య - పశ్చిమాదారభ్య,

" ఓం పృథివ్యైస్వాహా" ఇతి దత్వా " పృథివ్యా ఇదన్నమమ "

ఇత్యుక్త్వా-

" ఓం అన్తరిక్షాయస్వాహా"	,,	" అన్తరిక్షాయేదన్నమమ"	,,
" ఓం దివేస్వాహా "	,,	" దివ ఇదన్నమమ "	,,
" ఓం సూర్యాయస్వాహా "	,,	" సూర్యాయేదన్నమమ "	,,
" ఓం చన్ద్రమసేస్వాహా "	,,	" చన్ద్రమస ఇదన్నమమ"	,,

ఇత్యుక్త్వా.		ఇతిదత్వా.	
"ఓం నక్షత్రేభ్యస్స్వాహా"	,,	"నక్షత్రేభ్య ఇదన్నమమ"	,,
"ఓం ఇన్ద్రాయస్వాహా"	,,	"ఇన్ద్రాయేదన్నమమ"	,,
"ఓం బృహస్పతయేస్వాహా"	,,	"బృహస్పతయ ఇదన్నమమ"	
"ఓం ప్రజాపతయేస్వాహా"	,,	"ప్రజాపతయ ఇదన్నమమ"	
"ఓం బ్రహ్మణేస్వాహా"	,,	"బ్రహ్మణ ఇదన్నమమ"	,,

సర్వేషామేకమ్పరిషేచనమ్.

పృథివ్యాదిషు దశబలిషు, ఆదితః, అబ్బలిపర్యన్తఞ్చతుష్టయం, మధ్యేధర్మ బలిపర్యన్తఞ్చతుష్టయం, తత్పురతో బలిద్వయఞ్చ కుర్యాత్* - అయమేవన్య జనాకారః.

పితృదక్షిణతః.

ప్రాచీనావీతీ - భూమిమద్భిస్సమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య -

"ఓం స్వధాపితృభ్యః" ఇతి పితృ తీర్థేనబలిన్దత్వా - "పితృభ్య ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా -

ఉపవీతీ - తదుత్తరతః, భూమిమద్భిస్సమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య -

"ఓం నమోరుద్రాయ పశుపతయేస్వాహా" ఇతి దత్వా - "రుద్రాయ పశుపతయ ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా ప్రాచీనావీతీ పితృబలిమ ప్రదక్షిణమ్పరిషిచ్య - ఉపవీతీ - రుద్రబలిమ్పరిషిచ్య -

---

* ధ్వజాకార' నరాకార, పత్రికాకార, చక్రాకార, వ్యజనాకార ప్రభృత యోబహవోవైశ్వ దేవాకారా ధర్మశాస్త్రేష్వృశ్యన్తే - తేషుచక్రాకార వ్యజనా కారా వేవ, అకామానాంవిహితౌ - తయోరాకార యోర్బలీనాం పరిపే.. నానాంచ కరణప్ర కారాంవైశ్వ దేవప్రకరణాన్తే పృథక్పృ థక్నిక్షిప్తయోశ్చిత్ర యోర్ద్రష్టవ్యాః.

అవశిష్టాన్నేముష్టిత్రయమ్పాత్రాన్తరే గృహీత్వా - బహిర్గత్వా - అద్భిర్భూమిం సమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య -

"యేభూతాః ప్రచరన్తి దివాబలిమిచ్ఛన్తోవితుదస్య ప్రేష్యాః, తేభ్యోబలిమ్పుష్టికామోహరామి మయిపుష్టిమ్పుష్టిపతిర్దధాతుస్వాహా" ఇతి దత్వా - "దివాచరేభ్యో భూతేభ్య ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా -

† పరిషిచ్య - తత్పురతః,

"ఐన్ద్రవారుణవాయవ్యా స్సౌమ్యాయామ్యాశ్చ నైరృతాః । వాయసాః ప్రతిగృహ్ణన్తు బలిమ్భూమౌ మయార్పితమ్" ఇతి దత్వా - "వాయసేభ్య ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా -

పరిషిచ్య - తత్పురతః,

* "యౌశ్వానౌ శ్యామశబలౌ వైవస్వతకులోద్భవౌ । తాభ్యామ్బలిమ్ప్రదాస్యామిస్యాతామేతా వహింసకౌ" ఇతి దత్వా - "శ్వభ్యామిదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా -

పరిషిచ్య

భార్యాదినా ధర్మాదిచతుర్వింశతిబలీన్ అన్యత్రాపనాయ్య - అగ్నిసమీపమాగత్య -

ప్రాణానాయమ్య - "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం, అగ్రదానఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య -

అగ్నేరుత్తరతః భూమిమద్భి స్సమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య -

అన్నస్య, ఉత్తరభాగత్రయే పూర్వభాగే, అన్నముష్టిమాదాయ -

"అకామోప హతాయశ్రోత్రియాయాగ్రన్దదామి" ఇతి భూమౌనిధాయ -

---

† సమ్ప్రదాయే సతిదద్యాత్.

* సమ్ప్రదాయే సతిదద్యాత్.

"అకామోపహతాయ శ్రోత్రియాయా రోఽన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా-
పరిషించేత్.

పఞ్చమహాయజ్ఞక్రమః.

శ్రౌతాచమనం కృత్వా-ప్రాణానాయమ్య - "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం. దేవయజ్ఞేనయక్ష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య-"విద్యుదసి విద్యమే పాప్మానమృతాత్సత్యముపైమి" ఇతి దక్షిణకరతలేన, అపఆదాయ వామకరతలం సమ్మృజ్య-"ఓం అదితేను మన్యస్వ-ఓం అనుమతేను మన్యస్వ-ఓం సరస్వతేను మన్యస్వ - దేవసవితః ప్రసువ" ఇత్యగ్నిమ్పరిషిచ్య - అగ్నావేకాం సమిధం దర్భద్వయం వా ప్రక్షిప్య - ఉత్తరభాగస్యైవ పశ్చిమభాగాద్ధవిర్గృహీత్వా- "ఓం దేవేభ్యస్స్వాహా" ఇత్యగ్నౌ హుత్వా- "దేవేభ్య ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా - ఏకాం సమిధం దర్భద్వయం వా ప్రక్షిప్య- "ఓం అదితేన్వమగ్ంస్థాః-అనుమతేన్వమగ్ంస్థాః సరస్వతేన్వమగ్ంస్థాః "దేవసవితః ప్రాసావీః" ఇతి పునః పరిషిచ్య-"వృష్టిరసి వృశ్చమే పాప్మానమృతాత్సత్యముపాగామ్" ఇతి దక్షిణకరతలేన అపఆదాయ - వామకరతలం సమ్మృజ్య -

శ్రౌతాచమనం కృత్వా-ప్రాచీనావీతీ- "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం, పితృయజ్ఞేనయక్ష్యే" - ఇతి సఙ్కల్ప్య- "విద్యుదసి విద్యమే పాప్మానమృతాత్సత్యముపైమి" ఇతి దక్షిణకరతలేన అపఆదాయ, వామకరతలం సమ్మృజ్య-అగ్నేర్దక్షిణతో భూమిమ్మృసమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య- దేవయజ్ఞశేషాద్ధవిర్గృహీత్వా "ఓం పితృభ్యస్స్వధాస్తు"* ఇతి పితృతీర్థేన బలిన్నిధాయ. "పితృభ్య ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా - అప్రదక్షిణ

* పితృభ్యస్స్వధానమః ఇతి కేచిత్.

మ్పరిషిచ్య - "వృష్టిరసి వృశ్చమే పాప్మానమృతాత్సత్యముపాగామ్" ఇతి దక్షిణకరతలేన, అపఆదాయ, వామకరతలం సమ్మృజ్య - ఉపవీతీ -

శ్రోత్రాచమనఙ్కృత్వా-ప్రాణానాయమ్య- "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం భూతయజ్ఞేనయక్ష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య- "విద్యుదసి విద్య మేపాప్మాన మృతాత్సత్యము పైమి" ఇతి దక్షిణకరతలేన, అపఆదాయ, వామకరతలం సమ్మృజ్య – అగ్రదానాత్పశ్చిమభాగే అద్భిస్సమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య- దేవపితృయజ్ఞశిష్టం హవిర్గృహీత్వా- "ఓం భూతేభ్యో*బలిగ్ం హరామి" ఇతి దేవతీర్థేన భూతబలిన్దత్వా - "భూతేభ్య ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా - పరిషిచ్య- "వృష్టిరసి వృశ్చమేపాప్మానమృతాత్సత్యము పాగామ్" ఇతి దక్షిణకరతలేన, అపఆదాయ వామకరతలం సమ్మృజ్య-

శ్రోత్రాచమనఙ్కృత్వా-ప్రాణానాయమ్య "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం, మనుష్యయజ్ఞేనయక్ష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య - "విద్యుదసి విద్యమే పాప్మాన మృతాత్సత్యముపైమి" ఇతి దక్షిణకరతలేన, అపఉపస్పృశ్య, వామకరతలం సమ్మృజ్య-మధ్యమభాగాదగ్రదానాన్నద్విగుణం గృహీత్వా-అగ్రదాన భూతబల్యోర్మధ్యే "*మనుష్యేభ్యో హన్తా" ఇతి దేవతీర్థేన భూమౌ బలిన్నిధాయ- "మనుష్యేభ్య ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా-పరిషిచ్య- "వృష్టిరసి వృశ్చమే పాప్మానమృతాత్సత్యము పాగామ్" ఇతి దక్షిణకరతలేన, అప ఆదాయ, వామకరతలం సమ్మృజ్య-

---

శ్రోత్రాచమనఙ్కృత్వా - "ఓం శ్రీవిష్ణవేస్వాహా" ఇత్యగ్నావదర్భాప్రక్షిప్య - "శ్రీవిష్ణవే పరమాత్మన ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా-ఉత్థా

---

* భూతేభ్యస్సను ఇతి కేచిత్.

* మనుష్యేభ్యోన్నందదామి హన్తా, ఇత్యన్యే

య - "అగ్నే నయ సుపథా రాయే అస్మాన్ విశ్వాని దేవ వయునాని విద్వాన్, యుయోధ్యస్మజ్జుహురాణమేనో భూయిష్ఠాం తే నమ ఉక్తిం విధేమ, ఓం అగ్నయే నమః, మన్త్రహీనఙ్క్రియాహీనమ్భక్తిహీనం హుతాశన। యద్ధుతం తు మయా దేవ పరిపూర్ణం తదస్తు తే। ప్రాయశ్చిత్తాన్యశేషాణి తపఃకర్మాత్మకాని వై। యాని తేషామశేషాణాఙ్కృష్ణానుస్మరణమ్పరమ్" ఇత్యుపస్థాయ - ప్రణమ్య - అభివాదయేత్.

పితృబలిం భూతబలిం బహిః ప్రక్షిప్య-పాత్రస్థం అవశిష్టాన్నం,భోజనార్థాన్నేన ప్రాణాహుతేః పుం సంయోజయేత్ - అగ్రదానం మనుష్యయజ్ఞంచ అతిథిభ్యో దద్యాత్.

ఆచమ్య "భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూపస్థితి ప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేన మయా స్వకీయైశ్చోపకరణైః స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుష స్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదం ప్రాతర్వైశ్వదేవాఖ్యఙ్కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారితవాన్" ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా - "కృతఞ్చ కరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవపాదారవిన్దార్చనేన ప్రాతర్వైశ్వదేవేన భగవత్కర్మణా భగవాన్ శ్రీమతాం వాసుదేవః" ఇతి ప్రాతర్వైశ్వదేవంభగవతి సమర్పయేత్.

తతో యతిభ్యో బ్రహ్మచారిభ్యశ్చ, భిక్షాన్దద్యాత్ - వైశ్వదేవాత్పూర్వం యతయో బ్రహ్మచారిణశ్చభిక్షార్థమాగతాశ్చేద్వైశ్వదేవార్థమన్నముద్ధృత్య, పాత్రాన్తరే నిధాయ, యతిభ్యోభిక్షాన్దద్యాత్ -ఉద్ధృతాన్నేన వైశ్వదేవఙ్కుర్యాత్

తతః అభిషేకతీర్థం స్వీకుర్యాత్.

తతః అతిథి*మభ్యాగతే గోదోహనమాత్రం†, దిదృక్షుస్థిత్వా, అతిథీన్, అభ్యాగతాన్*, బాలాన్వృద్ధాన్, రోగిణః, గర్భిణీః, పరిచారకాంశ్చ ప్రథమమ్భోజయేత్.

భోజనక్రమః.

పాదౌ ప్రక్షాళ్య - ద్విరాచమ్య - ప్రణవేన గోమయజలేన భుక్తిపాత్రస్యాన్యూనాతిరిక్తశ్చతురశ్రమణ్డలం కృత్వా - తత్ర, జమ్బూ, పనస, కాఞ్చీ, నాళికేర, పలాశ‡, కదళీ, ఉహీనా, పిశాచోదుమ్బర, పద్మ¶, ఆమ్ర పత్రాణామ్, అన్యతమం శోధితమ్పాత్రం నిధాయ - పానపాత్రన్దక్షిణ పార్శ్వే నిధాయ - ప్రాఙ్ముఖత్వాది నియమయుక్తః, ఆయసలజ్జనవ్యతిరిక్తే ఆసనే ఉపవిశన్ పాదాభ్యాఞ్జానుభ్యా మాస్యేనచ పఞ్చభిరార్ద్రైః, నర్తుళ దర్భపవిత్ర మనామికాయాన్ధృత్వా - పత్న్యాదిభిర్ద్రవ్యాదినా పరివిష్టమన్నం, ఆజ్యసిక్తం, దృష్ట్వా-ప్రాఞ్జలిః "అస్మాకన్నిత్యమస్త్వేతత్" ఇత్యుక్త్వా - హస్తేన, అన్నం, పాద్యేన శుద్ధజలేన వా

---

* ఏకరాత్రమేవ పరగృహే నివసన్, అజ్ఞాతో బ్రాహ్మణః, అతిథిః - జ్ఞాతస్తు, అభ్యాగతః.—

† నాడికాయాశ్చతుర్భాగః.

‡ పల్లిపలాశ పత్రభిన్నం.

¶ స్థలపద్మ పత్రభిన్నం.

వ్యాహృతిభిః ప్రోక్ష్య-శోషణాదిభిర్విశోధ్య-వ్యాహృతిభిః మూలమన్త్రేణఅ
న్యైశ్చ పావనమన్త్రైరభిమన్త్ర్య-అన్తర్యామిణే నివేద్య-పరిగృహే చేత్స్వ
ర్వాస్యై ప్రథమన్నివేద్య-తతో న్తర్యామిణే నివేద్య-ప్రణవ వ్యాహృతిభిః
హస్తేన అన్నమనుల్లంఘయన్ పాత్రేజలమపాతయన్ ప్రథమపరిషేచన
ఞ్కృత్వా - భార్యాదిదత్తేన, అర్ఘ్యజలేన "సత్యన్త్వర్తేన పరిషిఞ్చామి"*
ఇతి ద్వితీయపరిషేచనఞ్కృత్వా - కుక్కుటాసనసంస్థితః, పాదాభ్యామ్వా
దేన వా భూమిం స్పృష్ట్వా, వామహస్తాఙ్గుష్ఠతర్జనీమధ్యమాభిఃవామభా
గే పాత్రం స్పృష్ట్వా - అన్నస్య దక్షిణభాగే పరిదత్తేన పాద్యేన "అమృ
తోపస్తరణమసి" ఇతి మన్త్రేణ నిశ్శబ్దమాపోశనఞ్కుర్యాత్. ఆపోశనా
ర్థజలే పూరితే పునర్నపూరయేత్. సాఙ్గుష్ఠమధ్యమానామికాభ్యాం,
ఆమలకప్రమాణమన్నమ్వ్రీహ్యాదిచతుర్భిఃఞు మధ్యేచ గృహీత్వా - 'ఓం
ప్రాణాయస్వాహా - ఓం అపానాయస్వాహా - ఓం వ్యానాయస్వాహా -
ఓం ఉదానాయస్వాహా-ఓం సమానాయస్వాహా" ఇతి క్రమేణపఞ్చప్రా
ణాహుతీర్హుత్వా-మనసా "ప్రాణాయేదన్నమమ" ఇత్యాది, ఉద్దేశ్యత్యా
గన్తదాతదా కృత్వా - దన్తస్పర్శవర్జం, పృథక్పృథఙ్నిగీర్య "బ్రహ్మణిమ
ఆత్మామృతత్వాయ"ఇతిఉచ్చార్య తతో వామహస్తమ్ప్రక్షాళయేత్. తా
వత్పర్యన్తఞ్జానుష్ఠవన్మానీ స్యాత్ - అనన్తరం, భార్యాఽన్యో వా శాస్త్ర‡
విరుద్ధాని భగవన్నివేదితాని ఆత్మనశ్చేష్టాని పరివేషేత్. అన్నోపదంశా
ద్యానయనార్థాం నిషేధార్థాంవా వాచంవదేత్. అతిథీన్ప్రసాద్యతదను

---

* రాత్రిభోజనకాలే "ఋతన్త్వా సత్యేన పరిషిఞ్చామి" ఇతివదేత్

‡ శాస్త్రవిరుద్ధమాన భోజనపదార్థంగళ్ అఋవిధఙ్గళ్-అవైయానవః—

ష్ణాతో భుఞ్జీత, సహభుఞ్జానాః వాచోపచరేత్-తదర్థేవాచంవిసృజేత్. నాన్యార్థం, యదికామాద్విసృజేత్ తదా భూర్భువస్సువరోమితిజపిత్వా శే షంభుఞ్జీత-వక్త్రనిస్సృతముచ్ఛిష్టం,కబళశేషం, నపునర్భుఞ్జీత-పాత్రేచన మిశ్రయేత్. అపూపశాకమూల ఫలాదీన్ హస్తేనైవ అపచ్ఛిద్య భక్ష యేత్-నతుదన్తైః. ప్రత్యక్షలవణం వర్జయేత్. తైలపక్వ మపక్వంవా దర్వ్యాన దద్యాత్. అన్న, వ్యఞ్జన, పానీయ, దధి, క్షీర, ఘృతాని హ స్తేన న దద్యాత్-దద్యాచ్చేత్ పర్ణాదికమన్తరే కృత్వాదద్యాత్. ఓదన వ్యఞ్జనాదిషు దోషోక్తీర్నవదేత్. దేవసదనే, తమసి, అనావృతస్థలే, హ

---

౧. జాతిదుష్టం:—వెంగాయం-వెళ్ళైయ్పూణ్డు-ఉళ్ళి-ముళ్ళంగి-వెణ్కత్తరి-శుర్రై క్కాయ్-మురుంగై-తాని-కాట్టుక్కరణై-అమ్మణందాళ్-శిఱుకాంజోరి-శివందఅకత్తి-పుష్టై-పనంపழం-మాంగల్ కురుత్తు-తేత్తాంకొట్టై-ఆత్తై-అత్తి-కోవై-పీర్క్కంగాయ్-శణక్కీరై-శిఱుకీరై-పేయ్ప్పిడల్-కొట్టిక్కిழంగు-మణ్ణుప్పు-పుణ్ణాక్కు-శివంద పెరుంకాయం-కాడి-కోవై-నాయ్కుడై-అరశు-కురింజి-శిన్నవరై. గంజా-కంబు-శోళం-వరకు-కుసుంబై-కేళ్వరకు-ఎళ్ళు, ఉళుందు, ఇవై తవిర కృష్ణధాన్యంగళ్-కిళంజల్ శుణ్ణాంబు. ముదలానవైకళ్.

౨. క్రియాదుష్టం:—ఋతుస్నాన దినత్తిల్ స్త్రీయాలే తొడప్పట్టదుం, పఞ్చసంస్కారమిల్లాదవర్కళాలే పక్వమానదుమాన అన్నం-కైయాలే కొழప్పప్పట్ట తయిర్-వాయాలే ఊదప్పట్టదుం అన్యర్కైయినాల్ కలైక్కప్పట్టదుం వస్త్రత్తినాల్ వడిక్కప్పట్ట స్పర్శావదుమాన జలం-పునఃపాకంపణ్ణిన అన్నం-విక్రయిక్కప్పట్ట అన్నం-శుట్టఉప్పు-మోర్ తవిర సారంఎడుక్కప్పట్టు నిస్సారమాన పదార్థంగళ్-రాత్రియిల్ దీపమిల్లామల్ నిలా అగ్ని ఇవైగళుడైయ వెళిచ్చత్తిల్ భుజిక్కప్పట్ట అన్నం-భోజనమధ్యత్తిల్ పరిమాఱప్పట్టనెయ్-నఖత్తాలేకిండవై-పితామహాచార్యర్ మాతాపితాక్కళ్ భర్తా ఇవర్కళుడైయ ఎచ్చిల్ తవిర మఱ్ఱవర్కళాల్ ఎచ్చిల్పణ్ణప్పట్ట పదార్థంగళ్-కాయ్చ్చినఇళనీర్, ముదలానవైకళ్

౩. కాలదుష్టం:—మూన్ఱువరుషత్తుక్కు మేల్పట్టు పழశాన ధాన్యంగళ్-ఒరుమా

ర్త్యై, భూమౌ, శూన్యగృహేచ, నభుఞ్జీత. రాత్రౌ, అహనివా ద్విర్నభుఞ్జీత - అపరరాత్రే, అర్ధరాత్రే, , అహ్నోమధ్యభాగేవా నభుఞ్జీత . తిష్ఠ

సత్తుక్కు మేల్పట్ట పళ్ళశాన అరిశి, వెణ్ణిత్త, ఒరుపక్షత్తుక్కు మేల్పట్టపళ్ళశాన నెయ్, ఎణ్ణెయ్, పయుఱింపమప్పు-ఒరుపక్షత్తుక్కు మేల్పట్ట ఉపయోగప్పట్ట మణ్పాత్రంగళిల్ పక్వమాన పదార్థంగళ్ - ఒరునాళైక్కు మేల్పట్ట తైత్తజలం - ఒరురాత్రిక్కు మేల్పట్ట తైలి పక్వమానపదార్థంగళ్ - (అవియిల్ శొల్లప్పట్టపదార్థంగళుక్కు పర్యుషితత్వ దోషమిల్లై !—పాల్ - ఉప్పు-పాత్తు-మంగళ్-వత్తల్-వడాం - నఱుత్త అరిశి-తువరై - పయర్ నెంగలాన వై-పుణ్ణాంబు మిళకు - ఊఱుకాయ్కళ్ - ఇంజి-వెల్లప్పాకు - మావోడు శేర్క్కప్పట్ట తయిర్-అవల్-క్షీరాన్నం-పారి-జలత్తిల్ శేర్క్కప్పట్ట అన్నం-ఎణ్ణెయ్ నెంగ్కయిర్ ఇవైగళిల్ ఎదినోడేయావదు కూడినఅన్నం - పళ్ళంగళ్-తిరిట్టప్పాల్-మరుందు-పునః పాకంపణ్ణిన శాకంగళ్ -) అకాలత్తిల్ ఉండు పణ్ణప్పట్టఫలంగళ్ - ప్రథమైతిథియిల్ పూశణిక్కాయ్-ద్వితీయై తిథియిల్ కత్తరిక్కాయ్ - అష్టమీతిథియిల్ తేంగాయ్-నవమీతిథియిల్ పుడలంగాయ్-ఏకాదశితిథియిల్ అవరైక్కాయ్-త్రయోదశితిథియిల్ ఎళ్ళు-చతుర్దశితిథియిల్ పులి-సప్తమి, నాయిత్తుక్కిళమై, ఇంద దినంగళిల్ నెల్లిక్కాయ్ - పకలిల్ పాల్, విళాంపళం, పొరి - రాత్రియిల్ ఎళ్ళుకలంద పదార్థంగళ్, తయిర్, మావు, తేన్, నల్లెణ్ణెయ్, ఇంజి . శ్రాద్ధదినంగళిల్ కల్యాణపూశణిక్కాయ్, కత్తరిక్కాయ్, పచ్చైమిళకాయ్, పొడలంగాయ్, కొత్తమల్లి, పెరుంకాయం, ఎలుమిచ్చంపళం, ఎరుమైప్పాల్, తుమరంపరుప్పు కడుకు, కడలై, కారామణి, కొళ్ళు, వెళ్ళైక్కాయ్, అరిక్కీరై-ద్వాదశి పారణైయిల్ పులి, కడుకు, ఉళుందు, పయత్తంపరుప్పు, నల్లెణ్ణెయ్-కత్తరిక్కాయ్, వాత్తియైచ్చేర్న్ద నిన్దవకై-ముదలానవైకళ్.

౪ - సంసర్గదుష్టం:—ఉళ్ళోదుకూడిన నెయ్, పాల్-నూల్, పుళు, ఈ, మయిర్, నఖం, ఇవైకళిల్ యేదాయినుం కలంద అన్నం-(ఆపత్కాలత్తిల్ ఇంద అన్నత్తై భుజిక్క వేండియిరుందాల్ అదిల్ పిండమాత్రం ఎడుత్తు వైత్తువిట్టు, మత్తుమ్ అన్నత్తై తీర్థత్తినాల్ ప్రోక్షిత్తు శాంబలైయావదు మణ్ణైయావదు పోట్టు స్వీకరిక్కలాం) సన్యాసికళుడైయ భిక్షాపాత్రత్తిల్ పట్టఅన్నం సన్యాసికళాల్

స్నానసారూఢపాదః, అకృతాచమనః, ఏకవస్త్రధరః, ప్రావృతమస్తకః, అన్యం స్పృశన్, చణ్డాళ, రజస్వలా శూద్రాది శబ్దం శృణ్వన్, పఙ్క్తిదూషకైస్సహచ, న భుఞ్జీత పాణౌ, అఞ్జలౌ, పర్ణపృష్ఠే, మృత్పాత్రే, వస్త్రే చ న భుఞ్జీత. ఏకపఙ్క్త్యాభుఞ్జానేషు భోజనాద్విరమ్యనోత్తిష్ఠేత్. ఆపదియద్యుత్తిష్ఠేత్, తదా, అగ్ని, భస్మ, స్తమ్భ, సలిల, దర్భ, ద్వార, నిమ్న భూమిష్వన్యతమేన పఙ్క్తిభేదః కార్యః. తైలేక్షుయన్త్ర, పతిత, శూద్ర, రజస్వలా, ముసలానాంయావత్కాలం శబ్దశ్శ్రూయతే తావత్కాల

కొడుక్కప్పట్ట అన్నం - తేంగాయ్ శేర్త్త సాం - పులి శేర్త్త పయిఱ్ఱుంపరుప్పు - అప్పై - కొట్టపై - పుడల్ - ముదలియవై

౫ - ఆశ్రయదుష్టం:— శెణ్గల పాత్రత్తిల్ వైక్కప్పట్టఇళనీర్ - తామ్రపాత్రత్తిల్ వైక్కప్పట్ట తేన్, నెయ్, పాల్ - ఇరుంబుపాత్రత్తినాల్ పరిమాఱప్పట్టపదార్థంగళ్ - ఇరుంబుపాత్రత్తిల్ వైక్కప్పట్ట జలం - కన్ఱుపిఱంద పత్తునాళ్ కళుక్కుళ్ పట్ట పశువిన్ పాల్ - మోర్ కలంద పాల్ - శినైప్పశువిన్ పాల్ - కన్ఱుశెత్తపశువిన్ పాల్ - వేఱుపశువిన్ కన్ఱినాల్ కఱక్కప్పట్టపాల్ - రెట్టైక్కన్ఱుపోట్ట పశువిన్ పాల్ - శంఖపాత్రత్తిల్ జలం - ముదలియవై.

౬ - నిమిత్తదుష్టం:— బ్రాహ్మణర్ కళాల్ విక్రయిక్కప్పట్ట పాల్ తయిర్, మోర్, - నాయ్, కాక్కై, కోழி, ఎలి, పూనై, కిళిప్పిళ్ళై ఇవై ముదలాన వైకళాల్ తొడప్పట్ట అన్నం, వ్యంజనం - మనుష్యాళ్, పశుక్కళ్, ఇవైకళాల్ మోరప్పట్ట అన్నం - పాదప్రక్షాళనం పణ్ణిన శేషజలం - కాలాలే తొడప్పట్ట దుంతాండ పట్టదుమాన అన్నం - స్వప్నత్తిల్ పోడపట్ట అన్నం - తణ్ణీర్ పందల్ జలం - వెళుత్తుకొండు పోడప్పట్ట అన్నం - తలైమయిర్ విట్టు వేఱేపిరిత్తియాయ్ కొండువరప్పట్ట అన్నం - కాందిపోన అన్నం - నాలుతరం కళైయప్పడాద అరిశియుం పయత్తంపరుప్పుం - నాలుతరం అలంబప్పడాద శాకంగళుం ఫలంగళుం - నామరూపంగళాలే అఱియప్పడాద పదార్థంగళ్ - తనక్కెన్ఱు ప్రత్యేకమాయ్ పాకం శెయ్యప్పట్ట పదార్థంగళ్ - భూమియిల్ విழుదమ్ నీర్ - ముదలియవై.

న్నభుఞ్జీత. భార్యాదిభిశ్చ కలహం, పుత్రాదీనాఞ్చ భర్త్సనం, తేషా ముచ్ఛిష్టదానఞ్చ వర్జయేత్. పాయస, దధి, క్షీర, అమ్బు, సర్పీంషి, అన్యానిచ నిశ్శబ్దమ్పిబేత్. పాత్రస్థంపానీయంపీతశేషం భూమాకిఞ్చిన్ని స్రావ్యపిబేత్. దధి, క్షీర, ఆజ్య, సలిల, సక్తు, పాయసవ్యతిరిక్తం సర్వం సశేషమశ్నీయాత్. భోజనే దీపనాశశ్చేత్ తదా సూర్యంస్మరన్ హస్తాభ్యాం పాత్రం స్పృశన్, ఆదీపదర్శనాద్యాత్ పునర్దీపముద్దీప్య పాత్రస్థమేవాన్నమద్యాత్."శ్రీగోవిన్దాయనమః" ఇతి ప్రతికబళం గోవిన్దమనుస్మరేత్. తతో నర్తుళపవిత్రవేష్టనంవిస్రస్య అనామికాయాన్ధృత్వా అన్యదత్తేన పాద్యతీర్థేన "అమృతాపిధానమసి" ఇతి సశేషముత్తరాపోశనఙ్కుర్యాత్ శేషం "రౌరవేఽ పుణ్య నిలయేపద్మార్బుదనివాసినామ్। అర్థినాముదకన్దత్తమక్షయ్యముపతిష్ఠతు" ఇతిమన్త్రేణ భోజనపాత్రస్య వామతో దేవతీర్థేన భువి నిస్రావ్య - విస్రంసితదర్భశ్చతురశ్రమణ్డల ఏవ ప్రక్షిపేత్ - నబహిః, నభోజనపాత్రేవా, హస్తప్రక్షాళ్యవా, నిర్లేహ్యావా ఉత్తరాపోశనం నగృహ్ణీయాత్. ఉత్తరాపోశనాత్పశ్చాత్ భోజనపాత్రం నస్పృశేత్. ఉత్థాయ - బహిర్నిర్గత్య, ఆసనః, వామపార్శ్వే త్రీన్గణ్డూషాన్కృత్వా మాషాదిమాత్రైర్మృద్భిర్వా హస్తప్రక్షాళ్య - పునశ్చ త్రయోదశగణ్డూషాన్ దన్తశోధనఞ్చకుర్యాత్. గణ్డూషకాలే, తర్జన్యా దన్తశోధనన్నకుర్యాత్ - తత్తోయఞ్చనపిబేత్. మృద్ఘర్షణాదిభిః, హస్తప్రక్షాళనఙ్కృత్వా - తతో ముఖప్రక్షాళనఙ్కృత్వా - పాదౌ ప్రక్షాళ్య ద్విరాచామేత్. (ఆచమనాత్పూర్వం శ్వశూద్రాదీన్ననిరీక్షేత.)

తతః "ప్రాణానాగ్గ్రన్థిరసిరుద్రోమావిశాన్తకస్తేనాన్నేనాప్యాయస్వ" ఇతి హృదయమాలభ్య- "అఙ్గుష్ఠమాత్రః పురుషోఽఙ్గుష్ఠఞ్చసమాశ్రితః। ఈశస్సర్వస్య జగతః ప్రభుః ప్రీణాతివిశ్వభుక్" ఇతి దక్షిణపాదాఙ్గుష్ఠే ఊర్ధ్వదక్షిణహస్తేన జలంనిస్రావ్య - "శ్రద్ధాయాంప్రాణేనివిశ్యామృత

గ్ంహుతమ్ప్రాణమన్నేనాప్యాయస్వ । అపానేనివిశ్యామృతగ్ంహుతమపానమన్నేనాప్యాయస్వ । వ్యానేనివిశ్యామృతగ్ంహుతంవ్యానమన్నేనాప్యాయస్వ । ఉదానేనివిశ్యామృతగ్ంహుతముదానమన్నేనాప్యాయస్వ । సమానేనివిశ్యామృతగ్ంహుతగ్ంసమానమన్నేనాప్యాయస్వ । బ్రహ్మణిమఆత్మాఽమృతత్వాయ" ఇతి హుతమభిమన్త్ర్య । సూర్యమభివీక్షేత । రాత్రౌదీప మవలోకయేత్. "ఉదుత్యఞ్జాతవేదసన్దేవం వహన్తికేతవః, దృశేవిశ్వాయ సూర్యమ్" ఇత్యాదిత్యముపతిష్ఠేత. తతః, "విష్ణురత్తాతథైవాన్న మ్పరిణామశ్చవై సదా।సత్యేన తేనమే భుక్తఞ్జీర్యత్వన్నమిదన్తతః" [శా] ఇత్యుచ్చార్య, ఉదరమ్పరిమృజ్య । "ఓం" ఇతి బ్రహ్మణి స్వాత్మానం యోజయేత్.

కృష్ణాష్టమ్యాం, కృష్ణచతుర్దశీ తిథిషు, ఏకవార మేవ భోజనఙ్కుర్యాత్. పూర్ణిమాయాం అమావాస్యాయాం, సఙ్క్రమణే, శ్రాద్ధదినే, నిమన్త్రణదినే చరాత్రౌ భోజనన్నకుర్యాత్ । గ్రస్తాస్తగే చన్ద్రే, గ్రహణాత్పూర్వస్యాం రాత్రౌ పరస్మిన్నహనిచ నభుఞ్జీత । గ్రస్తాస్తగే సూర్యే, తదహోరాత్రంనభుఞ్జీత. చన్ద్రసూర్యౌ దృష్ట్వాస్నాత్వైవభుఞ్జీత. చన్ద్రగ్రస్తోదయే, తస్మిన్ అహ్ని,సూర్యగ్రస్తోదయే పూర్వస్యాంరాత్రౌ భోజనన్నకుర్యాత్. సూర్యగ్రహణే గ్రహణయామాత్పూర్వం యామచతుష్టయం, చన్ద్రగ్రహణేయామత్రయం, పూర్ణచన్ద్రగ్రహణేయామచతుష్టయం చ నభుఞ్జీత. బాలవృద్ధాతురాణా మేకయామవర్జనమలం । భుక్త్వా ఆర్ద్రపాదో న గృహాద్బహిర్వ్రజేత్.

తామ్బూలచర్వణ క్రమః.

సహాభుక్తవద్భ్యః, భగవన్నివేదితన్తామ్బూలన్దద్యాత్. తతః స్వయఞ్చచర్వేత్. ఏకక్రముకం, క్రముకత్రయం, అధికం వా దద్యాత్ నక్రముకద్వయం. తామ్బూలచర్వణదశాయాం నాగవల్లీదళమాస్యాన్తరే నిధాయ - అనన్తరం, ఖణ్డితక్రముకఞ్చనిధాయ - అగ్రసిరామూలోభయపార్శ్వాగ్రవర్జం, సశోధితచూర్ణం, క్షాళితనాగవల్లీపర్ణఞ్చ చర్వేత్. చూర్ణం, నాగవల్లీదళస్య పృష్ఠఏవఘర్షేత్ నాన్తర్భాగే. చూర్ణాధారపర్ణం, జీర్ణపర్ణం, యమళపర్ణం చ నభక్షయేత్. పర్ణద్వయమేకీకృత్య చ, నభక్షయేత్. ఏకాదశ్యాం, పిత్రుదినేషుచ తామ్బూలంవర్జయేత్. భగవానేవ స్వనియామ్యస్వరూపస్థితి "ప్రవృత్తిస్వశేషతైకరసేన మయా స్వకీయైశ్చోపకరణైః స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీస్వశేషభూతమిదం ఇజ్యాఖ్యం కర్మస్వస్మైస్వప్రీతయే స్వయమేవకారితవాన్" ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా - కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేనభగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవ పాదారవిన్దార్చనేన ఇజ్యయా భగవతః కర్మణా భగవాన్ ప్రీయతాం వాసుదేవ ఇతీజ్యాం భగవతి సమర్పయేత్.—

స్వాధ్యాయ ప్రకరణమ్.

తతశ్చతుర్థేకాలే,

"కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతి చాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవ పాదారవిన్దార్చనేన స్వాధ్యాయేన భగవత్కర్మణాభగవన్తం వాసుదేవ మర్చయిష్యామి" ఇతిసఙ్కల్ప్య "భగవతోబలేన భగవతోవీర్యేణ భగవతస్తేజసా భగవతః కర్మణా భగ

సహః కర్మ కరిష్యామి భగవతో వాసుదేవస్య" ఇతి బలమన్త్రమనుసన్ధాయ - "భగవానేవస్వనియామ్యస్వరూపస్థితిప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేన మయా స్వకీయైశ్చోపకరణైః స్వారాధనైక ప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదం, స్వాధ్యాయాఖ్యం, కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవకారయతి'' ఇతి సాత్త్విక త్యాగఙ్కృత్వా -

చతుర్ముఖ ప్రసాదవిదిత సకలవేద తదుపబృహ్మణార్థేన స్వయోగమహిమసాక్షాత్కృతపరావరతత్త్వయాథాత్మ్యేన వాల్మీకిమహర్షిణా లోకానుగ్రహాయ ప్రణీతం "వేదః ప్రాచేతసాదాసీత్" ఇత్యాది నానర్షాభ్యుపగతవేదాపరపర్యాయమహిమానం, "మధ్యాహ్నేస్త్రీప్రసఙ్గతః" ఇత్యుక్తరీత్యాస్వాధ్యాయకాలే, అవశ్యపఠనీయతయా సఙ్గృహీతం శ్రీమద్రామాయణాఖ్య మితిహాసం శరణాగతి సారభాగం సార్థమనుసన్దధీత. అర్థానుసన్ధానాశక్తౌ శ్రీమద్రామాయణగ్రన్థ మూలమాత్రపారాయణఙ్కుర్యాత్. తథా మనుపరాశరవ్యాస శుకశౌనకాది పరమఋషి ప్రణీత భగవత్ప్రీణన స్వచిత్తరఞ్జకేతిహాసపురాణ పరిశీలనఙ్కుర్యాత్ -

ఉపబృహ్మణనిరపేక్షాధికారీ వేదభాగమేవచిన్తయేత్ - తత్రాపి సాక్షాద్భగవత్ప్రీతిపాదకభాగమేవచిన్తయేత్.

తథా వేదాన్తద్వయవ్యాఖ్యానసాపేక్షాధికారీ వ్యాఖ్యానేనసహ, తన్నిరపేక్షాధికారీమూలమాత్రఞ్చిన్తయేత్ శ్రీమద్భాష్య,భగవద్గీతా, తద్భాష్య,శ్రీమద్రహస్యత్రయసార, స్వయోగమహిమ సాక్షాత్కృత నిగమాన్తశ్రీమత్పరాఙ్కుశ పరమాచార్యప్రణీత ద్రామిడగాథాసహస్రసంహితా,తద్వ్యాఖ్యాన పరిశీలనం అనసూయుభ్యః, పరావరతత్త్వ నిర్ణయాభిలాషిభ్యః,వీతరాగేభ్యః,ప్రశ్రితేభ్యః స్వశిష్యేభ్యః,నిగమాన్త తద్వ్యాఖ్యాన ప్రవచనాదికఞ్చకుర్యాత్. పరిపూర్ణజ్ఞాన ఉపబృహ్మణనిరపేక్షాధి

కారీ భగవత్ప్రాప్తిః, తదుపాయ ప్రతిపాదక ద్వాదశాక్షర షడక్షర ద్వయ మూలమన్త్రాది భగవన్మన్త్రజపఙ్కుర్యాత్. తదశక్తౌ సర్వకాలకీర్తనీయాని భగవన్నామాని సఙ్కీర్తయేత్. అనధ్యాయదినేషు వేదాభ్యాస నిషేధాత్ స్మృతీతిహాసపురాణపఠనమన్త్రజపాదికఙ్కుర్యాత్ - ఆశౌచ దినే తేషామపి నిషేధాత్ భగవన్నామకీర్తనం కుర్యాత్.

తదేవం, యథాధికారం, యథాసమ్భవం, సమ్భూయ వా పృథగ్వా భగవత్ప్రీణన స్వచిత్తరఞ్జక యౌగికజ్ఞాన ప్రదీపస్నేహాయమాన వాచిక పాపోదయ ప్రతిబన్ధక, ఇతిహాస పురాణ భగవత్స్తోత్ర నిగమాన్తద్వయ తద్వ్యాఖ్యానగ్రన్థ, శ్రవణ, మనన, ప్రవచనసత్సంవాద వ్యాపకమన్త్రజపాదయః, అనుష్ఠేయాః. తదనన్తరం, బన్ధుజనకార్యం, ఆత్మకార్యం, గృహక్షేత్రాది చిన్తనఞ్చ కుర్యాత్. ఆత్మపోష్యరక్షణార్థం యావన్తి ధనాని సమ్పాదనీయాని బహ్వాయాసవర్జం శాస్త్రావిరుద్ధమార్గేణ యదృచ్ఛాప్రాప్తాని తావన్తి ధనాన్యేవ లబ్ధ్వా సన్తుష్యేత్

సాయంసన్ధ్యావన్దనవిధిః.

అథ లోహితాయతి సూర్యే, వస్త్రపరివర్తనపూర్వకం, సాయంసన్ధ్యాముపాసీత. తత్ప్రకారః - పాదౌ ప్రక్షాళ్య ప్రాఙ్ముఖ ఉదఙ్ముఖో వా, ఆసీనః ద్విరాచమ్య - ప్రాణానాయమ్య. "శ్రీ భగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం

*చతుర్దశీ-అష్టమీ-అమావాస్యా-పౌర్ణమాసీ ప్రతిపత్-మన్వాది-యుగాది-విషువద్వయ అయనద్వయ మహాసఙ్క్రాన్తిదినాని; యాస్తిథయః, ఉదయగామిత్వేన, అస్తమయాత్పూర్వం వా త్రిముహూర్తమనధ్యాయతిథిప్రాప్తిః తద్దినం; యస్యాం చతుర్దశ్యాం సూర్యాస్తమయాత్పూర్వం, పౌర్ణమాస్యాం, అమావాస్యాయాం వా ప్రాప్తిః, తచ్చతుర్దశ్యపి ర్వ్యభూతా త్రియామినీతిథిః, యస్మాద్దినాత్, పూర్వాహ్ణే, అపరదినే అనధ్యాయః, తద్దినఞ్చ.

సాయంసన్ధ్యాముపాసిష్యే" ఇతిసఙ్కల్ప్య - కృతంచేత్యాదినాసంకల్ప్య -
బలమన్త్రమనుసంధాయ - భగవానేవేతిసాత్త్వికత్యాగంకృత్వా - "ఆపో
హిష్ఠేతిమన్త్రస్య" ఇత్యారభ్య "ఆత్మానమ్పరిషిచ్య" ఇతిపర్యన్తం, ప్రా
తస్సన్ధ్యావన్దనవత్కుర్యాత్. "అగ్నిశ్చేత్యనువాకస్య సూర్యఋషిః, దేవీ
గాయత్రీచ్ఛన్దః, అగ్నిర్దేవతా" ఇతి న్యస్య - "అపాంప్రాశనేవినియోగః"
ఇత్యుక్త్వా - హస్తే, ఆచమనవజ్జలఙ్గృహీత్వా - "అగ్నిశ్చమామన్యుశ్చ
మన్యుపతయశ్చమన్యు కృతేభ్యః, పాపేభ్యోరక్షన్తామ్, యదహ్నాపాప
మకార్షమ్ మనసావాచాహస్తాభ్యామ్,పద్భ్యాముదరేణశిశ్నా, అహస్తద
వలుమ్పతు, యత్కిఞ్చ దురితమ్మయి, ఇదమహమ్మామమృతయోనౌ,
సత్యేజ్యోతిషిజుహోమిస్వాహా" ఇత్యపఃప్రాశ్య - ఆచమ్య - "దధిక్రావ్
ణ్ణ ఇతిమన్త్రస్య" ఇత్యారభ్య "రాక్షసముద్ఘారసాతాఞ్జలినాతోయేన"
ఇతిపర్యన్తం, ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్కుర్యాత్. అర్ధాస్తమితేసూర్యే,
ప్రత్యఙ్ముఖస్తిష్ఠన్, అర్ఘ్యత్రయన్దత్వా - అర్ఘ్యత్పూర్వం సూర్యాస్త
మయేసతి, ప్రాణానాయమ్య - "సాయంసన్ధ్యాకాలాతిక్రమ ప్రాయశ్చి
త్తార్థం, తుర్యార్ఘ్యప్రదానఙ్కరిష్యే" ఇతిసఙ్కల్ప్య - "సప్తవ్యాహృతి
సమ్పుటితగాయత్ర్యా" ఇత్యారభ్య "సన్తర్ప్య ఆచమ్య"ఇతిపర్యన్తం,
ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్కుర్యాత్. విష్ణ్వాయతనం, తత్సమీపం, అన్యద్వా
గత్వా, యత్రజపఃకరిష్యతే తత్స్థలం ప్రణవ వ్యాహృతిభిః ప్రోక్ష్య -
తత్రఉదగగ్రదర్భేషుప్రత్యఙ్ముఖమాసీనః, "ఆసనమన్త్రస్య" ఇత్యారభ్య
"దశవారం" ఇతి పర్యన్తంప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్కుర్యాత్ - "సాయం
సన్ధ్యాయాంగాయత్రీమన్త్రజపఙ్కరిష్యే" ఇతిసఙ్కల్ప్య - "ఆయాత్వి
త్యనువాకస్య" ఇత్యారభ్య "ఇత్యనువాకేనావాహ్య" ఇతి పర్యన్తం
ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్కుర్యాత్. "సాయంసరస్వతీం శ్యామాం రవిమణ్డల

మధ్యగామ్। సామవేదం వ్యాహరన్తీశ్చక్రాయుధధరాంశుభామ్। ధ్యాయామి విష్ణుదైవత్యాం వృద్ధాఙ్గరుడవాహనామ్" ఇతిధ్యాత్వా. "అసనాది షోడశ" ఇత్యారభ్య "సవితాదేవతా, ఇతి న్యస్య" ఇతి పర్యన్తం ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్. "సాయంసన్ధ్యాజపేవినియోగః" ఇత్యుక్త్వా - "అస్త్రిమన్త్రేణ" ఇత్యారభ్య "సంహతాఙ్గుళీ కరద్వయం ఇతిపర్యన్తం, ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్ - నాభిసముద్ధృత్య, "కనిష్ఠి కామూలరభ్య" ఇత్యారభ్య "త్రీః ప్రాణానాయమ్య" ఇతిపర్యన్తం, ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్ - "సాయంసన్ధ్యోపస్థానఙ్కరిష్యే ఇతిసఙ్కల్ప్య - "ఉత్తిను ఇత్యనువాకస్య" ఇత్యారభ్య "గాయత్రీముద్వాస్య" ఇతిపర్యన్తం ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్ - "ఇమమ్మ ఇతిపఞ్చర్చస్య, దేవరాతఋషిః, గాయత్రీ, త్రిష్టుప్, గాయత్రీ, జగతీ, త్రిష్టుభశ్ఛన్దాంసి, సవితా దేవతా" ఇతిన్యస్య - "సాయం సన్ధ్యోపస్థానేవినియోగః" ఇత్యుక్త్వా - "ఇమమ్మేవరుణ శ్రుధీహవమద్యా చమృడయ, త్వామవస్యురాచకే, తత్త్వాయామిబ్రహ్మణావన్దమానస్తదాశాస్తే యజమానో హవిర్భిః, అహేడమానో వరుణేహబోధ్యురుశగ్ంసమాన ఆయుః ప్రమోషీః, యచ్చిద్ధితేవిశోయథాప్రదేవవరుణవ్రతమ్, మినీమసిద్యవిద్యవి, యత్కిఞ్చేదంవరుణదైవ్యేజనేఽభిద్రోహమ్మనుష్యాశ్చరామసి, అచిత్తీయత్తవధర్మాయుయోపిమ మానస్తస్మాదేనసో దేవరీరిషః, కితవాసోయద్రిరిపుర్నదీవియద్వాఘాసత్యముతయన్నవిద్మ, సర్వాతావిష్యశిథిరేవదేవాథాతేస్యామవరుణప్రియాసః" ఇత్యుపస్థాయ - శేషం, ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్ కుర్యాత్.

ప్రదోష*రహితరాత్రౌ, ఆశౌచాదిరహితః, శ్రీమదష్టాక్షరమపియథాశక్తి జపిత్వాఆచమ్యసాత్త్వికత్యాగంకుర్యాత్. ప్రదోషరాత్రౌ అష్టాక్షరమన్త్రంనజపేత్. ప్రదోష, అనధ్యాయ రాత్రిషు, ఆపదిచ, గాయత్రీజపస్యసఙ్కోచఃకార్యః. తత్ప్రకారస్త్వేవం:—ప్రతిపత్ పౌర్ణమాసీ, అమావాస్యా రాత్రిషు, షట్త్రింశత్సఙ్ఖ్యయా; చతుర్థీ, అష్టమీ, చతుర్దశీ రాత్రిషు, చతుఃపఞ్చాశత్సఙ్ఖ్యయా, సప్తమీరాత్రౌ, సప్తత్రింశత్సఙ్ఖ్యయా; విష్వయన త్రయోదశీ రాత్రిషు అష్టావింశతిసఙ్ఖ్యయా, గాయత్రీజపఙ్కుర్యాత్. మహాప్రదోషాఖ్యే త్రయోదశీప్రదోషే, దివసస్యాష్టమ భాగమారభ్య, అర్ధరాత్రపర్యన్తం గాయత్రీజప, సాయమౌపాసన, వైశ్వదేవ, సాయమభిగమన, భగవదారాధనవ్యతిరిక్త దశాయాం, ఆత్మనోపిహితమచిన్తయన్, కాష్ఠవన్మౌనఙ్కుర్యాత్. శ్రాద్ధభోజనరాత్రౌ, ఆశౌచదినే, ఆపదిచ †దశసఙ్ఖ్యయా గాయత్రీజపఙ్కుర్యాత్. విమానస్థం దేవం ప్రదోషే, స్వ

* చతుర్థీ, సప్తమీ, త్రయోదశీ, ఇన్దతిథికళిల్ సూర్యాస్తమయత్తుక్కు మేల్ కాలవిశేషత్తుక్కు ప్రదోషమెన్ఱుపేర్. చతుర్థీ సప్తమీతిథికళిల్ సూర్యాస్తమయముదల్ మూన్ఱు ముహూర్త్తకాలం ప్రదోషం - త్రయోదశీ తిథియిల్ పకలిలెట్టాం భాగముదల్ అర్ధరాత్రిపర్యన్తం ప్రదోషం ఎన్దదినం సూర్యాస్తమయానన్తరం ఒన్పదు నాఴికైక్కుళ్ చతుర్థీతిథివరుకిన్ఱదో అన్దదినం ప్రదోషం మఱ్ఱానాళ్ సూర్యాస్తమయానన్తరం చతుర్థీ రెణ్డు నాఴికై ఇరున్దాల్ అన్దదినం ప్రదోషం ఎన్దదినం సూర్యాస్తమయానన్తరం పదినైన్దు నాఴికైక్కుళ్ సప్తమీవరుకిన్ఱదో అన్దదినం ప్రదోషం. మఱ్ఱానాళ్ సూర్యాస్తమయానన్తరం సప్తమీ ఒరు నాఴికై ఇరున్దాల్ అన్దదినం ప్రదోషం ఎన్దదినత్తిల్ సూర్యోదయముదల్ అఱుపదు నాఴికైక్కుళ్ త్రయోదశీ వరుకిన్ఱదో అన్దదినం ప్రదోషం. మఱ్ఱానాళ్ సూర్యాస్తమయానన్తరం అరై నాఴికైత్త్రయోదశీ ఇరున్దాలుం అన్దదినం ప్రదోషం.

† గాయత్రీజపః కదాచిదపి దశన్యూనో న కార్యః.

గృహార్చామగ్ధరాత్రే, నవశ్యేన్న ప్రణమేత్. ప్రదోషేఽపినృసింహ స్యైవ్య ఏవ - ఆస్థానమణ్టపే వీధ్యాన్తు స్వదాపశ్యేత్ప్రణమేచ్చ.

తతో వారిపూరిత పాత్రఙ్గృహీత్వా, గృహమాసాద్య - ప్రాతః కాలవత్ ఆహితాగ్నిరగ్నిహోత్రఙ్కుర్యాత్. అనాహితాగ్ని రౌపాసనఙ్కుర్యాత్. తతః శ్రీ విష్ణుసహస్రనామ పారాయణఙ్కుర్యాత్.

తతః, ప్రాతిరభిగమవదీత్యా నాయమ్భగవన్తం శరణముపగచ్ఛేత్. తత్రత్య "ఏతత్తిర్యోత్తర కాలీన" ఇత్యారభ్య "యాపరహ్యాయాం" ఇతి పర్యన్తస్యస్థానే "ప్రాతిరభిగమనపర్యన్త భగవత్సేక్ఙ్కుర్యోత్వాద నరూపర హ్యాయాం" ఇతివాక్యప్రయుజ్య, అనుసన్ధేయం.

స్నానాసనం వినా, ఇజ్యాకాలీన ఆరాధనవత్ ఆరాధనఙ్కుర్యాత్ - తదశక్తౌ, అలఙ్కారాసన, అర్ఘ్యపాద్యాచమన, గన్ధమాల్య పుష్పధూపదీప మాత్రాదాన, భోజ్యాసన, పాద్యాచమన, అర్ఘ్యాణామ్బసమర్పణ హవిర్నివేదన పునర్మన్త్రాసనాన్తఙ్కుర్యాత్. పర్యఙ్కాసన పాద్యాచమనీయాని సమర్ప్య క్షీరాజ్యశర్కరోపేత నైవేద్యం సమర్ప్య - నమస్కృత్య, నాగభోగ సమన్వితే పుష్పధూపైరామోదితే యోగపర్యఙ్కే శ్రీ భూమినీళాభిస్సహ భగవన్తంశాయయేత్. నీరాజనఙ్కృత్వా - అష్టాఙ్గంనమస్కృత్య - చక్రాద్యైస్త్రైర్వైనతేయేనచ దిశసుదిక్షు రక్షా న్యాసత్వా - దేవగృహద్వారమపాయివిన్యాసపూర్వకమ్బహిర్గచ్ఛేత్

తతః, దేవాలయఙ్గత్వా శ్రియఃపతిం విమానస్థమ్పశ్యేత్ - తదసమ్భవే విమానం, గోపురంవా పశ్యేత్ -

తతః, వైశ్వదేవే షడాహుతీర్హుత్వా "యేభూతానిప్రచరన్తినక్తమ్బ

లిమిచ్ఛన్తోవితుదస్యప్రేష్యాః, తేభ్యోబలిమ్పుష్టికామోహరామిమయిపుష్టిమ్పుష్టిపతిర్దధాతుస్వాహా" "నక్తఞ్చరేభ్యో భూతేభ్య ఇదం" ఇతి మన్త్రేణనైహాయసబలిఙ్కుర్యాత్. బలిహరణ పఞ్చమహాయజ్ఞాంస్తు నకుర్యాత్. కేచిద్బలిహరణమపి కుర్వన్తి - యథాసమ్ప్రదాయమనుష్ఠేయమ్.

రాత్రౌవిశేషాత్, అతిథీన్ యథాశక్త్యభిపూజయేత్.

తతః, పూర్వవత్, భోజనఙ్కుర్యాత్. భోజననిషేధకశాస్త్రం వినా,అన్యేననిమిత్తేన భోజనే విలుప్తే ప్రాణాగ్నిహోత్ర మన్త్రాఞ్జపేత్.

తతః, దివేవ, మన్త్రజపం, రాత్రియోగ్య వేదాధ్యయనం "రాత్రౌచోరప్రసఙ్గేన" ఇత్యుక్తరీత్యా శ్రీమద్భాగవతాది సాత్త్వికపురాణ పఠనఞ్చకుర్యాత్.

"భగవానేవ స్వనియామ్యస్వరూపస్థితిప్రవృత్తిస్వశేషతైకరసేన మయా స్వకీయైశ్చోపకరణైః స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదం, స్వాధ్యాయాఖ్యం, కర్మస్వస్మైస్వప్రీతయేస్వయమేవకారితవాన్" ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా -కృతఞ్చకరిష్యామిభగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవ పాదారవిన్దార్చనేన స్వాధ్యాయేనభగవత్కర్మణా భగవాన్ప్రీయతాంవాసుదేవ ఇతి స్వాధ్యాయం భగవతిసమర్పయేత్

యోగప్రకరణమ్.

సుప్రక్షాళిత పాణిపాదస్స్వాచాన్తశ్శుచౌదేశే, ప్రాఙ్ముఖః, ఆసీనః త్రీన్ప్రాణానాయమ్య-"కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీ

త్యర్థేన మహావిభూతి చాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవ పాదారవిన్దార్చనేన యోగేన భగవత్కర్మణా భగవన్తం వాసుదేవమర్చయిష్యామి" ఇతిసఙ్కల్ప్య - "భగవతో బలేన భగవతో వీర్యేణ భగవతస్తేజసా భగవతః కర్మణా భగవతః కర్మ కరిష్యామి భగవతో వాసుదేవస్య" ఇతి బలమన్త్రమనుసన్ధాయ - "భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూపస్థితి ప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేన మయా స్వకీయైశ్చోపకరణైః స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుష స్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదంయోగాఖ్యం కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారయతి" ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా-

ద్వయమనుసన్ధాయ-"అఖిలహేయప్రత్యనీక" ఇత్యాది ప్రాతరనుసంహితప్రకారేణానుసన్ధాయ - "చతుర్దశ భువనాత్మకమణ్డం" ఇత్యారభ్య సమగ్రం శ్రీవైకుణ్ఠగద్యమనుసన్దధీత - తదశక్తౌ భగవద్ధ్యాన సోపానం వాఽనుసన్దధీత.

తతో† యోగఙ్కుర్యాత్ - తస్య, అఙ్గాన్యష్ట - తత్ప్రకారః:—

అష్టాఙ్గయోగక్రమః.

---

౧ యమః— (మనసః, ఏకత్రైవ, అవస్థాపకంయోగాఙ్గం) ఏతదఙ్గాని పఞ్చ-౧ బ్రహ్మచర్యం(యోషిత్సు భోగ్యతాబుద్ధి యుక్తేక్షణాదిరహితత్వం) ౨ అహింసా (అప్రాణిపీడా) - ౩ సత్యం (భయాదేరహేతుభూతంవాక్యం) - ౪ అస్తేయం (అచౌర్యం) - ౫ అపరిగ్రహః (నిషిద్ధద్రవ్యాణామనాదానం) -

---

† పరమాత్మ జీవాత్మ స్వరూపానుసన్ధాన పూర్వకం,ఇన్ద్రియాణివశీకృత్యమనసఃపరబ్రహ్మణ్యేవసంయోగః.

౨ నియమః - (యోగాభ్యాసినః పురుషస్య నియామకం యోగాఙ్గం) ఏతదఙ్గానిపఞ్చ: — ౧ సన్తోషః (విషయత్యాగః) - ౨ శౌచం (అభక్ష్యపరిహారాన్విత సంసర్గ స్వధర్మ్య వ్యవస్థానాని) - 3. తపః (ఉపవాసాది) - ౪. స్వాధ్యాయః (వేదవేదాన్త తదఙ్గావలోకనాదిః) - ౫. ప్రణిధానం (పరబ్రహ్మణిచిత్తాసక్తిః) -

3. ఆసనమ్ - భగవత్సన్నిధౌ, అన్యత్రవా, వివిక్తే, గోమయేనోపలిప్తే శుచౌ దేశే దర్భానాస్తీర్య - దార్వాసనన్నిధాయ - తదుపర్యజినం, తదుపరివస్త్రన్నిధాయ - ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్య - స్వస్తిక, గోముఖ, బద్ధ, పద్మ, వీర, సింహ, భద్ర, ముక్త, మయూరాద్యాసనేషుస్వాభిమతేన కేనచిదాసనేనస్థిత్వా - గురూన్భగవన్తఞ్చప్రణమ్య - భూతశుద్ధిఞ్చకృత్వా - కాయశిరోగ్రీవాసక్థి వక్షస్థలాని సమానికృత్వా - దృశౌ నాసాగ్రన్యస్తే వినిమీలితలక్షణే కృత్వా - తాలుతలస్థాఞ్జిహ్వాం దశనావళేరన్తరే ఓష్ఠపుటావిష్లగ్నౌ చకృత్వా-ఊరుమధ్యప్రదేశయోర్బాహూ కూర్పరౌధృత్వా- దక్షిణోత్తరౌ పాణీకృత్వా - యోగపట్టేనాఖిలం విగ్రహం సన్ధార్య - అపానదేశన్నిరుద్ధ్యోర్ధ్వన్తమేవవికాసైర్యమవస్థానమ్ -

౪. ప్రాణాయామః* - సచ, రేచకపూరక కుమ్భకావస్థాత్రయ సమాశ్రితః. తత్ర రేచకోనామ, కనిష్ఠానామికాభ్యాం వామనాసికాంరుద్ధ్వా - నేత్రేసమ్యఙ్నిమీల్య - దక్షిణనాసయా (ఉచ్ఛ్వాసేనముఖనాసాభ్యాంబహిర్నిర్గచ్ఛేత్) ప్రాణవాయుబహిర్విసర్జనం - పూరకోనామ, అఙ్గుష్ఠేనదక్షిణ నాసికాం సమ్యగ్రుద్ధ్వా - వామనాసయాన్తరేబాహ్యవాయుపూరణం-కుమ్భకోనామ,అఙ్గుళీభిస్తాభిరేవనాసికాద్వయంరుద్ధ్వా-ఓష్ఠాభ్యాం, ఆస్యంరుద్ధ్వా-ప్రాణవాయుబాహ్య

* ప్రాణః = స్వదేహోత్పన్నవాయుః - ఆయామః = తన్నిరోధః

వాయ్వోర్యుగపద్బన్ధనం - ఏతేత్రయోపి*మాత్రాభేదాదుత్తమమధ్యమాధమా భవన్తి - తత్రోత్తమః షట్త్రింశన్మాత్రకః - మధ్యమః చతుర్వింశతిమాత్రకః - అధమః ద్వాదశమాత్రకః - అత్రైవకుమ్భకావస్థాయాం, మూలమన్త్రస్య పంచవింశత్యభ్యస్తస్య మనసోచ్చారణమ్-

౫. ప్రత్యాహారః - శబ్దాదివిషయేషు సఞ్చారిభిః, చక్షురాదిభిస్సహ, తేభ్యో విషయేభ్యః మనస్సమాకర్షణమ్-

౬. ధారణా-ప్రసన్నవదనే, పుణ్డరీకదళామలాయతేక్షణే, సుకుమారకపోలే, సువిస్తీర్ణలలాటఫలకోజ్జ్వలే, సముత్కర్ణాన్తవిన్యస్తచారు కుణ్డలభూషణే, ఉల్లాసాతిశయమనోజ్ఞభ్రూలతే, ప్రవాళాతిశాయ్యధరబిమ్బే, శఙ్ఖాభిరామకణ్ఠే, శఙ్ఖచక్రగదాబ్జ కేయూర కటకాదివిభూషితాత్యుజ్జ్వల చతుర్బాహౌ, అతికోమళ దివ్యరేఖాలఙ్కృతాతామ్రకరతలే, దివ్యాఙ్గుళీయక విరాజితాతికోమళ దివ్యనఖావళీవిరాజితాతిరక్తాఙ్గుళీభిరలఙ్కృతే, సువిస్తీర్ణశ్రీవత్సకౌస్తుభముక్తాహార వనమాలాలక్ష్మీపరిష్కృతవక్షసి, వళిత్రిభఙ్గినా నిమగ్ననాభినా దివ్యముక్తాదామోదరబన్ధన కాఞ్చీగుణాదినోదరేణ విరాజమానే, కదళీప్రకాణ్డరుచిరసమస్థితోరుయుగ్మే, మణిదర్పణాయమానజఙ్ఘాయుగ్మే, తత్క్షణోన్మీలితపుణ్డరీక సదృశ శఙ్ఖచక్రాదిరేఖాలాఞ్ఛిత చరణయుగళే, అతిమనోహర కిరీట మకుట చూడావతంసే, విమలపీతామ్బరే, యుగపదుదిత సూర్యసహస్ర తేజసి, శుద్ధసత్త్వమయే, శ్రియఃపత్యౌ నారాయణే పరబ్రహ్మణి, ఆత్మమానసస్యాచఞ్చలత్వేన స్థాపనమ్ -

---

* నశీఘ్రేణనవిళమ్బేన జానుప్రదక్షిణీకృత్య, అఙ్గుళిస్ఫోటనం యావతా కాలేన కుర్యాత్తావాన్ కాలః.

౭, ధ్యానం-ధారణాసిద్ధాస్త్రభూషణాది విశిష్టదివ్యమంగళవిగ్రహ విషయిణీవిజాతీయప్రత్యయానన్తరితా స్మృతిసన్తతిః.

౮. సమాధిః-పూర్వోక్తాస్త్ర భూషణాది విశిష్టదివ్యమంగళ విగ్రహవత ఏవభగవతః, నామరూపాపత్తియ వినాశాదిరాహిత్యేన స్వరూపధ్యానం.

ఏవఞ్చ ర్తుమశక్తః అర్చిరాదిమార్గేణ శ్రీవైకుణ్ఠగతి ప్రకారంచిన్తయేత్.

శ్రీ వైకుణ్ఠగతి చిన్తనప్రకారః.

అశేషచిదచిద్వస్తు శేషిభూతః, పరమకారుణికః, శ్రియఃపతిః, అనాదికాలమారభ్య సంసారసాగర నిమగ్నాన్ చేతనానుద్ధిధీర్షుః, అజ్ఞాత, యాదృచ్ఛిక, ఆనుషంగిక, ప్రాసఙ్గిక, సామాన్యబుద్ధిమూల, సుకృతవిశేషవ్యాజేన తాన్ జాయమానతాదశాయామేవ, విశేషతః కటాక్ష్య అద్వేషాభిముఖ్యసాత్త్విక సంభాషణాదీన్యుత్పాద్య, సదాచార్యానుగ్రహ లబ్ధజ్ఞానాన్ కృత్వా, తన్ముఖేన స్వస్మిన్ భరసమర్పణంకారయిత్వా, శరీరపాతసఙ్కల్పితసమయే ప్రాప్తే సుహృత్సు సుకృతం ద్విషత్సుదుష్కృతఞ్చారోప్య, దేహావసానసమయేకాష్ఠపాషాణసన్నిభాన్ కేవలం స్వీయయాదయయైవప్రబోధ్య, అప్రచ్యుతపూర్వసంస్కారమనోరథాన్ కృత్వా, బ్రహ్మరుద్రేంద్రాదీనామివ యమకిఙ్కరనైరపేక్ష్యేణ స్వయమేవోత్క్రమణ నిమిత్తీభూయ ప్రశస్తాప్రశస్తనియమ రాహిత్యేన తత్కాలోపస్థితం యంకంచనశరీర విశ్లేషనిమిత్తముత్పాద్య, వాక్పాణిపాదపాయూపస్థాఖ్య కర్మేన్ద్రియాణి, ఘ్రాణరసనాచక్షుస్త్వక్ఛ్రోత్రాఖ్య జ్ఞానేన్ద్రియాణి చమనసిసంయోజ్య, తాదృశమ్మనః ప్రాణవాయునాసంయోజ్య, ఇంద్రియమనస్సంయుక్తం ప్రాణవాయుఞ్జీవాత్మనాసంయోజ్య; ఏకాదశేం

ద్రియప్రాణసంయుక్తజీవం త్రిస్థూణే* క్షోభదశాయాం స్థూలదేహమథ
నోద్భూతైస్సూక్ష్మపఞ్చభూతైస్సంయోజ్య, ఏవం, ఇన్ద్రియ, ప్రాణ,
భూతసూక్ష్మసంయుక్తంజీవం, నిసర్గసౌహార్దే, హార్దే, స్వస్మిన్ విశ్రమయ్య-
ఏవం, స్థూలశరీరాత్, విద్వదవిద్వత్సాధారణం, ఉత్క్రాన్తిక్రమఙ్గ
మయిత్వా - అనన్తరంస్వర్గనరకాదిలోకాన్తరమార్గద్వారభూతేషు శత
సఙ్ఖ్యాకనాడీవిశేషేషు యథానగచ్ఛేత్తథా తేభ్యోనివర్త్య, అర్చిరాది
మార్గద్వారభూతాయాంశతాధికాయాం సుషుమ్నేతి, బ్రహ్మనాడీతి.మూ
ర్ధన్య నాడీతిచఆఖ్యాతాయాం హృదయమధ్యనాడ్యాం ప్రాణేంద్రియ
సంయుక్తసూక్ష్మశరీరేణ సహప్రవేశ్య.పద్మకోశ, స్తన,కదళీపుష్ప దృష్టాన్త
దర్శితస్య అవలమ్బమాన హృత్పుండరీకస్యమధ్యే సూక్ష్మసుషిరాత్ ఉప
ర్యారోహ్య, ఏకాదశ†ద్వార సహిత బ్రహ్మపురాఖ్యస్థూలశరీరే బ్రహ్మరం
ధ్రాఖ్య ప్రధానద్వారముద్ఘాట్య, తన్మార్గేణ ముముక్షుం ప్రస్థాప్య, నాడీ
భిస్సహశృఙ్ఖలాబన్ధన్యాయేనస్యూతాన్ సూక్ష్మసూర్యకిరణాన్ అవలమ్బ
య్య,ముగ్ధవచనాభ్యసనప్రవృత్తబాలకోపలాలకసార్వభౌమన్యాయేనము
ముక్షుంసస్నేహం కరేణాదాయ, పునస్సంసారహేతుభూత కర్మవాసనా
రూప నిశ్శ్రేణికాన్నివర్త్య - దేవయానమార్గమ్ప్రాపయ్య - తన్మార్గే,
అర్చిరితి, అహరితి, శుక్లపక్ష ఇతి, ఉత్తరాయణమితి, సంవత్సర ఇతి,
వాయు రితి, ఆదిత్య ఇతి, చన్ద్ర ఇతి, వైద్యుత ఇతి, అమానవసంజ్ఞకస్యా
స్య సహకారిణో వరుణేన్ద్ర ప్రజాపతయః ఇతి చనామ్నా ప్రసిద్ధైః, (
త్యుద్గమనపూర్వకం సబహుమానంస్వస్వసీమాపర్యన్తమ్మార్గప్రవర్తనార్థ

---

* త్రిస్థూణం=ముదుగిల్ వంశమెన్ను ప్పేరుడైయ ప్రధానమాన ఎలుంబు మూన్రై-
క్షోభదశాయాం=కడైగిఱద శైయిల్

† నవరన్ధ్రాణి, నాభిః, శిరస్థిత(బ్రహ్మరన్ధ్రఞ్చ)

మనుప్రవదద్భిః, ఆతివాహికైస్సహాస్వయమ్ప్రధానస్సన్*, క్రమేణ గమ
యిత్వా - తత్తత్స్థానేషు భగవచ్ఛాస్త్రోక్త తత్తద్భోగాననుభావ్య -
ఏవమర్చిరాదిమార్గేణ ప్రకృతిమణ్డలాదూర్ధ్వ దేశావస్థితం, చిరాద్ధి
దృక్షితం అవైష్ణవానామప్రాప్యం శ్రీవైకుణ్ఠాఖ్యందివ్యలోకం గమయిత్వా,
తస్మిన్ప్రవహన్త్యాః, అప్రాకృత సలిలాయాః, విరజానద్యాః, అర్వా
క్తీరే, భక్తిప్రపత్తివశీకృతస్య స్వస్యసఙ్కల్పేన స్థాపితం, గతిమాత్రార్థ
మనువర్తమానం సూక్ష్మశరీరం విసృజ్య-శరీరంపినైవ సఙ్కల్ప మాత్రా
దేవ విరజాయాః, ఉత్తరతీరమ్ప్రాప్య - అప్రాకృతశరీరమ్ప్రదాయ -
ఐరమ్మదీయాఖ్య సరఃపర్యన్తఙ్గమయిత్వా - అనన్తరం సోమసవన సంజ్ఞ
కాశ్వత్థ సమీపమ్ప్రాప్య - తత్ర, శతమ్మాలాహస్తాః శతమఞ్జనహస్తాః,
శతఞ్చూర్ణహస్తాః, శతంవాసోహస్తాః, శతమ్పణహస్తాః, ఏవంరీత్యాపఞ్చ
శతసఙ్ఖ్యాప్సరోభిః శతం శతంసంఘీభూయ సమాగచ్ఛన్తీభిః ప్రత్యుద్గ
మయ్య - బ్రహ్మాలఙ్కారై రలఙ్కృత్య - తతః, తిల్యనామకవృక్ష సమీ
పంగమయిత్వా, తత్ర, శ్రీ వైకుణ్ఠనాథస్య దివ్యగన్ధమ్ప్రవేశ్య - సాలజ్జా
ఖ్యస్థాన సమీపంగమయిత్వా, తత్రశ్రీవైకుణ్ఠ నాథస్యదివ్యరసమ్ప్రవేశ్య-
అపరాజితాఖ్యాయతన సమీపం గమయిత్వా, తత్ర శ్రీవైకుణ్ఠనాథస్య
దివ్యతేజఃప్రవేశ్య - తతోనిత్యసూరిభిః ప్రత్యుద్గమయ్య - మహాగోపుర
ద్వార సమీపఙ్గమయిత్వా - తత్రత్య, ఇన్ద్రప్రజాపత్యాఖ్యద్వారపాలా
భ్యాం, దివ్యద్వారకవాటాతిక్రమణపూర్వకం శ్రీవైకుణ్ఠ నగరమ్ప్రవేశ
యేత్, అప్రాకృతైః రాజోపచారైరర్చయిత్వా, రాజవీధీగమనసమయే,
తత్రత్యాస్సూరయః స్వస్వగృహేషు ముక్తమానీయ యథోచితమ్పాదా
ప్రక్షాళయేయుః. దేశాన్తరగతపుత్ర సన్దర్శన జనితానన్దవత్యోమాతర

---

* విదుషాం, అతివాహే (గచ్ఛతాం,మార్గ ప్రవర్తనే) పరమపురుషేణనియుక్తా
అతివాహికాః దేవతావిశేషా ఏతేఽర్చిరాదయః

ఇవ శ్రీ భూమినీళాదేవ్యోపి, ఏతద్దర్శన జనితప్రీత్యతిశయాత్, శరత్కాల పరిపూర్ణచన్ద్ర మణ్డలసదృశ దివ్యాననశాలిన్యః, స్వీయపరిచారికా సహితాః, స్వపరమధనభూత భగవత్పాదుకాయుగళ, దివ్యచూర్ణ, పూర్ణకుమ్భ, మఙ్గళదీపాది సత్కారోపకరణైస్సహ ప్రత్యుద్గచ్ఛేయుః. సర్వేశ్వరోభగవాన్ శ్రియఃపతిరపి, ఏతన్ముక్తం, ప్రత్యుద్గమ్య హిరణ్మయ దివ్యవిమాన సమీపఙ్గమయేత్. తత్ర బ్రహ్మాయశాంసి ఏనమ్ప్రవిశేయుః.తతో ముక్తః, నిరవధిక పరమానన్ద నిత్యముక్తసేవితం సర్వేశ్వరాధిష్ఠితం, ఆనన్దమయ మణ్టపమాసాద్య-తత్రత్యైః, కుముదాదిదివ్య పార్షదైః చణ్డాదిద్వారపాలకైశ్చ సస్నేహబహుమాన మాలోకితః, విష్వక్సేననియుక్తేన ఆస్థాననిర్వాహకేనాహూతః పదేపదే ప్రణమన్ ఉత్తిష్ఠన్ ప్రణమంశ్చ మణ్డపముఖభాగమారుహ్య, తత్రసుమేరుసదృశవిగ్రహం త్రయీమయం దివ్యదమ్పతిమణిదర్పణాయమానం భగవదభిముఖమవతిష్ఠమానం గరుత్మన్తం పాదయోః ప్రణమ్య, మణ్డపమధ్యే భగవద్గుణైస్స్వైకైకశ్యో త్తైస్స్వైస్వైరనుసన్ధీయమాన మేనమేవ గుణంసర్వాధికం ప్రతిపాదయతాం వాదవివాదమపి విరచయతాం భగవద్గుణగణవర్ణనైకప్రణయినాం నిత్యసూరీణాం పఙ్క్తిబద్ధాం గోష్ఠీం మధ్యేన ప్రవిశ్య, చిరాభిలషితస్య భగవదన్తరఙ్గజనసంవాసమనోరథస్య సమ్పత్త్యా కృతార్థః, తతోదివ్యపరిజన పరిచ్ఛదాభరణాయుధదేవతాః స్వాసాధారణలక్షణ విశిష్ట విగ్రహైః యథాస్థానం భగవన్తం పరిచరన్తీ స్సంసేవ్య, సమభివృద్ధ సర్వవిధకైఙ్కర్య మనోరథః, శేషపర్యఙ్కసమీపంగత్వా, తత్రసుముఖేన భగవతా విరచితాయాః కృపేస్సఫలతయా పూర్ణమనోరథాన్ సన్తుష్టాన్తరఙ్గాన్ స్వాచార్యాన్ కృతజ్ఞతా ప్రకాశనపూర్వకం ప్రణమ్య, దివ్యపర్యఙ్క సమీప ముపసృత్య, తత్రదివ్యసింహాసనే, అష్టదళదివ్యపద్మ సోపసుదశేషు ।పాగాది క్రమేణవిమలాదీరష్టౌ, కర్ణికాపూర్వభాగే, అను

గ్రహాంశ్చ సంసేవ్య-తత్పద్మమధ్యే కర్ణికోపరి దివ్యయోగ పర్యఙ్కే సహస్ర
ఫణామణిశోభితమనన్తనాగరాజమాసేవ్య - అనన్తభోగిని, శేషశే
షాశనాది సర్వప్పరిజనస్య భగవతస్తత్తదవస్థోచిత పరిచర్యాయామా
జ్ఞాపయన్త్యా, శీలరూపగుణ విలాసాదిభిరాత్మానురూపయా శ్రియా సహా
సీనం, పుణ్డరీకదళామలాయతేక్షణం, దివ్యాయుధ దివ్యభూషణైర్భూషితం
ఆకుఞ్చితదక్షిణపాదం, ప్రసారిత వామపాదం, దక్షిణజానున్యస్త ప్రసా
రితదక్షిణభుజం, నాగభోగేవిన్యస్త వామభుజం, భూమ్యానీళయాచ సం
సేవితం, నిరతిశయభోగ్యం, వాసుదేవాఖ్యం శ్రీ వైకుణ్ఠనాథంసంసేవ్య-
తతో దివ్యభూషణ దివ్యాయుధభూషితాఙ్గ తదీయానవయవాన్ప్రత్యేక
శోఽనుభూయ - తతః, శ్రీ శఠకోపాఖ్య పాదుకా నివేశస్థానభూత పాద
పీఠపర్యన్తఙ్గత్వా - అత్యన్తసాధ్వసవినయావనతో భూత్వా పునఃపునః ప్రణ
మ్య - మామైకాన్తికాత్యన్తిక పరిచర్యాకరణాయ స్వీకురుష్వేతియా
చమానః, తతో భగవతాస్వయమేవాత్మసఞ్జీవనేనావలోకనేనావలోక్య,
సమస్తక్లేశాపహేన నిరతిశయసుఖావహేనాత్మీయ శ్రీమత్పాదారవిన్ద
యుగళేన శిరస్యలఙ్కృతః, భాగవతైః కైఙ్కర్య భగవత్కైఙ్కర్య సామ్రా
జ్యయోగ్యతాంప్రాపితః, అమృతసాగరాన్తర్నిమగ్నసర్వావయవఇవా
నన్దనిర్భరస్తత్పాదారవిన్దయుగళమేవావలమ్బ్య తత్పర్యఙ్కమారుహ్య-
అఙ్కగత కుమారన్యాయేన భగవతాఽనుమోదితో భగవతస్సహజ
సౌహార్దేనాపహతపాప్మత్వాది రూపగుణాష్టకావిర్భావమ్ప్రాప్తస్సము
క్తః, భగవతాస్వస్య దివ్యచరిత్రాణి, ఏతస్మాచ్ఛ్రుతవ్యానీత్యభిసన్ధ
తా "కోఽసి" ఇతి పృష్టః, నిత్యసంసార్యవస్థాతో నిత్యసూర్యవస్థాప్రా
పయితుర్భగవతోఽప్రతీకార మహోపకారంస్మృత్వా వక్ష్యమాణప్ర
కారేణోత్తరాణి విజ్ఞాపయేత్ :- "అనాదికాలం సంసారార్ణవే సమ్యఙ్
గ్నస్త్వద్దాస భూతోఽహ, మిదానీమ్భవతో దివ్యాత్మ, స్వరూపాను భవ

రూపార్ణవేమగ్నోస్మి-మదీయస్వరూపం సర్వజగదాత్మభూత భవత్స్వరూ
పాధీనం,మదీయప్రవృత్తినివృత్తీ భవత్సఙ్కల్పాధీనే,మదీయోభోగః భవద్భో
గాధీన ఇతిచాజ్ఞాసిషం.మకార వివరణ ప్రతిపాదిత నిరుపాధికభవద్దాస్యే
నిత్యం స్థిత్వా స్వరూపప్రాప్తేషు త్వత్కైఙ్కర్యేషు నిత్యసూరివదప్రతిహత
స్వాతన్త్ర్యమాప్తవానస్మి-సర్వాణిజగన్తి,అహఞ్చ, త్వత్కైఙ్కర్యోప
కరణానీతీదానీమవాగచ్ఛం,-సర్వాత్మనా మైశ్వర్యకైవల్యానుభవసంసారమ
దీయత్వదనుభవరసలేశేనాపియథానసదృశా స్తథానామ మహనీయ మప
ర్యాప్తం భవదనుభవముపలభ్య భోక్తాభోగ్యంచాహమిదానీమాసం,
"యతోవాచోనివర్తన్తే" ఇత్యుక్తరీత్యాశ్రుతిభిరపి వర్ణయితు మశ
క్యాః భవతోగుణాః సమగ్రమనుసన్ధాతుముపశ్లోకయితుంచ సమర్థః
కృతోస్మి . ఇతఃపరంత్వమేవ మయా పునరావృత్తిరహిత మవిశ్రాన్తం
కైఙ్కర్యంకారయ" ఇతి, ఏవంవిజ్ఞాపయతి సూక్తే తచ్ఛ్రుత్వా శ్రియః
పతిః అవిముక్తస్తన్యపానరస ముగ్ధశిశు ప్రథమజల్పితంశ్రుత్వేవ పరమా
నన్దనిర్భరాయాః "జగత్సమస్తంయదపాఙ్గసంశ్రయం" "యస్యావీక్ష్య
ముఖం" "యద్భ్రూవిభ్రమభేదతః" ఇత్యుక్తవైభవశాలిన్యాః, అఖిల
జగన్మాతుశ్శ్రియోముఖం సాభిప్రాయంవీక్ష్య, ఏకాభిప్రాయయాతయాస
హ ముక్తకటాక్షయిత్వా, తయాసహ, తం, అనవధిక కృపయాఽను
గృహ్ణాతి. ఏవం, పరమశేషిణోర్భగవతో ర్దివ్యదమ్పత్యోః కృపామ్మాప్రి
ప్తస్సముక్తః, పరభక్తి, పరజ్ఞాన, పరమభక్తియుక్తః, పరిపూర్ణానోత్తిరా
నధిరహిత విశదతమానన్యప్రయోజనానవధికప్రియ భగవదనుభవజనిత,
నిరతిశయప్రీతిపరీవాహభూత కైఙ్కర్యైకమనోరథః, ఐకాన్తికాత్య
న్తిక నిత్యకైఙ్కర్యః, సర్వదేశ సర్వకాల సర్వావస్థాసు సర్వవిధకైఙ్కర్యా
ణి సర్వవిధశరీరైరనుభూయ, అనవధికాతిశయానన్ద మహార్ణవనిమగ్నో
భవతి,

ఇత్యుక్త ముక్తనిరతిశయదశాం యథాశక్తి, యథామనోరథం అనుసన్ధానవేళ సుఖమాసీనో నిద్రా సమాగమపర్యన్తం భగవద్ధ్యానరసాస్వాదేన స్వాత్మానం కృతార్థయన్నాసీత.

తతో నిద్రాప్రసక్తౌ, పృథివీమారభ్య ప్రకృతి పర్యన్తానితత్త్వాని భగవదారాధనారంభోక్తరీత్యా స్వస్వకారణే సంహృత్య - ప్రకృతింతమస్యుపసంహృత్య, తమో జీవ ఉపసంహృత్య, జీవం పరమాత్మన్యుపసంహృత్య - వివిధవ్యాపారనిరతస్య భగవత్కైఙ్కర్యోపకరణభూతస్యేన్ద్రియవర్గస్య విశ్రాన్త్యర్థం స్వయముపనతాన్నిద్రామనివారయన్

యోగాదుత్థితః. "భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూపస్థితి ప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేన మయా స్వకీయైశ్చోపకరణైః స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదం పూర్వరాత్ర యోగాఖ్యం కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారితవాన్" ఇతి సాత్త్వికత్యాగం కృత్వా.

నిద్రాంచ కరిష్యమాణ కైఙ్కర్యోపకరణ ఇంద్రియవర్గ విశ్రాన్తి నిమిత్తతయా కైంకర్యత్వేనానుసన్ధాయ.

శ య న వి ధిః.

సంశుద్ధశుష్కపాదః శాస్త్రోక్తప్రకారేణ సముచితే స్థానే, శాస్త్రీయే శయనీయే, శుద్ధత్వానగ్నత్వాదినియమయుక్తః, ప్రాసాదఖట్వాపర్యఙ్కన్యాయేన* నాడీ పురీతద్బ్రహ్మసు, స్వాత్మనశ్శయన మనుస

* నాడీ, ప్రాసాదస్థానీయం. పురీతత్, ఖట్వాస్థానీయం. బ్రహ్మతు, పర్యఙ్కస్థానీయం. అతో బ్రహ్మైవ సాక్షాత్సుషుప్తిస్థానమ్.

స్థాయ-లక్ష్మీపరిష్వఙ్గవ్యఞ్జకేన మాధవశబ్దేన "క్షీరసాగరతరఙ్గ శీకరాసార తారకిత చారుమూర్తయే। భోగిభోగశయనీయ శాయినే మాధవాయ మధువిద్విషేనమః" ఇతి శ్లోకేనచ భగవన్తఙ్కీర్తయన్, పరమాత్మని స్వస్య పరిష్వఙ్గవిశేషఞ్చ పరామృశ్య స్వారాధ్యస్య భగవతశ్చరణారవిన్దయోర్విన్యస్తశిరస్కః, తమేవమాధవం హృదయేధ్యాయన్ కర్త్రియాశ్చ సుఖంశయీత.

శూన్యగృహే, వృక్షమూలే, చతుష్పథే, దేవాలయే, శర్కరాలోష్టపాంసుషు, దీక్షాంవినాదర్భేషు, మృగచర్మణివా, ధాన్యగోదేవ విప్రగురూణా మవస్థానస్థానా దున్నతస్థలేచ నశయీత. స్వగృహేప్రాక్ఛిరాః, పథిప్రత్యక్ఛిరాః, శ్వశురస్యాన్యస్యవాగృహే దక్షిణాశిరాః,శయీత.కదాపినోదక్ఛిరాస్స్వపేత్. ననగ్నః, నార్ద్రవాసాః, స్వపేత్. అవిశాలాయాం, నిమ్నోన్నతాయాం, మలినాయాం, సూక్ష్మజంతుప్రచురాయాం వా శయ్యాయాం, నస్వపేత్. రాత్రౌ యామచతుష్టయే మధ్యయామద్వయ ఏవనిద్రామనుభవేత్.

సన్తానార్థతయా, భగవత్కైఙ్కర్యబుద్ధ్యా. సువస్త్రవేషధరయా, దయితయా, అరోగయా, శుద్ధచిత్తయా,ధర్మపత్న్యాసహ, అనిషిద్ధ దినేషు సంవిశేత్.షష్ఠ్యష్టమ్యేకాదశీ ద్వాదశీ చతుర్దశ్య మావాస్యా పూర్ణిమాతిథిషు, సఙ్క్రాన్తి వ్యతీపాత శ్రాద్ధోపవాసదినేషు, బుధవారే,అశ్విన్యాశ్లేషామఘా మూలా స్వాతీ జ్యేష్ఠా పూర్వత్రయజన్మనక్షత్రేషు, నిమన్త్రణదినే, మన్వాదిషు, యుగాదిషు, స్త్రీరజోదర్శనప్రభృతి దినచతుష్టయేచ స్త్రీసఙ్గమం వర్జయేత్. అజాతపుత్రాస్పత్నీం ఋతుకాలే*, అనిషిద్ధాయాం రాత్రౌ అప్రార్థితోప్యుపేయాత్.అన్యరాత్రౌతుప్రార్థిత ఏవోపేయాత్.ఏకస్యాన్నిశ్యేకదైవ స్త్రియఙ్గ

గ

* రజోదర్శన ప్రభృతి షోడశాహోరాత్రాత్మకః కాలో గర్భగ్రహణసమర్థో

చ్ఛేత్ నద్విస్త్రిర్వా. అష్టమాసాదూర్ధ్వంగర్భిణీన్నగచ్ఛేత్ - వ్యవాయావధి స్త్రియాసహ సంవిశేత్ . తతః పృథగేవశయీత - ఋతుకాలే సఙ్గమే, యజ్ఞసూత్రం ఉపవీతమేవ - అన్యతౌతు' పృష్ఠభాగతో నివీతమేవకృత్వా స్త్రియఙ్గచ్ఛేత్ - ఋతావుపేయా ద్వయోరుభయోస్స్నానం, అన్యతౌతు మూత్రోక్తద్విగుణశౌచమాచరేత్ - పృథగ్వస్త్రశ్చోభావపిధారయేతాం - మిథునీభూయ శౌచంప్రతి నవిలంబేత.

యదా యదా నిద్రావిచ్ఛేదః, తదా తదా భగవన్తన్ధ్యాయేత్ . పునరానిద్రాగమాత్తాని నామాని కీర్తయేచ్చ - నిద్రాసమయే, దుస్స్వప్న దర్శనే, పాదౌహస్తౌప్రక్షాళ్య, ద్విరాచమ్య, భగవన్తమ్ప్రణమ్య, తన్నామానిసఙ్కీర్తయేత్ .

గ్రన్థోపసంహారః.

ఏవంవర్తమానస్య సర్వః కాలోప్యవన్ధ్యో భవతి. సర్వేవ్యాపారాః, భగవత్కైఙ్కర్యరూపాభవన్తి - సోప్యపి, ఆనుషఙ్గికోభోగః, క్రీడాశుక క్షీరాస్వాదన్యాయేన స్వామిభోగశేషభూతో భవతి - ఏవం భగవత్కైఙ్కర్యరతేః, పరమైకాన్తినః, అనాదిమాయానిశావసానే, అనన్తమోక్షవాసర ప్రారమ్భేచ ప్రత్యూషవదవస్థితో యమాయుశ్శేషకాలః, ఇతి సర్వన్నిరవద్యమ్.

పఞ్చకాలప్రకాశస్సమ్పూర్ణః.

శ్రీమతేనిగమాన్తమహాదేశికాయనమః.

అనుబన్ధః

విషయానుక్రమణికా.

శ్రీమతే నిగమాన్త మహాదేశికాయ నమః.

శ్రీ సన్ధ్యార్థ దీపికా.

మూలం.—ఆపోహిష్ఠామయోభువః। తానఊర్జేదధాతన। మహేరణాయచక్షసే। యోవశ్శివతమోరసః। తస్యభాజయతేహనః। ఉశతీరివమాతరః। తస్మా అరఙ్గమామవః। యస్యక్షయాయజిన్వథ। ఆపోజనయథాచనః॥

పదం.—ఆపః, హి, స్థ, మయోభువః, తాః, నః, ఊర్జే, దధాతన, మహే, రణాయ, చక్షసే, యః, వః, శివతమః, రసః, తస్య, భాజయత, ఇహ, నః, ఉశతీః, ఇవ, మాతరః, తస్మై, అరం, గమామ, వః, యస్య, క్షయాయ, జిన్వథ, ఆపః, జనయథ, చ, నః.

అర్థం.—(హే) ఆపః= (ఓ) జలఙ్గళే, (యూయం=నీఙ్గళ్,) మయోభువః= సర్వప్రాణికళుక్కుం సుఖస్థానఙ్గళాక, స్థహి = ఇరుక్కిఱీర్కళన్ఱో, తాః=అప్పడిప్పట్టనీఙ్గళ్, మహే=మహత్తానతుం, రణాయ=రమణీయమానతుమాన, చక్షసే=ఇన్ద్రియఙ్గళ్ పొరుట్టు, (ఇన్ద్రియప్రకాశసిద్ధ్యర్థం) నః=ఎఙ్గళుక్కు, ఊర్జే=అన్నత్తై, దధాతన = కొడుఙ్గళ్. (ఇఙ్గే అన్నశబ్దత్తుక్కు ఇన్ద్రియపోషకవిషయఙ్గళెన్ఱు తాత్పర్యం) వః = ఉఙ్గళుక్కు, యః=యాతొరు, శివతమః=ప్రీత్యతిశయమాన, రసః=సుఖరూపమానపరమాత్మావో, తస్య=అన్దపరమాత్మావై, నః=ఎఙ్గళై, ఇహ=ఇన్దజన్మత్తిలేయే, ఉశతీః= స్నేహముళ్ళకళాన, మాతర ఇవ=తాయార్కళ్ పోల, భాజయత= అడైవిప్పియుఙ్గళ్. (యూయం= నీఙ్గళ్,) యస్య=ఎన్దబ్రహ్మత్తినుడైయ, క్షయాయ=వాసత్తిన్ పొరుట్టు, జిన్వథ=ప్రీతర్కళాకిఱీర్కళో, తస్మై=అన్దపరమాత్మావిన్ పొరుట్టు, వః=ఉఙ్గళై, అరం=మికవుం, గమామ=అడైయక్కడవోం. (హే) అపః=(ఓ) జలఙ్గళే, నః=ఎఙ్గళై, జనయథా=సత్తైయుళ్ళవర్కళాకప్పణ్ణుఙ్గళ్. (బ్రహ్మజ్ఞానయోగ్యర్కళాకప్పణ్ణుఙ్గళ్).

(బ్రహ్మానుభవత్తుక్కు ఉపయోగియాన ఐహికసమృద్ధియైయుం, బ్రహ్మానుభవత్తైయుం, కొడుఙ్గళెన్ఱు తాత్పర్యం)

మూలం.—దధిక్రావ్ణో అకారిషమ్। జిష్ణోరశ్వస్య వాజినః। సురభినో ముఖా కరత్ । ప్రణ ఆయూగ్ంషి తారిషత్ ॥

పదం—దధిక్రావ్ణః, అకారిషం, జిష్ణోః, అశ్వస్య, వాజినః, సురభి, నః, ముఖా, కరత్, ప్ర, నః, ఆయూగ్ంషి, తారిషత్.

అర్థం.—జిష్ణోః=దుష్టనిగ్రహత్తిల్ జయశీలనాయుం, అశ్వస్య*=అన్తర్బహిస్సర్వవ్యాపకనాయుం, వాజినః=భక్తరక్షణత్తిల్ త్వరైయుళ్ళవనాయుమిరుక్కిఱ, దధిక్రావ్ణః†=జగత్తుక్కళై ఆక్రమిక్కిఱ పరమాత్మావుక్కు, అకారిషం=స్తోత్రం శెయ్కిఱేన్. (నః=అవన్) నః=ఎఙ్గళుడైయ, ముఖా=ముఖఙ్గళై, సురభి=పరిశుద్ధఙ్గళాక, కరత్=పణ్ణక్కడవన్. ఇఙ్గు ముఖశబ్దత్తాలే మనస్సుమ్ వివక్షితమ్. నః = ఎఙ్గళుక్కు, ఆయూంషి=ఆయుస్సుక్కళై, ప్రతారిషత్=ఉపద్రవమిల్లామల్ పూర్ణమాయ్ కొడుక్కక్కడవన్. (ఆయుస్సు ఇల్లావిట్టాలుం, ఉళ్ళ ఆయుస్సిల్ వ్యాధి ముదలియ ఉపద్రవమిరున్దాలుం స్తోత్రం శెయ్యశక్తియిల్లామల్ పోకిఱపడియాల్, భగవత్స్తోత్రోపయుక్తమాక ఆయురారోగ్యఙ్గళ్ ప్రార్థిక్కప్పట్టతినాల్ సుముఖత్వాదియుళ్ళైయెన్ను అఱియత్తక్కతు.)

మూలం.—సూర్యశ్చ మా మన్యుశ్చ మన్యుపతయశ్చ మన్యుకృతేభ్యః। పాపేభ్యో రక్షన్తామ్। యద్రాత్రియా పాపమకార్షమ్, మనసా వాచా హస్తాభ్యామ్ । పద్భ్యాముదరేణ శిశ్నా । రాత్రిస్తదవలుమ్పతు। యత్కిఞ్చ దురితమ్మయి। ఇదమహమ్మామమృతయోనౌ, సూర్యే జ్యోతిషి జుహోమి స్వాహా॥

పదం.—సూర్యః, చ, మా, మన్యుః, చ, మన్యుపతయః, చ, మన్యుకృతేభ్యః, పాపేభ్యః, రక్షన్తాం, యత్, రాత్రియా, పాపం, అకార్షం, మనసా, వాచా, హస్తాభ్యాం, పద్భ్యాం, ఉదరేణ, శిశ్నా, రాత్రిః, తత్, అవలుమ్పతు, యత్, కిం, చ, దురితం, మయి, ఇదం, అహం, మాం, అమృతయోనౌ, సూర్యే, జ్యోతిషి, జుహోమి, స్వాహా.

---

* అశూ వ్యాప్తౌ ఇతి ధాతుః

† దధి=జగత్తై, క్రామతి=ఆక్రమిక్కిఱాన్.

‡ క్రామతి - అళక్కిఱాన్ త్రివిక్రమన్ - దధత్ - క్రామతి, పోషిక్కిఱవనాయ్ కొణ్డు అళక్కిఱాన్ - దధిక్రావా; తయిరిల్ ప్రీతియుడైయవన్ కణ్ణన్

అర్థం—సూర్యశ్చ * =నిరుపాధికప్రేరకనాన పరమాత్మావుం, మన్యుశ్చ = క్రోధముం, మన్యుపతయశ్చ=కోపత్తుక్కు ఉత్పాదకఙ్గళాన రాగాదికళుం, మా=ఎన్నై, మన్యుకృతేభ్యః=క్రోధాదికళాలే శెయ్యప్పట్ట (ఉణ్డాన,) పాపేభ్యః = పాపఙ్గళినిన్ఱుం, రక్షన్తాం=రక్షిక్కక్కడవర్కళ్. (పాపత్తినిన్ఱుం- మన్యుప్రభృతి, మన్యుపతియాన రాగాదికళుమ్, రక్షిక్కైయావతు:—తాన్ ఉణ్డాకామైయినాలే తన్ కార్యమాన పాపత్తైయుణ్డుపణ్ణామలిరుక్కై. సర్వేశ్వరనే క్రోధంముదలానవైకళై నివృత్తిపణ్ణి ఎఙ్గళై పాపసమ్బన్ధమిల్లామల్ విముక్తనాక్కక్కడవనెన్ఱుభావం. ఇతనాల్ ఉత్తరానువాకంశొల్లత్తై చ్చొన్నపడి), రాత్రియా=రాత్రియిల్, మనసా=మనస్సాలేయుం, వాచా=వాక్కాలేయుం, హస్తాభ్యాం=కైకళాలేయుం, పద్భ్యాం=కాల్కళాలేయుం, ఉదరేణ=వయిత్తినాలేయుం, శిశ్నా=గుహ్యఙ్గళాలేయుం, యత్=యాతొరు, పాపం=పాపత్తై, అకార్షం=శెయ్ తేనో, తత్=అన్దపాపత్తై, రాత్రిః †=చతుర్విధపురుషార్థప్రదాతావుం నిరుపాధికరక్షకనుమాన పరమాత్మా, అవలుమ్పతు=నశిక్కప్పణ్ణక్కడవన్. ఇఙ్గు మనస్సు ముతలాన శబ్దఙ్గళ్, ఇఙ్గుశొల్లప్పడాత ఇన్ద్రియఙ్గళుక్కుముపలక్షకఙ్గళ్. (అన్దపాపఙ్గళ్ మూన్ఱువిధఙ్గళ్. అదిల్ అభక్ష్యభక్షణం, అభోజ్యభోజనం, అపేయపానం, అయాజ్యయాజనం, అసత్ప్రతిగ్రహణం, పరదారాభిమర్శనం, పరద్రవ్యాపహరణం, ప్రాణిహింసనం, ఇవై ముతలానతుకళ్ శారీరఙ్గళ్. వాక్పారుష్యం, అనృతం, వివాదం, శ్రుతివిక్రయం, ఇవై ముతలానతుకళ్ వాచికఙ్గళ్. పరోపతాపనం, పరాభిద్రోహం, క్రోధ లోభ మోహాహఙ్కారఙ్గళ్, ఇవై ముతలానతుకళ్ మానసికఙ్గళ్. ఇతనాల్ ప్రపన్ననుక్కు పూర్వాఘనాశత్తైచ్చొన్నపడి) యత్కిఞ్చ=ఎన్నుంయాతొరు, దురితం=అనభ్యుపగతప్రారబ్ధరూపమాన పాపమానతు, మయి=ఎన్నిడత్తిల్, (సన్తి తే=ఇరుక్కిఱతో, తదపి=అన్దపాపత్తైయుం, అవలుమ్పతు=నశిక్కప్పణ్ణక్కడవన్). అహం=అనన్యగతికనాయుం ఆకిఞ్చన్యనాయుమిరుక్కిఱనాన్, అమృతయోనౌ=మోక్షత్తుక్కు కారణమాన, జ్యోతిషి=నిరుపాధికతేజస్సానవన్, సూర్యే=నియన్తావాన పరమాత్మావినిడత్తిల్, స్వాహా=స్వాహా ఎన్ఱు, ఇదం=ఇన్ద, మాం=ఎన్నై, జుహోమి=సమర్పణంపణ్ణుకిఱేన్,

---

* సు=నన్ఱాయ్, ఎన్ఱాల్ నిరుపాధికనాయ్, ఈరయతి=ప్రేరణమ్పణ్ణానిఱ్కిఱ, నిరుపాధికప్రేరకన్.

† "రాదానే, త్రైఙ్ పాలనే" ఎన్ఱధాతు.
"రాత్రీయన్తేయస్యసన్నిధౌ వస్తూన్తరాణి" ఇతి రాత్రిః (పరమాత్మా)=ఎవనుడైయసన్నిధానత్తిల్, ఇతరమాన సర్వవస్తుక్కళుమ్ (సూర్యసన్నిధానత్తిల్) రాత్రిపోలవాకిఱతుకళో అవన్ రాత్రి ఎన్నపడు.

(జగత్కారణభూతనుం మోక్షప్రదనుమాన శ్రియఃపతియినిడత్తిల్ ఇన్దఆత్మావై సమర్పణంపణ్ణినాల్ అవన్ సకలప్రతిబన్ధకనివృత్తిపూర్వకమాయ్ బ్రహ్మానుభవంకొడుప్ప నెన్నుతాత్పర్యం).

మన్త్రం.-ఆపఃపునన్తు పృథివీమ్పృథివీపూతా పునాతుమామ్ । పునన్తుబ్రహ్మణస్పతిర్బ్రహ్మపూతాపునాతుమామ్ । యదుచ్ఛిష్టమభోజ్యం యద్వాదుశ్చరితమ్మమ । సర్వమ్పునన్తుమామాపోఽసతాఞ్చప్రతిగ్రహగ్గ్స్వాహా ॥

పదం.—ఆపః, పునన్తు, పృథివీం, పృథివీ, పూతా, పునాతు, మాం, పునన్తు, బ్రహ్మణస్పతిః, బ్రహ్మపూతా, పునాతు, మాం, యత్, ఉచ్ఛిష్టం, అభోజ్యం, యత్, వా, దుశ్చరితం, మమ, సర్వం, పునన్తు, మాం, ఆపః, అసతాం, చ, ప్రతిగ్రహం, స్వాహా.

అర్థం.—ఆపః=అభిషేకోదకఙ్గళ్ పృథివీం=భూమియై, పునన్తు=పరిశుద్ధైయాకప్పణ్ణక్కడవతుకళ్. (శుద్ధస్వరూపముకళాతినాల్ సర్వజలఙ్గళుక్కుం పృథివీపావనత్వం శొల్లప్పట్టతు.) పూతా=ఇప్పడి పరిశుద్ధైయాన, పృథివీ=భూమియానతు, మాం=ఎన్నై, పునాతు=పరిశుద్ధనాకప్పణ్ణక్కడవతు. (పృథివీగత జలత్తై ప్రాశనంపణ్ణుకిఱనాల్ ఎన్ఱు భావం)(జలఙ్గళ్ పరమాత్మావుక్కు విశేషస్థానమాయిరుప్పతినాలుమ్ పృథివీ అభిమతవస్తువైయాక్కుతనాలుం ఇరణ్డుక్కుం పావనత్వం శొల్లప్పట్టతు)బ్రహ్మణః=బ్రహ్మావుక్కు,పతిః=ప్రభువాన పరమాత్మా, అల్లతు ప్రణవత్తుక్కు ముఖ్యప్రతిపాద్యనాన పరమాత్మా, (మాం=ఎన్నై) పునన్తు=పరిశుద్ధనాకప్పణ్ణక్కడవన్ బ్రహ్మపూతా=పరమాత్మావాలే పరిశుద్ధైయాన భూమియానతు, మాం=ఎన్నై, పునాతు=శుద్ధిపణ్ణక్కడవతు, అల్లతు, బ్రహ్మపూతాః=పరమాత్మావాలే పరిశుద్ధమాన జలఙ్గళ్, పునన్తు=పరిశుద్ధనాకప్పణ్ణక్కడవతుకళ్. ఉచ్ఛిష్టం=అశాస్త్రీయమాయ్ భుక్తశేషమాన, యత్=యాతొరు అన్నమానతు, (భుక్తం=ఎన్నాలే భుజిక్కప్పట్టతో) అభోజ్యం=జాతియాలేయావతు ఆశ్రయత్తాలేయావతు నిమిత్తత్తాలేయావతు దుష్టమాయిరుక్కప్పట్ట అన్నాదియానతు, (భుక్తం=భుజిక్కప్పట్టతో,)యద్వా యచ్చ=ఇప్పడి, మమ=ఎన్నుడైయ, దుశ్చరితం=మనోవాక్కాయరూపత్రివిధకరణఙ్గళాలే శెయ్యప్పట్టయాతొరు దుష్టశెయ్కైయో,అతైయుమ్,అసతాం=అసత్తుక్కళిడత్తిల్ ప్రతిగ్రహాఞ్చ=ద్రవ్యత్తై వాఙ్గికొళ్ళుకైయైయుమ్,సర్వం ఇవై యెల్లాత్తైయుం,ఆపః=జలఙ్గళ్, పునన్తు=పరిశుద్ధమాకప్పణ్ణక్కడవతుకళ్. (కీళ్ శొన్న పాపనివృత్తియైయుం శెయ్యుమ్)మాం=ఎన్నైయుం(పునన్తు=పరిశుద్ధనాకప్పణ్ణక్కడవతుకళ్.)(ఇఙ్గే అప్ 'పృథివీ

శబ్దఙ్గళుక్కు భగవత్పరత్వం తెరిన్దుకొళ్ళ వేణ్డియతు) స్వాహా=ఎన్నాత్మస్వరూపత్తై భగవత్పాదారవిన్దఙ్గళిలే స్వాహా ఎన్ఱు సమర్పిత్తేన్.

మూలం.—అగ్నిశ్చ మామన్యుశ్చ మన్యుపతయశ్చ మన్యుకృతేభ్యః । పాపేభ్యోరక్షన్తామ్ । యదహ్నా పాపమకార్షమ్ । మనసావాచా హస్తాభ్యామ్ । పద్భ్యాముదరేణశిశ్నా । అహస్తదవలుమ్పతు । యత్కిఞ్చదురితమ్మయి । ఇదమహమ్మామమృతయోనౌ । సత్యే జ్యోతిషిజుహోమిస్వాహా ॥

పదం —అగ్నిః, చ, మా, మన్యుః, చ, మన్యుపతయః, చ, మన్యుకృతేభ్యః, పాపేభ్యః, రక్షన్తాం, యత్, అహ్నా, పాపం, అకార్షం, మనసా, వాచా, హస్తాభ్యాం, పద్భ్యాం, ఉదరేణ, శిశ్నా అహః, తత్, అవలుమ్పతు, యత్, కిం, చ, దురితం, మయి, ఇదం, అహం, మాం, అమృతయోనౌ, సత్యే, జ్యోతిషి, జుహోమి, స్వాహా.

అర్థం —అగ్నిః*=పరమాత్మా,

అహ్నా=దినత్తిల్,

అహః=అహింసకనాన, అల్లతు, భక్తర్కళైక్కైవిడాదవనాన శ్రియఃపతి మున్ శొన్న పాపఙ్గళినిన్ఱు రక్షిక్కవేణుమెన్ఱు మున్నోడే అన్వయం,

అప్పడిప్పట్ట,

సత్యే=నిరుపాధికసత్తైయుడైయవనాన పరమాత్మావినిడత్తిల్

మఱ్ఱ పదఙ్గళుక్కు "సూర్యశ్చ" మన్త్రింపోలవే అర్థం.

మూలం.—ఓమ్.

పదం.—అ, ఉ, మ్,

అర్థం —"అకార ఉకార మకార ఇతి" ఎన్గిఱ శ్రుతి కూఱే ప్రణవమానతు అ, ఉ, మ్ ఎన్ఱు మూన్ఱు పదఙ్గళ్తు ఇతిల్ "అ" ఎన్గిఱ పదం లుప్తచతుర్థీకమాయుం, "అవరక్షణే" ఎన్గిఱ ధాతువాలే నిరుపాధిక సర్వరక్షకత్వార్థ ప్రతిపాదకమాయుం, రక్షకత్వోపయుక్తమాన దయావాత్సల్యాదిగుణాక్షేపకమాయుం, "అకారోవై సర్వా వాక్"

*అగ్రం=ఉత్కృష్టస్థానమాన పరమపదత్తై, నయతి=అడైవిక్కిఱవన్,

ఎన్గిఱ ప్రమాణత్తాలున్, "సమస్తశబ్దమూలత్వాదకారస్యస్వభావతః । సమస్తవాచ్యమూలత్వా ద్బ్రహ్మణోపిస్వభావతః । వాచ్యవాచకసమ్బన్ధస్తయోరర్థాత్ప్రతీయతే" ఎన్గిఱప్రమాణత్తాలుమ్, సర్వవాచకఙ్గళుక్కుం కారణమాకైయాలే సర్వవాచ్యఙ్గళుక్కుం కారణభూతబ్రహ్మప్రతిపాదకమాయుం, కారణత్తుక్కపేక్షితమాన జ్ఞానశక్త్యాది సూచకమాయుం, "అనిమేషేభ్యుమక్షిణ విష్ణో" ఎన్గిఱ ఘణ్టవాలే విష్ణుపరమాయు మిరుక్కుం. ఇప్పడి ప్రమాన చతుర్థ్యర్థశేషత్వంతై చ్చొల్లుకిఱతు.

"ఉ" ఎన్గిఱ పదం "అకారేణోచ్యతే విష్ణుస్సర్వలోకేశ్వరో హరిః । ఉకారేణోచ్యతే లక్ష్మీర్దాసకార్యోదాసవాచకః ॥" ఎన్గిఱ ఋగ్వేదసంహితావచనత్తాలే లక్ష్మీవాచకమాయుం, "తదేవాగ్నిస్తద్వాయుస్తత్సూర్యస్తదుచన్ద్రమాః" ఎన్గిఱ శ్రుతియిలే ఏవకారస్థానత్తిలిరుక్కిఱ ఉకారంపోలే ఇవ్విడత్తిలుం అవధారణవాచకమాయు మిరుక్కుం.

"మ్" ఎన్గిఱ పదం "మన-జ్ఞానే" ఎన్గిఱ ధాతువాలే జ్ఞానగుణకార్థకమాయుం, జ్ఞానస్వరూపార్థకమాయు మిరుక్కుం.

జ్ఞానత్తై స్వరూపమాయుం గుణమాయు ముడైయజీవన్, సర్వరక్షకనుం సర్వకారణనుం లక్ష్మీవిశిష్టనుమాన నారాయణ నొరువనుక్కే శేషభూతనెన్ఱు వాక్యార్థం.

మూలం—ఓంభూః, ఓంభువః, ఓగ్ంసువః, ఓమ్మహః, ఓంజనః, ఓంతపః, ఓగ్ం సత్యమ్

పదం—సులభం.

అర్థం—ఓంభూః = భూలోకశరీరకనాయ్, ఓంభువః = భువర్లోకశరీరకనాయ్, (మత్తుపదఙ్గళుక్కుం ఇప్పడియే అర్థం).

మూలం—తత్సవితుర్వరేణ్యం, భర్గోదేవస్యధీమహి, ధియోయోనః ప్రచోదయాత్,

పదం—తత్, సవితుః, వరేణియం, భర్గః, దేవస్య, ధీమహిః, ధియః, యః, నః, ప్రచోదయాత్.

అర్థం—దేవస్య-ఇన్దశబ్దం "దివుక్రీడా...కాన్తిగతిషు" ఎన్గిఱధాతువిలిరున్దు నిష్పన్నమాకైయాలే చేతనాచేతనాత్మక జగత్క్రీడైయాలే అవస్థిత్తుక్కొణ్డిరుక్కిఱవ

నుం, నిరతిశయకాన్తియుక్తమాన, సవితుః *=సకలజగత్స్రష్టావాన వాసుదేవనుడైయ † వరేణియం = ఎల్లామహాత్మాక్కళాలేయుమ్ ప్రార్థనీయమాన (యత్ = యాతొరు), భర్గః = సర్వాజ్ఞాననివర్తక సర్వకర్మఫలవిపాకహేతు సర్వధారకమాన తేజస్సో, తత్ = అన్నవేదాన్తప్రసిద్ధమాన తేజస్సై, ధీమహి = ధ్యానంపణ్ణక్కడవోం, యః = యాతొరు తేజస్సానతు, నః = ఎఙ్గళుక్కు, ధియః = త్యాజ్యోపాదేయవివేచకమాన ఉపాసనాదికళుక్కు ఉపయుక్తమాన సర్వజ్ఞానఙ్గళైయుం, ప్రచోదయాత్ = ప్రేరిక్కక్కడవతో (ఏవక్కడవతో) జగత్కారణతయా ఉపాసిక్కప్పట్టపరబ్రహ్మమాన పురుషోత్తమన్ తైలధారావదవిచ్ఛిన్నస్మృతి సన్తానరూపభక్తియై నముక్కుణ్డాపణ్ణక్కడవదెన్ఱు తాత్పర్యం.

ఉపాయాన్తరత్తైవిట్టు భగవానొరువనైయే సాధనమాకప్పత్తియ ప్రపన్నర్కళుక్కు సదాజప్యమానద్వయత్తినుడైయ అర్థత్తై ఇన్ద గాయత్రీప్రతిపాదిక్కిఱతు:- ఎఙ్ఙనేయెన్నిల్.

తత్సవితుః = ఇతు ఒరే పదం: "తచ్ఛబ్దవాచ్యః శ్రీమాన్ గాయత్ర్యర్థ ఇతీరితః" ఎన్ఱు అపంగాశరసంహితావచనత్తాలే తచ్ఛబ్దత్తుక్కు సకలశ్రుతిప్రసిద్ధేతరవ్యావర్తకశ్రియఃపతిత్వవిశిష్టనెన్ఱు అర్థమాకైయాలే ద్వయత్తిలిరుక్కప్పట్ట శ్రీమచ్ఛబ్దార్థం ఇతిల్ శొల్లప్పడుకిఱతు. సవితుః = "షూఙ్ ప్రాణిప్రసవే" ఎన్ఱ ధాతువాలే ఏఱ్పట్టసకలజగత్కారణత్వముళ్ళవనాయుం అతుపయుక్తఅవాప్తసమస్తకామత్వ, సర్వజ్ఞత్వ, సర్వశక్త్యాది గుణముళ్ళవనుం, ఇన్దవర్థం, "సవితా సర్వలోకోత్పత్తిస్థితిసంహారకారణమ్" ఎన్ఱ నిర్వచనత్తాలేయుం ఏఱ్పడుకిఱతు దేవస్య = "దివు క్రీడాదిషు" ఎన్ఱ ధాతువాలే ఏఱ్పట్ట నిరతిశయానన్దయుక్తనుం నిరతిశయకాన్తియుళ్ళవనుమాన నారాయణనుడైయ, వరేణియం = ఆశ్రయణీయమాన, (ఇత్తాల్ అదుపయుక్తవాత్సల్య స్వామిత్వ సౌశీల్య సౌలభ్యాదిగుణఙ్గళ్ తోన్ఱుకిఱతు.) "సవితుః" "దేవస్య" "వరేణియం" ఎన్ఱ శబ్దఙ్గళినాలే నారాయణశబ్దార్థపౌష్కల్యంతోన్ఱుకిఱతు. భర్గః = నిరతిశయ ఔజ్జ్వల్య సౌన్దర్యాదిగుణవిశిష్టవిగ్రహత్తై. ఇవ్విగ్రహత్తిల్ ప్రత్యుపయుక్తమాన చరణమాన అవయవవిశేషత్తై చొల్లుకిఱతు, ఇతునైక్కుం గాయత్రియిల్ "తత్సవితుర్వరేణియంభర్గోదేవస్య" ఎన్ఱ పర్యన్తత్తాల్ "శ్రీమన్నారాయణచరణౌ" ఎన్ఱ పర్యన్తముళ్ళ శబ్దార్థం ప్రతిపాదిక్కప్పడుకిఱతు. ధీమహి = శరణ్యత్వేనధ్యానంపణ్ణక్కడవోం ఎన్ఱతనాల్ "శరణం ప్రపద్యే" ఎన్ఱ శబ్దార్థం శొల్లప్పడుకిఱతు. ఇప్పడి ఇన్దగాయత్రీపూర్వఖణ్డత్తాల్ ద్వయత్తినుడైయ

* "షూఙ్ ప్రాణిప్రసవే" ఎన్ఱ ధాతు.

† అభేదేషష్ఠీ

పూర్వఖణ్డార్థం శొల్లప్పట్టతు. “యః” ఎన్గిఱపదం సకలప్రమాణప్రసిద్ధలక్ష్మీ విశిష్ట నారాయణప్రతిపాదకమాన తచ్ఛబ్దత్తుక్కు ప్రతిసమ్బన్ధియాకైయాల్ అవ్వర్థత్తై ప్రతిపాదిక్కిఱతు. నః = భగవానైయే ఉపాయోపేయమాక ప్పఱ్ఱియిరుక్కుమ్ నమక్కు, ధియః = పరిపూర్ణానపరత నిత్యవిశదతమ అనన్యప్రయోజన అనవధికాతిశయాతిప్రియ భగవదనుభవజనితప్రీతి కారితకైఙ్కర్య విషయజ్ఞానఙ్గళై. ఇఙ్గు ధీశబ్దం కైఙ్కర్య విషయజ్ఞానత్తైయే ప్రధానమాక చ్చొల్లుకిఱతు. ప్రచోదయాత్ = ఏవక్కడవన్, స్వముఖోల్లాసహేతుభూతమాన పరిచర్యైయిల్ ఆజ్ఞాపిక్కక్కడవన్ ఎన్ఱు తాత్పర్యం. ఇఙ్గే ప్రార్థనార్థక లకారత్తాలే కైఙ్కర్య ప్రార్థనై శొల్లప్పట్టతు. “నః” ఎన్గిఱపదత్తాలే “శ్రీమతే నారాయణ” ఎన్గిఱశబ్దార్థముం, “నోధియః ప్రచోదయాత్” ఎన్గిఱశబ్దఙ్గళినాలే కైఙ్కర్య ప్రార్థనావాచకమాన “ఆయ” శబ్దార్థముం, కైఙ్కర్యత్తిల్ భగవానాలేయే ఏవప్పట్టవన్ ఎన్గిఱ తాత్పర్యత్తాలే మమకార నివృత్తియైచ్చొల్లుకిఱనమశ్శబ్దార్థముం శొల్లపట్టతాయ్ ఉత్తరఖణ్డార్థమ్ శొల్లప్పట్టతు.

మూలం—ఓమాపోజ్యోతీరసోమృతమ్బ్రహ్మభూర్భువస్సువరోమ్.

పదం—ఓం, ఆపః, జ్యోతిః, రసః, అమృతం, బ్రహ్మ, భూః, భువః, సువః, ఓం

అర్థం—ఆపః=జలభూతముం, జ్యోతిః=తేజోభూతముం (పఞ్చభూతఙ్గళ్) రసః=రసవిషయముం (పఞ్చవిషయఙ్గళ్) అమృతం=కాలముం, బ్రహ్మ=మూలప్రకృతియుం, భూః=భూలోకముం, భువః=భువర్లోకముం, సువః=సువర్లోకముం, (సర్వలోకఙ్గళ్) ఇవైయెల్లాం, ఓం=బ్రహ్మాత్మకఙ్గళ్, (ఆదియిలుం అన్తత్తిలుం ఇన్దప్రణవం శొల్లుకిఱతినాల్ బ్రహ్మత్తిలిరున్దు ఉత్పత్తియుం అతిలేయే లయముం ఎన్గిఱ అర్థం ఏర్పడుకిఱతు, గాయత్రియిల్ ముదల్ ప్రణవత్తినాల్ జీవనుక్కు భగవచ్ఛేషత్వముం గాయత్రీశిరస్సాలే అచేతనవర్గత్తుక్కు భగవదాత్మకత్వముం ప్రతిపాదిక్కప్పట్టతు. ఇప్పడి చేతనాచేతనాత్మక ప్రపఞ్చవిశిష్టనాన పరమాత్మావినుడైయ ఉపాసనం గాయత్రియాలే ప్రతిపాదిక్కప్పట్టతు.

మూలం—ఆయాతువరదా దేవ్యక్షరంబ్రహ్మసమ్మితమ్ । గాయత్రీఛ్ఛన్దసామ్మాతేదమ్బ్రహ్మజుషస్వనః । ఓజోసి సహోసి బలమసి భ్రాజోసి దేవానాన్ధామనామాసి విశ్వమసి విశ్వాయుస్సర్వమసి సర్వాయురభిభూరోఙ్గాయత్రీ మావాహయామి.

పదం—ఆయాతు, వరదా, దేవి, అక్షరం, బ్రహ్మసమ్మితం, గాయత్రీం, ఛన్దసాం, మాతా, ఇదం, బ్రహ్మ, జుషస్వ, నః ఓజః, అసి, సహః, అసి, బలం, అసి, భ్రాజః, అసి, దేవానాం, ధామ, నామ, అసి, విశ్వం, అసి, విశ్వాయుః, సర్వం, అసి, సర్వాయుః, అభిభూః, ఓం, గాయత్రీం, ఆవాహయామి.

అర్థం——వరదా=ఆశ్రితాభీష్ట ఫలప్రదైయైనయుమ్, అక్షరం=నాశరహితైయుం, బ్రహ్మ=వేదత్తుకు, సమ్మితం=తుల్యమానవళుం, అథవా, బ్రహ్మ=ప్రణవం,సమ్మితం=అతినోడు సమానమానవళుమ్, ఎన్నాల్ ప్రణవత్తైప్పోల సర్వార్థసజ్గ్రాహికైయుమ్,అథవా, బ్రహ్మసమ్మితం-బ్రహ్మ=పరమాత్మా, (అవనోడే) సమ్మితం=సమానమానవళుమ్ (సర్వజగత్కారణనానపరమాత్మావైప్పోలే సర్వవాఙ్మయ మూలభూతమాన వేదత్తుక్కుం మాతావెన్ఱు తాత్పర్యం) ఛన్దసాం=త్రిష్టుప్ ముదలాన ఛన్దస్సుకళుక్కు (వేదఙ్గళుక్కు) మాతా=ప్రధానైయుమాన, గాయత్రీం*=గాయత్రీఎన్గిఱ, దేవి=బ్రహ్మశక్తియైయానవళ్, ఆయాతు=అస్మదనుగ్రహార్థం సాక్షాదావిర్భవిక్కక్కడవళ్. నః=ఎఙ్గళుడైయ, ఇదం=ఇన్ద, బ్రహ్మ=స్తోత్రత్తై, జుషస్వ=గ్రహి, ఓజోసి=ఇన్ద్రియఙ్గళుక్కు శక్తియాకిఱాయ్, సహోసి=వేగవాన్గళుక్కు వేగమాకిఱాయ్, బలమసి=భరిక్కిఱవర్కళుక్కు బలమాకిఱాయ్, భ్రాజోసి=ప్రకాశవాన్గళుక్కు ప్రకాశమాకిఱాయ్, దేవానాం=దేవతైకళుక్కు, నామ=ప్రసిద్ధమాన, ధామాసి=స్థానమాకిఱాయ్, విశ్వమసి=సంవ్రక్రమణసమర్థైయాకిఱాయ్, విశ్వాయుః=సమస్తభూతఙ్గళుడైయ ఆయుర్వర్ధకైయాయ్ (అసి=ఆకిఱాయ్) సర్వమసి=ఎల్లారుడైయుం నిర్వాహికైయాకిఱాయ్, సర్వాయుః= సమస్తదేవర్కళుక్కుం కాలవ్యవస్థాపకైకిరాయ్, అభిభూః= సమస్తపాపఙ్గళైయుం అవమానప్పడుత్తుకిఱాయ్, (ఇప్పడిప్పట్ట) గాయత్రీం= గాయత్రీయానవుళైన్ని, ఓం=ఓంఎన్గిఱమన్త్రిత్తాలే, అథవా ఓంకారరూపైయానవెన్ఱు గాయత్రీక్కు విశేషణమాక అన్వయిక్కలామ్. ఆవాహయామి=ఎన్నిడత్తిల్ వరుమ్పడియాయ్ ప్రార్థిక్కిఱేన్ (ఇన్ద గాయత్రీప్రతిపాద్యన్ పరమాత్మా నారాయణనేయెన్ఱు పూర్వమే శొల్లప్పట్టిరుక్కిఱతినాలే ఆవాహనత్తిలుం పరమాత్మావుక్కే ఉద్దేశ్యత్వమ్ కణ్డుకొళ్ళవుం.

మూలం – ఉత్తమేశిఖరే దేవి భూమ్యాం పర్వతమూర్ధని । బ్రాహ్మణేభ్యో హ్యనుజ్ఞానం గచ్ఛ దేవి యథాసుఖమ్

* గాయన్తం=శుద్ధానకరణలోడు స్తోత్రంపణ్ణుకిఱవనై, త్రాయతే=రక్షిక్కిఱవళ్.

పదం—ఉత్తమే, శిఖరే, దేవి, భూమ్యాం, పర్వతమూర్ధని, బ్రాహ్మణేభ్యః, హి, అనుజ్ఞానం, గచ్ఛ, దేవి, యథాసుఖం.

అర్థం—(హే) దేవి=(ఓ) గాయత్రీ, బ్రాహ్మణేభ్యః = నిరన్తరోపాసకలౌన బ్రాహ్మణులకు, అనుజ్ఞానం = అనుజ్ఞ నొసఁగి, భూమ్యాం=భూమియందలి, పర్వత = మేర్వాది పర్వతములయొక్క, మూర్ధని = ఊర్ధ్వభాగములందు, ఉత్తమే = శ్రేష్ఠమైన, అత్యాపతము, ఏకాన్తమువ్యాప్తభాగముతోపరిగృహీతమైన, శిఖరే = కొండకొమ్మున, యథాసుఖం=ఎప్పడిసుఖమో అట్లుపడి, గచ్ఛ=పొమ్ము, దేవి=నిరతిశయకాన్తియుక్తవతీ,

మూలం-మిత్రస్య చర్షణీధృత శ్శ్రవో దేవస్య సానసిమ్ । సత్యఞ్చిత్ర శ్రవస్తమమ్ ।

మిత్రో జనాన్యాతయతి ప్రజానన్మిత్రో దాధార పృథివీముత ద్యామ్ । మిత్రః కృష్టీరనిమిషాభిచష్టే సత్యాయ హవ్యం ఘృతవద్విధేమ ॥

ప్రసమిత్ర మర్తో అస్తు ప్రయస్వాన్యస్త ఆదిత్య శిక్షతి వ్రతేన॥ నహన్యతే నజీయతే త్వోతో నైనమంహో అశ్నోత్యన్తితో నదూరాత్ ॥

పదం.—మిత్రస్య, చర్షణీధృతః, శ్రవః, దేవస్య, సానసిం, సత్యం, చిత్రశ్రవస్తమం, మిత్రః, జనాన్, యాతయతి, ప్రజానన్, మిత్రః, దాధార, పృథివీం, ఉత, ద్యాం, మిత్రః, కృష్టీః, అనిమిషా, అభిచష్టే, సత్యాయ, హవ్యం, ఘృతవత్, విధేమ, ప్ర, సః, మిత్ర, మర్తః, అస్తు, ప్రయస్వాన్, యః, తే, ఆదిత్య, శిక్షతి, వ్రతేన, న, హన్యతే, న, జీయతే, త్వోతః, న, ఏనం, అంహః, అశ్నోతి, అన్తితః, న, దూరాత్.

అర్థం—చర్షణీ=జ్ఞానకర్తలై, ధృతః=పోషించినవాఁడైనవాఁడును, దేవస్య=క్రీడాయుక్తుఁడైనవాఁడును, మిత్రస్య*=సర్వరక్షకుఁడైనవాఁడును, వేదాన్తములచే పరిచ్ఛేదించఁబడని

—* "మిత్రస్సజ్ఞానచారిత్రః" ఎన్నిటెఱుక్తియూలే ఏర్పట్ట వేదాన్తాపరిచ్ఛిన్నమహిమయుక్తుఁడని సన్తరమ్.

మహిమైయుళ్ళవనాయుమిరుక్కు‌ఉ పరమాత్మావిన్నుడెయ, శ్రవః=యశస్సానతు, సా=నిత్యాక,
* నసిం=సేవిక్కత్తక్కతు (అన్ధయశస్సువప్పడిప్పట్టదెన్నాల్) సత్యం=కాలాన్తరత్తిలేయుం నాశరహితమానతుం, చిత్రశ్రవస్తమం=ఆశ్చర్యమాన భగవచ్చేష్టికళైప్పత్తియుతాకై యాల్ కేట్కిక్కు‌అవర్కళుక్కు అధికసుఖకరమానతుమాయిరుక్కు‌ఉటు (అప్పడిప్పట్ట యశస్సైస్తోత్రంపణ్ణుకిఱేన్).

మిత్రః=పరమాత్మా, జనాన్=పుణ్యపాపాత్మకఉభయకర్మయుక్తర్కళాన జనఙ్గళై, ప్రజానన్=తత్తత్కర్మానుగుణమాక అనుగ్రహిక్కు‌అవనాయ్, యాతయతి=తంగళ్ తంగళ్ కర్మఙ్గళిలే నియోగిక్కిఱాన్ (కర్మానుగుణమాయ్ ఫలంకొడుక్కైయాలే వైషమ్యనైర్ఘృణ్య (నిర్దయత్వ) దోషప్రసక్తి యిల్లైయెన్ఱుతాత్పర్యం) పృథివీం = భూమి యైయుం, ఉత = మేలుం, ద్యాం=ఆకాశత్తైయుం, మిత్రః=పరమాత్మా, దాధార=ధరి త్తాన్, కృష్టీః=ప్రజైకళై, అనిమిషా = కణ్కొట్టామల్ జాగరూకనాయ్, మిత్రః= పరమాత్మా, అభిచష్టే=ప్రకాశిక్కప్పణ్ణుకిఱాన్, జ్ఞానప్రదానత్తాలే రక్షిక్కిఱాన్ (ఎల్లో రాలుంభజిక్కత్తక్క అవిచ్ఛిన్నాశ్చర్య శ్రావ్యతమయశోవత్త్వముం, నానావిధ జన్తు సమూహప్రేరకత్వముం, పృథివ్యాదిసకలతత్త్వధారకత్వముం, అసఙ్కుచితజ్ఞానత్తాలే సర్వ జన్తుక్కళైప్రకాశిప్పిక్కు‌ఉతుం పరమపురుషచిహ్నఙ్గళ్.)

సత్యాయ=అవికారనానభగవాన్ పొరుట్టు, ఘృతవత్ = నెయ్యోడే కూడియిరు క్కిర, హవ్యం=పురోడాశాదియై, విధేమ=నివేదనంపణ్ణక్కడవోం.

కీఴ్చొన్న "శ్రవస్తమం" పర్యన్తముళ్ళ వాక్యఙ్గళినాలే భగవాన్ పొరుట్టు వాచికకైఙ్కర్యముం, "మిత్రోజనాన్" ఇత్యాదికళినాలే మానసికకైఙ్కర్యముం, "సత్యాయహవ్యం" ఇత్యాదివాక్యత్తాలే కాయికకైఙ్కర్యముం శొల్లప్పట్టతు.

(హే) మిత్ర = శరీరభగవానే, ఆదిత్య † = సర్వత్తైయుం ప్రళయకాలత్తిలే భక్షిక్కు‌అవనే, యః=యాతొరు, మర్తః=మనుష్యన్, వ్రతేన=పూజావ్రతత్తోడే కూడి యవనాయ్, తే=ఉన్ పొరుట్టు, శిక్షతి=అన్నముదలానతుకళాలే ఉపచారంపణ్ణుకిఱా నో, సః=అన్దమనుష్యనానవన్, ప్ర = మికవుం, ఉత్కృష్టమాన, ప్రయస్వాన్ = అన్నాదిసమృద్ధిళ్ళవనాక, అస్తు=ఆకక్కడవన్, (యాతొరువన్ భగవదారాధనం

* నసిం=నసయతిఎన్దాల్ కుటిలమాకప్పణ్ణుకిఱాన్, అశానతు, వణఙ్గప్పణ్ణుకిఱాన్.
† "అదభక్షణే" ఎన్ఱఅధాతు.

పణ్ణామల్ భుజిక్కుఙ్గాడ్డెనియమయుక్తనాయ్ ఆరాధనం పణ్ణుగిఱానో అవనుక్కు భగవానాన పురుషోత్తమన్ ప్రకృష్టమాన అన్నం ఎన్ఱాల్ బ్రహ్మానుభవత్తై కొడుక్కిక్కిఱానెన్ఱు తాత్పర్యం)

త్రాతః = ఉన్నాలే రక్షిక్కప్పట్టవన్, నహన్యతే=మృత్యువాలే కొల్లప్పడమాట్టాన్, నజీయతే=శబ్దస్పర్శాది విషయఙ్గళాలే జయిక్కప్పడమాట్టాన్. (ఇత్తాల్ మోక్షంపెఱుకిఱవరైయిల్ ఆధ్యాత్మికాదిదుఃఖఙ్గళిల్ నిన్ఱుం భగవాన్ రక్షిక్కిఱానెన్ఱు సిద్ధం).

ఏనం=ఇన్ద ఉన్ భక్తనై, అగ్ంహః=పాపమానతు, అన్తితః=ఇన్ద జన్మత్తిలే యుం, దూరాత్=జన్మాన్తరత్తిలేయుం, నాశ్నోతి=అడైకిఱదిల్లై, (ఇత్తాల్ ముముక్షువుక్కు పూర్వపుణ్యపాపఙ్గళుడైయ నాశముం ఉత్తరపుణ్యపాపఙ్గళుడైయ అనుశ్లేషముం కాణ్బిక్కప్పట్టన).

మూలం.—ఆసత్యేన రజసా వర్తమానో నివేశయన్నమృతమ్మర్త్యఞ్చ ।
హిరణ్యయేన సవితారథేనా దేవో యాతి భువనా విపశ్యన్ ।
ఉద్వయన్తమసస్పరి పశ్యన్తో జ్యోతిరుత్తరమ్ । దేవన్దేవత్రా సూర్య మగన్మజ్యోతిరుత్తమమ్ ।
ఉదుత్యఞ్జాతవేదసన్దేవం వహన్తి కేతవః । దృశే విశ్వాయ సూర్యమ్ ।
చిత్రన్దేవానాముదగాదనీకఞ్చక్షుర్మిత్రస్య వరుణస్యాగ్నేః । ఆప్రాద్యావాపృథివీ అన్తరిక్షగ్ం సూర్య ఆత్మా జగతస్తస్థుషశ్చ ।
తచ్చక్షుర్దేవహితమ్పురస్తాచ్ఛుక్రముచ్చరత్ ।
పశ్యేమ శరదశ్శతం జీవేమ శరదశ్శతం నన్దామ శరదశ్శతం మోదామ శరదశ్శతమ్భవామ శరదశ్శతగ్ం శృణవామ శరదశ్శతమ్ప్రబ్రవామ శరదశ్శతమజీతాస్స్యామ శరదశ్శతఞ్జ్యోక్చ సూర్యన్దృశే ।
యఉదగాన్మహతోర్ణవాద్విభ్రాజమానస్సరిరస్య మధ్యాథ్సమా వృషభో లోహితాక్షస్సూర్యో విపశ్చిన్మనసాపునాతు.

పదం.—ఆ, సత్యేన, రజసా, వర్తమానః, నివేశయన్, అమృతం, మర్త్యం,చ, హిరణ్యయేన, సవితా, రథేన, ఆ, దేవః, యాతి, భువనా,విపశ్యన్, ఉత్,వయం,తమసః, పరి, పశ్యన్తః, జ్యోతిః, ఉత్తరం, దేవం, దేవత్రా, సూర్యం, అగన్మ, జ్యోతిః, ఉత్తమం, ఉత్,ఉ, త్యం, జాతవేదసం, దేవం, వహన్తి, కేతవః, దృశే, విశ్వాయ, సూర్యం, చిత్రం, దేవానాం, ఉత్,అగాత్,అనీకం,చక్షుః, మిత్రస్య, వరుణస్య,అగ్నేః,ఆ,అప్రాః, ద్యావాపృథివీ, అన్తరిక్షం, సూర్యః, ఆత్మా, జగతః, తస్థుషః, చ, తత్, చక్షుః, దేవహితం, పురస్తాత్, శుక్రం, ఉచ్చరత్, పశ్యేమ, శరదః, శతం,జీవేమ, శరదః, శతం, నన్దామ, శరదః, శతం, మోదామ, శరదః, శతం, భవామ, శరదః, శతం, శృణవామ, శరదః, శతం, ప్రబ్రవామ, శరదః, శతం అజీతాః, స్యామ, శరదః, శతం, జ్యోక్, చ, సూర్యం, దృశే, యః,ఉత్,అగాత్, మహతః, అర్ణవాత్, విభ్రాజమానః,సరిరస్య, మధ్యాత్, సః, మా, వృషభః, లోహితాక్షః, సూర్యః, విపశ్చిత్, మనసా, పునాతు.

అర్థం.—సత్యేన=వికార రహితమాన లోకత్తిలేయుం, ఎన్రాల్ కాలకృత పరిణామరహితమాన వైకుణ్ఠలోకత్తిలేయుం, రజసా=సత్వరజస్తమోగుణ ప్రకృతికార్యమాన బ్రహ్మాణ్డ సహస్రత్తిలేయుం (ఇన్ద ఇరణ్డాకళ్ బద్దలినాల్ నిత్యలీలావిభూతిద్వయం శొల్లప్పట్టతు.) ఆవర్తమానః=అన్తర్బహిస్థితనాయుం, దేవః=క్రీడాశీలనమాన, సవితా=సకల జగత్సృష్టికర్తావాన పరమాత్మా, అమృతం=బ్రహ్మానుభవత్తైయుం, మర్త్యఞ్చ=నశ్వరమాన ఐశ్వర్యకైవల్యపుత్రాదిఫలత్తైయుం, నివేశయన్ = కొడుక్కిఱవనాయ్క్కొణ్డు, హిరణ్యయేన=మనోహరమాన,రథేన=గరుడరూపరథత్తాలే,("సుపర్ణోసిగరుత్మాన్" ఎన్గిఱ శ్రుతియాలే గరుడనుక్కు విష్ణురథత్వం సుప్రసిద్ధం) అల్లతు, హిరణ్యయేన=శ్లాఘ్యతమమాన, రథేన=ప్రణవరథత్తాలే, భువనా=సకలప్రాణివర్గఙ్గళై, విపశ్యన్=తఙ్గళ్ తఙ్గళ్ కర్మానుగుణమాక నియమిక్కిఱతుక్కు విశేషమాక పార్క్కిఱవనాక, ఆ=నాలుపక్కత్తిలేయుం, యాతి=సఞ్చరిక్కిఱాన్ ("ఓంకార రథమాస్థాయస్థితః పురుషసత్తమః" ఎన్గిఱ స్మృతియాలే సర్వవాఙ్మయమూలమాన ప్రణవత్తుక్కు రథత్వనిరూపణం యుక్తమిఱే) (ఇప్పడిప్పట్టవనై ఉపాసి, ఎన్ఱు అధ్యాహారం పణ్ణిక్కొళ్ళవుం)

జ్యోతిః=తేజఃప్రచురమానతుం, దేవం=క్రీడాశీలనుం, ఉత్తరం-ఉత్కృష్టతరనుం, దేవత్రా=దేవతైకళుక్కు రక్షకనుమాన, సూర్యం-సూర్యమణ్డలాన్తర్వర్తియాన పరమాత్మావై, వయం=నాఙ్గళ్, =కాత్పశ్యన్తః-ఊర్ధ్వముఖమాక ధ్యానం పణ్ణాన్కొణ్డు, తమసః-ప్రకృతిమణ్డలత్తిఱ్కాట్టిలుం, పరి, మేలేయిరుక్కిఱ, ఉత్తమం,ఉత్కృష్టతమమాన

జ్యోతిః = పరమాత్మస్వరూపమైనజ్యోతిస్సు, అగన్మ - అడైయక్కడవోం - సంసారసాగ
రత్తిల్ నిన్ఱుం ముక్తాళాకక్కడవోం ఎన్ఱుతాత్పర్యం.

ఉదుత్యం=ఉత్కృష్టమానకవే, అతానతు, విట్టుప్పిరియాత స్వస్వభావముళ్ళవనా
కవే అవతరిత్తజాతవేదసం=ఉత్పన్నమాన భూతజ్ఞళై యఱిన్దవనుం జాతవేదస్సెన్ఱుపేయ
రైయుడైయవనుమాన, దేవంసూర్యం=పరమాత్మావై, కేతవః=ధ్వజంపోల ప్రభాప్రకా
శకజ్ఞళాన జ్ఞానశక్తివాత్సల్యాది దివ్యాత్మగుణజ్ఞళ్, విశ్వాయ=ఎల్లారుక్కుమ్, దృశే=దర్శన
త్తిర్కాహ, ఉద్వహన్తి=అవతరిప్పిక్కిన్ఱన. (పరమపదత్తిల్ నిత్యముక్తర్కళుడన్
నిరతిశయమానానన్దానుభవత్తైప్పణ్ణుకిఱ పరదేవన్, లీలావిభూతియిల్ తాపత్రయమనుభవిత్తు
కొణ్డు తప్పుకిఱవర్కళాయుమ్ ముక్తర్కళుక్కు అనుభవయోగ్యమాన బ్రహ్మానన్దానుభవ
మిల్లామైయాల్ అతిదుఃఖత్తై యనుభవిక్కిఱవర్కళాయుం సంసారత్తిలే అనుభవిత్తు
తప్పుకిఱవర్కళాయు మిరుక్కిఱ జీవాత్మాక్కళై త్తన్నుడైయ నిరవధికవాత్సల్య కారుణ్యాది
పరిపూర్ణత్వత్తాలే రామకృష్ణాది ప్రాదుర్భావముఖమాయ్ భూమియిల్ అవతరిత్తాన్. ఇప్ప
డిప్పట్ట భగవానై భజిక్కవేణుమెన్ఱు తాత్పర్యం).

దేవానాం=దేవతైకళుక్కు, చిత్రం=నానావిధమాన, అనీకం=బలం, (యాతొరు
సర్వేశ్వరనిడత్తిలిరున్దు) ఉదగాత్ = ఉణ్డాచ్చుతో, (మత్స్యకూర్మాది స్వమూర్తి భేదఙ్గ
ళాలేయుం, భరతశత్రుఘ్నసాత్యకి బలభద్రాది పరికరఙ్గళాలేయుం ఎన్ఱ భగవానాలే దేవ
తైకళుక్కు సహాయబలమ్ పణ్ణప్పట్టతో అన్దభగవానై భజియుఙ్గళెన్ఱు పూర్వత్తోడే అన్వయం) మి
త్రస్య=సూర్యనుక్కుం, వరుణస్య=వరుణనుక్కుం, అగ్నేః=అగ్నిక్కుం, (సర్వదేవర్కళు
క్కుమ్) చక్షుః=కణ్పోల జ్ఞానప్రదనాన, సూర్యః=పరమాత్మా, ద్యావాపృథివీ=స్వర్గభూ
మికళైయుం, అన్తరిక్షం=ఆకాశత్తైయుం, (సమస్తవస్తుజాతత్తైయుం) (ఆ, నాలుపక్క
త్తిలేయుం, ఆప్రాః=తన్నాలేయే నిఱైప్పిక్కిఱాన్, (ఆక్రైయాలేతాన్) జగతః= జఙ్గమ
త్తుక్కుం, తస్థుషశ్చ=స్థావరత్తుక్కుం, (సమస్తజగత్తుక్కుం) ఆత్మా=ఆత్మావాకిఱాన్,
(నియమన పూర్వకమాక అన్తైకళైల్లావత్తిలుం - వ్యాపిత్తిరుక్కిఱానెన్ఱు అర్థం ఇప్పడిప్ప
ట్టపరమాత్మా ఉపాస్యనెన్ఱు వాక్యశేషం).

తత్ = ప్రతిప్రసిద్ధమం, చక్షుః=సర్వజనఙ్గళుక్కు జ్ఞానప్రదమం, దేవహితం=దేవతై
కళుక్కు హితత్తై ప్రవర్తిక్కప్పణ్ణుకిఱవనుం, శుక్రం=శుద్ధస్వరూపమం, ఉచ్చరత్=ఉద్య
ద్రూపనై ఎన్నాల్ శుద్ధస్వరూపమాన పదియాల్ ఎన్ఱుక్కుం నశియాతవనుమానవనై, (ఇ
ప్పడిప్పట్ట [illegible]మాత్మావై) పురస్తాత్=ఎదిరే, శరదశ్శతం=బహుకాలమవరై యున్, పశ్

షః=బలారోగ్యైశ్వర్యాది యుక్తర్ కళాయ్ పార్క్కక్కడవోం,(అత్రసాక్షాత్కారసిద్ధ్యర్థం) శరదశ్శతం=అనేకవర్ష కాలం, జీవేమ=జీవిక్కక్కడవోం, శరదశ్శతం=బహుకాలం, నన్దామ=నన్మిత్రపుత్ర శిష్యాదికళుడన్ భగవద్గుణ విభూతికళై ప్పార్త్తు సన్తోషిక్కక్కడవోం, శరదశ్శతం=బహుకాలం, మోదామ=పూర్వోక్తానన్దత్తినుడైయ చరమావస్థైయైయుడైయక్కడవోం, శరదశ్శతం=బహుకాలం,భవామ=ఉత్తరోత్తరభుభివృద్ధర్ కళాకక్కడవోం, శరదశ్శతం=బహుకాలం, శృణవామ=ప్రియమాలాపఙ్గళాన భగవత్కథైకళై కేట్క్కక్కక్కడవోం, శరదశ్శతం=బహుకాలం, ప్రబ్రవామ=బాహ్యకుదృష్టికళ్ విషయత్తిలేకరినవాక్కుకళ్ళైచ్ కళాకక్కడవోం,శరదశ్శతం=బహుకాలం, అజీతాః=వేదవిరోధవాదికళాన కుమ్కుతార్కికర్ కళాలే జయిక్కప్పడాతవర్ కళాక,స్యామ=ఆకక్కడవోం, జ్యోక్=ప్రకాశమానరాయ్ కొణ్డు, సూర్యం=పరమాత్మావై, దృశే=పార్క్క అపేక్షిక్కిరోం, యః=యాతొరుపరమాత్మా, మహతః=మహత్తాన, అర్ణవాత్=సముద్రత్తిల్ నిన్ఱుం వెళియితే (సమస్తతత్త్వఙ్గళిన్ ఉత్పత్తిపుఅయుం) ఉదగాత్=స్పష్టమాయ్ (ప్రతికళినాలే) అవిర్భప్పడుకిఱానో, సరిరస్య=సముద్రజలత్తినుడైయ, మధ్యాత్=మధ్యత్తిల్, విభ్రాజమానః=విశేషమాక ప్రకాశిక్కిఱానో, (సర్వాన్తర్యామియాయిరున్దుం అన్దన్దహేయగుణఙ్గళాలే ఒట్టుప్పడామల్ ఇరుక్కైయాలే ప్రకాశమానత్వం) సః=అస్త్వ,వృషభః*=సర్వశ్రేష్ఠనాయుం ధర్మప్రవర్తకనాయుం, లోహితాక్షః=సద్యోవికసితమాన తామరైప్పోలే శివన్ద కణ్ణుకళ్నుం, విపశ్చిత్=సర్వజ్ఞనుమాన, సూర్యః=పరమాత్మా, మా=ఎన్నై, మనసా=శత్యసఙ్కల్పత్తాలే, పునాతు=పరిశుద్ధనాక్కక్కడవన్. (ప్రతిబన్ధకత్తై నివృత్తిపణ్ణి స్వానుభవయోగ్యనాక పణ్ణక్కడవన్).

మూలం.—ఇమమ్మేవరుణశ్రుధీ హవమద్యాచమృడయ । త్వామవస్యురాచకే। తత్త్వాయామిబ్రహ్మణా వన్దమానస్తదాశాస్తే యజమానో హవిర్భిః। అహేడమానోవరుణేహబోధ్యురుశగ్‍ంసమాన ఆయుః ప్రమోషీః। యచ్చిద్ధితే విశోయథాప్రదేవ వరుణవ్రతమ్ । మినీమసిద్యవిద్యవి । యత్కిఞ్చేదంవరుణదైవ్యేజనేభిద్రోహమ్మనుష్యాశ్చరామసి । అచిత్తీయత్తవధర్మాయుయోపిమమానస్తస్మాదేనసోదేవరీరిషః। కితవాసోయద్రిరిపుర్నదీవి యద్వాఘాసత్యముతయన్నవిద్మ । సర్వాతా విష్యశిథిరేవదేవాథాతే స్యామవరుణప్రియాసః.

* వృషం=ధర్మత్తై, భానమతి=ప్రకాశిక్కప్పణ్ణుకిఱవన్.

• పదం.—ఇమం, మే, వరుణ, శ్రుధీ, హవం, అద్య, చ, మృడయ, త్వాం, అవస్యుః, ఆ,చకే, తత్, త్వా, యామి, బ్రహ్మణా, వన్దమానః, తత్, ఆ,శాస్తే, యజమానః, హవిర్భిః, అహేడమానః, వరుణ, ఇహ, బోధి, ఉరుశగ్ంస, మా, నః, అయుః ,ప్ర, మోషీః, యత్, చిత్, హి, తే, విశః, యథా, ప్ర, దేవ, వరుణ,వ్రతం, మనీమసి, ద్యవిద్యవి, యత్, కిం, చ, ఇదం, వరుణ, దైవ్యే, జనే, అభిద్రోహం, మనుష్యాః, చరామసి, అచిత్తీ, యత్, తవ, ధర్మా, యుయోపిమ, మా, నః, తస్మాత్, ఏనసః, దేవ, రీరిషః, కితవాసః, యత్, రిరిపుః, న, దీవి, యత్, వా, ఘ, సత్యం, ఉత, యత్, న, విద్మ, సర్వా, తా, వి, స్య, శిథిరా, ఇవ, దేవ, అథ, తే, స్యామ, వరుణ, ప్రియాసః.

అర్థం — (హే) వరుణ* = "వృణోతి" ఎన్నిఅ వ్యుత్పత్తియాలే ఆవరణం, ఎన్నాల్, చేతనాచేతనాత్మక ప్రపఞ్చత్తిను ఆవరణభూతినుం, అల్లతు, "వృణోతి సర్వం" ఎన్నిఅ త్తినాలే ఎల్లావిడత్తిలుం వసిక్కిఅనుం, అల్లతు, "వారయతి" ఎన్నిఅత్తినాల్ పాతకసమూహఙ్ఙళై త్తడుక్కిఅవనుం, అల్లతు, "వరయతి" ఎన్నిఅత్తినాల్ సమ్పత్సమూహఙ్ఙళై కొణ్ణుడుప్పవనుమాన పరమాత్మావే, మే=ఎన్నుడెయ, ఇమం = ఇన్ద, హవం=ప్రార్థనారూపమాన అక్కైక్కిఅత్తై, శ్రుధి=కేళ్ అద్య=ఇప్పోదే, (మాం = ఎన్నై) మృడయచ=సుఖియాక్కవుం,(నాన్) అవస్యుః†అత్మరక్షణేచ్ఛైయుళ్ళవనాయ్, త్వాం=ఉన్నై, ఆచకే = అభిముఖ్యత్తోడు ప్రార్థిక్కిరేన్, అల్లతు, ఉన్నుడెయ తృప్తియైయాచిక్కిరేన్. (సీఅర్థితార్థప్రదాన చతురనెన్ఱు ప్రసిద్ధమన్రో)తత్=అన్దఅత్మరక్షణత్తిన్ పొరుట్టు, త్వా=ఉన్నై, బ్రహ్మణా=వేదమన్త్రత్తాలే అల్లతు ప్రణవత్తాలే, వన్దమానః=స్తోత్రంపణ్ణుకిఅవనాయ్, యామి=శరణమడైకిరేన్, (లోకత్తిల్ శరణాగతమనోరథసాఫల్యం పణ్ణుకిఅతు శరణ్యనుక్కు విధిప్రాప్తమానధర్మం ఎన్ఱు కపోతవానరాదివృత్తాన్తఙ్గళిలే సుప్రసిద్ధం. సర్వజ్ఞనుం, సర్వశక్తనుం, అపారకారుణ్యసౌశీల్యవాత్సల్యాదిగుణఙ్గళుక్కు జలధియానపరమాత్మావిన్ విషయత్తిలే శొల్లవేణుమో) తత్=భగవదాశ్రయణం ఫలావినాభూతమాకైయాలే, యజమానః=యజ్ఞం పణ్ణుకిఅవన్, హవిర్భిః=పురోడాశాదిహవిస్సుక్కళాలే (ఉన్నై ఆరాధనం పణ్ణికొణ్డు) ఆశాస్తే=ఇష్టసిద్ధియైప్రార్థిక్కుడాన్ అథవా, యజమానః=యజ్ఞమ్పణ్ణుకిఅకర్మయోగనిష్ఠన్, హవిర్భిః=పు

* అవనం=రక్షణం.

† "వరుణో వారుణో వృక్షః" ఎన్నఅతనామపాఠత్తాలే వరుణశబ్దవాచ్యన్ పరమాత్మా.

రోదాశాదిహావిస్సుక్కళాలే, (ఆరాధిత్తు) తత్=యుక్కొన్నరక్షణత్తె, ఆశాస్తే=ప్రార్థిక్కరాన్ (ఎన్నాల్ ముతల్పడియాయిరుక్కిన్న కర్మయోగసిద్ధనాన ముముక్షువిన్కె ఫలం సిద్ధమాయిరుక్క నత్యాత్మనాన్యస్తభరనానశరణాగతన్ విషయత్తిల్ కొల్ల వేణుమో.)

(హే)వరుణ= (ఓ) పరమాత్మావే,అహేడమానః=కోపమిల్లాదవనాయ్,ఇహ=ఇన్న లోకత్తిలే, (ఎన్నుడైయవిజ్ఞాపనత్తై) బోధి=అఱిన్దుకొళ్క. (ఎన్నాల్ అనాదికాలత్తుడఙ్గి ప్రవర్థమానమాయ్కొణ్డిరుక్కిన్న అకృత్యకరణకృత్యాకరణాదికళాన అనన్తాపరాధఙ్ఙళై ఎన్నిడత్తిల్ ఆలోచిత్తు "నక్షమామి" క్షమిక్కమాట్టేన్, "క్షిపామి" ఎన్నీన్దు విడువేన్ ఎన్ను కోపంశెయ్యరుతాతు, ఉన్ విషయమాయ్ శరణాగతి పణ్ణుకేన్ ఎన్కిన్ఱ ఒన్ఱైక్కొణ్డే నీసర్వత్తైయుం క్షమిక్కవేణ్డియాలే ఉన్ అనుగ్రహత్తుక్కు నాన్ పాత్రమాకేన్, ఉన్ ప్రసాదంతవిర వేఱే పుణ్యముం ఉన్ కోపంతవిర వేఱే పాపముం కిడైయాతు) ఉరుశంస=ఎల్లారాలేయుం స్తోత్రంపణ్ణపట్ట శరణాగతవత్సలనే,అల్లతు, ఉరు=మహత్తాన, శంస=కీర్త్తియుళ్ళవనే, ("రిపూణామపివత్సలః" ఎన్ను శత్రుక్కళిడత్తిల్ కూడ వాత్సల్యముళ్ళవనెన్ఱ కీర్త్తియుళ్ళవనే) నః=ఎఙ్గళుడైయ, ఆయుః=ఆయుస్సై,మాప్రమోషీః=నాశంపణ్ణాతే, (ఎన్నాల్ శరణాగతర్కళాన ఎఙ్గళాలే శెయ్యప్పడుం సర్వవిధకైఙ్కర్యఙ్గళిల్ ఎఙ్గళుడైయకాలం వ్యర్థమాయ్ పోకామల్ అనవరతమాయ్ భగవత్కైఙ్కర్యఙ్గళైయే శెయ్విక్కవేణుం).

దేవ=అనవరతం క్రీడనశీలనాన, (హే) వరుణ=ఓభగవానే, తే=ఉన్నైయుద్దేశిత్తు పణ్ణప్పట్ట, యచ్చిద్ధి *=యాతొరు, వ్రతం=ఆరాధనాదివ్రతమో, (తత్=అతుకళై) ద్యవిద్యవి=దినేదినే(సర్వకాలముం)విశోయథా=మనుష్యర్కళైప్పోలే ఎన్నాల్ అజ్ఞర్కళైప్పోలే,ప్రమినీమసి=మికవుంనాశంశెయ్కిఱోం(అజ్ఞర్కళ్ ఎప్పడి విహితారాధనత్తై లోపిక్కప్పణ్ణుకిఱార్గళో అన్దపడి) (అకైయాల్ ఉన్నుడైయ ఆరాధనక్కైవినాలె ఉణ్డానఅపరాధత్తై నీయేక్షమిత్తరుళవేణుమెన్ను తాత్పర్యం).

(హే) వరుణ=(ఓ) భగవానే,దైవ్యేజనే=దేవతైకళిడత్తిల్ (ఉన్నుడైయ అజ్ఞానువర్త్తికళాన మహానుభావర్కళిడత్తిలుం)మనుష్యాః=నికృష్టకర్మాక్కళాన నాఙ్గళ్, అచిత్తీ=అజ్ఞానత్తాలే, ఇదం=ఇంద, కుత్కంచ=స్వల్పాపరాధత్తైయుం,అభిద్రోహం= అధికాపరాధత్తైయుం చరామసి=పణ్ణుకిఱోమో,యత్=యాతొరుపాపత్తాలే, తవ=ఉన్నుడైయ,

* ఇద్దే, చిత్, హి, ఎన్కిన్ఱ పదద్వయం పాదపూరణార్థం.

ధర్మాః=కైంకర్యరూపమానధర్మఙ్గళై, యుయోపిమ=నాశంపణ్ణుకిరోమో (ఇక్కాలే భాగవతద్రోహముం భగవద్ద్రోహముంశొల్లప్పట్టతు,(హే)దేవ=(ఓ)భగవానే,నః=ఎఙ్గళై, తస్మాత్=అన్ద, ఏనసః = ఉభయవిధమాన పాపత్తినాలే, మారీరిషః = హింసిక్కవేణ్డాం, (ఎట్టాల్ ఎన్నుడైయ భరన్యాసత్తై అఙ్గీకరిత్తు ఉన్నాలేయే ఇన్ద సమస్తపాపఙ్గళుం క్షమిక్కత్తక్కతుకళ్) కితవాసః = కపటికళాన, (వయం=నాఙ్గళ్) రిరిపుః = శత్రువైపోల, యత్=యాతొరు, నదీవి=నిషిద్ధకార్యం (పాపత్తై) పణ్ణుకిఱోమో, యద్వాఘ=యాతొరు పాపమానతు, సత్యం=బుద్ధిపూర్వకమో, ఉత=షల్లావిట్టాల్, యత్=యాతొరుపాపత్తై, నవిద్మ=అఱియామల్ పోనోమో (ఎట్టాల్ అఱియామల్ శెయ్దోమో) సర్వా=సమస్తఙ్గళాన, తా = అన్దపాపఙ్గళై, శిథిరేవ=ఛిన్నభిన్నఙ్గళాక, విష్య=పోక్కడి.

దేవ=క్రీడాశీలనాన, వరుణ=పరమాత్మావే, అథ=నీక్షమిత్తపిఱకు, తే=ఉనక్కు, ప్రియాసః=ఇష్టాళాక,స్యామ=ఆకక్కడవోం,(నీ సకలపాపవిమోచనం శెయ్దపిన్బు సమస్తబన్ధఙ్గళినిన్ఱుం విడుపట్టనాఙ్గళ్ "ప్రియోహిజ్ఞానినోత్యర్థం" ఎన్ఱపడియే ఉత్తరోత్తరం ప్రీతివర్ధకర్కళాయుం ఉన్ ఇచ్ఛానుసారికళాయుం ఉన్నుడైయస్వరూప గుణవిభూత్యనుభవైకరసర్కళాయుం ఆకక్కడవోమెన్ఱు తాత్పర్యం).

శ్రీసన్ధ్యార్థదీపికా సమాప్తా.

శ్రీమతేనిగమాన్త మహాదేశికాయనమః.

అగ్నిసన్ధానప్రయోగః.

పాదౌ ప్రక్షాళ్య - ద్విరాచమ్య - సపవిత్రపాణిః. దక్షిణాతామ్బూలాక్షతాన్ గృహీత్వా - "ఓం నమస్సదసే నమస్సదసస్పతయే నమస్సఖీనాంపురోగాణాంచక్షుషే నమోదివే నమః పృథివ్యై, సప్రథసభాం మే గోపాయ, యేచసభ్యాస్సభాసదః - తానిన్ద్రియావతఃకురు - సర్వమాయురుపాసతాం - సర్వేభ్య శ్రీవైష్ణవేభ్యోనమః" ఇతి బ్రాహ్మణాన్ అక్షతైరభ్యర్చ్య-దక్షిణాతామ్బూలన్దత్వా-ప్రణమ్య - "స్వామినః భవత్పాదమూలే మయాసమర్పితాం ఇమాం యత్కిఞ్చిద్దక్షిణాం యథోక్తదక్షిణాత్వేన స్వీకృత్య ఆవయోర్విచ్ఛిన్నౌపాసనాగ్ని సన్ధానంకర్తుం యోగ్యతాసిద్ధి రస్త్వితిభవన్తో మహాన్తోఽనుగృహ్ణన్తు" ఇతి ప్రార్థ్య - "తథాస్తు యోగ్యతాసిద్ధిరస్తు"ఇతిప్రత్యుక్తే,దర్భేష్వాసీనోదర్భాన్ ధారయమాణః పవిత్రపాణిస్త్రిః ప్రాణానాయమ్య- "శ్రీమాన్వేఙ్కటనాథార్యః-సదాహృది - గురుభ్యస్తద్గురుభ్యశ్చ - దమ్పతీజగతాంపతీ - స్వశేషభూతేనమయా - దేవః ప్రక్రమతేస్వయం - హరిరోంతత్ శ్రీగోవిన్ద" ఇత్యాది - "అస్యాంశుభతిథౌ శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం ఔపాసనాగ్నే మాధాస్యే విచ్ఛిన్నసన్ధానార్థం" - ఇతిసఙ్కల్ప్య - పత్న్యర్థం పునః ప్రాణానాయమ్య-సఙ్కల్ప్య - "కృతఞ్చ" ఇత్యనుసన్ధాయ- బలనుస్త్రిమనుసన్ధాయ సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా.

యత్రాగ్నిస్థాపనం తత్రదక్షిణారమ్భ ముదగపవర్గం* ప్రాచీస్తి

*అపవర్గః-సమాప్తిః.

స్రో రేఖాః, పశ్చిమారభ్యం ప్రాగపవర్గముదీచీస్తిస్రో రేఖాశ్చ, అఙ్గుష్ఠా
నామికాభ్యాం సఙ్గృహీతేన దర్భేణ,శకలేనవా లిఖిత్వా, తత్రతన్న్యస్య-
అద్భిరవోక్ష్య - తృణనైరృత్యాన్నిరస్య - అపఉపస్పృశ్య - శ్రోత్రి
యాగారాదగ్నిమాహృత్య - వ్యాహృతిభిః ప్రతిష్ఠాప్య - అవోక్షణశేష
ముత్సిచ్య - అన్యత్తోయమాపూర్య . యథాపరిస్తరణాద్బహిః స్యాత్త
థా ప్రాగుదగ్వానిధాయ-యజ్ఞియైరిన్ధనైరగ్నిం ప్రజ్వాల్య-పరిసమూహ్య-
ప్రాగుదగగ్రాన్ షోడశషోడశదర్భాన్ అగ్నేః ప్రాగాది ప్రదక్షిణంపరి
స్తీర్య - దక్షిణానుత్తరాన్, ఉత్తరానధరాన్ కుర్యాత్ - ఇన్ధనానన్త
రంపరిస్తరణమేనకార్యం - నతుతయోర్మధ్యే అవశ్యకర్తవ్యకర్మార్థసమ్భా
రోపకల్పనాదికమపి - ఉత్తరేణాగ్నిం ప్రాగగ్రాన్ దర్భాన్సంస్తీర్య -
తేషు, ద్వేద్వే, అధోబిలానిపాత్రాణి ప్రయునక్తి - ప్రధానదర్వ్యాసహ
ఆజ్యస్థాలీం, ఉపదర్వ్యాసహైవైకబ్కటీం ప్రోక్షణీంచ సాదయిత్వా -
("పవిత్రయోస్సంస్కార, ఆయామతః పరీమాణం, ప్రోక్షణీసంస్కారః,
పాత్రప్రోక్ష, ఇతిదర్శపూర్ణమాసవత్తూష్ణీం") - సమావప్రచ్ఛిన్నాగ్రౌద
ర్భౌప్రాదేశమాత్రౌ పవిత్రేకురుతే తృణంకాష్ఠంవా అన్తర్ధాయచ్ఛినత్తి
ననఖేన, తతోఽపఉపస్పృశ్య-మూలాదారభ్య అగ్రాదద్భిరున్మృజ్యపవి
త్రేకృత్వా పాత్రాణిసంస్పృశ్య - ప్రోక్షణీమాదాయ అపరేణాగ్నిన్ని
ధాయ ఉదగగ్రాభ్యాంపవిత్రాభ్యామన్తర్హితాయా మపఆనీయ-ఉత్తా
నయోః ప్రాగగ్రయోః పాణ్యోరఙ్గుష్ఠానామికాభ్యాంపవిత్రమూలాగ్రే
గృహీత్వా-ఉదగగ్రాభ్యాం పవిత్రాభ్యాం త్రిరుత్పూయ-పాత్రాణ్యుత్తా
నానికృత్వా-సపవిత్రేణ పాణినాసర్వాభిరద్భిఃత్రిః ప్రోక్ష్య-ప్రోక్షణీపాత్రే
అన్యజలం పూరయిత్వా - దక్షిణతఉద్వాస్య - పవిత్రమాజ్యస్థాల్యాన్ని
ధాయ-విలీనమప్యాజ్యంపహోమాగ్నౌకర్మార్థం పునర్విలాప్య - అపరేణా
గ్నింపవిత్రాన్తర్హితాయామాజ్యస్థాల్యామాజ్యన్నిరూప్య- పరిస్తరణాప

త్రసాదనయోర్మధ్యే ఉదీచోఽఙ్గారాన్నిరూహ్య, తేష్వాజ్యమధిశ్రిత్య-జ్వలతా ఏకేనతృణేనావద్యోత్య-ద్వేదర్భాగ్రే*అనియతాయామే తృణంకాష్ఠం వాఅన్తర్ధాయప్రచ్ఛిద్య - అపఉపస్పృశ్య- యుగపదాజ్య పాత్రే ప్రత్యస్య-అధోముఖాభ్యాం జ్వలద్భ్యాంతృణాభ్యాంత్రిః పర్యగ్నికృత్వా - ఉదగుద్వాస్య-అఙ్గారానగ్నౌ ప్రత్యూహ్య-దర్భాస్తృతేపశ్చిమేనిధాయ.ఉదగగ్రాభ్యాం పవిత్రాభ్యాంపునరాహారంప్రాగారమ్భంప్రాగపవర్గం త్రిరుత్పూయ.పవిత్రగ్రన్థిం విస్రస్య-అపఉపస్పృశ్య-యుగపదేవప్రాగగ్రమగ్నౌప్రహరతి-యేనజుహోతితదగ్నౌప్రతితప్య-దర్భైస్సమ్మృజ్య-పునఃప్రతితప్య.ప్రోక్ష్య-దర్భాన్వ్యనిధాయ-దర్భానద్భిస్సంస్పృశ్య అగ్నౌప్రహరతి - "ఓంఅదితేఽనుమన్యస్వ"ఇతిదక్షిణతఃప్రాచీనం"ఓంఅనుమతేఽనుమన్యస్వ" ఇతిపశ్చాదుదీచీనం,"ఓంసరస్వతేనుమన్యస్వ"ఇతి ఉత్తరతఃప్రాచీనం"ఓం దేవసవితః ప్రసువ"ఇతి ప్రాగారభ్యప్రదక్షిణం సమన్తతోఽగ్నిం పరిషిచ్య-ప్రధానదర్వ్యా చతుర్గృహీతేనాజ్యేన "ఓంభూర్భువస్సువస్స్వాహా" ఇతి హుత్వా-"ప్రజాపతయ ఇదం" ఇత్యుద్దేశ్యత్యాగం కృత్వా."అనాజ్ఞాతం యదాజ్ఞాతం - యజ్ఞస్యక్రియతేమిథు - అగ్నేతదస్యకల్పయ - త్వగ్ంహి వేత్థయథాతథం స్వాహా-అగ్నయఇదం"-"పురుషసమ్మితో యజ్ఞః-యజ్ఞఃపురుషసమ్మితః - అగ్నేతదస్యకల్పయ - త్వగ్ంహివేత్థ యథాతథంస్వాహా - అగ్నయఇదం". - "యత్పాకత్రామనసాదీనదక్షాన - యజ్ఞస్యమన్వతేమర్తాసః - అగ్నిష్టద్ధోతా క్రతువిద్విజానన్ - యజిష్ఠోదేవాగ్ం ఋతుశో యజాతిస్వాహా-అగ్నయఇదం" - ప్రాణానాయమ్య - "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం అగ్న్యనుగతిప్రాయశ్చిత్తార్థం అయాశ్చహోమంకరిష్యే" ఇతిసఙ్కల్ప్య - "అయాశ్చాగ్నేస్యనభిశస్తీశ్చసత్యమిత్త్వమయా అసి.అ

* మధుగన్ధరసానాము రాక్షసావాజ్యహారిణౌ|
తయోర్నిరసనార్థాయ ద్వే దర్భాగ్రేవినిక్షిపేత్ ||

యసామనసాధృతోఽయసాహవ్యమూహిషేఽయానోధేహిభేషజం స్వాహా - అగ్నయేఽయస ఇదం" ("పునస్త్వాదిత్యారుద్రావసవస్సమింధతాం పునర్బ్రహ్మాణోవసునీథయజ్ఞైః - ఘృతేనత్వంతనువొవర్ధయస్వసత్యాస్సన్తు యజమానస్యకామాస్స్వాహా-అగ్నయేవసునీథాయేదం" - "మనోజ్యోతిర్జుషతామాజ్యంవిచ్ఛిన్నం యజ్ఞగ్ంసమిమన్దధాతు - యాఇష్టా ఉషసోనిమ్రుచశ్చతాస్సన్దధామిహవిషాఘృతేనస్వాహా - మనసేజ్యోతిష ఇదం" - "యన్మ ఆత్మనోమిందాభూదగ్నిస్తత్పునరాహార్జాతవేదావిచర్షణి స్స్వాహా - అగ్నయేజాతవేదస ఇదం" - "పునరగ్నిశ్చక్షురదాత్పునరింద్రోబృహస్పతిః, పునర్మే అశ్వినాయువంచక్షురాధత్తమక్ష్యోస్స్వాహా - అగ్నీన్ద్రాబృహస్పత్యశ్విభ్య ఇదం" - "తన్తుంతన్వన్ రజసోభానుమన్విహి జ్యోతిష్మతః పథోరక్ష ధియాకృతాన్, అనుల్బణంవయత జోగువామపో మనుర్భవ జనయా దైవ్యంజనంస్వాహా - అగ్నయేతంతుమత ఇదం".)

ప్రాణానాయమ్య - "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం-మన్త్రతన్త్రదేవతావిపర్యాస న్యూనాతిరేక స్వరాక్షరభ్రేషప్రాయశ్చిత్తార్థం సర్వప్రాయశ్చిత్తాహుతీర్హోష్యామి.ప్రాణాయామంచకరిష్యే" - "ఓంభూర్భువస్సువస్స్వాహా-ప్రజాపతయ ఇదం" - "అనాజ్ఞాతంయదాజ్ఞాతం, యజ్ఞస్యక్రియతేమిథు, అగ్నేతదస్యకల్పయ, త్వగ్ంహివేత్థ యథాతథంస్వాహా - అగ్నయ ఇదం" - "పురుషసమ్మితో యజ్ఞః,యజ్ఞఃపురుషసమ్మితః, అగ్నేతదస్యకల్పయ, త్వగ్ం హివేత్థయథాతథంస్వాహా, అగ్నయ ఇదం" - "యత్పాకత్రామనసాదీనదక్షాన,యజ్ఞస్యమన్వతేమర్తాసః, అగ్నిష్టద్ధోతాక్రతువిద్విజానన్, యజిష్ఠోదేవాగ్ంఋతుశో యజాతిస్వాహా, అగ్నయ ఇదం" "త్వన్నో అగ్నే వరుణస్య విద్వాన్ దేవస్య హేడోఽవయాసిసీష్ఠాః, యజిష్ఠోవహ్నితమ శ్శోశుచానో విశ్వాద్వేషాగ్ంసి ప్రముముగ్ధ్యస్మత్స్వా

హా - అగ్నీవరుణాభ్యామిదం" . "సత్వన్నో అగ్నేఽవమోభవోతీనేదిష్ఠో అస్యా ఉషసోవ్యుష్టౌ, అవయక్ష్వనో వరుణగ్ం రరాణో వీహి మృడీకగ్ంసుహవోన ఏధిస్వాహా,అగ్నీవరుణాభ్యామిదం"-"ఓంభూస్స్వాహా, అగ్నయఇదం"-"ఓంభువస్స్వాహా, వాయవ ఇదం"-"ఓగ్ం సువస్స్వాహా, సూర్యాయేదం" - "ఓం భూర్భువస్సువస్స్వాహా, ప్రజాపతయ ఇదం". "శ్రీవిష్ణవే స్వాహా, విష్ణవేపరమాత్మన ఇదం" . ప్రాణానాయమ్య - "ఓం అదితేఽన్వమగ్గ్స్థాః, ఓంఅనుమతేఽన్వ మగ్గ్స్థాః, ఓం సర్వతేఽన్వమగ్గ్స్థాః, ఓందేవ సవితః ప్రాసావీః" ఇతి పూర్వవత్ పరిషిచ్య.

"భగవానేవస్వనియామ్యస్వరూపస్థితిప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేనమయాస్వకీయై శ్చోపకరణై స్స్వారాధనైక ప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేష భూతమిదం విచ్ఛిన్నోపాసనాగ్నిసన్ధానాఖ్యం కర్మస్వస్మై స్వప్రీతయేస్వయమేవ కారితవాన్"ఇతిసాత్త్వికత్యాగం కృత్వా- "కృతఞ్చ కరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవ పాదారవిందార్చనేన విచ్ఛిన్నోపాసనాగ్నిసన్ధానేన భగవత్కర్మణాభగవాన్ ప్రీయతాం వాసుదేవః" ఇతి కృతం కర్మ భగవతిసమర్పయేత్.

పునఃప్రాణానాయమ్య. "శ్రీభగవదాజ్ఞయాభగవత్ప్రీత్యర్థ అనేక కాల సాయంప్రాతరాహుతీనామకరణ ప్రాయశ్చిత్తార్థం ప్రాజాపత్య కృచ్ఛ్రప్రతినిధి యత్కించిద్ధిరణ్యదానంకరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య - "హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమ బీజం విభావసోః, అనన్తపుణ్యఫలదం అదశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే" ఇదం అనేకకాలసాయం ప్రాతరాహుతీనాం అకరణ ప్రాయశ్చిత్తార్థం ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రప్రతినిధియత్కించిద్ధిరణ్యంనానాగోత్రేభ్యః శ్రీవైష్ణవేభ్యస్సంప్రదదేనమమ" ఇతి దత్వా,

పునఃప్రాణానాయమ్య- "శ్రీభగవదాజ్ఞయాభగవత్ప్రీత్యర్థంఆజ్య

సహితహోమద్రవ్య తండులదానంకరిష్యే" ఇతిసంకల్ప్య, "తండులా వైశ్వదేవత్యాః పాకేనాన్నంపచన్తియే, తస్మాత్తండులదానేన అదశ్యాం తిం ప్రయచ్ఛమే - ఇదం ఆజ్యసహితహోమద్రవ్య తండులం యస్మైకస్మై చిత్ శ్రోత్రియాయ శ్రీవైష్ణవాయ సంప్రదదే నమమ" ఇతిదత్వా.

అగ్నిసన్ధాన ప్రయోగస్సమాప్తః.

అథ ఔపాసనహోమః.

పునః ప్రాణానాయామ్య - "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం పూర్వేద్యుస్సాయ మౌపాసనహోమం అద్య ప్రాతరౌపాసనహోమంచ హోష్యామి" ఇతి సఙ్కల్ప్య - "కృతఞ్చ కరిష్యామి . పూర్వేద్యుస్సాయ మౌపాసనహోమేన అద్యప్రాతరౌపాసనహోమేనచ భగవన్తం వాసుదేవమర్చయిష్యామి" ఇతి సఙ్కల్ప్య - బలమన్త్రమనుసన్ధాయ - "భగవానేవ ... కారయతి"ఇతిసాత్త్విక త్యాగంకృత్వా * - వామహస్తేన పాత్రం స్పృశన్ దక్షిణేన పాణినా దక్షిణతః" ఓం అదితేఽనుమన్యస్వ" ఇతి ప్రాగపవర్గం, పశ్చిమే "ఓం అనుమతేఽనుమన్యస్వ" ఇతిఉదగపవర్గం,ఉత్తరతః, "ఓంసరస్వతేఽనుమన్యస్వ"ఇతిప్రాగపవర్గం, "ఓం దేవసవితః ప్రసువ"ఇతి ప్రాగారభ్య ప్రదక్షిణం సమన్తతోఽగ్నిం పరిషిచ్య- ఏకాంసమిధమాధాయ - పత్నీహస్తం ప్రోక్ష్య, తండులం ప్రదాయ - పునః ప్రోక్ష్య - అర్ధాంశంగృహీత్వా-తం ద్వేధా విభజ్య- అగ్నిమధ్యే - "ఓం అగ్నయే స్వాహా,,అగ్నయ ఇదం"- ఉత్తరార్ధ పూర్వార్ధే " ఓం అగ్నయేస్విష్టకృతే స్వాహా . అగ్నయేస్విష్టకృత ఇదం"

---

* అత్ర "చత్వారిశృంగా" ఇత్యగ్నిప్రార్థనస్య, "అగ్నయేనమః, జాతవేదసే నమః ఇత్యాదిమన్త్రైరగ్న్యలంకరణస్యచ,ఆపస్తంబ, సుదర్శనాచార్య, అండపిళ్ళై వైదిక సార్వభౌమాదిభిరనుక్తత్వాన్నకర్తవ్యే ఇతి కేచిద్వదంతి.

ఇతి దక్షిణహస్తేన దేవతీర్థేన హుత్వా ఏకాం సమిధమాధాయ, అన్యమర్ధాం శంగృహీత్వా - ద్వేధా విభజ్య "ఓం సూర్యాయ స్వాహా, సూర్యాయేదం" - "ఓం అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా - అగ్నయే స్విష్టకృత ఇదం" - ఇతి పూర్వనిర్దిష్టస్థానేపూర్వవద్ధుత్వా - ఆహుతి సంసర్గే సతి "ఆహుతి సంసర్గ ప్రాయశ్చిత్తార్థం వనస్పతి హోమం కరిష్యే" ఇతి సంకల్ప్య - "యత్రవేత్థ వనస్పతే దేవానాం గుహ్యానామాని, తత్రహవ్యాని గామయ స్వాహా" - వనస్పతయ ఇదంపునః ఏకాగ్ం సమిధమాధాయ- "ఓం అదితేఽన్వమగ్గ్ స్థాః, ఓం అనుమతేఽన్వమగ్గ్ స్థాః, ఓం సరస్వతేఽన్వమగ్గ్ స్థాః, ఓం దేవసవితః ప్రాసావీః" ఇతిపూర్వవత్పరిషిచ్య - "ఓం శ్రీవిష్ణవేస్వాహా, విష్ణవేపరమాత్మనఇదం" ఇతి పూర్ణాహుతింహుత్వా

తండులే సమ్యక్ శ్రితేసతి - ఉత్థాయ - "అగ్నేనయ సుపథారాయే అస్మాన్ విశ్వాని దేవ వయునాని విద్వాన్, యుయోధ్యస్మజ్జుహురాణమేనో భూయిష్ఠాంతే నమఉక్తిం విధేమ"- ఇత్యుపస్థాయ- "అగ్నయే నమః మన్త్రహీనం క్రియాహీనం భక్తిహీనం హుతాశన । యద్ధుతన్తు మయాదేవ పరిపూర్ణం తదస్తుతే। ప్రాయశ్చిత్తాన్యశేషాణి తపఃకర్మాత్మకానివై।యాని తేషామశేషాణాం కృష్ణానుస్మరణంపరం" ॥ ప్రణమ్య-అభివాద్య-ఆచమ్య.

"భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూపస్థితిప్రవృత్తిస్వశేషతైకరసేన మయాస్వకీయైశ్చోపకరణైః స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదం పూర్వేద్యుస్సాయమౌపాసనహోమేన సహ అద్య ప్రాతరౌపాసనహోమాఖ్యం కర్మస్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారితవాన్" ఇతి సాత్త్వికత్యాగం కృత్వా.

' "కృతఞ్చ కరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేనమహావిభూతిచాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవపాదారవిందార్చనేన పూర్వేద్యుస్సాయమౌపాసన హోమేన సహ అద్యప్రాత రౌపాసనహోమాఖ్యం కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారితవాన్" ఇతి కృతం కర్మ భగవతి సమర్పయేత్.

ఔపాసనహోమస్సమాప్తః.

శ్రీమత్ప్రణతార్తిహరవరద పరబ్రహ్మణేనమః.

శ్రీమత్ప్రణతార్తిహరవరదపరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమతే నిగమాన్తమహాదేశికాయ నమః.

శ్రాద్ధప్రయోగః.

పిత్రోః ప్రత్యాబ్దికశ్రాద్ధదినాత్పూర్వం త్రింశద్దినేషు పఞ్చదశసు వా, అత్యన్తాశక్తౌ త్రిషు దినేషు వా, పరాన్నం క్షౌరఞ్చ వర్జయిత్వా, శ్రాద్ధదినాత్పూర్వదినే దన్తధావనతైలాభ్యఞ్జనాదివర్జయిత్వా, మధ్యాహ్న ఏవ వస్త్రశోధనాదికృత్వా, ఆతపే శుష్కీకృత్య, శ్రాద్ధప్రదేశఙ్గోమయాదినోపలిప్య, తత్రభోజనాదివర్జయిత్వా, రాత్రౌ సాయమౌపాసనఞ్చ కృత్వా, కృతసాయమాశాన్ శ్విత్రాదిదోషరహితాన్ యథోక్తగుణసమ్పన్నాన్నిమన్త్రయేత్. శీలవృత్తాదిగుణసమ్పన్నానాం శారీరకబన్ధూనామన్యేషాఞ్చ మహతాం వా యే దూరస్థానపి అన్యానేవగుణవతో నిమన్త్రయేత్, అన్యస్యనిర్గుణత్వే సగుణంబన్ధుంనిమన్త్రయేత్; ఉభయోర్నిర్గుణత్వే బన్ధుమేవనిమన్త్రయేత్.

తత్ప్రకారః ప్రథమముపవీతీ దేవార్థబ్రాహ్మణాన్ పాదావుపసఙ్గృహ్య "శ్వః శ్రాద్ధంభవితా, తత్రాహవనీయార్థే భవద్భిః ప్రసాదః కరణీయః" ఇతి దేవార్థే ద్వౌ ఏకంవానిమన్త్ర్య. "అక్రోధనైః శౌచపరైః సతతం బ్రహ్మచారిభిః। భవితవ్యమ్భవద్భిశ్చ మయాచ శ్రాద్ధకారిణా॥" ఇత్యాదినా "ఇతః ప్రభృతి అధ్వగమనాయాసౌషధాదిభక్షణ ప్రతిగ్రహాధ్యయన భారవహనాసంభాష్యసంభాషణ పరహింసాకలహాదివర్జనపురస్సరం బ్రహ్మచర్యశౌచాదియుక్తైర్భవద్భిర్భవితవ్యం" ఇతి నిమన్త్రితనియమాంశ్చ వేద్య, "అవిఘ్నేయం రజనీ యది తథాస్తు" ఇతి ప్రత్యుక్తః, ప్రాచీనావీతీ, ఏవమేవ పిత్రర్థే పితామహార్థే ప్రపితామహార్థే చ త్రీన్, సర్వార్థే ఏకం వా, ని

మన్త్ర్య, ఉపవీతీ. విష్ణ్వర్థేచ ఏకం నిమన్త్ర్య, స్వయమశక్తౌ శిష్యాదిముఖేన నిమన్త్ర్య, తైస్సార్ధం రాత్రౌ ఉక్తనియమవిశిష్టస్సన్ స్థిత్వా, శ్వః దన్తధావనం వర్జయిత్వా, నద్యాం స్నాత్వా సన్ధ్యాదికృత్వా, శ్రాద్ధదేశం మహానసాదిచ గోమయేనోపలిప్య, సౌవర్ణ రాజత తామ్రమయాదీని మృణ్మయాని వా సంపాద్య, శుద్ధోదకేన మృణ్మయాని, అన్యాని చ యథాయథం సంశోధ్య, శ్రాద్ధప్రదేశే సోపకరణే తిలాన్ ప్రకీర్య, శ్రాద్ధోపకరణాని అభ్యుక్షణేన సమ్ప్రోక్ష్య, నిమన్త్రిత బ్రాహ్మణాన్ గృహమానీయ, సుప్రక్షాళిత పాణిపాదానాచాన్తానాసనేషూపవేశ్య, గన్ధపుష్పాక్షతాదిభిరభ్యర్చ్య. పాదోపసఙ్గ్రహణపూర్వకం "గోత్రస్య శర్మణః పిత్రాదేరద్య శ్రాద్ధంభవిష్యతి" ఇత్యాదివిశేషయుక్తం పూర్వవన్నిమన్త్రయేత్. నిమన్త్రితాశ్చ బ్రాహ్మణాః, నిమన్త్రణానన్తరం "ఆబ్రహ్మన్" ఇతిదోగ్ధ్రీం, మధ్యాహ్నే "భవతా క్షణః కర్తవ్యః" ఇతినియోగానన్తరం "నమస్సహమానాయ, నమోదుందుభ్యాయచ" ఇతి నిషంగిణీం, పరివేషణకాలే "కిగ్ంస్విదాసీత్" ఇతి బ్రహ్మోద్యఞ్చ జపేయుః.

"ప్రాణాయామాచమనయోరగ్నౌ శ్రైవముఖే తథా। ఆఘారయోస్తత్సమిధోః స్విష్టకృత్యాజ్యభాగయోః॥ ప్రాయశ్చిత్తే స్తోత్ర సూక్తజపేషు పరివేషణే। హుతశిష్టాన్నతోఽన్యస్యాభిశ్రవణనమస్యయోః॥ ప్రదక్షిణానువ్రజనవిసర్గస్వాగతేషుచ। సౌమనస్యప్రార్థనయోః స్వస్తివాచనకే తథా॥ విప్రాణాం దక్షిణాదానే పిండాఘ్రాణే తథైవచ। ప్రత్యుత్థానే చోపవీత మేతేష్వన్యత్ర నైవ తత్॥"

అథ శాస్త్రోక్తప్రకారేణ విహితపదార్థానాం పాకం కుర్యాత్. అథ ద్వాదశఘటికాభ్య ఊర్ధ్వం నిమన్త్రితబ్రాహ్మణేభ్యః తామ్రేణపాత్రేణ తైలం, మధూకాన్యదుద్వర్తనం, స్నానం, స్నానీయం దన్తధావనకాష్ఠఞ్చ దత్వా, అభ్యఙ్గనిషిద్ధతిథిషు ఆమలకం దత్వా, తస్యాపినిషిద్ధే యథోచితం స్నానీయం దత్వా, ఆత్మపుత్ర శిష్యాదిముఖేనవా, స్వయం వాఽభ్యజ్య, స్నా

పయిత్వా, స్వయఞ్చస్నాత్వా, కౌపీనంపరిధానము త్తరీయంచధృత్వా,తా నపిధారయిత్వా, ధృతోర్ధ్వపుండ్రః కృతమాధ్యాహ్నికసంధ్యః అకృతవ స్త్రనిష్పీడనః,భగవదారాధనంకృత్వా,శ్రాద్ధార్థాదన్యేనాన్నేనవైశ్వదేవం చతుర్థోయజ్ఞాంశ్చపచనాగ్నౌకృత్వా,అకృతబ్రహ్మయజ్ఞశ్చేత్తమపికృత్వా, శ్రాద్ధోపయుక్తపదార్థాన్ సమీపతోనిధాయ, స్నాతానాహూయ,ఆగ తాన్,ఉపవీతీ,ప్రత్యేకంప్రత్యుత్థాయస్వాగతముక్త్వా,మార్గగమనోపహతి శుద్ధ్యర్థంపాద్యమాచమనీయంచదత్వా,అనన్తగరుడాదిభ్యోఽన్యన్నివేద్య, తేభ్యోఽనివేదితంభగవన్మాత్రనివేదితం హవిః,తన్మాత్రసమర్పితం పాద్యగన్ధ పుష్పాదికంచపరికల్ప్య, కృతప్రాతరౌపాసనశ్చేదాత్మసమిదారోపణే లౌ కికాగ్నావుపావరుహ్య, అకృతప్రాతర్హోమశ్చేత్తమపి యథావత్కృత్వా,ద్వి రాచమ్య,

ప్రాచీనావీతీ "సను స్తసమ్పత్సురవా ప్తిహేతవః సముత్థితాపత్కుల ధూమకేతవః । అపారసంసారసముద్రసేతవః పునన్తుమాంబ్రాహ్మణపాద పాంసవః"॥ఉపవీతీ "దేవేభ్యోనమః" ప్రాచీనావీతీ "పితృపితామహప్రపితామ హేభ్యోనమః" ఉపవీతీ "విష్ణవేనమః" ఇతితిలాక్షతైర్యథార్హమభ్యర్చ్య,ప్రా చీనావీతీ "స్వామినఃఅస్మిన్దినసే గోత్రశర్మాదియుక్తం పితరముద్దిశ్య ప్ర త్యాబ్దికశ్రాద్ధం కర్తుకామోస్మి, ఏతద్దేశకాలయోః, అస్మిన్గేహేవర్త మానానాం పక్వాపక్వానాంపదార్థానాం శ్రాద్ధార్హతా, అస్యాభూమేః అస్యక్షేత్రస్య గయాతుల్యతా, మమచ పితుఃశ్రాద్ధకరణే అధికారసమ్పద స్త్వితి భవన్తోమహాన్తోఽనుగృహ్ణన్తు" ఇతిప్రార్థ్య,"తథాస్తుఅధికారసమ్ప దస్తు"ఇతి అనుగృహీతః, ఉపవీతీ "శ్రాద్ధభూమింగయాంధ్యాత్వాధ్యాత్వా దేవంగదాధరం" ప్రాచీనావీతీ,"వస్వాదీంశ్చపితౄన్ధ్యాత్వా తతశ్శ్రాద్ధం ప్రవర్తయే" ఇత్యుచ్చార్య "ప్రవర్తయ" ఇత్యనుజ్ఞాతః,దర్భేష్వాసీనో ద ర్భాన్ధారయమాణః ఉపవీతీ,త్రిఃప్రాణానాయమ్య, గురుపరమ్పరామను

సంధాయ, ఇష్టదేవతాంచ ప్రణమ్య ధ్యాత్వా, ప్రాచీనావీతీ "హరిరోంతత్ శ్రీగోవిందేత్యాది అస్యాంపుణ్యతిథౌ "ఆవాహనార్ఘ్యసంకల్పపిండాన్న త్యాగతర్పణే । అక్షయ్యాసనయోః పాద్యే గోత్రన్నామచకీర్తయేత్ ॥"

ఇత్యుక్తప్రకారేణ గోత్రాదియుక్తస్యపితుః ప్రత్యాబ్దికశ్రాద్ధంకరి ష్యే" ఇతిసంకల్ప్య- "కురుష్వ" ఇత్యనుజ్ఞాతః "కృతంచ" ఇతిమంత్రమనుసం ధాయ. "దేవతాభ్యః పితృభ్యశ్చ మహాయోగిభ్యఏవచ । నమస్స్వధాయై స్వాహాయై నిత్యమేవ నమోనమః" ఇతిశ్లోకం త్రిస్సంకీర్త్య- సాత్వికత్యా గంకృత్వా- ప్రాచీఃపూర్వముదక్సగ్గ్స్థాం దక్షిణారంభం అగ్న్యాయతనంస మాలిఖేత్ । అథోదీచీఃపురస్సగ్గ్స్థం పశ్చిమారంభమాలిఖేత్ ॥ అవాక్కృ రోఽభ్యుక్ష్య, తృణన్నిర్కృత్యాన్నిరస్య- అప ఉపస్పృశ్య- వ్యాహృతిభి రగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య - ఉత్సృజ్యతేఽవోక్షణతోయశేషం ప్రోక్ష్యమన్యన్నిదధా త్యుదగ్వా- "యేపార్థివాసఃపితరో యేఽన్తరిక్షే యేదివి యేహాఽమృతా బభూవుః । తేఽస్మిన్యజ్ఞే సమవయంతాం" ఇతిసవ్యానామికాంగుష్ఠా భ్యాం దక్షిణతోభువంస్పృష్ట్వా, అగ్నిమిద్ధ్వా, పరిసమూహ్య, అగ్నిం ప్రాగాద్యప్రదక్షిణం పరిస్తృణాతి, దక్షిణాగ్రైః పిత్ర్యేషు, దక్షిణానధ రాన్, ఉత్తరానుత్తరాన్ కృత్వా, ఉత్తరేణాగ్నిం పరిస్తరణాభ్యాశే ప్రా గగ్రాన్దర్భాన్ సంస్తీర్య, తేషు ఏకైకశఃపాత్రాణి ప్రయునక్తి. దర్వీం, ఆజ్యస్థాలీం, వైకంకతీం ప్రోక్షణీం, ప్రణీతీ,మిధ్మం, ఉపస్తరణార్థదర్వీం, బర్హిశ్చ, దక్షిణమిధ్మం ఉత్తరంబర్హిః, హవిఃపాత్రం, అహవిఃపాత్రంచ, అధోముఖాని పశ్చిమాదిసాదయిత్వా,సమావచ్ఛిన్నాగ్రౌ దర్భౌ ప్రాదేశ మాత్రౌ పవిత్రేకురుతే, తృణంకాష్ఠంవా అన్తర్ధాయఛినత్తి,ననఖేన, అప ఉపస్పృశ్య,పవిత్రేకృత్వా,పాత్రాణిసంస్పృశ్య,ప్రోక్షణీమాదాయ అపరే ణాగ్నిన్నిధాయ, పవిత్రాన్తర్హితాయా ముపఆనీయ, ఉత్తానపాణ్యోరంగు ష్ఠోపకనిష్ఠికాభ్యాం త్రిరుత్పూయ, పాత్రాణి ఉత్తానానికృత్వా, విస్ర

న్యేధ్మమపి, సపవిత్రేణ పాణినా సర్వాభిరద్భిస్త్రిః ప్రోక్ష్య, అపరేణాగ్నిం పవిత్రాన్తర్హితే ప్రణీతాపాత్రే అప ఆనీయ, పూర్వవత్ త్రిరుత్పూయ, సమం ప్రాణైర్హృత్వా, ఉత్తరేణాగ్నిం పునః స్తీర్ణేషు దర్భేషు సాదయిత్వా, పవిత్రమాదాయ, ఆజ్యస్థాల్యాన్నిధాయ, దర్భైః ప్రచ్ఛాద్య బ్రాహ్మణస్య దక్షిణతో దర్భేషు నిధాయ, ఆజ్యం విలీనమపి హోమార్థం పునర్విలాప్య, అపరేణాగ్నిం పవిత్రాన్తర్హితాయామాజ్యస్థాల్యామాజ్యన్నిరూప్య, ఉదీచోఽ*ఙ్గారాన్నిరూహ్య, పరిస్తరణ†పాత్రసాదనయోర్మధ్యే తేష్వధిశ్రిత్య, ఏకేన తృణేన జ్వలతాఽవద్యోత్య బహిర్నిరస్య, ద్వే దర్భాగ్రే తృణం కాష్ఠం వాఽన్తర్ధాయ ప్రచ్ఛిద్య అప ఉపస్పృశ్య ప్రత్యౌష్య ప్రత్యస్య, అధోముఖాభ్యాం జ్వలద్భ్యాం తృణాభ్యాం త్రిః పర్యగ్నికృత్వా,‡ బహిర్నిరస్య, ఉదగుద్వాస్య, అంగారానగ్నౌ ప్రత్యూహ్య, దర్భాస్తృతే పశ్చిమే నిధాయ, ఉదగగ్రాభ్యాం పవిత్రాభ్యాం పునరాహారం ప్రాగారంభం ప్రాగపవర్గం త్రిరుత్పూయ, పవిత్రగ్రన్థిం విస్రస్య, అప ఉపస్పృశ్య, ప్రాగగ్రమగ్నౌ ప్రహరతి. యేన జుహోతి, తదగ్నౌ ప్రతితప్య, జుహూమగ్రేరన్తరతోఽభ్యాకారం సర్వతో బిలమభిసమాహారం ప్రాచీం మధ్యే ప్రతీచీం బాహ్యతః మూలాద్దండమిత్యాదిప్రకారేణ ప్రత్యేకం సమ్మృజ్య, పునః ప్రతితప్య, ప్రోక్ష్య నిధాయ, దర్భైరద్భిస్సంస్పృ

---

* ఏకాంగారేణ మృత్యుస్స్యాత్ ద్వాభ్యాం మాతృక్షయో భవేత్। అతస్త్రీనుపకంగారాన్ తేషు శోధ్యం తు తద్ఘృతం॥

† పరిస్తరోత్తరే దేశే దర్వ్యాసాదనదక్షిణే। అంగారాణాం నిరూఢం స్యాత్తైర్వాజ్యస్య శోధనం॥

‡ అత్ర అన్యసంస్కారకాణామంగారాణాం ప్రత్యూహణవిధానాత్ "అప్రవృత్తే కర్మణి" ఇతి నలౌకికత్వం అవద్యోతనపర్యగ్నికరణాగ్నౌ ప్రస్తుయదా ఆయతనస్థానుపాదానం, తదా తయోరప్రవృత్తకర్మత్వేన లౌకికత్వాత్త్యాగః, యదాతు నిరూఢాద్యుపాదానం, తదా తస్మిన్నేవ నిక్షేపః.

శ్య, అగ్నౌ ప్రహరతి. పాలాశాద్యాస్త్రయః* పరిధయః, స్థవిష్ఠోమధ్యమః ఉదగ
గ్రః, అణీయాన్ ద్రాఘీయాన్ దక్షిణార్ధ్యః ప్రాగగ్రః, అణిష్ఠో హ్రసిష్ఠ ఉత్త
రార్ధ్యః ప్రాగగ్రః. ఏవం పరిస్తరణోపరి సర్వాన్ పరిధీన్ పరిధాయ, పరిధీ
నన్యోన్యసంస్పృష్టాన్ కృత్వా, ఉపవీతీ, ద్వావాఘారసమిధౌ మధ్యమం పరి
ధిం దక్షిణహస్తేనోపస్పృశ్య అగ్నేః దక్షిణముత్తరమాదధాతి. ప్రాచీనా
వీతీ, పరిధ్యన్తః పరిస్తరణోపరి తూష్ణీం సమన్తమప్రదక్షిణం పరిషి
చ్య, ఇధ్మమాజ్యేనాభ్యజ్య, దక్షిణహస్తేన సర్వాణీధ్మకాష్ఠాని యుగపత్తూ
ష్ణీమగ్నావాధాయ, ఉపవీతీ, ఇతరదర్వ్యా ఆజ్యమాదాయ, ఉత్తరం పరిధి
సంధిమన్వవహృత్య ఆగ్నేయాన్తం అగ్నౌ జ్యోతిష్మతి ప్రజాపతిం మనసా ధ్యా
యన్† ఆఘారమాఘారయతి, ప్రజాపతయ ఇదం, దక్షిణం పరిధి సంధిమన్వ
వహృత్య ఐశానాన్తం ఇన్ద్రం మనసా ధ్యాయన్నాఘారమాఘారయతి,
ఇన్ద్రాయేదం, ఇత్యుద్దేశ్యత్యాగం కృత్వా "అగ్న‡యే స్వాహా§" ఇతి ఉ
త్తరార్ధపూర్వార్ధే "సోమాయ స్వాహా" ఇతి దక్షిణార్ధపూర్వార్ధే, "అగ్నయే
స్వాహా" ఇతి "ఓంభూర్భువస్సువస్స్వాహా" ఇతి చ మధ్యే జుహోతి, సర్వేషామపి
ప్రత్యేకముద్దేశ్యత్యాగం తబాతిదానకృత్వా, సర్వత్రదర్వీం మధ్యమానామి
కాంగుష్ఠైరేవధృత్వా వామేన ఆజ్యపాత్రం స్పృశన్ దేవతీర్థేన జుహోతి.

---

* శమ్యాః పరిధ్యర్థే వివాహ, ఉపనయన, సమావర్తన, సీమన్త, చౌళ, గోదాన, ప్రాయశ్చిత్తేషు. చరుకర్మ, ఉపాకరణ, స్రల, పుంసవన, అగారప్రవేశేషు పంచసుపరిధయః, ఇతివిధానాత్ చరుకర్మత్వాపత్తి పరిధయఏవ నతుశమ్యాః.

† దీర్ఘధారయా ఆజ్యేనహోమః ఆఘారః.

‡ ఇన్ద ఇరణ్డుఆహుతికళుమ్ అగ్నిక్కు-క్కు-ణ్ శోతేయికుక్కు-మ్పడి పణ్ణవేణ్డుమ్॥

§ సకారే సూలికం విద్యాద్వకారే రిపువర్ధనం । ఆయుర్నాశో హకారే స్యాద్దాహుతిః కుత్రదీయతే । సకారే చ వకారే చ హకారే చ విసర్జయేత్ । స్వాహాం తేజుహుయాదగ్నౌ వేతర్థో మస్యలక్షణం ॥

*ఉత్థాయ సయవహస్తః "విశ్వాన్ దేవా నావాహయిష్యే" ఇతి వైశ్వదేవిక బ్రాహ్మణానాపృచ్ఛ్య, "ఆవాహయ" ఇత్యనుజ్ఞాతః అగ్నేరుత్తరతః యుగ్మేషుప గ్భేషు ప్రాఙ్ముఖః"విశ్వేదేవాశ్శృణుతే మగ్ంహవంమే యే అంతరిక్షే య ఉపద్యవిష్ఠ, యే అగ్నిజిహ్వా ఉతవాయజత్రా ఆసద్యాస్మిన్ బర్హిషి మాదయధ్వం""ఆగచ్ఛన్తుమహాభాగా విశ్వేదేవా మహాబలాః। యేఽత్రవిహితాశ్శ్రాద్ధే సావధానాభవన్తుతే" ఇతిమన్త్రాభ్యాం "గోత్రస్యశర్మణః పితుః శ్రాద్ధే పురూరవార్ద్రవసంజ్ఞకాన్ విశ్వాఖ్య దక్షప్రజాపతి దుహితురుత్పన్నాన్ విశ్వాన్ దేవానావాహయామి"ఇత్యావాహ్య,"ఉక్తానాంవిశ్వేషాం దేవానాం సయవ మిదమాసనం" ఇతిఋజుదర్భద్వయం సాక్షతం దత్వా, దేవతీర్థేనయవోదక ముత్సించతి సర్వం దేవతీర్థేనదేవోపచారం దద్యాత్

ప్రాచీనావీతీ అగ్నేర్దక్షిణతః త్రిభిస్సప్తభిర్వాదర్భైః కృతం భుగ్నం దక్షిణాగ్రం నిధాయ సతిలహస్తః "పితృపితామహ ప్రపితామహా నావాహయిష్యే" ఇతి పూర్వవదాపృచ్ఛ్య, అనుజ్ఞాతః "ఆయాతపితరస్సోమ్యా గంభీరైః పథిభిః పూర్వ్యైః ప్రజామస్మభ్యం దదతోరయించ దీర్ఘాయుత్వంచ శతశారదంచ"ఇతిమన్త్రేణ "గోత్రాదియుక్తస్య పితుశ్శ్రాద్ధే గోత్రాన్ శర్మణః వసురుద్రాదిత్య స్వరూపాన్ అస్మత్పితృపితామహ ప్రపితామహానావాహయామి"ఇతి తిలైః పితృతీర్థేనావాహ్య, "సకృదాచ్ఛిన్నం బర్హిరూర్ణామృదు,స్యోనంపితృభ్యస్త్వా భరామ్యహం, అస్మిన్త్సీదంతుమే పితరస్సోమ్యాః,పితామహాః ప్రపితామహాశ్చానుగైస్సహ"ఇతి సతిలం భుగ్నం దక్షిణాగ్రం పితృతీర్థేన "గోత్రాణాం శర్మణాం రూపాణాం పితృపితామహప్రపితామహానాం సతిలమిదమాసనం"ఇతిదత్వా,

---

* లాజహోమేచసీమన్తే దేవతావాహనేనరే। అక్షతైరేవదుష్టానే షట్సు వ్రతేషు భృగూదితం,

"ఊర్జం వహన్తీః" ఇతి పితృతీర్థేన తిలోదకముత్సిఞ్చేత్. పిత్రుపచారం సర్వం పితృతీర్థేన కుర్యాత్. ఉపవీతీ, విష్ణ్వర్థ బ్రాహ్మణమపి పూర్వవదాపృచ్ఛ్య, అనుజ్ఞాతః "సహస్రశీర్షా పురుషః, సహస్రాక్షస్సహస్రపాత్, సభూమిం విశ్వతో వృత్వా, అత్యతిష్ఠద్దశాంగులం" ఇతి మన్త్రేణ "గోత్రాదియుక్తస్య శ్రాద్ధే శ్రాద్ధసంరక్షకం శ్రీమహావిష్ణుమావాహయామి" ఇత్యావాహ్య "పురుష ఏవేదగ్‍ంసర్వం, యద్భూతంయచ్చభవ్యం, ఉతామృతత్వస్యేశానః, యదన్నే నాతిరోహతి" 'విష్ణోరిదమాసనం' ఇతి ఋజుదర్భద్వయంసాక్షతంపూర్వవద్దత్వా, యవోదకముత్సిచ్య.

ప్రాచీనావీతీ "ఉద్ధ్రియతామగ్నౌ చక్రియతాం" ఇతి బ్రాహ్మణానాపృచ్ఛ్య "కామముద్ధ్రియతాం కామమగ్నౌ చ క్రియతాం" ఇతి విసృష్టః హవిః పాత్రే భగవన్ని వేదితాదలవణాత్ పక్వాపక్వాత్ సర్వస్మాత్కించిత్కించిదుద్ధృత్య, అహవిః పాత్రే సలవణాత్ వ్యంజనాదికాత్ కించిత్కించిదుద్ధృత్య, అగ్నేరుత్తరతః ప్రతిష్ఠితమభిఘార్య, సౌకర్యార్థం పురతో వా నిధాయ, దర్భాన్ వ్యుపస్తీర్య, "హవిషో మధ్యాదంగుష్ఠపర్వమాత్రమవదానం, తిరశ్చీనమవద్యతి, పూర్వార్థాద్ద్వితీయమనూచీనం చతురవత్తినః, పశ్చార్ధాత్తృతీయం పంచావత్తినః" ఇతిప్రకారేణావదాయ పునరభిఘార్య అవదానాన్యేకీకృత్య "యస్మిన్నూతా ప్రలులోభ చరత్యనను వ్రతా, తస్మై రేతః పితా వృఙ్క్తామాభురన్యోవపద్యతాం అముకశర్మణేఽస్మత్పిత్రే స్వాహా" "అముకశర్మణే అస్మత్పిత్ర ఇదన్న మమ" దర్భాన్ వ్యుపస్తీర్య, ద్వితీయవదాయ, సకృదభిఘార్య, "యాస్తిష్ఠన్తి యా ధావన్తి యా ఆర్ద్రోఘ్నీః పరితస్థుషీః, అద్భిర్విశ్వస్య భర్త్రీభిరంతరన్యం పితుర్దధే అముకశర్మణే అస్మత్పిత్రే స్వాహా" "అముకశర్మణే అస్మత్పిత్ర ఇదం" దర్భాన్ వ్యుపస్తీర్య ద్వితీయవదాయ, సకృదభిఘార్య, "యస్మై పితామహీ ప్రలులోభ చరత్యనను వ్రతా। తస్మై రేతః పితామహో వృఙ్క్తామాభురన్యోఽవ

పద్యతాం అముకశర్మణే అస్మత్పితామహాయస్వాహా" ఇతిపూర్వేవద్ధుత్వా "అముకశర్మణే అస్మత్పితామహాయేదం" ఇతి ఉద్దేశ్యత్యాగంకృత్వా, దర్వ్యాభ్యముపస్తీర్య ద్విరవదాయ సకృదభిఘార్య "అంతర్దధే పర్వతైరంతర్మహ్యాపృథివ్యా,ఆభిర్దిగ్భిరనంతాభిరన్తరన్యం పితామహాద్దధే అముకశర్మణేఅస్మత్పితామహాయస్వాహా" ఇతిపూర్వవద్ధుత్వా, "అముకశర్మణే అస్మత్పితామహాయేదం" ఇతి ఉద్దేశ్యత్యాగంకృత్వా, దర్వ్యాభ్యముపస్తీర్య, ద్విరవదాయ, సకృదభిఘార్య, "యస్మైప్రపితామహీంప్రలుఠోభ చరిత్యనుప్రతా, తస్మై రేతఃప్రపితామహోవృజ్జా భూభిరన్యోవపద్యతాం 'అముకశర్మణేఅస్మత్ప్రపితామహాయస్వాహా,' ఇతిపూర్వవద్ధుత్వా అముకశర్మణే అస్మత్ప్రపితామహాయేదం" ఇతి ఉద్దేశ్యత్యాగంకృత్వా, దర్వ్యాభ్యముపస్తీర్య ద్విరవదాయ సకృదభిఘార్య "అంతర్దధఋతుభిరహోరాత్రైస్ససన్ధిభిః, అర్ధమాసైశ్చమాసైశ్చాన్తరన్యం ప్రపితామహాద్దధే అముకశర్మణేఅస్మత్ప్రపితామహాయస్వాహా" "అముకశర్మణే అస్మత్ప్రపితామహాయేదం" ఇతి ఉద్దేశ్యత్యాగంకుర్యాత్. సర్వత్ర పామహస్తేన హవిః పాత్రంస్పృశన్ కృష్ణాయాంమధ్యేవాజుహుయాత్. దర్వ్యాముపస్తీర్య ద్విరవదాయ,దర్వీమనుస్పృజన్ ఉపవీతీ, స్విష్టకృదర్థం హవిఃప్రత్యభిఘార్య, ప్రాచీనావీతీ, సకృదభిఘార్య "యేచేహపితరోయేచనేహయాగ్ంశ్చవిద్మయాగ్ంఉచనప్రవిద్మ, అగ్నేతాన్వేత్థయదితేజాతవేద స్తయాప్రత్తగ్ స్వధయామదన్తుస్వాహా"ఇతిహుత్వా"జ్ఞాతాజ్ఞాతపితృభ్యఇదన్నమమ" ఇత్యుద్దేశ్యత్యాగంకృత్వా॥

"స్వాహాపిత్రే"పిత్రఇదం"పిత్రేస్వాహా" పిత్రఇదం"స్వాహాపిత్రే" పిత్రఇదం"పిత్రేస్వాహా"పిత్రఇదం "స్వధాస్వాహా"పితృభ్యఇదం"అగ్నయే కవ్యవాహనాయస్వధాస్వాహా" అగ్నయేకవ్యవాహనాయేదంఇతి షడాజ్యాహుతీర్హుత్వా ఉపవీతీదర్వ్యాముపస్తీర్య, ప్రధానాహుత్యధికంసకృదుత్తరార్ధాదవదాయ, ద్విరభిఘార్య, ప్రచానత్తిసోద్విరవదాయ ద్విరభిఘా

ర్య) "అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా" ఇతి అసంసక్తమితరాభిరాహుతిభిరుత్తర పూర్వస్యాం జుహోతి, "అగ్నయే స్విష్టకృత ఇదం" ప్రాచీనావీతి దర్వ్యాముపస్తీర్య, హవిష్యం సకృదవదాయ, అభిఘార్య, ఉదీచీనముష్ణం భస్మ అపోహ్య అగ్నౌ స్వాహాకారేణ జుహోతి "స్వాహా" "హుతదేవతాభ్య ఇదం"॥

నిధానక్రమేణ పరిధ్యంజనం కృత్వా లేపకార్యం కుర్యాత్. ఆజ్యస్థాలీముత్తరతః, ప్రధానదర్వీం దక్షిణతః, ఇతరదర్వీం మధ్యే, ఉత్తరతః పూర్వాస్తీర్ణం పాత్రసాదనార్థం బర్హిస్సర్వమాదాయ, ప్రధానదర్వ్యామగ్రం, ఇతరస్యాం మధ్యం, ఆజ్యస్థాల్యాం మూలం. ఏవం త్రిరక్త్వా, తృణమేకం ప్రజ్ఞాతం నిధాయ, ప్రధానదర్వ్యాం దక్షిణోత్తరాభ్యాం పాణిభ్యాం మూలన్నిధాయ, సవ్యం నిరస్య దక్షిణం తిర్యంచం ధారయిత్వా, అగ్రముద్యమ్య ప్రహృత్య, మధ్యముద్యమ్య ప్రహృత్య, మూలముద్యమ్య ప్రహృత్య, తృణం ప్రహృత్య, తూష్ణీం తర్జన్యాగ్నిం త్రిర్నిర్దిశ్య, అగ్నిమంజలినాభిమంత్ర్య, దక్షిణహస్తేన భూమిం స్పృష్ట్వా, మధ్యమం పరిధిమగ్నౌ ప్రహృత్య, ఇతరౌ పాణిభ్యామాదాయ, యుగపదగ్నౌ ప్రహరేత్ ఉత్తరార్ధస్యాగ్రమంగారేష్వపోహతి; దక్షిణముపరికృత్వా ప్రహరతి. నాత్ర ఆఘారసమిధోః ప్రహర అపోహౌ వా, తయోరపరిధిత్వాదశమ్యత్వాచ్చ. దక్షిణవామహస్తాభ్యాం ప్రధానాప్రధానదర్వీభ్యామాజ్యమాదాయ ప్రధానోత్తరయోర్దర్వ్యోస్సగ్గ్స్రావం * స్వాహాకారేణ జుహోతి "స్వాహా" "వసుభ్యో రుద్రేభ్య ఆదిత్యేభ్యస్సగ్గ్స్రావభాగేభ్య ఇదన్న మమ"

ఉపవీతీ "అస్మిన్ మమ పితుః శ్రాద్ధహోమకర్మణి మంత్రతంత్ర దేవతావిపర్యాస న్యూనాతిరేక స్వరాక్షరభ్రేషప్రాయశ్చిత్తార్థం సర్వప్రాయశ్చిత్తాహుతీర్హోష్యామి, ప్రాణాయామం చ కరిష్యే" ఇతిసంకల్ప్య

* యత్రహోమే చరోస్తంత్రం తత్రైవ చ ముఖాహుతిః ।
పరిధిప్రహరణం కుర్యాత్సంస్రావం చ విధీయతే॥

ప్రధానదర్వ్యా ఆజ్యమాదాయ "ఓంభూర్భువస్సువస్స్వాహా" 'ప్రజాపతయ ఇదం' "అనాజ్ఞాతం యదాజ్ఞాతం, యజ్ఞస్య క్రియతే మిథు, అగ్నే తదస్య కల్పయ, త్వగ్ంహి వేత్థ యథాతథగ్ంస్వాహా" 'అగ్నయ ఇదం' "పురుషసమ్మితో యజ్ఞః, యజ్ఞః పురుషసమ్మితః, అగ్నే తదస్య కల్పయ, త్వగ్ంహి వేత్థ యథాతథగ్ంస్వాహా" 'అగ్నయ ఇదం, "యత్పాకత్రా మనసా దీనదక్షా న, యజ్ఞస్య మన్వతే మర్త్యాసః, అగ్నిష్టద్ధోతా క్రతువిద్విజానన్, యజిష్ఠో దేవాగ్ం ఋతుశో యజాతిస్వాహా" 'అగ్నయ ఇదం, "త్వన్నో అగ్నే వరుణస్య విద్వాన్ దేవస్య హేడో ఽవయాసిసీష్ఠాః, యజిష్ఠో వహ్నితమశ్శోశుచానో విశ్వా ద్వేషాగ్ంసి ప్రముముగ్ధ్యస్మత్స్వాహా" 'అగ్నీవరుణాభ్యామిదం, "సత్వన్నో అగ్నే ఽవమో భవోతీ నేదిష్ఠో అస్యా ఉషసో వ్యుష్టౌ, అవయక్ష్వ నో వరుణగ్ం రరాణో వీహి మృడీకగ్ం సుహవో న ఏధిస్వాహా" 'అగ్నీవరుణాభ్యామిదం' "ఓంభూస్స్వాహా" 'అగ్నయ ఇదం' "ఓంభువస్స్వాహా" 'వాయవ ఇదం' "ఓగ్ంసువస్స్వాహా" "సూర్యాయేదం, "ఓంభూర్భువస్సువస్స్వాహా" ప్రజాపతయ ఇదం, "శ్రీవిష్ణవే స్వాహా" ఇతి పూర్ణాహుతిః, ఇతి క్రమేణ జుహుయాత్. తతః ప్రాణాయామః, ప్రాచీనావీతీ తూష్ణీం సమన్తమ్ ప్రదక్షిణం పరిషేచనం, ప్రణీతా మోక్షణం, ప్రణీతి పాత్రం పశ్చాన్నిధాయ ప్రణీతా స్వప అప్యుచ్ఛిన్న ధారయా ఆనీయ, ప్రాచ్యామిత్యాది క్రమేణ ప్రతిదిశం నకృద్వ్యత్యస్య ఆత్మానం ప్రోక్షేత్. ఉపవీతీ దక్షిణతో నిషాదితం బ్రాహ్మణం దక్షిణాదిభిస్సంపూజ్య "అగ్నేనయ" ఇతి ఉపస్థానం కుర్యాత్.

ప్రాచీనావీతీ "పితా పితామహశ్చైవ తథైవ ప్రపితామహః। మమ తృప్తిం ప్రయాన్తు స్వధ్యా హోమాప్యాయిత మూర్తయః" స్వామినః అద్యాస్మత్ తే మమ పితుః శ్రాద్ధహోమ కర్మణి మంత్రలోపే క్రియాలోపే ద్రవ్యలోపే నియమలోపే సత్యపి సర్వం యథాశాస్త్రానుష్ఠితం భూయాదితి భవన్తో మహాన్తో నుగృహ్ణన్తు" ఇతి ప్రార్థనా, "తథాస్తు" ఇతి ప్రతివచనం.

'ఉపవీతీ, వైశ్వదేవికహస్తేజలందత్వా "అముకగోత్రస్యాముకశర్మణఃపితుః శ్రాద్ధే పురూరవార్ద్రవసంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానామిదమాసనం" ఇతిసయవంబుజుదర్భద్వయందక్షిణపార్శ్వేదత్వా, పునరపోదత్వా, "అముకగోత్రస్యఅముకశర్మణఃపితుః శ్రాద్ధేపురూరవార్ద్రవసంజ్ఞక విశ్వదేవార్థే భవతా క్షణఃకర్తవ్యః" ఇతి దక్షిణేనపాణినా దక్షిణహస్తం నిరంగుష్ఠంగృహీత్వా, ఋజుదర్భద్వయం దత్వానిమన్త్ర్య "ఓంతథా" ఇతి ప్రత్యుక్తే "ప్రాప్నోతుభవాన్" ఇతివదేత్ "ప్రాప్నవాని" ఇతిప్రతివచనం.

ప్రాచీనావీతీ - ఏవం పిత్రాదీన్ భుగ్నదర్భ దానపురస్సరం వృణుయాత్. తతోభోక్తారో నిషఙ్గిణీం జపేయుః. గృహద్వారసమీపతః భవనస్యాగ్రతః సమ్మార్జితాయాం గోమయేనోపలిప్తాయాం భూమౌ గోమయసహిత గోమూత్రేణ, ఉత్తరే దేవానాం పాదప్రక్షాళనార్థం చతురశ్రం వితస్తిప్రమాణం ఉదక్ప్లవమండలం కృత్వా, మధ్యేషడంగుళ మంతరాళం విహాయ, దక్షిణే పితౄణాం పాదప్రక్షాళనార్థం వర్తుళం వితస్తిప్రమాణం దక్షిణాప్లవమండలంకృత్వా, దర్భసాక్షతైః, దర్భస్తతిలైశ్చ, క్రమేణ ఉపవీతీ ప్రాచీనావీతీచ మండలయోః పరిస్తరణం కుర్యాత్. దేవార్థంసర్వ ముపవీతీ, పిత్ర్యంసర్వంప్రాచీనావీతీ కుర్యాత్.

ఉత్తరే సాక్షతాన్ పూర్వాగ్రాన్ యుగ్మాన్ కుశాన్ బహూన్, దక్షిణేసతిలాన్ దక్షిణాగ్రాన్ భుగ్నాన్ ఆసనార్థంనామగోత్రోచ్చారణపూర్వకంవిన్యస్య, ఉత్తరే సపుష్పగంధైరక్షతైరభ్యర్చ్య, దక్షిణే గంధతిలై రభ్యర్చ్య,

దైవికబ్రాహ్మణం మణ్డలసమీపతః స్వాభిముఖ ముపవేశ్య, ఆదిత్యాభిముఖస్స్వయ ముపవిశ్య, గోఘృతమిశ్ర గోమ * యేన పాదపృష్ఠ

* ఆజ్యంగోమయసంయుక్తం పాదయోర్లేపయేద్బుధః।
పితరస్తస్యకల్పాన్తమప్యతేనాభిషేచితాః॥

మనులిప్య "శన్నో దేవీః" ఇతిమంత్రేణ సపుష్పసాక్షత సదర్భాగ్రాభి రద్భిః 'విశ్వేదేవా ఇదంవః పాద్యం స్వాహా'' ఇతిదేవానాం పాద్యంసమర్ప్య, "సమస్తసమ్పత్" ఇతి శ్లోకేన పాదాగుల్ఫపర్యన్తం మణ్డలే[*] ప్రక్షాళ్య కరావపి కూర్పరపర్యన్తం క్షాళయిత్వా, స్వహస్తౌ ప్రక్షాళ్య—ప్రాచీనావీతీ,దక్షిణ పిత్రర్థం బ్రాహ్మణం పూర్వవదుపవేశ్య, సఘృతగోమయేనానులిప్య, "శన్నో దేవీః" ఇతిమన్త్రేణసతిలపుష్పదర్భాగ్రగంధాభి రద్భిః పూర్వవత్ "గోత్రాదియుక్తస్య శ్రాద్ధే అముకగోత్రాః శర్మాణఃరూపాః పితృ పితామహ ప్రపితామహాః । ఇదంవః పాద్యం స్వధా'' ఇతి పితృతీర్థేన సమర్ప్య, పూర్వవత్ప్రక్షాళ్య, ఉపవీతీ విశ్వేదేవవద్విప్రా[†]రపికుర్యాత్. పిత్ర్యం సర్వముపచార మాసీన స్సవ్యంజాన్వాచ్య ఆసనవ్యతిరిక్తే మన్త్రాన్తే స్వధాశబ్దముప్యుక్త్వా కుర్యాత్. దైవంసర్వమాసీనః దక్షిణంజాన్వాచ్య స్వాహాన్తం కుర్యాత్. ఆచమనాత్పూర్వ మనస్నాత్వా స్నాతపాదోదక గ్రహణం.

కర్తా పాదాప్రక్షాళ్య మండలోత్తరే ఆచమ్య,తానప్యాచమయ్య ప్రాచీనావీతీ "అపహతా అసురా రక్షాంసి పిశాచా యేక్షియన్తి పృథివీమను। అన్యత్రేతో గచ్ఛన్తు యత్రైషాం గతంమనః" "ఉదీరతామవర ఉత్పరాస ఉన్మధ్యమాః పితరస్సోమ్యాసః । అసుంయ ఈయు రవృకా ఋతజ్ఞాస్తేనోఽవన్తు పితరో హవేషు" ఇతిభుక్తిదేశే తిలాన్ సికతాశ్చప్రకీర్య అద్భి రభ్యుక్ష్య,

---

[*] సపవిత్రేణహస్తేనవిప్రపాదావనేజనాత్ ।యథావ్యజహతోప్యత్రి స్త్రియైనపితృదేవతాః.

[†] అక్షయ్యాసనయోష్షష్ఠీద్వితీయావాహనేస్మృతా । అన్నదానేచతుర్థీస్యాత్ శేషాస్సంబుద్ధయస్మృతాః॥

ఉపవీతీ వైశ్వదేవికహస్తే జలందత్వా, "గోత్రస్య శ్రాద్ధేపురూరవార్ద్రవ సంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానాం భోజనస్థానే ఇదమాసనం" ఇతి ఆసనార్థం సయవం ఋజుదర్భద్వయం దత్వా, ఆసనంసవ్యేనాభిమృశ్య దక్షిణేన బ్రాహ్మణజాన్వాలభ్య "ఆస్యతాం" ఇత్యుక్త్వా ఉపవేశయేత్. దేవాన్ప్రాఙ్ముఖాన్ ఉత్తరాపవర్గాన్, పిత్రూనుదఙ్ముఖాన్ ప్రాగపవర్గాన్, అపివాప్రాఙ్ముఖాన్ దక్షిణాపవర్గాన్, ఉపవేశయేత్. ఆచారాత్. "అర్చతప్రార్చతప్రియమేధాసో అర్చతార్చన్తు పుత్రకా ఉతపురన్నధృష్ణ్వర్చత" "ఇదం వో అర్చనం" ఇతి దేవానాం దక్షిణపాదే సవ్యపాదే, దక్షిణజానుని సవ్యజానుని, దక్షిణాంసే సవ్యాంసే, మూర్ధ్ని చ, క్రమేణార్చయేత్ "గన్ధద్వారాందురాధర్షాన్నిత్యపుష్టాంకరీషిణీం, ఈశ్వరీగ్ంసర్వభూతానాం త్వామిహోపహ్వయే శ్రియం" ఇతి "గోత్రాదియుక్తస్య శ్రాద్ధే పురూరవార్ద్రవసంజ్ఞకవిశ్వేదేవాః దేహాలంకరణార్థే యథాభాగశః అమీవః కుంకుమకర్పూరాగురుచంపకపద్మకమిశ్రగంధాః*" ఇతిదద్యాత్; దేవబ్రాహ్మణోపచారం సర్వముదఙ్ముఖః కుర్యాత్. పిత్ర్యందక్షిణాముఖః కుర్యాత్. "ఓషధయః ప్రతిమోదధ్వమేనం పుష్పావతీస్సుపిప్పలాః, అయం వో గర్భ ఋత్వియః ప్రత్నగ్ంసధస్థమాసదత్" ఇతిమంత్రేణపూర్వవత్ "ఇమానిపుష్పాణి శ్రీతులసీదళానిచ" ఇతిదద్యాత్. "ధూరసిధూర్వధూర్వన్తం ధూర్వతం యోస్మాన్ధూర్వతి తంధూర్వయం వయంధూర్వామ స్త్వం దేవానామసి*" "ఘ్రాణతృప్త్యర్థమయం వో ధూపః" "ఉద్దీప్యస్వజాతవేదోఽపఘ్నన్నిర్‌ఋతింమమ, పశూగ్ంశ్చమహ్యమావహ జీవనంచదిశోదశ". "అవలోకనార్థమయం వో దీపః" -"యువాసువాసాః పరివీతఆగాత్సఉశ్రేయాన్భవతి జాయమానః - తంధీరాసః కవయఉన్నయన్తి స్వాధియో

---

*సర్వదాదర్భపాణిస్స్యాద్దైవేపిత్ర్యేచకర్మణి। పాదశౌచంగంధలేపంనకుర్యాద్దర్భపాణినా

మనసా దేవయన్తః" "ఆచ్ఛాదనార్థమిదంవస్త్రం" అథావేయజ్ఞోపవీతం, దర్భాన్వా, "పవిత్రార్థమిమాదర్భా శ్శేషోపచారార్థేఇమేఅక్షతాః" ఇతిపూర్వవదర్చయేత్ ॥

ప్రాచీనావీతీ ఏవమేవపితౄణామాసనార్థేభుగ్నదర్భాన్, మూర్ధ్ని, సవ్యాంసే దక్షిణాంసే, సవ్యజానునిదక్షిణజానుని, 'సవ్యపాదే దక్షిణపాదేచ, తిలై రర్చనం, గంధద్వారామిత్యాది సర్వంపూర్వవత్. ఉపవీతీ - విశ్వేదేవవద్విష్ణోరర్చనం - ఆచమ్య ఘృతమిశ్రేణగోమయేన ప్రణవేన చతురశ్రం మండలంకృత్వా - పాత్రేషుజలంనిస్రావ్య - హస్తేనసమ్మృజ్య పునఃప్రక్షాళ్య - "ఇదంభోజనపాత్రాసనం"ఇతిదర్భాన్నిధాయ-మండలేషు దేవాదిక్రమేణ పాత్రాణ్యుపపాత్రాణిచనిధాయ, ప్రధానపాత్రే ఉపపాత్రం ఆజ్యపాత్రాదికంచననిక్షిపేత్ - పాత్రేషు ఆజ్యముపస్తీర్య- ప్రథమం హుతశిష్టమన్నం పితృపాత్రే ప్రాచీనావీతీ దేవతీర్థేన పరివిష్య-తతః దేవక్రమేణ సర్వత్ర ఉపవీత్యేవ దేవానాముదఙ్ముఖః,పితౄణాందక్షిణాముఖః,పితౄన్ ధ్యాయన్ అన్నపాయససూపాపూపక్రమేణదర్వ్యాది ద్వారా సపవిత్రహస్తాభ్యాం పరివిష్య * అన్నవ్యతిరిక్తం సర్వముపపాత్రే పరివిష్య- ఉపవీతీ "రక్షోఘ్నమన్త్రపఠనంకరిష్యే" ఇతిసంకల్ప్య.

"సహవై దేవానాంచాసురాణాంచయజ్ఞౌప్రతతావాస్తాంవయగ్ం స్వర్గంలోక మేష్యామోవయమేష్యామ ఇతితేసురాస్సన్నహ్యా సహసైవాచరన్బ్రహ్మచర్యేణ తపసైవదేవా స్తేసురా అముహ్యగ్ స్తే నప్రాజానగ్ స్తే పరాభవన్ తేన స్వర్గంలోకమాయన్ ప్రసృతేనవై యజ్ఞేనదేవా స్స్వర్గం లోకమాయన్నప్రసృతేనాసురాన్పరాభావయన్ప్రసృతో హవై యజ్ఞోప

* సూపంచపాయసంచాజ్యందద్యాద్భక్ష్యంచదక్షిణే ।
తైలపక్వంతథావామే శేషేష్వనియమస్స్మృతః ॥

వీతినో యజ్ఞో౽ప్రసృతో౽నుపవీతినో యత్కించ బ్రాహ్మణో యజ్ఞోప వీత్యధీతే యజత ఏవ తత్తస్మాద్యజ్ఞోపవీత్యేవాధీయీత యాజయేద్యజేత వా యజ్ఞస్య ప్రసృత్యా అజినం వాసో వా దక్షిణత ఉపవీయ దక్షిణం బాహుముద్ధరతే౽వధత్తే సవ్యమితి యజ్ఞోపవీత మేతదేవ విపరీతం ప్రాచీనావీతగ్ం సంవీతం మానుషం.''

“రక్షాగ్ంసి హవా పురోనువాకే తపో౽గ్ర మతిష్ఠన్త తాన్ప్రజాపతి ర్వరేణోపామన్త్రయత తాని వర మవృణీతాదిత్యో నో యోద్ధా ఇతి తాన్ప్రజాపతి రబ్రవీ ద్యోధయధ్వ మితి తస్మా దుత్తిష్ఠన్తగ్ం హవా తాని రక్షాగ్ంస్యాదిత్యం యోధయన్తి యావదస్త మన్వగాత్తాని హవా ఏతాని రక్షాగ్ంసి గాయత్రియా ౽భిమన్త్రితేనామ్భసా శామ్యన్తి తదు హవా ఏతే బ్రహ్మవాదినః పూర్వాభిముఖాః సన్ధ్యాయాం గాయత్రియా ౽భిమన్త్రితా ఆప ఊర్ధ్వం విక్షిపన్తి తా ఏతా ఆపో వజ్రీభూత్వా తాని రక్షాగ్ంసి మన్దేహారుణే ద్వీపే ప్రక్షిపన్తి యత్ప్రదక్షిణం ప్రక్రమన్తి తేన పాప్మాన మవధూన్వన్త్యుద్యన్త మస్తంయన్త మాదిత్య మభిధ్యాయన్ కుర్వన్ బ్రాహ్మణో విద్వాన్త్సకలం భద్ర మశ్నుతే౽సావాదిత్యో బ్రహ్మేతి బ్రహ్మైవ సన్బ్రహ్మాప్యేతి య ఏవం వేద॥ '' ఇత్యను వాకద్వయం జపిత్వా, అన్న మభిఘార్య, పితృ పాత్రేషు కృత్స్న మన్నాదీన్ సర్వాన్ ప్రాచీనావీతీ దక్షిణాముఖస్సవ్యం జాన్వాచ్య “ఏష తే తత మధుమాగ్ం ఊర్మి స్సరస్వాన్ యావా నగ్నిశ్చ పృథివీచ తావత్యస్య మాత్రా తావతీ న్త ఏతాం మాత్రాన్దదామి యథా ౽గ్నిరక్షితో ౽నుపదస్త ఏవ మ్మహ్యం పిత్రే ౽క్షితో ౽నుపదస్తస్స్వధా భవతాం త్వగ్ స్వధాం తై స్సహోపజీవర్చస్తే మహిమైష తే పితామహ మధుమాగ్ం ఊర్మి స్సరస్వాన్ యావాన్వాయు శ్చాన్తరిక్షఞ్చ తావత్యస్య మాత్రా తావతీ న్త ఏతా మ్మాత్రా

న్దదామి యథా వాయురక్షితో ఽనుపదస్త ఏవ మ్మహ్యం పితామహా యాక్షితో ఽనుపదస్త స్స్వధా భవతాం త్వగ్గ్ స్వధాం తైస్సహోప జీవ సామాని తే మహిమ్మైన తే ప్రపితామహ మధుమాగ్ం ఊర్మి సరస్వాఙ్ గ్యావానాదిత్యశ్చ ద్యౌశ్చ తావత్యస్య మాత్రా తావతీ న్త ఏతాన్మాత్రాం దదామి యథాఽఽదిత్యోఽక్షితోఽనుపదస్త ఏవం మహ్యం ప్రపితామహాయాక్షితోఽనుపదస్తస్స్వధా భవతాం త్వగ్గ్ స్వధాం తైస్సహోపజీవ యజూగ్ంషి తే మహిమా॥ '' ఇతి యథా లింగమభిమృశేత్. అసమ్భవతామ్మన్త్రావృత్తిః.

అథ దేవపాత్రే ఉదఙ్ముఖః ఉపవీతీ, దక్షిణం జాన్వాచ్య,సవ్యాహృతికగాయత్ర్యా ప్రోక్ష్య-"దేవస్యసవితః ప్రసువ'' ఇతి ప్రదక్షిణం పరిషిచ్య, "పృథివీ తే పాత్రం ద్యౌ రపిధానం బ్రహ్మణస్త్వా ముఖే జుహోమి బ్రాహ్మణానాన్త్వా ప్రాణాపానయోర్జుహోమ్యక్షితమసి మైషాం క్షేష్ఠా అము త్రాముష్మిఙ్ లోకే'' ఇతి సవ్యేన పాత్రమాలభ్య, దక్షిణేన బ్రాహ్మణ హస్తం గృహీత్వా, అన్నం సర్వం స్పర్శయిత్వా, "ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే త్రేధా నిదధే పదం, సమూఢమస్య పాగ్ం సురే''- "విష్ణో హవ్యం రక్ష'' ఇతి అన్నే అనఖద్విజాంగుష్ఠప్రదేశం ప్రవేశ్య-ద్విజవామాంగుష్ఠత ర్జనీమధ్యమాభిః పాత్రం స్పర్శయిత్వా-"గోత్రస్య శ్రాద్ధే పురూరవార్ద్ర వసంజ్ఞకాః విశ్వేదేవా దేవతాః ఇదమన్నం బ్రహ్మ-అయంచ బ్రాహ్మణో బ్రహ్మ - అహంచ బ్రహ్మ - ఇయంచ భూర్గయా - అక్షయవటచ్ఛా యా-అయంచ బ్రాహ్మణః ఆహవనీయార్థే, ఇదంచ పాత్రం స్వర్ణమయం, ఇదంచాన్నమమృతమయం-అయంచ భోక్తా బ్రాహ్మణో గదాధరః- "పురూరవార్ద్రవసంజ్ఞకేభ్యః విశ్వేభ్యో దేవేభ్య ఇదమిదం హవ్యంసవ్య ఞ్జనం సపరికరఞ్చ పరివిష్ట మాతృప్తేః పరివేక్ష్యమాణంచ, స్వాహా నమః నమమ''ఇతి యవోదకం దేవతీర్థేన దద్యాత్

ఏవం పిత్రే ప్రాచీనావీతీ "విష్ణోకవ్యం రక్ష"–ఇతి విశేషయుక్తం దక్షిణాముఖః పితౄణాం గోత్రనామరూపపురస్సరం దద్యాత్–ఇదంచ పాత్రం రజతమయం ... గోత్రేభ్యశ్శర్మభ్యోరూపేభ్యః పితృపితామహ ప్రపితామహేభ్య ఇదమిదమిదం కవ్యం ... స్వధానమః నమమ ఇతివిశేషయుక్తం పితృతీర్థేన దద్యాత్.

ఉపవీతీ–దేవవద్విష్ణోశ్చ కుర్యాత్–విష్ణవేశంఖచక్రగదాధరాయ ఇదమిదమిదం హవ్యం సవ్యంజనం ఇత్యాదివిశేషః—పితృదేవయోర్మధ్యే భువంసంశోధ్య, భుగ్నంనిధాయ, ప్రాచీనావీతీ–దక్షిణాముఖ స్సవ్యంజాన్వాచ్య–"యజ్ఞేశ్వరో హవ్యసమస్తకవ్యభోక్తాఽవ్యయాత్మా హరిరీశ్వరోత్ర। తత్సన్నిధానాదపయాన్తు సద్యో రక్షాంస్యశేషాణ్యసురాశ్చ సర్వే" "ఏకోవిష్ణుర్మహద్భూతం పృథగ్భూతాన్యనేకశః। త్రీన్ లోకాన్వ్యాప్య భూతాత్మా భుఙ్క్తే విశ్వభుగవ్యయః"॥ ఇత్యుచ్చార్య–"అనేన గోత్రాదియుక్తస్య పితుః ప్రత్యాబ్దికశ్రాద్ధరూప భగవదారాధనేన" క్రమేణ ఉపవీతీ–"పురూరవార్ద్రవ సంజ్ఞక విశ్వేదేవరూపీ"–ప్రాచీనావీతీ–"వసురుద్రాదిత్యసంజ్ఞక పితృపితామహ ప్రపితామహ రూపీ"–ఉపవీతీ "శ్రాద్ధసంరక్షక విష్ణురూపీ"–ప్రాచీనావీతీ–"సర్వాకారో భగవాన్ సదేవశ్రీజనార్దనః ప్రీయతాం"–ఇతి సయవతిలోదకం దద్యాత్–"గయాయామక్షయవటచ్ఛాయాయాం రంగక్షేత్రే శ్రీరంగనాథ పాదారవిందయోర్దత్తం–"స్వామినః అచ్ఛిద్రం జాయతాం"–ఇతిప్రార్థనా"అస్త్వచ్ఛిద్రం"ఇతిప్రతివచనం–"పితా పితామహశ్చైవ తథైవ ప్రపితామహాః। తృప్తింప్రయాన్తు మే భక్త్యా యన్మయైతదుదీరితం"–ఇత్యుచ్చార్య–క్రమేణ మన్త్రేణ పరిషేచనం కారయిత్వా ఆపోశనమపి కారయిత్వా–"ప్రాణే నివిష్టో మృతం జుహోమి శివో మా విశా ప్రదాహాయ ప్రాణాయస్వాహా". ప్రాణాయేదన్నమమ ... బ్రహ్మణిమ ఆత్మామృతత్వాయ"ఇతి జపన్ పంచ ప్రాణాహు

తీః కారయిత్వా-హస్తోదకం దత్వా, గాయత్రీం మధుత్రయం చ జపిత్వా- "స్వామినః యథాసుఖం జుషధ్వం".

ఉపవీతీ-"శ్రీపుంసూక్తే వైష్ణవాన్ పైతృకాన్ రక్షోఘ్నాన్ సన్యాంశ్చ పవమానాన్ నితిహాస పురాణానిచ భవతో భుంజానాన్ శ్రావ చ్ఛక్యం శ్రావయిష్యే"ఇత్యుక్త్వా "శ్రావయ"ఇత్యనుజ్ఞాతః "స్వామినః సనకసనన్దనాది సమధికమాహాత్మ్యశాలినో యూయం అస్మత్కైంకర్యైవాత్సల్యాతిశయేన సమాగతాః,స్వామినా మనుగుణం కైంకర్యానుగుణంచ పదార్థాదికం సంపాదయితుమశక్తోఽసంపాదితనాంశ్చాస్మి, సంపాదితేషు భగవన్నివేదితేషు అపేక్షితం యథాశాస్త్ర మానాయ్య భుక్త్వా, వయం సంరక్షణీయాః" ఇత్యుపచారానుక్త్వా.

స్వయ మనవేక్షమాణః దదామీతి కథనం, రోదనం, క్రూరభాషణం,అనృత భాషణం,పదాన్నస్పర్శనావధూననం, క్రోధేన దానం- స్విన్న గాత్రతయా బ్రాహ్మణ పురోఽవస్థానం, బ్రాహ్మణాన్ ప్రతి హావిర్గుణ ప్రశ్నః, త్వరయా పరివేషణం, ఇత్యాది వర్జితః, ఇంగితాదిభి రపేక్షితం జ్ఞాత్వా పరివేషణం కారయేత్.

భోక్తాచ, అధికపరివేషణే హస్త సంజ్ఞయా నిషేధః-తథైవాపేక్షితానయనం - ముఖచాలన హుంకారాదినా అపేక్షానపేక్షయో రసూచనం, భోజ్యపాత్రే ఆజ్యపాత్రన్నిక్షిప్యాభోజనం, ఖాదిత శేషస్య భోజనపాత్రే అనిక్షేపః - మంత్రానుచ్చారణం - దాత్రా పృష్టత్వేపి హావిర్గుణానాం హస్తసంజ్ఞయాప్యసూచనం-మౌనం - సాంగుష్ఠాంగుళీభిర్భోజనం, ఇత్యాది నియమయుక్తః-ఇంద్రియచాపల్యం - పరాన్నావలోకనం-హుంకారః-భూతలాత్ పాత్రస్యోద్ధరణం, హస్తేన పాత్రస్య మోచనం,ఉత్తరవాసోబహిర్యాతికక్షతా - పీతావశిష్ట పానం, ఖాదితావశిష్టాపూపఫలాది పునఃఖాదనం-ముఖేనాన్నధమనం - ష్ఠీవనం-బహుభాషణం-

అతిమితాశనం-అతిభోజనం - లవణాపేతా - దధి క్షీర క్షౌద్ర సక్తు ఘృత పాయసానాం అనవశేషకరణం అన్యేషాం కించిదపి అనవశేషకరణం, ఇత్యాది వర్జితః యావదపేక్షం భుంజీత.

కర్తాచ సతాం బన్ధ్వాదీనాం దక్షిణా దాన పురస్సరం తత్సహితః స్వయం, అశక్తౌ తన్ముఖేనవా, గాయత్రీంత్రిః-శ్రీసూక్తం-పుంసూక్తం-అద్భ్యస్సంభూతః, సహస్రశీర్షం దేవం - విష్ణుగాయత్రీం. విష్ణోర్నుకం-తదస్యప్రియం - కృణుష్వపాజః - రక్షోహణః-ఉశన్తస్త్వా- ఆపూర్యాస్థామా, అసావాదిత్యః - సన్తతిర్వా - అయంవాత్రయోనువాకాః - బ్రహ్మమేతుమామిత్యాదిత్రయం - అన్నసూక్తం - ఇతిహాస పురాణాదీని ఇత్యాది శ్రావయేత్.

భోజనాన్తే అన్నాదికం పాత్రే పరికల్ప్య-"స్వామినః భగవన్నివేదితేషు కిమపేక్షితం" ఇతి పృష్ట్వా-"సర్వం సమ్పూర్ణం"ఇత్యుక్తే గాయత్రీమ్మధుత్రయ మక్షన్నమీమదన్తేతిచ జపిత్వా "పురూరవాద్రవసంజ్ఞిక విశ్వేదేవాః సమ్పన్నం" ఇతిపృష్ట్వా-"సుసమ్పన్నం"ఇత్యుక్తే-"విశ్వేదేవాః తృప్తాఃస్థ"-ఇతిపృష్ట్వా-"తృప్తాఃస్మః" ఇతిప్రత్యుక్తే ప్రాచీనావీతీ-పిత్రాదీనప్యేవం పృష్ట్వా-ఉపవీతీ విష్ణుమపిపృష్ట్వా, పితృ దేవయోర్మధ్యే ప్రాచీనావీతీ-భుగ్నం నిధాయ, సవ్యం జాన్వాచ్య-తిలోదకం పితృతీర్థేనోక్షిచ్య, సవ్యఞ్జన మన్నం ద్రవీకృతం హస్తద్వయేనాదాయ "యేఅగ్నిదగ్ధాయేఽనగ్నిదగ్ధా యే వా జాతాఃకులేమమ,భూమౌదత్తేన తృప్యన్తుతృప్తాయాన్తు పరాఙ్గతిం" ఇతి పితృతీర్థేన ప్రకిరేత్ -

అథవాఉపవీతీ,ప్రథమవృత వైశ్వదేవికబ్రాహ్మణ సన్నిధౌ,కస్మింశ్చిత్పాత్రే, సయవాన్ యుగ్మాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్య- "అసోమపాశ్చయేదేవా యజ్ఞభాగవివర్జితాః, తేషామన్నం ప్రదాస్యామి వికిరం వైశ్వదేవికం" ఇతి దేవతీర్థేన ఉదగపవర్గం వికిరేత్ ప్రాచీనావీతీ పితౄణాం

పురతః పాత్రే సతిలం భగ్నం నిధాయ - "అసంస్కృతప్రమీతా యే త్యాగినో యాః కులస్త్రియః । దాస్యామి తేభ్యో వికిర మన్నం తాభ్య శ్చ పైతృకం" ఇతిమన్త్రేణ ప్రత్యగపవర్గం పితృతీర్థేన వికిరేత్.

ఉపవీతీ. "అసంశయం భవేద్విష్ణు ర్మోక్షసాధన మవ్యయం । పిత్రా ణాఇ్చ వరం శ్రేష్ఠం వికిరాన్నఇ్చ వైష్ణవమ్" ఇతి దేవపద్విష్ణోశ్చకుర్యాత్ ప్రకిరవత్ ప్రాచీనావీతీ తిలోదకం పితృతీర్థేనోత్సిచ్యభగ్నే - "యేఅగ్ని దగ్ధా యే అనగ్నిదగ్ధా యేవా జాతాః కులే మమ, భూమౌ దత్తేన పిండేన తృప్తా యాన్తు పరాంగతిం" ఇతిపిణ్డందద్యాత్. ఆచమ్య - "విశ్వేదేవా అమృతాపిధానమసి" ఇత్యాదిక్రమేణ ఉత్తరాపోశనం కారయిత్వా-పితృపూర్వం హస్తప్రక్షాళనోదకం ఆచమనీయం చదత్వా, స్వయం,శిష్యాది ముఖేనవా, పాత్రాణిచాలయిత్వా, ఆసిణ్డనిధానా దృహిర్మణ్డలశోధనం న కారయేత్. ఆచాన్తేషు స్వయ మాచమ్య-

"విశ్వేదేవా రోచయ తేతిబ్రూత" ఇత్యుక్త్వా "రోచయత" ఇతి తైరుక్తే - ప్రాచీనావీతీ - "వసురుద్రాదిత్య స్వరూప అస్మత్పితృపితామహప్రపితామహాః స్వదితమితిబ్రూత" ఇతిపృష్ట్వా "అస్తుస్వదితం" ఇతి తైః ప్రత్యుక్తే - ఉపవీతీ-"శ్రాద్ధ సంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోః స్వస్త్యస్త్వితి బ్రూహి" ఇతిపృష్ట్వా-"స్వస్త్యస్తు" ఇతిప్రత్యుక్తే-ప్రాచీనావీతీ - "సర్వే స్వస్త్యస్త్వితిబ్రూత" ఇత్యుక్త్వాసర్వైః "స్వస్త్యస్తు" ఇతిప్రత్యుక్తే.

"గోత్రస్యేత్యాదిశ్రాద్ధే పురూరవార్ద్రవసంజ్ఞక విశ్వేషాం దేవానా మక్షయ్యమస్తు" "గోత్రాణాం శర్మణాం రూపాణాం పితృపితామహ ప్రపితామహానామక్షయ్యమస్తు" "శ్రాద్ధసంరక్షక విష్ణోరక్షయ్యమస్తు" ఇతిక్రమేణసర్వేషాం హస్తేజలం దత్వా-"అస్త్వక్షయ్యం" ఇతిసర్వైరుక్తే, నివేదిత తులసీమిశ్ర తామ్బూల దక్షిణాంచ "గోత్రస్య శ్రాద్ధేపురూ

ర్ణతారీ యాతు ప్రసాదాద్భవతాం మమ, అద్య మే సఫలం జన్మ భవత్పాదాబ్జవందనాత్, అద్య మే వంశజాస్సర్వే యాతా వోఽనుగ్రహాద్దివం" ఇత్యుపచారానుక్త్వా పాదాన్నిపీడ్య.

"వాజేవాజే అవత వాజినో నో ధనేషు విప్రా అమృతా ఋతజ్ఞాః, అస్య మధ్వః పిబత మాదయధ్వం తృప్తా యాత పథిభిర్దేవయానైః" ఇతి ప్రతి బ్రాహ్మణముక్త్వా-అథ దర్భాన్వారంభణేన ప్రాచీనావీతీ "ఉత్తిష్ఠత పితృపితామహ ప్రపితామహాః" ఉపవీతీ-"ఉత్తిష్ఠత విశ్వేదేవాః"-"ఉత్తిష్ఠ విష్ణో" ఇతి విసృజ్య-ప్రణమ్య ఆసీమాన్తమనువ్రజ్య ప్రదక్షిణీకృత్య ఆగచ్ఛేత్-విసృష్టాశ్చ బ్రాహ్మణాః "వామదేవాయ" ఇతి మన్త్రం జపేయుః.

అథ అగ్నేః పశ్చాత్ ప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీతీ అస్యాం పుణ్యతిథౌ "గోత్రస్య శ్రాద్ధాన్తే శ్రాద్ధీయ పిణ్డప్రదానం కరిష్యే" ఇతి సంకల్ప్య-మధుసర్పిస్తిలయుతాన్ పిణ్డాన్ షడానీయ, పుష్పధూపాదిభిరభ్యర్చ్య-ద్వేధా దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్య, "మార్జయన్తాం మమ పితరః మార్జయన్తాం మమ పితామహాః మార్జయన్తాం మమ ప్రపితామహాః" ఇతి క్రమేణ పూర్వేషు "మార్జయన్తాం మమ మాతరః మార్జయన్తాం మమ పితామహ్యః మార్జయన్తాం మమ ప్రపితామహ్యః" ఇతి క్రమేణ అపరేషు, సతిలాపః పితృతీర్థేన త్రిః దక్షిణాపవర్గం నినీయ, పూర్వేషు "ఏతత్తే తత అముకగోత్ర నారాయణశర్మన్" ఇత్యాదినా అవాచీనపాణిః పిణ్డం దత్వా "యే చ త్వామను" ఇతి పిణ్డమూలే లేపం నిమృజ్య, ఏవం పితామహ ప్రపితామహయోరపి దత్వా అపరేషు "ఏతత్తే మమ మాతః లక్ష్మీదే" "యాశ్చ త్వామను" ఇతి పూర్వవద్దత్వా, పితామహీ ప్రపితామహ్యోరపి దత్వా, గన్ధపుష్పధూపదీపాదిభిరభ్యర్చ్య, భక్ష్యభోజ్యఫలాదికం పక్వాపక్వం సర్వం అనివేదనే తద్భోజననిషేధాత్ పిణ్డదేవతాభ్యో నివేద్య, పిణ్డపాత్రే తిలోదకమభిపూర్య, తేన "మార్జయన్తాం మమ పితరః" ఇత్యాది క్రమేణ త్రిః పూర్వవన్నినీయ, ఉత్థాయ "యే చ వోఽత్ర యే చాస్మాస్వాశంసన్తే" ఇతి పితృపిణ్డాన్ "యాశ్చ వోఽత్ర యాశ్చాస్మాస్వాశంసన్తే"

ఇతిమాతృపిణ్డాః "శ్రేచనవహన్తాం" ఇతిపితృపిండాః, "తాశ్చవహన్తాం" ఇతిమాతృపిణ్డాః "తృప్యన్తుభవన్తస్తృప్యన్తుభవత్యః" ఇతియథాక్రమం, "తృప్యతతృప్యతతృప్యత" ఇతి ఉభయాంశ్చోపస్థాయ "పితాపితామహః శ్చైవ తథైవ ప్రపితామహః। తృప్తిం ప్రయాన్తు పిణ్డేన మయాదత్తేన భూతలే॥" ఇత్యుక్త్వా సవ్యంజానాచ్య "పుత్రాన్పౌత్రానభితర్పయన్తీ రాపోమధుమతీరిమాః। స్వధాంపితృభ్యోఅమృతం దుహానా ఆపోదేవీరు భయాగ్ం స్తర్పయన్తు" ఇతిసతిలోదపాత్రేణ సవ్యోత్తరాభ్యాం పాణిభ్యాం పితృతీర్థేనాప్రదక్షిణం అవిచ్ఛిన్నాభిరద్భిః పరిషిచ్య, హోమార్థాని పిణ్డార్థానిచపాత్రాణిన్యుబ్జ్య, *"తృప్యతతృప్యతతృప్యత" ఇతిత్రిరనవాన మానస్త్వా ప్రోక్ష్య, పాత్రాణిచద్వంద్వ మభ్యుదాహృత్య, సర్వస్మాదన్నాత్కించిత్కించి దాదాయ, ఉపవీతీ "ప్రాణేనివిష్టోమృతంజుహోమిబ్రహ్మణిమ ఆత్మామృతత్వాయ" ఇతిగ్రాసావరార్థ్యం ప్రాశ్యాచమ్య, పుత్రకామనాయాం మధ్యమపిణ్డం "ఆధత్త పితరోగర్భం కుమారంపుష్కరస్రజం" ఇతిమన్త్రేణ అరోగిణ్యై పుత్రజననయోగ్యాయైదద్యాత్; అప్సువాప్రక్షిపేత్. ఏవం శ్రాద్ధం కృత్వా ఉక్త నియమాదియుక్తః స్థిత్వా, పరేద్యుః శ్రాద్ధాంగ తర్పణమపి కుర్యాత్.

ఇతి పార్వణశ్రాద్ధప్రయోగః.

శ్రీమత్తేనిగమాన్తమహాదేశికాయనమః.

అథప్రాయశ్చిత్తం.

శ్రాద్ధనిమన్త్రితౌ, భోజనకాలే పరస్పరస్పర్శే పాత్రస్థమన్నం భుక్త్వా భోజనాన్తే అష్టశతగాయత్రీజపంకుర్యాతాం-భోజనకాలేఅన్యోచ్ఛిష్టలేప

* తృప్యతేతినకృతోవా అనర్హయమ్.

నస్పర్శేత్స్పృష్టప్రదేశమన్యేనపాణినాప్రక్షాళ్య,భోజనాన్తేస్నాత్వా,గాయ
త్రీం త్రిశతంజపేత్-పాత్రేఅన్యోచ్ఛిష్టపతనే తత్పాత్రం పాణినాఅస్పృ
ష్ట్వాస్థేయమితి నియుజ్య,పాత్రమ్పరిహృత్య భూమింసమనులిప్య,అన్యత్పా
త్రం నిధాయ సర్వమన్నంపరివిష్య పరిషిచ్య తంబ్రాహ్మణంభోజయేత్-
పాత్రాణాంపాత్రయోర్వా పరస్పరజలసేకాద్యుచ్ఛిష్టసంస్పర్శే స్పృష్టపా
త్రం విసృజ్య భూశుద్ధింకృత్వా పూర్వవత్పాత్రాన్తరయోః పాత్రాన్తరే
షునా సర్వంపరివిష్య పరిషిచ్య ద్వా బహూన్వాభోజయేత్. అత్రభోక్తు
రుచ్ఛిష్టసంస్పర్శేతు హస్తంప్రక్షాళయిత్వాభోజయేత్. భోక్తా భోజనాన్తే
త్రిశతంగాయత్రీంజపేత్. తదనన్తరందక్షిణాతామ్బూలాదిక్రియా-భోజన
మధ్యేపితృస్థానీయస్య దేవస్థానీయస్యవా భోక్తుర్విణ్మూత్రోత్సర్గే కర్తా తద్ది
నే ఉపోష్య పరేద్యుః శ్రాద్ధంకుర్యాత్.

ఇతి ప్రాయశ్చిత్తం.

నస్పృశేత్స్పృష్టప్రదేశమన్యేనపాణినాప్రక్షాళ్య,భోజనాన్తేస్నాత్వా,గాయ
త్రీం త్రిశతంజపేత్-పాత్రేఅన్యోచ్ఛిష్టపతనే తత్పాత్రం పాణినాఅస్పృ
ష్ట్వాస్థేయమితి నియుజ్య,పాత్రమపరిహృత్య భూమింసమనులిప్య,అన్యత్పా
త్రం నిధాయ సర్వమన్నంపరివిష్య పరిషిచ్య తంబ్రాహ్మణంభోజయేత్-
పాత్రాణాంపాత్రయోర్వా పరస్పరజలసేకాద్యుచ్ఛిష్టసంస్పర్శే స్పృష్టపా
త్రం విసృజ్య భూశుద్ధింకృత్వా పూర్వవత్పాత్రాన్తరయోః పాత్రాన్తరే
షునా సర్వంపరివిష్య పరిషిచ్య ద్వౌ బహూన్వాభోజయేత్. అత్రభోక్తు
రుచ్ఛిష్టసంస్పర్శేతు హస్తంక్షాళయిత్వాభోజయేత్. భోక్తా భోజనాన్తే
త్రిశతంగాయత్రీంజపేత్. తదనన్తరంపక్షిణాతామ్బూలాదిక్రియా-భోజన
మధ్యేపితృస్థానీయస్యదేవస్థానీయస్యవా భోక్తుర్విణ్మూత్రోత్సర్గే కర్తా తద్ది
నే ఉపోష్యపరేద్యుః శ్రాద్ధంకుర్యాత్.

ఇతి ప్రాయశ్చిత్తం.

